İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ALTERNATİF YAŞAM MODELLERİ VE GELECEĞİN KONUTU: KONUTUN KAVRAMSAL DEĞİŞİMİ VE DÖNÜŞÜMÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimar A. Başak TEKİN

Anabilim Dalı : MİMARLIK

Programı : MİMARİ TASARIM

OCAK 2007

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ALTERNATİF YAŞAM MODELLERİ VE GELECEĞİN KONUTU: KONUTUN KAVRAMSAL DEĞİŞİMİ VE DÖNÜŞÜMÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Mimar A. Başak TEKİN
(502031005)

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 25 Aralık 2006
Tezin Savunulduğu Tarih : 30 Ocak 2007

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Hülya TURGUT YILDIZ (İTÜ)**

Diğer Jüri Üyeleri **Prof. Dr. Handan DÜLGER TÜRKOĞLU (İTÜ)**

Doç. Dr. Gülçin PULAT GÖKMEN (İTÜ)

OCAK 2007

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca değerli görüş ve önerileriyle tezimin gelişmesi ve yazılmasında bana sonsuz yardımları olan danışman hocam Sayın Hülya Turgut Yıldız'a sabır ve katkılarından dolayı teşekkürü bir borç bilirim. Tez yazım süreci boyunca benden destek ve ilgilerini eksik etmeyen sevgili ailem İsmail ve Ferdane Tekin'e, ağabeyim Bülent Tekin ve ablam Rüveyda Okta'ya, kuzenim Bekir Ilıcalı'ya sonsuz teşekkür ederim.

Aralık, 2006 A. Başak TEKİN

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ iv
ŞEKİL LİSTESİ v
ÖZET ix
SUMMARY xi

1. GİRİŞ 1

2. KAVRAMLAR 3
2.1. Konutun Anlamı 4
2.2. Zaman ve Gelecek Kavramı 7
2.3. Değişim - Dönüşüm ve Konut Kavramı 10
2.4. Alternatif Yaşam Modeli Kavramı 12
2.5. Geleceğin Konutu Kavramı 17
2.6. Bölüm Sonucu 19

3. 20. YÜZYILDA KONUTUN DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE ETKİN FAKTÖRLER 21
3.1. Sosyal ve Kültürel Faktörler 22
3.2. Ekonomik ve Politik Faktörler 36
3.3. Teknolojik Faktörler 46
3.4. Çevresel Faktörler 48

4. ALTERNATİF YAŞAM MODELLERİ VE GELECEĞİN KONUTU ÖRNEK VE ANALİZLERİ 49
4.1. Endüstri Devrimi - 1980 Yılları Arasında, Alternatif Yaşam Modelleri ve Geleceğin Konutu Örnekleri 51
4.2. 1980 - 2000 Yılları Arasında, Alternatif Yaşam Modelleri ve Geleceğin Konutu Örnekleri 71
4.3. Yeni Yüzyılda, Alternatif Yaşam Modelleri ve Geleceğin Konutu Örnekleri 95
4.4. Bölüm Sonucu 118
4.5. Kavramsal Etkileşimler - Değerlendirme 123

5. SONUÇLAR 131

KAYNAKLAR 133

ÖZGEÇMİŞ 143

TABLO LİSTESİ

		Sayfa No
Tablo 3.1	20. Yüzyılda Konutun Değişim ve Gelişim Sürecinde Etkin Faktörler …….....	23
Tablo 3.2	Yaşam Tarzını Oluşturan Etmenler ve Etkileşimleri Tablosu ….	29
Tablo 4.1	Üç Farklı Dönem (Endüstri Devrimi Sonrası Dönem - 1980, 1980 - 2000, Yeni Yüzyıl) kapsamında incelenecek Gelecek İçin Tasarlanmış Konut Projeleri …….	50
Tablo 4.2	Üç Farklı Dönemde (Endüstri Devrimi Sonrası Dönem - 1980, 1980 - 2000, Yeni Yüzyıl) Gelecek İçin Tasarlanmış Konut Projelerinin Kavramsal Çerçevede Karşılaştırmalı Analiz Tablosu ……..	121
Tablo 4.3	'Endüstri Devrimi Sonrası Dönem – 1980', '1980 – 2000', 'Yeni Yüzyıl' Dönemleri içerisinde İncelenen Projelere ait Karşılaştırmalı Kavramsal Analiz Tablosu ……...	122

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 2.1	**:** Maison à Bordeaux, Rem Koolhaas……	6
Şekil 2.2	**:** Yaşlılar için sınırsız Yaşam Modeli – Top (Ball) Modeli ….....	15
Şekil 2.3	**:** Kendi Evini Tasarlama Modeli (House_n)……..	17
Şekil 3.1	**:** Kültür ve Mekan Etkileşimi Süreci içinde Konut Örüntüsü Strüktürel Analiz Modeli)……..……....	24
Şekil 4.1	**:** Aluminaire Evi, A. Frey ve A. L. Kocher, New York, 1931..….	54
Şekil 4.2	**:** Aluminaire Evi, A. Frey ve A. L. Kocher, New York, 1931..….	54
Şekil 4.3	**:** Uzay Evi / Space House, Frederick J. Kiesler, 1933..…….	55
Şekil 4.4	**:** Uzay Evi / Space House, Frederick J. Kiesler, 1933..……	55
Şekil 4.5	**:** Dymaxion Arabası / Dymaxion Car, Buckminster Fuller, 1933.	56
Şekil 4.6	**:** Dymaxion Arabası / Dymaxion Car, Buckminster Fuller, 1933.	56
Şekil 4.7	**:** Dymaxion Evi / Dymaxion House, Buckminster Fuller, 1945....	57
Şekil 4.8	**:** Dymaxion Evi iç mekan kurgusu ……	57
Şekil 4.9	**:** Kubbe Ev konseptine örnekler…….……....	58
Şekil 4.10	**:** Kubbe Ev konseptine örnekler…….……....	58
Şekil 4.11	**:** Püskürtme Beton Ev / Spray Concrete House, John M. Johansen, 1955 ……	60
Şekil 4.12	**:** Geleceğin Konutu /The House of the Future, Alison&Peter Smithson, 1956……	61
Şekil 4.13	**:** Monsanto Konutu / Monsanto House, Richard Hamilton & Marvin Goody, 1957…….....	62
Şekil 4.14	**:** Sonsuz Ev **/** Enless House, Frederick J. Kiesler, 1959…….....	63
Şekil 4.15	**:** Havadaki Kent / Clusters in the Air , Arata İsozaki,1960-63…..	64
Şekil 4.16	**:** Yürüyen Kent / Walking City, Ron Herron, 1964……....	65
Şekil 4.17	**:** Yürüyen Kent / Walking City, Ron Herron, 1964……....	65
Şekil 4.18	**:** 1964 Dünya Fuarı'nda sergilenen Futurama imzalı 'Su-altı Yerleşimi'……	66
Şekil 4.19	**:** Plug-in City, Archigram,1965 ……...…….	67
Şekil 4.20	**:** Plug-in City, Archigram,1965 ……...…….	67
Şekil 4.21	**:** Plug-in City, Archigram,1965 ……...…….	67
Şekil 4.22	**:** Futuro Evi / Futuro House, Matti Suuronen, Finlandiya, 1968...	68
Şekil 4.23	**:** Futuro Evi / Futuro House, Matti Suuronen, Finlandiya, 1968...	68
Şekil 4.24	**:** Futuro Evi / Futuro House, Matti Suuronen, Finlandiya, 1968...	68
Şekil 4.25	**:** Futuro Evi / Futuro House, Matti Suuronen, Finlandiya, 1968...	68
Şekil 4.26	**:** Farklı varyasyonlardaki Futuro Evleri…….	69
Şekil 4.27	**:** Arango Evi **/** Arango House , John Lautner, 1973, Acapulco, Mexico …….....	69

Şekil 4.28 **:** Arango Evi / Arango House , John Lautner, 1973, Acapulco, Mexico ……..... 69
Şekil 4.29 **:** Xanadu: Geleceğin Evi / Xanadu: Future House, Roy Mason 1979…….. 70
.
Şekil 4.30 **:** Xanadu: Geleceğin Evi / Xanadu: Future House, Roy Mason 1979…….. 70
.
Şekil 4.31 **:** Lipschutz /Jones Apartmanı**,** Frank Lupo&Daniel Rowen, 1988, NewYork…… 74
Şekil 4.32 **:** Lipschutz /Jones Apartmanı**,** Frank Lupo&Daniel Rowen, 1988, NewYork…… 74
Şekil 4.33 **:** The Hague Villa, Bernard Tschumi, 1992……..... 75
Şekil 4.34 **:** The Hague Villa, Bernard Tschumi, 1992……..... 75
Şekil 4.35 **:** Kentsel Cam Ev / Urban Glass House, Bernard Tschumi, Newyork ……. 76
Şekil 4.36 **:** Kentsel Cam Ev / Urban Glass House, Bernard Tschumi, Newyork ……. 76
Şekil 4.37 **:** Mobius Evi / Mobius House, UN Studio, Het Gooi, Hollanda, 1993-1998……... 78
Şekil 4.38 **:** Mobius Evi / Mobius House, UN Studio, Het Gooi, Hollanda, 1993-1998……... 78
Şekil 4.39 **:** Mobius Evi / Mobius House, UN Studio, Het Gooi, Hollanda, 1993-1998……... 78
Şekil 4.40 **:** Apartmanlar, Borneo Sporenburg, Amsterdam, Master Plan-West8 / Mimari Proje - Un Studio, 1994-1999…… 79
Şekil 4.41 **:** Apartmanlar, Borneo Sporenburg, Amsterdam, Master Plan-West8 / Mimari Proje - Un Studio, 1994-1999…… 79
Şekil 4.42 **:** Apartmanlar, Borneo Sporenburg, Amsterdam, Master Plan-West8 / Mimari Proje - Un Studio, 1994-1999…… 79
Şekil 4.43 **:** Soft and Hairy House, Ushida Findlay Partnership, 1994, Ibaraki, Japonya……... 80
Şekil 4.44 **:** Perde Duvar Evi / Curtain Wall House, Shigeru Ban, 1995, Tokyo ……..... 81
Şekil 4.45 **:** Millbrook Residence, Archi-Tectonics, Millbrook (NY), USA, 1996-1998…… 83
Şekil 4.46 **:** Millbrook Residence, Archi-Tectonics, Millbrook (NY), USA, 1996-1998…… 83
Şekil 4.47 **:** Millbrook Residence, Archi-Tectonics, Millbrook (NY), USA, 1996-1998…… 83
Şekil 4.48 **:** Raybould Evi ve Bahçesi / Raybould House and Garden, Kolatan/Macdonald, 1997, Fairfield County, Connecticut…….. 84
Şekil 4.49 **:** Raybould Evi ve Bahçesi / Raybould House and Garden, Kolatan/Macdonald, 1997, Fairfield County, Connecticut…….. 84
Şekil 4.50 **:** Raybould Evi ve Bahçesi / Raybould House and Garden, Kolatan/Macdonald, 1997, Fairfield County, Connecticut…….. 84
Şekil 4.51 : Embriyolojik Ev / Embryologic House, Greg Lynn, Form, 1998 85
Şekil 4.52 : Embriyolojik Ev / Embryologic House, Greg Lynn, Form, 1998 85
Şekil 4.53 : Embriyolojik Ev / Embryologic House, Greg Lynn, Form, 1998 85

Şekil 4.54 : Embriyolojik Ev / Embryologic House, Greg Lynn, Form, 1998 85
Şekil 4.55 : Europan 5, IaN+, Almere, Hollanda, concours,1998……. 87
Şekil 4.56 : Europan 5, IaN+, Almere, Hollanda, concours,1998……. 87
Şekil 4.57 : Europan 5, IaN+, Almere, Hollanda, concours,1998……. 87
Şekil 4.58 : Europan 5, IaN+, Almere, Hollanda, concours,1998……. 87
Şekil 4.59 : Dijital Ev / The Digital House, Hariri & Hariri, 1998……. 89
Şekil 4.60 : Dijital Ev / The Digital House, Hariri & Hariri, 1998……. 89
Şekil 4.61 : Dijital Ev / The Digital House, Hariri & Hariri, 1998……. 89
Şekil 4.62 : Pallas Evi / Pallas House, DECOi (Mark Goulthorpe), Malezya, 1997…….. 90
Şekil 4.63 : Pallas Evi / Pallas House, DECOi (Mark Goulthorpe), Malezya, 1997…….. 90
Şekil 4.64 : Sanal Ev, Peter Eisenman, 1998…….. 91
Şekil 4.65 : Yakın Bir Gelecek için Ev / House for a Near Future, Michael Sorkin Studio, 1998……. 92
Şekil 4.66 : Goethe's House, IaN+, Tokyo, Japan, 1999……. 93
Şekil 4.67 : Programlanabilir Konut / Programmable Housing, Kas Oosterhuis, 1999 ……. 94
Şekil 4.68 : Kramlich Residence ve Media Collection, Herzog & De Meuron, 1999, Kaliforniya…….. 95
Şekil 4.69 : Un Plug Building, Francois Roche, Stephanie Lavaux,… 2000, Paris…….. 96
Şekil 4.70 : Üç Boyutlu Bahçe - 3D Garden, MVRDV, Hengelo, Hollanda, 2000…….. 97
Şekil 4.71 : Alleswirdgut, Ingrid Hora, Viyana, 2000…… 98
Şekil 4.72 : Alleswirdgut, Ingrid Hora, Viyana, 2000…… 98
Şekil 4.73 : Alleswirdgut, Ingrid Hora, Viyana, 2000…… 98
Şekil 4.74 : HouseScape, IaN+, 2000…….. 99
Şekil 4.75 : HouseScape, IaN+, 2000…….. 99
Şekil 4.76 : HouseScape, IaN+, 2000…….. 99
Şekil 4.77 : HouseScape, IaN+, 2000…….. 99
Şekil 4.78 : Domesticity, Dagmar Richter Studio, Los Angelas, 2000…….. 101
Şekil 4.79 : Off The Road-5 Speed, Lars Spuybroek, 2000, Hollanda…….. 102
Şekil 4.80 : Living Tomorrow, Un Studio, Amsterdam, 2000 – 2003…… 103
Şekil 4.81 : NUC-Nomad Use, Camaleonics, S'A Arquitectos, 2000……. 104
Şekil 4.82 : Çıplak Ev / Naked House, Shigeru Ban, Saitama, Japonya, 2000…….. 105
Şekil 4.83 : H-OUSE, MaoTomasso Avellino, Frederico Cavalli, 2001…… 106
Şekil 4.84 : Trilobis 65, Giancarlo Zema, 2001…….. 108
Şekil 4.85 : Fog House (Sis Evi), Iwamotoscott, Marin County, California, 2001..... 109
Şekil 4.86 : Akıllı Apartman Binası / Smart Apartment Building Un Studio, 2001 – 2005…….. 110
Şekil 4.87 : E-motive House, Kas Oosterhuis, Rotterdam, 2002…… 111
Şekil 4.88 : Geleceğin Evi / Future House, IaN+, Uluslararası Yarışma, 1. Ödül, Italya, 2004 …….. 113
Şekil 4.89 : Mirador Konut Blokları, MVRDV, Madrid, İspanya, 2004…… 114
Şekil 4.90 : Fab Tree Hab, Mitchell Joachim & Javier Arbona, MIT Team H.E.D.(Human Ecology Design), 2006……... 116

Şekil 4.91 : Madrid Sosyal Konutları, Thom Mayne, Madrid, İspanya, 2006 118
Şekil 4.92 : Alternatif Yaşam Modelleri ve Geleceğin Konut Örnekleri üzerinden 'Dijitallik' Kavramının Diğer Kavramlarla Etkileşimi……. 124
Şekil 4.93 : Alternatif Yaşam Modelleri ve Geleceğin Konut Örnekleri üzerinden 'Medya' Kavramının Diğer Kavramlarla Etkileşimi.. 125
Şekil 4.94 : Alternatif Yaşam Modelleri ve Geleceğin Konut Örnekleri üzerinden 'Dinamizm' Kavramının Diğer Kavramlarla Etkileşimi……. 126
Şekil 4.95 : Alternatif Yaşam Modelleri ve Geleceğin Konut Örnekleri üzerinden 'Esneklik' Kavramının Diğer Kavramlarla Etkileşimi……. 127
Şekil 4.96 **:** Alternatif Yaşam Modelleri ve Geleceğin Konut Örnekleri üzerinden 'Mobilite' Kavramının Diğer Kavramlarla Etkileşimi……. 129
Şekil 4.97 **:** Alternatif Yaşam Modelleri ve Geleceğin Konut Örnekleri üzerinden 'Adaptasyon' Kavramının Diğer Kavramlarla Etkileşimi……. 130

ALTERNATİF YAŞAM MODELLERİ VE GELECEĞİN KONUTLARI: KONUTUN KAVRAMSAL DEĞİŞİMİ VE DÖNÜŞÜMÜ

ÖZET

Bu tez çalışmasında, endüstri devriminden sonra hızlı bir değişime giren tüm dünyada, 20. ve yeni yüzyıl içerisinde, dönemin önemli mimarları tarafından üretilmiş geleceğin konut projeleri incelenmiştir. Proje yoğunluğu açısından seçilen örnekler Avrupa merkezli olmuştur. Bu örnekler üzerinden tespit edilen genel kavramlar arasında, gerçekleşen etkileşim, değişim ve dönüşümler yorumlanmış, aynı zamanda topluma sunduğu alternatif yaşam modelleri ortaya konulmuştur.

- Birinci bölümde, çalışmanın amacı ve kapsamı belirtilerek tez çalışmasının kavramsal altyapısı netleştirilmiştir.

- İkinci bölümde, tezin temelini oluşturan kavramlar irdelenmiş ve birbirleri arasındaki karşılıklı etkileşimleri açıklanmaya çalışılmıştır. Özelikle tez kapsamında üzerinde sıklıkla durulan 'alternatif yaşam modelleri' ve 'geleceğin konutu' kavramları arasında nasıl bir ilişki kurulduğu ve teze hangi yönleriyle yansıtıldığı üzerinde durulmuştur.

- Üçüncü bölümde, tezin sonuç bölümünde yapılacak 'konuttaki kavramsal değişim ve dönüşüm' yorumlarının sebep-sonuç ilişkisinin daha net bir şekilde ortaya konulması açısından, son yüzyılda konut mimarisinde kavramsal dönüşümde önemli roller oynamış etmenler sıralanmıştır. Sosyal – kültürel, ekonomik – politik, teknolojik ve çevresel olarak ele alınan bu etmenlerin, geleceğin konutunda kurulan kavramsal çerçeveyi ve konutun alternatif bir yaşam modeli sunması yolunda yaptığı önemli etkileri tartışılmıştır.

- Dördüncü bölümde, konutun pratikte ve teoride değişiminde - dönüşümünde etkili olan tarihsel süreçler tespit edilmiştir. Bu süreçler, endüstri devrimi - 1980 arası dönem, 1980 – yeni yüzyıl, yeni yüzyıl sonrası olarak üç bölümde ele alınmıştır. Bu tarihsel kırılmaların sebepleri tez içerisinde ayrıca açıklanmış ve bu

tarih aralıklarında dönemin önemli ve çağdaş mimarları tarafından tasarlanmış gelecek öngörülü toplam altmış adet konut projesi ayrı ayrı irdelenmiştir. Bu örneklerde özellikle üzerinde durulan hususlar, projede kurulan kavramsal çerçeve ve üretilen senaryolar üzerinden konut sakinine sunduğu alternatif yaşam modelleri olmuştur. Bu örneklerin her biri üzerinden çıkarılan kavramlar bir tablo eşliğinde bir araya getirilmiş, sürekli olarak kullanılan kavramlar bir sonraki bölümde irdelenmek üzere tespit edilmiştir.

- Beşinci bölümde, dördüncü bölümde ortaya konulan genel kavramların her biri, tablolar eşliğinde birbirleri arasındaki etkileşimleri, sebep sonuç ilişkisi içerisinde irdelenmiştir.

20. yüzyılda, döneminin önemli mimarları tarafından birçok geleceğin konutu projesi üretilmiştir ve yeni yüzyılda bu üretimin hızı daha da artmıştır. Bu projelerin ortaya çıkış sebepleri, bazen dönemin hakim mimarisine ve yaşam şekline bir tepki, bazen dönemin getirilerini, teknolojiyi ve kullanıcı ihtiyaçlarını baz alarak toplum için alternatif yaşam senaryoları üretmek olmuştur. Sebepleri her ne olursa olsun, çağdaş mimarlar tarafından kavramsal strüktürü güçlü kurulmuş bu projelerin çoğu, bireye bugün ve gelecek için alternatif yaşam senaryoları içermektedir. İncelenen projelerin, özellikle 'hareketlilik', 'dinamizm', 'esneklik', 'kalite', 'medya', 'mahremiyet', 'özel', 'kamusal', 'dijital', 'sanal', 'akıllı', aşırı 'hiper', 'uyum', 'organik', 'topografya', 'doğa', 'peyzaj', 'ekoloji', 'sürdürülebilirlik', 'geçicilik' gibi belli başlı kavramlar üzerinde yoğunlaştığı, bu kavramların birbirleriyle sürekli bir etkileşim içerisinde olduğu, dönemin farklı etkileriyle değiştiği, geliştiği ve dönüştüğü görülmüştür. Bu kavramlar ve alternatif yaşam modelleri geleceğin konutları için önemli ipuçları olarak düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Alternatif Yaşam Modelleri, Geleceğin Konutu, hareket, dinamizm, süreklilik, esneklik, kalite, medya, mahremiyet, özel, kamusal, dijitallik, sanallık, akıllılık, hiper, uyum, organiklik, topografya, doğa, peyzaj, ekoloji, sürdürülebilirlik, geçicilik…

ALTERNATIVE LIVING MODELS AND FUTURE HOUSING:

CHANGE AND TRANSFORMATION OF HOUSE CONCEPTS

ABSTRACT

In this thesis, future housing projects designed by contemporary architects of the fast paced of 20th and 21st century are investigated. Most projects chosen are European based. Over the main trends observed from these examples, interaction, change and transformation achieved is evaluated, and at the same time the alternative life styles brought about are examined.

- The first chapter states the goal and the scope of the thesis and therefore lays down the theoratical substructure.

- In the second chapter, concepts forming the basis of this thesis are studied and the interaction between these concepts are stated. The connection between the concepts of "alternative lifestyles" and "future housing" within the scope of this thesis is specifically explained.

- The third chapter lists the major actors of the conceptual transformation in residential architecture that took place in the last century, so as to make it clearer for the reader to realize the cause-effect relationship stated in the conclusions section of this thesis. These elements, which are analysed from sociocultural, economical, political, technological and environmental point of views, are evaluated for their important effects on the formation of the conceptual frame of future housing and on the alternative lifestyle offered.

- The fourth chapter marks the historical processes associated with the practical and theoretical transformation of "residence". These processes are categorized into three eras: from the industrial revolution to 1980, 1980 to the turn of century and the new century. The significance of these dividing points are also explained along with an examination of a total of sixty projects completed by important architects from these eras.While evaluating these examples, key points studied are the conceptual frame

built within the project and the scenarios of possible alternative lifestyles offered to the resident. The findings are presented in a table, influential and frequently employed concepts are selected to be examined in the next chapter.

- In the fifth chapter, each of the findings of the fourth chapter are analysed for their interaction and cause-effect relationship via a table.

Contemporary architects have completed numerous future housing projects in the 20th century, and the new century has only seen an increase in number of projects put forward. The motivation behind these projects is sometimes the rejection of the dominant architecture and the lifestyle of the era, and sometimes is providing alternative lifestyles by responding to residents' needs using newly available technology. Whatever the reason may be, most of these projects with a solid framework built by contemporary architects contain present and future alternative lifestyles to the individual. These lifestyles are observed to be focusing on concepts such as 'mobility', 'dynamism', 'flexibility', 'quality', 'media', 'intimacy', 'private', 'public', 'digital', 'virtual', 'smart', 'hyper', 'adaptation', 'organic', 'topography', 'nature', 'landscape', 'ecology', 'sustainability', 'temporality', and to be constantly interacting and changing with different trends of the era. These concepts are important clues to alternative lifestyle models and future housing.

Keywords: Alternative Living Models, Future Housing, Mobility, Dynamizm, Flexibility, Quality, Media, Intimacy, Private, Public, Digital, Virtual, Smart, Hyper, Adaptation, Organic, Topography, Nature, Landscape, Ecology, Sustainability, Temporality…

1. GİRİŞ

> **'Hayal kurmak küçümseniyor! Oysa kendi geleceğimizi kazanabilmek için önce hayal kurmalı, bize dayatılan hayatları sevmiyorsak kendimizi ifade edecek hayatları ifade etmeyi becermeliyiz. Zira, hayat hakkında çok kafa yoran ünlü sakallının dediği gibi 'İnsan önüne sorun olarak koyduğu şeyleri çözer.' (Callenbach, 1994)**

'Geleceğin konutları' üzerinde çalışmalarını ve araştırmalarını sürdüren birçok önemli mimar, bireye daha iyisini sunma amacının yanında, yaratıcılıklarını en üst seviyede kullanarak en iyi ve farklı olanı, yani bireyin ve toplumun sahip olduğunun dışında, 'alternatif' olanı sunma çabasındadır. Bazı mimarların, özellikle bu alanda, sık aralıklarda 'gelecek için konut' projeleri üretmesi, konutun geleceğinin, mimari ortamda kesintisiz olarak tartışılmasını ve her zaman güncel kalmasını sağlamaktadır.

Teknolojiyle gelen dinamizm, zamanın yaşam içerisinde algılanışını farklı kılmaktadır. İnsanlar, teknoloji çağında kendilerine edindikleri yaşam biçimleri içinde zamanı daha hızlı tüketmektedirler. Bu nedenle gelecek artık bugünkü toplum için eskisi kadar uzak değildir. Bugün gelecek için öngörülen projelerin olabilirlik tartışması geleceği topluma daha yakın bir zaman dilimi haline dönüştürmüştür.

Avrupa'da kurulmuş konut araştırma ve geliştirme merkezlerinde, geleceğin konutu üzerine yapılan çalışmalarda konutu daha kaliteli ve yaşanabilir yapmak ve bireysel ihtiyaçları daha fazla gözetmek suretiyle modeller üretilmekte ve bilimsel platformda tartışılmaktadır. Bu projeler bireye ve konut sakininin hayatını kolaylaştırıcı yönde teknolojiyi konutta en verimli ve kaliteli, yaşanabilir hale getirmektedirler. Bu deneysel çalışmalarda, teknolojiyi konuta yansıtırken ele alınan en önemli referanslar bireysel ihtiyaçlar, konut ve kavramlar arasındaki güçlü ilişkilerdir.

Günümüzün hızlı değişim – dönüşüm sürecinde, konutun da uygulamada fark edilmeyecek kadar yavaş olsa da kavramsal olarak değiştiği ve dönüştüğü görülmektedir. Gün geçtikçe çağdaş birçok mimarın elinden çıkan ve sayıları gittikçe

artan geleceğin konutu projelerinde kurulmuş kavramsal strüktür gelecek için son derece önemli veriler içermektedir. Bu projelerdeki kavramsal dönüşümün incelenmesi için kullanıcıya özellikle alternatif yaşam modelleri sunan projeler seçilmiştir. Projelerin genelinde oluşturulmuş kavramsal strüktürde belirleyici ve baskın gelen kavramlar tespit edilmiş ve bu kavramlar arasındaki etkileşimler yorumlanmıştır.

Konut, zaman, değişim-dönüşüm, gelecek ve yaşam arasındaki etkileşimin 20. yüzyıl perspektifi içinde irdelenmesi, toplumsal değişme ve alternatif yaşam modelleri arasındaki bağlantının geleceğe ışık tutması bakımından kavranması, daha sonraki bölümlerde kavramlarla, konut projeleri arasındaki bağlantıyı kurup anlamamız açısından büyük önem teşkil etmiştir. Konut yaşamının gelecekteki kavramsal mantığının örnekler üzerinden irdelenerek ve mimari süreklilik içerisinde nasıl bir kavramsal dönüşüme uğrayacağı ve alternatif olarak yaşamların nasıl biçimlenebileceği konusunda fikir edinilmesi tezin ana hedefi olmuştur.

Tez kapsamında, konutun kavramsal altyapısının 20. yüzyılın başlarından günümüze nasıl bir değişime uğradığı ve gelecekte nasıl bir kavramsal dönüşüme uğrayabileceği sorusuna cevap aranmaktadır. Bu araştırma bağlamında, literatürden güncel, önemli, belli başlı projeler seçilmiş ve hepsi ayrı ayrı ele alınmıştır.

2. KAVRAMLAR

İnsanın ailesel ve bireysel olarak en çok etkileşim halinde olduğu fiziksel ve anlamsal mekanı olan konut, var olduğu zaman diliminde değişim sürecinin her evresinden etkilenmiştir. Zamanla sahip olduğu yaşamın ihtiyaçlarını ve anlamını yüklenerek olgunlaşması, yeterliliğini sürdürmesi toplumun yaşam kalitesini hem ruhsal hem de fiziksel olarak etkilenmiştir. Özellikle birinci dereceden toplumla ilişkili olmasından dolayı bu anlamsal ve fiziksel sürecin değişim hızı toplumun değişim süreciyle paralellik göstermektedir. Konut mekanındaki bu yaşamsal ve anlamsal yeterliliği ve kaliteyi sorgulamak, bunlar üzerinde bilimsel altyapıda öngörüsel çalışmalar yapmak ve gelecek için bazı soruları ortaya koyup tartışmak, insan merkezli olan konutun bu değişim sürecinde güçlü bir mimari altyapının hazırlanması hususunda önemli bir adım olacağı düşünülmüştür.

İnsanın düzenleme ve yaratma isteği, yaşamının büyük bölümünü sürdürdüğü konut mekanlarında çok daha belirgin olmuştur. Bu istek, ilk çağlardan bu yana süregelmiş ve toplumun gelişim süreci içinde konutun evrimleşmesinde büyük bir rol oynamıştır. Geçmişte insan, gereksinmelerine en uygun mekanı deneyerek kendisi düzenlemiş ve geliştirmiştir. Endüstri deviminden bu yana ise, konutun fiziksel düzenine kullanıcının yapabileceği doğrudan katkının azaldığı görülmektedir. Bunun en önemli nedeni, konut gereksinimindeki sayısal artışın yanı sıra mekanlardaki hızlı niteliksel değişimlerin olmasıdır (Eruzun, 2002). Bu niteliksel gelişmelerin yanı sıra birçok etkiyle, sahip oldukları kavramsal çerçevelerde de hızlı değişimlerin, dönüşümlerin ve etkileşimlerin yaşandığı düşünülmektedir.

Bu bölümde, tezin temelini oluşturan kavramlar irdelenecek ve birbirleri arasındaki karşılıklı etkileşimleri açıklanmaya çalışılacaktır. Özelikle tez kapsamında baskın şekilde kullanılan ‘alternatif yaşam modelleri’ ve ‘geleceğin konutu’ kavramları arasında nasıl bir ilişki kurulduğu ve teze hangi yönleriyle yansıtıldığı üzerinde durulacaktır.

2.1. Konutun Anlamı

Turgut ve Ünügür, son on yılda konut kavramı ve kullanımı için artan ilgiye cevap vermek amaçlı birçok yeni yaklaşımların geliştirildiğini ifade etmişlerdir. Buna ilişkin olarak, birçok teorik bakış açıları geliştirilmiş ve araştırma metotları uygulanmıştır (Turgut & Ünügür, 1997). Bu teorik bakış açıları ve araştırma metodları sonucunda değişik dönemlerde birçok konut tarifi ortaya konulmuştur. Bu tariflerde özellikle 'konut' ve 'ev' arasındaki farkın üzerinde önemle durulmuştur.

Altman, konutu 'house', fiziksel çevrenin bir parçası ve sadece barınak olarak hizmet eden fonksiyonel bir ortam olarak tanımlamakta, evin 'home' anlam ve deneyimini mutlak suretle taşımadığını ifade etmektedir. Ev, ev sakini ve konut arasındaki dinamik etkileşim olarak kurulmaktadır. Ev, kültürel bir bileşkedir, fiziksel süreçler, zaman, mekan ve bunların transaksiyonel (transactional) bütünüdür, farklı materyallerden oluşan, ancak birbirine dayanan ayrılmaz etkenlerin de birleşimidir (Altman, 1993).

Altman'a göre, konutun toplumdaki hayati önemi değişmez bir gerçektir ve barınmaya ihtiyaç duyan her canlı için yaşamsal değeri büyüktür. Konut bir koruyucu niteliğindedir ve insan yaşamının her anına tanıklık etmiştir. İnsan hayatının özel bir parçasıdır, kimliğidir, bu nedenle konutun sahip olduğu mekansal anlam ve sahip olduğu mekan ruhu doğrudan insan yaşamını ifade ettiği için çok güçlüdür, daha duygusal ve daha bağlayıcıdır. Altman, yuva kavramının dünyanın her yerinde insan merkezli olduğunu ifade etmektedir. İnsanlar sık sık evdeki ekonomik – politik ve sosyal sistemlerin bir parçası olarak doğar, evlenir, üretir, çocuk yetiştirir, çalışır, yaşlanır ölür. Bu değişim ve gelişim dizgisi içinde evlerin de insan hayatının bir zinciri olduğunu ifade etmektedir. Altman, kültürlerdeki çeşitlilik ne olursa olsun, evlerin fiziksel oluşum elemanlarının insan hayatının en merkezi noktasında olduğu gerçeğini gözden kaçırmamaktadır. Ev fiziksel, sosyal ve psikolojik önemi insan yaşamındaki bozulma, bölünme, kayıp, büyük değişimlerin ve travmaların örneklerinde ilk sıralarda yer almaktadır. Bu gibi durumların bize nasıl evin insan refahında, bireysel, ailevi ve kültürel varlığını sürdürebilme çabasında merkezde yer aldığını hatırlatmaktadır (Altman, 1993).

İncedayı, konutu sosyal bir olgu olarak nitelendirmektedir. Konut, sadece içinde yaşayan aile yada bireyi değil, bulunduğu çevreyi de etkilemektedir. O'na göre,

konutu tekil olarak içinde yaşayan sakinle ele almak çok yanlış bir eğilimdir, çünkü konut çevresiyle yaşayan bir organizma niteliğindedir. Hem kendi içinde, hem çevresiyle yaşayıp, aynı zamanda ev ahalisini çevresiyle ilişkilendirme ve soyutlama potansiyeline sahip bir araç da olabilmektedir. İncedayı konut konusunun, sadece bir barınma gereksinimimizi karşılayan bir araç olarak değerlendirmenin bir eksiklik olacağını da belirmiştir. Konut içerisinde yer aldığı mekanın ve dokunun genel olarak ele alırsak çevresinin bir yaşama biçimi birimi olarak geliştiğini ifade etmektedir. Konut, barınma sorununa mimari bir yanıt olmanın ötesinde, insanlara yaşam modelleri sunduğunu, bu nedenle de tasarım sürecinin de konutun çevresi ile kurduğu çok yönlü ilişkinin konut için önemli bir araştırma alanını oluşturduğunu belirtmektedir (İncedayı, 2003). Konut sadece bir ihtiyaç nesnesi olarak algılanmamalıdır, insanlara sunulan yeni yaşam alternatifleri olabilecekleri de göz önünde bulundurulmalıdır ve konutu araştırıp, yeni yaşam biçimleri tasarlarken yaşam ve çevre kalitesi açısından da konutun çevreyle olan ilişkisi gerekli bir referans olmalıdır.

İlhan, konutu mimarlık olgusu ile toplumun kesiştiği önemli bir alan olarak tanımlamıştır. İnsanların çevresiyle ilişkilerinin kontrol altında tutulmasında konutun bir araç olduğunu ifade etmekte, konutu şehirlerin bağlayıcı bir maddesi olarak görmektedir. Bu bağlayıcı özellikte tabi ki konut yapılarının şehrin bütününde diğer binalara oranla çok daha fazla yoğunlukta bulunmalarının etkisi büyüktür. Dolayısıyla konutun diğer yapılarla karşılaştırıldığında üstlendiği görev aslında kent için hayati önem taşımaktadır. İlhan, bu noktada yine konutu kentin bir noktasına bağlarken, bir noktada kentin de kendi içinde bağlandığını düşünmektedir (İlhan, 2003).

Konutun eski çağlardan beri biçimlenmesinde, farklılaşmasında ve değişimindeki en büyük etkenler ikamet ve barınma kültürü olmuştur. Bartels, ikamet ve barınma kültürünü ayrı olarak ifade ederken, barınma kültürünü bir yaşam biçimi olarak ele almıştır. Bartels, ikamet ve yaşam biçiminin insan var olduğundan beri var olduğundan, birbiriyle birebir ilişkili çok önemli ve genel iki kavram olduğunu ifade etmektedir. Yaşamak ve ikamet etmenin birbirinden çok farklı bir kültür geliştirdiğinin üstünde durmaktadır. Bu noktada, günümüzde konutun ele alınışını büyük oranda etkileyen bu iki kavramdan yola çıkarak konutta bir yaşam biçimi oluşturmanın ikamet etme kültüründen daha farklı bir kültür geliştirdiğini ifade

etmektedir. Konutları ele alış biçimlerinde kullanılan ikamet kavramının yanında farklı bir kültür ifade eden yaşam biçiminin ne kadar ele aldığının da çok büyük önemi olduğu ortaya çıkmaktadır. Çünkü böylelikle insan toplumdan ayrılmakta ve bir birey olmaktadır. Toplumun genel olarak gereksinimi olan barınma ihtiyacının yanında konut aile veya bireyin kimliği, istek ve arzularıyla daha da şekillenmektedir (Bartels, 2004).

> **'Mekan, insanların organize olma, hayatlarına anlam katma ve kim oldukları ve kim olacakları kimlik duygusunu oluşturma biçimlerinin önemli bir parçası olmaya devam eder. Hepimiz bir yerde yaşıyoruz – 'ev' olarak bildiğimiz bir yerimiz var. Bu geçici veya daimi kiralık veya kendimizin, büyük ve küçük olabilir. Hatta sokakta karton bir kutu bile olabilir fakat özel bir niteliği vardır ve kim olduğumuz duygusunu oluşturmada – hayatımıza ve ilişkimize anlam katmakta – çok önemlidir.' (Thorns, 2004)**

Thorns, evin sahip olduğu basit nesnelliğinin ardında yatan duygusal ve bireysel güce dikkat çekmektedir. Konut sakini kimlik ve yaşadığı hayat ile konutu şekillendirirken, konut da bireyi etkilemekte, ona farklı duygular ve nitelikler kazandırmakta, yaşamını biçimlendirmektedir. Bu nedenle konut ve birey arasında yaşam boyunca sürekli bir etkileşim söz konusudur.

Farklı dönemlerde ortaya atılan ve evi sorgulayan farklı söylemlerle karşılaşılmaktadır. Günümüzün önemli mimar ve söylemcilerinden olan Koolhas da 'Maison à Bordeaux' adlı projesinde evin anlamını tekrar sorgulamaktadır. Koolhas'ın söylemi evcil, geleneksel anlatımın tam tersi olarak, bir duygusuzluk niteliği taşımaktadır. Bu soğukluk bir noktada evcil olmamanın bir şekli, çok iyi biçimlendirilmiş, yapısal samimiyetten uzak, bir çeşit meydan okuma şeklinde bir fikri ortaya koymaktadır (Rosa, 2003). Böylece Koolhas, dönemin var olan geneneksel ve sıradan tavrını sorgulamış, bu fikre tepki olarak konutu farklı bir şekilde ele alıp, farklı anlamlar katarak sunmayı amaçlamıştır.

Şekil 2.1 Maison à Bordeaux, Rem Koolhas, 1998 (http://www.oma.nl/)

Decoi Mimarları, konutun artık fiziksel bir 'model' statüsünden 'norm' statüsüne geçiş yaptığını ifade etmektedir. Norm, ürün ve arzu çizgilerinin kesişiminde sınırsız ve beceriyle kullanılabilir bir formüle dönüşmektedir. 'Sınırlı fiziksel bir modelden ziyade, daha esnek ve akışkan bir fabrikasyon' söz konusudur. Böyle bir eğilim, teknoloji ve kapitalizm birleşiminden oluşmuş gibi, Modernist mimari egonun etkili bir dağılım işareti gibi görünmekle beraber, alternatif kültürel eğilimler 'konutun farklı psikolojisi'ni hayal etmeye başlamasına da izin vermektedir (Salazar, 1999).

Farklı dönemlerden verilen tanımlamalar, dönemin getirileriyle evin anlamının nasıl bir değişikliğe uğradığının en büyük göstergesi olmuştur. Ev, bugün toplum için yine bir barınaktır, ama sahip olduğu anlam ve ifade gün geçtikçe dönemin getirdiği etkilerle varolan anlamları tekrar sorgulanmakta, eleştirilmekte, hayal edilip tasarlanmakta ve ona göre tekrar şekillenmektedir.

2.2. Zaman ve Gelecek Kavramı

> **'…Zamanın ve uzayın özü harekettir, çünkü evrensel olandır. Bunları kavramak, özlerini kavramın biçimi içinde dile getirmektir…' Hegel (Bozkurt, 2005)**

Hegel zamanın özünü hareket olarak nitelendirmiştir. Hareketin hızı, zamanın hızını da etkilemektedir. Günümüzde hareketin en etkili kaynaklarından biri teknoloji olmuştur, yaşamın kendisi içinde bir dinamizm doğurmuş, daha sonra bu dinamizmi her geçen gün yaşadığı değişimlerle daha da hızlandırmıştır. Durağan olan birçok şeye hareket katmıştır. Özellikle endüstri devrimi sonrası konut mekanının üretiminde Modernizmi bir makineye dönüştürmüştür. Üretime ve yaşama kattığı dinamizm toplumla paralellik göstermiş, toplumsal yapı da hızlı bir değişim içine girmiştir. Toplumsal yapıdaki değişimin hızının mekana farklı yansımaları olduğu özellikle insan hayatında birincil önceliğe sahip olan konut mekanında da gözlemlenmektedir.

Zaman, yapılan konut çalışmalarında bilimsel bir dayanak oluşturması açısından, insan yaşamını ve aktivitelerini anlamakta ve tanımlamakta son derece önemli bir kavramdır. Moore, zaman ve değişim arasındaki güçlü ilişkiyi şöyle dile getirmiştir: 'ne zaman olmadan değişim, ne de değişim olmadan zamanın algılanışı mümkündür. En azından, zamanın birimsel olarak tespit edilmesi için, esas olarak tekrarlanan bir devinim olması şarttır' (Moore, 1963). Bu nedenle insan yaşamındaki değişimi ifade

etmek için, zamansal süreçte yaşanan devinimleri ortaya koymak önem taşımaktadır. Werner, Altman ve Oxley (1985) zamansal süreklilik içerisinde yaşamla ilgili önemli sınıflandırmalar yapmışlardır. Onlar'ın tanımlamasına göre, evler lineer, dairesel ve spiral zamanın geçici özelliklerini barındırmaktadır. Lineer zaman geçmiş, şimdi ve gelecek sürekliliğini içermektedir. Dairesel ve spiral zaman rutin ve tekrar eden aktivitelere ve anlamlara dayanmaktadır. Bu daireler potansiyel olarak günlük, haftalık, aylık, yıllık veya diğer başka düzenli ve yarı düzenli yaşam şekillerini tekrar etmektedir (Turgut & Ünügür, 1997).

Dovey, konutun anlamındaki gelişimiyle, bir ev kavramı haline gelmesindeki dinamik süreci vurgulamaktadır. Zamanı, konut mekanının anlamını ve sahip olduğu temel dinamizmi, değişimi anlamak için önemli bir boyut olarak görmektedir. Konut mekanı ve uzamsal kullanımı, sosyo-kültürel ve geçici beklentileri yansıtmaktadır. Zaman, değişimleri konut kavramına iki değişik yoldan taşımaktadır. Birincisi, insanların kendi yaşam döngülerinin rotasındaki kendi konutlarını ifade ettikleri fikir ve değerlerdeki değişimlerdir. İkinci yol, zaman içerisinde konut sakinleri ve konut yerleşimini etkiyen sosyal ve ailesel içerikteki değişimdir (Dovey, 1985).

Konutlar zamanın en önemli şahitleri olmuşlardır. Konutun zaman içerinde gerek biçimsel, gerekse mekansal kullanımı üzerine okuma yapmak bile mümkündür. Altman, kültür ve mekan etkileşimi sürecindeki konut mekanının, insan ve çevresi arasındaki dinamik, akıcı ve değişen ilişkileri yansıtan zamansal nitelikleri de taşımakta olduğunu ifade etmiştir (Wegner ve diğerleri, 1985).

Kişinin mekan algılayışı, özellikle ev mekanında daha büyük bir anlam ve önem taşımaktadır. Bachelard, mekanın sıkıştırılmış zaman içerdiğini ve evin bellek için her şeyden daha önemli olan bir mekan olduğunu vurgulamıştır. Evi, insanlığın düşüncelerinin, anılarının ve düşlerinin en büyük bütünleştirme güçlerinden biri olarak tanımlamıştır. Çünkü 'düş görmeyi ve hayal etmeyi o mekanda öğrenmişizdir' şeklinde ifade etmiştir (Harvey, 1997).

Güney, mimarlığı, insanlığın, toplumların ve bireysel düzlemde mimarların varoluş yönelimlerini yansıtma süreci olarak tanımlamaktadır ve bugünün mimarlık ortamındaki çoğulcu görünüme dair yapılacak olan çözümlemelerin, ancak zamanın kavranışları ile açıklanabileceğini ifade etmektedir. Bunun sonucu olarak da, zamanın kavranış şekli, insanlar tarafından yaratılan gerçekliklerle biçimlenmektedir.

Mimar zamanı, kendi düşünce nesnesinin içine yerleştirmekte ve zaman, mimarlık nesnesinde yaratılırken, mimarlık nesnesi, zamanı biçimlendirmektedir. Sonluluk/sonsuzluk, kalıcılık/geçicilik, eşzamanlılık, süreklilik, sıçramalı süreklilik, dün, bugün, yarın, geçmiş, şimdi, gelecek, insanlığın zamanlarıdır ve mimarlık, insanlığın kurgusu olan zamanları mimari gerçekliği içine yerleştirme yoluyla zamanın gerçeklik halini almasını sağlamaktadır (Güney, 2003).

Sey'e göre, bir sürecin takipçisi olup onun sürekliliğini korumak ve geleceği öngörülü bir şekilde planlamak, hem mimar için, hem de ürünün fonksiyonel kullanışlılığı açısından önemli bir kriterdir. Gelecek öngörülmesi, öngörünün ilgili olduğu alana ilişkin stratejik planların yapılabilmesi için gerekli olan bir çabadır. Kullanılan yöntemin bilimsel ve sistematik bir yol izlemesinin, öngörüyü diğer mistik kavramlardan ayırmakta ve gerçekçilik boyutu kazandırmakta olduğunu ifade etmiştir. Özellikle son yüzyılda geleceği bilme arzusu bütün dünyada daha da artmıştır. Bu arzunun en büyük tetikçileri teknoloji ve bilimdeki hızlı gelişmeler ve bunları izleyen toplumsal değişmeler olmuştur. Sey'e göre, bu hazırlıkları yapmak baştan kazanılan bir zafer niteliği taşımaktadır. İnsanlar gelecekte kendilerini bekleyen yaşam biçimlerini ve mekanlarını bilmek istemekte ve merak etmektedirler. Konut mekanını tasarlarken, öngörüsel yaklaşımlarında daha bilimsel ve sürekli bir yöntem izleyen mimarlar, projelerinin gerçekçi ve uzun soluklu bir hayat kazanmasını sağlamaktadırlar. Özellikle küreselleşme ışığında artan tüketim merakı yeni bir buluşun bile çok hızlı tüketilmesine ve eskimesine sebep olmaktadır. Bu noktada mimarın kazanacağı başarının tüketime direnen, geleceğe hitap eden eserler çıkarmak olduğunu ifade etmektedir (Sey, 2005).

"Evrensel söylemin özü, zamanın dili ya da sürekliliğin dili olmalı."
(Conrads, 1991)

Conrads, günümüzün önemli bir olgusu olan evrenselliğin, gelecekte konutta nasıl bir etki yaratacağı sorusunun cevabının, zaman ve sürekliliğin içinde gizli olabileceğini ifade etmiştir. Mimari algılayış açısından da önemli olan 'zaman' ve 'süreklilik' kavramları, toplumu geleceğin evrensel konut diline götürebilecek önemli öngörüsel yaklaşıma ipuçları sağlamaktadır. Bu nedenle, tez kapsamında gelecek için tasarlanan ve alternatif yaşam modelleri sunan konut projelerinde kavramsal altyapının öngörülmesi belli bir zaman dilimi ele alınarak, kavramların

zamanın sürekliliğinde, değişimi ve dönüşümleri üzerinden gidilecek, bu süreklilik içerisinde evrensel bir okuma yapılmaya çalışılacaktır.

2.3. Değişim - Dönüşüm ve Konut Kavramı

"Değişmeden başka hiçbir şey kalıcı değildir" (Herakleitos, Yunan filozofu)

Güvenç, yaratılıştan bu yana yaşamın ve kültürlerin değişmeyen tek kuralının değişim ve süreklilik olduğunu ifade etmiştir. Bireyler ve topluluklar, kavimler, devletler gelip geçmiş, bunun yanında kültürler ve uygarlıkların sürekliliğini koruduğunu, bunu da değişerek başarabildiğini, bunun yanında süreklilik olgusunun ancak değişim yoluyla ya da süreciyle gerçekleştiğinin savunulabilineceğini de belirtmiştir (Güvenç, 2002).

Moore, en basit şekilde 'değişim' duyumunun, önceki ve sonraki arasındaki farklılığı algılamayı sağladığını ifade etmiştir. Ona göre değişimi, zaman konseptinden ayrı düşünmek söz konusu değildir. Herhangi bir toplum veya kültür için 'değişim' sık sık ve süreklidir. Değişimler ne geçici ne de mekansal olarak izole edilemez, sıralı bir zincir halinde gelişmektedir. Değişim, yeniden yapılanmanın yavaş aşamaları tarafından takip edilen, bütün bölgeler ve sanal dünya boyunca yansıtmaya uygun sonuçlarıdır. Böylece, çağdaş değişim her yerde olasıdır ve sonuçları her yerde önemli olabilmektedir (Moore, 1963),

Değişimin sıradan olayları, bireysel deneyimleri ve modern dünyadaki toplumların fonksiyonel beklentilerini büyük bir alanda etkilemektedir. Buna sebep, sanal olarak yaşamın hiçbir niteliğinin değişimin beklentisinden ve normalitesinden muaf kalamamasıdır. Sosyal hayatın birçok özelliği gün ve gün hatta yıl ve yıl süreklilik göstermez. Bu hareketin devamlı örnekleri, neredeyse yarın, dün ve bugün gibi aynı olacaktır, bir sonraki sene neredeyse bu sene ve geçen senenin aynısı olacaktır. Diğer özelliklerin çoğu değişir, ancak sırayla ve tahmin edilen yol ve miktara yakın bir değişim yaşanır. Bu eğilim için, yakın derece olarak bugünden farklı, bugün dünden farklı ve gelecek sene bu eğilimi sürdürmesi, önceki senelik karşılaştırmaların belirtileriyle beklenir (Moore, 1963). Bu nedenle geleceği öngörürken bu süreklilik içerisinde düşünmek ve geçmişten koparmamak doğru bir yöntem olacaktır.

Dener, var olmanın aslında değişimin ta kendisi olduğundan bahseder ve konutu bir organizma olarak nitelendirir, ki bu organizma varlığını sürdürebilmek için biçiminden bağımsız bir şekilde değişmeye muhtaçtır. Değişme, herhangi bir büyüklükteki bütünün farklılaşması, bir önceki konuma göre farklı bir hal almasıdır. Farklı bir hal alış, bütünün içeriğinde, bütünün anlatımında veya her ikisinde birden olabilmektedir. Organizma, canlı maddeleri özümlemekte, işe yaramayanları dışarı atarak, hücrelerini tazelemektedir. Konut da bir organizma olarak sürekli değişim içerisindedir. Bu durum, hem onun hem de ona muhtaç olan toplumun sürekliliği için gereklidir. Bu süreklilik içerisinde sahip olduğu kavramsal altyapıyı özümleyerek geliştirmek, gereksizlerden soyutlanmak ve değişen toplum yapısı, yaşayışı, anlam ve ihtiyaçlarıyla birlikte kendini yenilemek durumundadır. Bu onun doğasında vardır ve var olması için bir gerekliliktir (Dener, 1994).

> **"...az çok uzun bir zaman sonunda, bu bedenin maddesi tamamen yenilenir, başka madde atomları ile değiştirilir; öyle ki her organik varlık hem hiç değişmez, hem de bir başkasıdır." (Engels, F.. 1977)**

Değişim bilimsel anlamda da gerçekliği inkar edilmez, temel bir yaşam kuralı olarak kabul görmektedir. Var olmak, değişmeyi gerektirir, fakat konutun toplumsal olguları, tabuları, gelenek ve kültürü içerisinde barındırdığı için diğer mekanlara göre değişimini daha temkinli ve kontrollü halde sürdürdüğü gözlemlenmektedir. Son dönemde her alanda yaşanan hızlı değişimin özellikle toplumsal boyuta ulaşması, konutun bu değişim karşısında direnişini kırmaya başlamıştır. Fakat bu kırılma son derece yavaş ve yine belli sınırlarda yaşanmaktadır. Konut kavramsal olarak, mekan organizasyonu veya biçimsel olarak değişime uğramaktadır ve gelecekte de bu değişim belki daha da hızlanacaktır, fakat konut hala toplum için hayati bir barınma aracı olmaya ve bir yuva olarak varlığını sürdürmeye devam edecektir. Engels'in ifadesine istinaden, organik bir varlık olarak konut, hiçbir zaman toplum ve birey için sahip olduğu hayati anlamı yitirmeyecektir ancak sürekli olarak değişerek başka kavramsal ve biçimsel kimliklerle varlığını sürdürmeye devam edecektir.

Yaşamın doğal döngüsünde, değişen dünya ve çehresi yanında, kavramlar sürekli olarak değişime ve dönüşüme uğramaktadır. Kavramların gerek yaşamdaki, gerek zihinlerdeki, gerekse literatürdeki bilimsel anlamları da bu değişimi doğal bir süreç olarak yaşamaktadır.

2.4. Alternatif Yaşam Modeli Kavramı

'Alternatif' kelimesi sözlük anlamı olarak; sadece bir tanesi seçilmesi söz konusu olan iki veya daha fazla seçeneğin sunumu durumudur (http://tr.wikipedia.org/wiki). Sahip olunanın veya mevcut olanın haricinde farklı olarak sunulan seçenek yada seçenekler alternatifi tanımlamaktadır.

'Yaşam', genel anlamda, kültürel yapılara bağlı olmakla birlikte, tüketim bağlamında eşyayı, mekanı ve zamanı kullanış biçimidir. Bir başka ifadeyle bir şeyler üretmekten çok kullanma ve tüketme biçimleridir (Chaney, 1996).

'Model' kelimesi sözlükte 'karmaşık bir oluşumun veya sürecin en temel ifadesi', 'teorik tanım', 'temsili biçim yada örnek', 'ürün tipi', 'kalıp', 'prototip'… gibi çeşitli tanımlamalara sahiptir. (http://www.elook.org/dictionary/model.html)

Daha bilimsel platformda model, 'bir sistemin değişen koşullar altındaki davranışlarını incelemek, kontrol etmek ve geleceği hakkında varsayımlarda bulunmak amacıyla elemanları arasındaki bağlantıları kelimeler veya matematiksel terimlerle belirleyen ifadeler topluluğuna denmektedir'. Her modelin kuruluş amacı, belirli bir ekonomik sistemi yönetmekle görevli kişi veya kişilere (karar vericiye) mümkün karar seçeneklerini sunmak, bunların sonuçlarını belirlemek ve karşılaştırmalar yapmaktır. (http://akademik.maltepe.edu.tr/~causlu/Yoneylem/)

'Model' için başka bir bilimsel tanımlama; 'gerçek dünyadaki bir olayın, sürecin veya birimlerden oluşan ve birimleri arasındaki iç ilişkiler yanında çevre ile dış ilişkilere göre işleyen bir sistemin belli bir anlatımına model denmektedir'. (http://science.ankara.edu.tr/~ozturk/sistem.doc)

Gausa, yapı formunun oluşturulmasında etkin iki dinamik yöntem tanımlamaktadır. Bunlardan biri, kendine özgü, kişisel ve alışılmamış plastik bir dünyanın inşasına dayanan, optimistik yaklaşımlara dayalı formlar; diğeri ise çağdaş fiziksel ve kültürel mekanların yorumlanıp, doğrudan ilişki kurularak oluşturulmuş, teorik şemalara dayanan formlardır. Ancak bu iki yöntemde, formu bir kompozisyondan ziyade, bir model olarak kurgulanıp tasarlamanın daha açık ve engin bir sonuç vereceğini vurgulamıştır. Biçimsel olarak kurulmuş bir kompozisyon, Gausa'ya göre, kapalı ve kısıtlayıcı, teorik olarak yapılandırılmış sistemler ise açık ve sınırsızdır (Gausa, 1998).

Pensilvanya Üniversitesi'nde bilim tarihi üzerine çalışmalar yapan Dr. Donald E. Simenek, bilimsel çalışma kapsamında üretilen yeni bir modelin, belirgin olarak yeni kavramlar içeriyor ise, daha sonraki ilerlemeler için önemli uyarıcılar temin edebileceğini ifade etmiştir. Yeni modeller, düşüncelerin rahat alışkanlıklarından kurtarılıp, doğayı yeni yollarla ve yaratıcılıkla düşünülmesi yolunda fikirler sağlayabilmektedir. Bu, eski modellerin içeriklerinin yanlış olduğu veya yenilerden daha kötü olduğu anlamına gelmemektedir. Sadece yeni model kavramları gelecekteki gelişmelere daha uyumlu ve üretken olabilmektedir. (http://www.lhup.edu/~DSIMANEK/scimeth.htm)

Tez kapsamında, 'alternatif yaşam modeli' kavramı 'günümüzde var olan ve içerisinde geleneksel modelde yaşanılan konutlara seçenek sunabilecek ve bireylere içinde yaşamak zorunda olunan değil de bireysel tercih ve ihtiyaçlara doğrultusunda yapılandırılmış yaşam modeline göre yaşamak istenilen, var olan yaşantılara farklı seçenek olabilecek' bireysel yaşam prototipleri olarak ele alınmaktadır. Bu altyapıda üretilmiş konutların hem klasik konut anlayışına hem yaşam şekillerine getireceği yeni kavramların aslında yaşama gelecekte neden ve nasıl bir yön vereceği, ya da verilmek istenildiği konusunda önemli ipuçları içerdiği düşünülmektedir.

Cazenave, yeni gelişim gösteren bir alan olan alternatif yaşam tarzı araştırmalarını, bir anti-sosyal strüktür eğilimi (önyargı) olarak ileri sürmektedir. Bu eğilim (trend), alternatif yaşam biçimlerinin teorik tabanlı sosyal bilimlerinin keşfedilmesiyle başlamakta ve ifade bulmaktadır. Sosyal strüktürel şartlar mahremiyetin, evliliklerin ve ailelerin parçalanmasını ve alternatif yaşam tarzlarının seçilmesine sebep olmasını içermektedir. Alternatif yaşam şekilleri, bireysel özgürlük ve seçimle ilişkili tanımlamalar Amerikan toplumunun sosyal, ekonomik ve politik durum değiş tokuşunu yansıtan ve güçlendiren ifadelerdir. Cazenave, alternatif yaşam şekillerinin, bir sosyal bilim haline dönüşmesinin ancak toplum tarafından 'bireysellik', 'kurumsallık' ve tarihi dinamiklerin tamamen anlaşılması ve 'mahremiyet', 'evlilik' ve 'aile hayatı'ndaki alternatiflerin varlığının ve uygulanabilirliğinin belirlenmesiyle mümkün olduğunu ileri sürmektedir (Cazenave 2005).

Birçok uluslar arası araştırma enstitüsünün üzerinde durduğu konu, birey, konut ve çevresinin geliştirilmesinde kişisel ihtiyaç ve tercihlerin referans alınması üzerinedir. Bu konu üzerine birçok çalışma yapılmakta, gelecekte yaşam ile ilgili birçok bilimsel ve altyapısal modeller üretilmektedir.

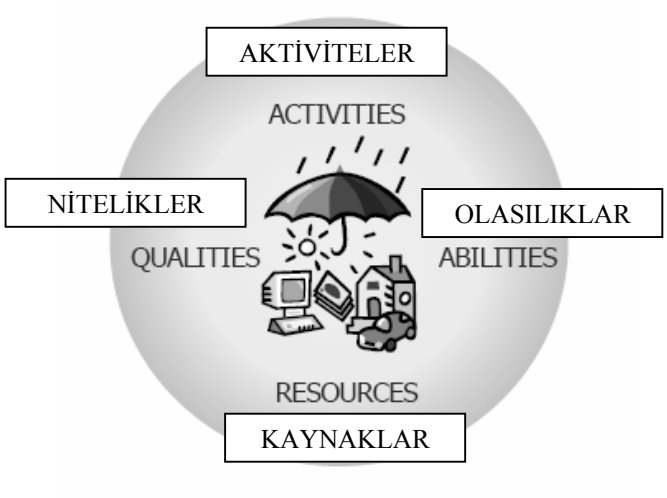
TTS (Work Efficiency Institute) Enstitüsü'nde yapılan araştırmalarda günlük yaşam şeklinin kavramsal modeli çizilmeye çalışılmaktadır. Korhonen'in üzerinde durduğu konu da günlük yaşamın geliştirilebilirliği üzerinedir. İçerik, üç nitel boyut ve üç aşama kullanılarak analiz edilmiştir. Nitel boyutlar kullanılarak, günlük yaşam şeklinin kavramsal modelinin üç boyutu açıklanabilmiştir: aktivitenin hedefi, aktiviteye rehberlik eden bilgi ve aktivitenin içerisinde temsil eden etkileşimdir. Genel gündelik yaşamın gelişimi üç aşamada açıklanmıştır. Bunlardan biri tekrar aşamasıdır ve bu aktivite verilmiş talimatlar üzerine otomatik kılınmıştır. İkincisi uygulanabilir aşamadır, çabalar genel durumlara uymak için çalışma metotlarına uyum sağlamak içindir. Günlük yaşamın yaratıcı ve buluşsal durumu, geliştirilmiş refah yaklaşımları, yeni metotları ve yetenekleri geliştirmek için arzulanan aktiviteleri yansıtmaktadır. Bu aşamaları kullanarak, bireysel deneyim, ev ve daha geniş topluluk aşamalarındaki günlük yaşamın geliştirilmesini ifade etmektedir. Farklı ev sakinlerinin günlük yaşam fonksiyonlarını çalışırken, günlük ritmin bir araç olarak kullanılabilineceği düşünülmüştür. Günlük yaşam çalışması, günlük yaşamın niteliksel beklentilerin ayrımının anlaşılması sonucu, farklı organizasyonların ortak çalışmasıyla geliştirilmiş yeni modellere ve yaklaşımlara ihtiyaç duymaktadır. (Korhonen, 2005)

TTS Enstitüsü'nde yapılan çalışmalar kapsamında, yaşlılar için yeni bir yaşam modeli çalışması dikkat çekicidir. Adı 'Ball Modeli' olan bu çalışma, yaşlılara sahip oldukları kısıtlayıcı yaşam şekillerini, dinamik, esnek ve özgür bir yaşam modeline dönüştürmek için kullanılacak bir araç olarak üretilmiştir **(**Kasanen, 2004).

Ball Modeli geniş kapsamlı düşünmeyi, dinamik kabulleri ve esnekliği sembolize etmek için yaratılmış bir yaşam modeli çalışmasıdır. Bu model, yaşlıların refahındaki ilerleme ve evlerindeki özgür yaşamlarını desteklemek düşüncesi yanında farklı değişkenleri içeren bir fikirdir. Model, yaşlıların yaşam koşullarını kavramak için bir formül üretmek, yeni bir bilgi tanımlamak hatta yeni bir fikir yaratmak gibi çeşitli yöntemlerde kullanılabilinmektedir. Modelde, 'aktiviteler, kaynaklar, nitelikler ve olasılıklar' olmak üzere dört ana değişken tanımlanmıştır (Şekil 2.2). 'Aktiviteler', ana ve destekleyici olmak üzere iki çeşittir. Ana aktiviteler yemek yemek, giyinmek gibi herhangi biri adına yapılamayacak olanlardır. Destekleyici aktiviteler ise, biri adına servislerin üstlenebileceği aktivitelerdir. Konut içerisinde ve çevresinde aktiviteler, ev sakini ve çevresi arasındaki etkileşim olarak varsayılmakta ve

'kaynaklar' olarak tanımlanmaktadır. Konut içerisinde ve çevresindeki kaynaklar genellikle fiziksel ve nesneldir. Servis kaynakları, özel ve kamusal servis sağlayıcılarından sağlanmakta ve çeşitlilik göstermektedir **(**Kasanen, 2004).

Ball Modeli, yaşlılar için önemi büyük olan yerleşim yerlerini 'habitatları', çevrelerini ve servislerinin kalitelerini ileriye taşımaktadır. Bu Model için tanımlanmış 'Özellikler' estetik, rahatlık, işlevsellik, güvenlik ve gizlilik olmuştur. Model fiziksel, duyumsal, kavramaya yönelik yeteneklerini göz önünde bulundurmaktadır. İkamet etmek, çevre ve servisler değişkenlerin ortak çerçevesini oluşturmakta, ancak vurgu ve detaylar çeşitlilik göstermektedir. (Kasanen, 2004)

Şekil 2.2 Yaşlılar için sınırsız Yaşam Modeli – Top (Ball) Modeli **(**Kasanen, 2004)

'Geleceğin Konutu' üzerine yoğun ve güncel çalışmalar yapan bir başka kurum ise Massachusetts Teknoloji Enstitüsüdür (MIT). House_n, MIT Mimarlık Bölümü'nün yeni teknolojilerin, malzemelerin ve tasarım stratejilerinin, yaşamın karmaşıklığına uyum sağlayacak dinamik, gelişen mekanlar yaratmakta nasıl kullanılacağını araştırmak üzere kurulmuş bir bölümüdür. Araştırmacılar, insanların evlerinde yaşadıkça ortaya çıkan ve çıkacak ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik, yenilikçi ürün ve servislerin yaratılmasını destekleyecek metodolojileri, teknolojileri ve yeni fikirleri yaratmaya çalışmaktadır (architecture.mit.edu/ house_n).

House-n' in odaklandığı alanların her biri, diğerinin bağlamında tanımlanan alanlardır. Geleceğin konutunda yeni teknoloji ve mimari tasarımın özenli birlikteliğinden yarar sağlamak için kullanılacaktır.

1. Nesiller boyu (Trans - jenerasyonel Ortamlar): tüm yaş gruplarının farklı ihtiyaçlarına cevap verecek bütünleşmiş tasarım ve teknoloji çözümleri geliştirmek.

2. Adapte Edilebilir, Kişiselleştirilebilir Ortamlar: Kolay uyum sağlayan dijital ve fiziksel altyapıyı konut ortamının iskeletiyle bütünleştirmek; yüksek kalitede üretilmiş yapı bileşenlerini yüksek seviyede kişiselleştirmeye izin vermek için konut tasarımı ve inşaat ile birleştirmek.

3. Etkileşimli Kullanıcı Arayüzü Ortamları: insanların neler yaptığını görmek amacıyla konuta yerleştirilmiş algılayıcıları kullanmak için hesaplamaya yönelik algoritmalar geliştirmek; bu algoritmaları var olan konut ürünlerinin daha iyi tasarımlarını olanaklı kılmak için kullanmak, ürün ve servislerin yeni tiplerini modellemek 'prototipleştirmek'.

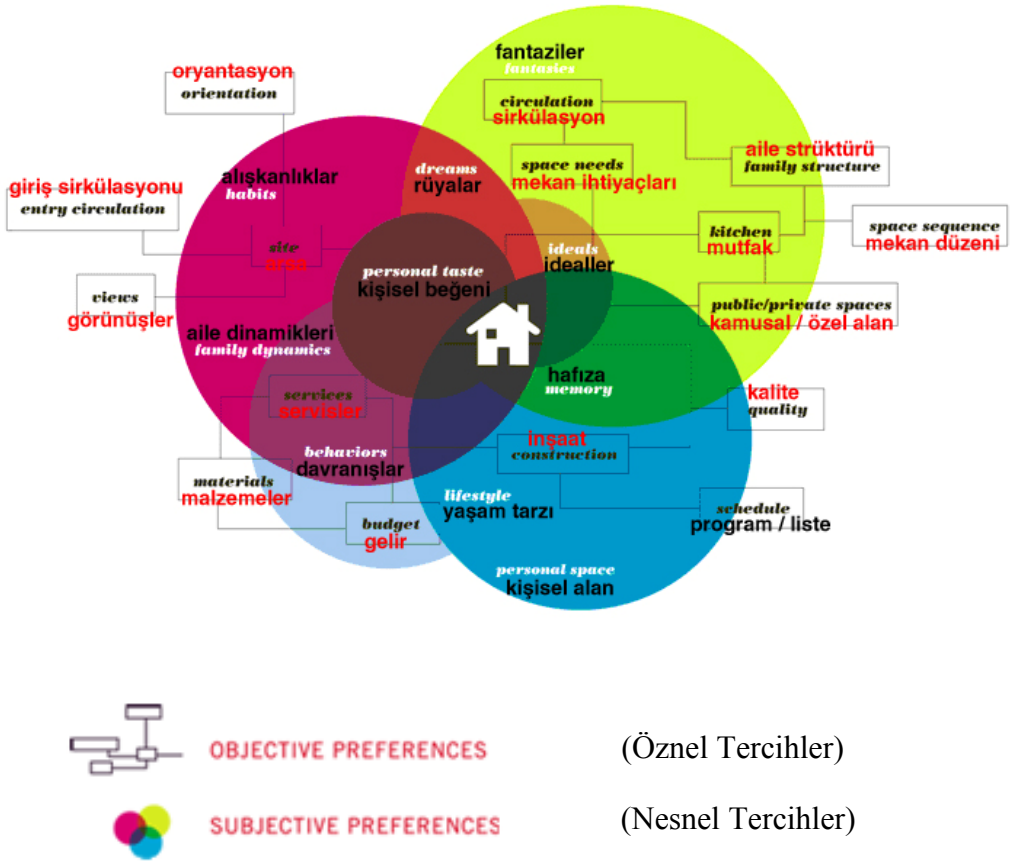
4. Hayat boyu Buluş ve Öğrenen Ortamlar: Günlük yaşamı çocuklar ve yetişkinler için eğitimle birleştirerek; okul, konut ve işyerindeki geleneksel öğrenme ortamlarının konutun yeniden icadıyla nasıl etkileneceğini araştırmak.

5. Sürdürülebilir Ortamlar: Kaynakların korunmasını sağlayacak yapı bileşenleri ve yeni dijital ara-yüzler geliştirmek, çevre dostu ve sürdürülebilir konutlar tasarlamak.

6. Toplum Ortamları: isteğe bağlı taşımacılık ve e-ticaret mallarının dağıtımına dair yeni yöntemler gibi yeni teknoloji ve sistemlerin toplumların biçimini nasıl etkileyeceğini araştırmak.

7. Mimari Tasarım ve Canlandırma Ortamları: Tasarım ortamlarını hızlı biçimde simule etmek ve fiziksel inşaattan önce kullanıcı ihtiyaçlarına uyarlamak için ileri teknolojiyi kullanmak (Larson, 2005).

Hall'a göre, diğer sanayilerin ortaya koyduğu seri uyarlama metodu benimsenirse, MIT araştırmacılarının da tartıştığı bir konu olan konut yapım endüstrisi dönüşüme uğratılabilinir olasılıktadır. Örnek olarak; birçok bilgisayar firması, web sitesi menüsünden, PC müşterilerine tercih ettikleri boyutlarda hard-drive, monitör tipi ve bellek seçmelerine olanak sağlamaktadır. Bu parçalar saha sonra mevcut birçok parçayı bir araya getirilip birkaç gün içerisinde ulaştırılmaktadır. Konut inşaatında böyle bir tekniğin uygulanması, müşteri-tasarım sürecini büyük ölçüde daha üst seviyelere taşıyabilir bir durum ortaya koymaktadır (Hall, 2002).

Şekil 2.3. Kendi Evini Tasarlama Modeli (Hall, 2002)

Web tabanlı tercih edilmiş bir makine konut alıcılarını bir diyalog içerisinde, birçok soru, tasarım oyunları ve diyagramlara taşıyacaktır. Bu müşteri ve mimar arasında tahmini olarak ideal bir diyalog olacaktır. Saptanmış temel etkenler (bütçe, ikamet edeceklerin sayısı ve yaşları, çalışma alışkanlıkları, yemek pişirme alışkanlıkları… gibi) , tercih edilen makine daha kişisel tercihlerin tespit edilmesini deneyecektir. Örnek olarak, farklı iç mekanları gösterebilecek, daha sonra müşteriye seçmesini isteyecek ve onun daha tercih edilebilir hale gelebilirliği üzerine sorular (aydınlatma, renk, detay, konfor hissi, güvenlik…) soracaktır (Hall, 2002).

2.5. Geleceğin Konutu Kavramı

Helsinki Sanat ve Tasarım Üniversitesi'nin Geleceğin Evi Enstitüsü, kullanıcının bakışıyla geleceğin konutunu, yaşamını ve konut çevresini planlamaktadır. Proje 1997 de başlamış ve 2003 de Helsinki Teknoloji Üniversitesi, VVT Finlandiya Teknik Araştırma Merkezi ve Massachusetts Teknoloji Enstitüsü aralarında olmak üzere, birçok alanda uluslararası Yaşayan Laboratuar 'Living Lab' araştırma ağına doğru yayılma göstermiştir.

Geleceğin konutu tasarımında ana görevlerin arasından biri, insanların yaşam şekillerini ve değerlerini tanımlamaktır. Bireysel ihtiyaçlar etkili olduğu gibi, konut yapısının süreçleri ve değer zincirleri değişmek zorundadır. Yaşam, üretim tabanlı müstakil konutlar, sıra konutlar ve apartman bloklarından, kullanıcı tabanlı yaşam konseptlerine uzanmaktadır. Geleceğin konutları çeşitli, daha sonra kullanıcının ihtiyacına göre eklenecek, önceden tasarlanmış modüller içerecektir (Rönkä, 2003).

Rönkä'ya göre, konut kavramı, çevreyle, tüketimle yada kişinin sosyal statüsü, sorumlulukları, beklentileri, değerleri ve yaşam tarzına göre seçilecektir. Belki de evin en önemli özelliği, işlevselliği, hareketlerin ve ihtiyaçların temelinde çözülecektir. Evler ve mevcut çevreleri lojistik bir bütün olarak tasarlanacaktır. Yaşlılar veya özürlüler için kolay geçiş olarak tanımlanan, gelecekte doğal bir işlev olacaktır. İyi denilecek ideal bir ev, her yaştan insan grubu için uygundur, temiz havaya açılan dış kapılarla iyi bir ilişkisi vardır, ayrıca aydınlık, sağlıklı, güvenli ve ferahtır. Bu ideal evin, kullanıcının bireyselliğine ve yaşam şekillerine dayalı olması, kendini diğer evlerden farklı kılacaktır (Rönkä, 2003).

Avcıoğlu' nun 'olanaklının sınırlarını keşfetmek için olanaksıza yol almak gerekir' şeklindeki sözleri 'alternatiflik' ve 'gelecek' arasındaki ilişkiyi kavramak için önem taşımaktadır (Önal, 2005). Gelecek için olabilirliği veya olanaksızlığı tartışılan konut projelerinin taşıdığı belirsizlik ve sınırsızlık, yaşamlara dahil olarak, yeni ve olası alternatif yaşam modellerinde önemli roller oynamaktadır. Sınırları çizilmiş ve olabilirliği her zaman gözetilmek suretiyle, kısıtlanarak üretilen projeler, gelecekte alternatif olma özelliğinden çok tekrar edilen ürünler haline dönüşecektir, bu bununla birlikte olanaklıların sınırları da belirlenmiş olacaktır.

Rönkä, çok kültürlü ve uluslararası beklentilerin, kendi mücadelelerini geleceğin evine ve iç mimarlığa taşımakta olduğunu ifade etmektedir. O'na göre servislerin içeriği, konutlara önerilen özel servislerden günlük servislere doğru değişecektir. Yaşlı ve engelliler için zorunlu, kolay yaşam servisleri gelecekte herkes için hazır olacaktır. Bütün bu servislerin kullanımı kolay, kullanışlı ve güzel olduğu sürece, başarısını garantileyecektir. Gelişimin ve düşünmenin yeni çeşidi, yüksek kalite konut örnekleriyle sonuçlanabilecektir. Yeni teknolojiler konut binasında yeni platformlar kazanacaktır. Bunun sonucu olarak, evler profesyoneller tarafından tamir edilmek zorunda kalacaktır. Tasarımcı teknik detaylardan sorumludur, ancak gelecek kullanıcıları yaşam değerlerinden sorumlu olacaktır (Rönkä, 2003).

Güzer, mimarlıkta 'gelecek' düşüncesinin itici gücünü ağırlıklı olarak teknolojinin oluşturduğunu vurgulamıştır. 'Yeni', yani gerçek anlamda modern yapı ile, yapım süreçlerinde teknoloji kullanımının maksimum seviyeye çıkarılması düşüncesi, adeta özdeş anlamlarda kullanılmaya başlanmıştır. Teknoloji, Güzer'e göre zaman içinde yapıdaki varlığını aşan bir temsiliyet kazanmış, doğrudan bir dil öğesine, bir dışa vurum biçimine dönüşmüştür. Buna rağmen bugünün mimarlık ortamı içinde teknolojik ifadeyi mimarlık dilinin temel öğesi olarak kullanan yapılarla, teknolojiyi uç noktada barındıran yapılar arasında mutlak bir süreklilik olduğunu düşünmemektedir. Bu nedenle 'gelecek' temasının, mimarlık ortamına farklı boyutları ile taşınmaya, 'alternatif' araştırmalara zemin oluşturmaya devam ettiğini ifade etmektedir (Güzer, 2000).

Güzer, teknolojinin hakim bir anlatım şekli haline gelmesinin, konut mimarisinde süreklilikten çok, bir bakıma yaşam şekillerinde kopuşlara zemin hazırladığını ifade etmiştir. Sadece sınırlanmış ve kısırlaşmış biçimlerle geleceği tasarlamaya çalışmak, alternatif olarak yapı için hiçbir teorik iskelet yapılandırmamak, yaratıcılığın son derece önemli olduğu gelecek gibi sınırsız ve sonsuz bir zamansal kavramı da besleyemeyecektir. Sınırları belirgin çizilmemiş, esnek ve teorik sistemler, geleceğe her zaman alternatif yaşam modelleri çizmek için engin ve yaratıcı bir platform oluşturacaktır. Güzer, ayrıca değişimin yarattığı değerlerin onları eleştirel bir kültür içinde sorgulamaya yönelen alternatif değerlere de zemin hazırlamakta olduğunu vurgulamıştır (Güzer, 2004).

2.6. Bölüm Sonucu

Hızla değişen ve gelişen dünyanın insana sunduğu birçok olanaklar eşliğinde bize uzak gibi görünen, gelecek için sunulan ve gerçekleşmesi tartışmalı olan projelerin günümüzde gerçekleşmiş bir şekilde belirmesi artık geleceğin aslında gün geçtikçe eskisinden daha hızlı bir şekilde yakınlaştığı konusunda önemli bir işaret teşkil etmektedir.

Doğal yaşam sürecinde sürekli olarak içerisinde bulunduğumuz değişim ve dönüşüm döngüsü, başta teknolojinin etkisiyle hızını arttırarak, konuta daha fazla müdahale eder olmuştur. Yaşam zincirimizin hayati bir parçası olan konut, yaşanan toplumsal ve bireysel değişim sürecinde, değişen istek ve arzularla, ihtiyaçlarla yeni anlamlar yüklenmekte, ancak hiçbir zaman toplum için olan önemini yitirmemektedir.

Değişimin aynı zamanda gelecek için yapılan öngörüsel çalışmalarda sahip olduğu kavramsal çerçeveye de etki ettiği görülmektedir. Bunun sonucu olarak kavramlar değişmekte, dönüşmekte ve aralarındaki etkileşim daha da artmaktadır. Ancak konutun fiziksel durumu birçok etkenden dolayı, bu kavramlara ayak uydurmakta her zaman geri kalmıştır.

Teknolojiyle gelen dinamizm zamanın yaşam içerisinde algılanışını farklı kılmıştır, insanın gelecekle ilgili arzuları, merakları ve kaygıları daha da artmıştır. Gelecekte bizi nasıl bir yaşam beklediği sorusuna duyulan merak, mimari anlamda konutun bu değişim sürecini incelemek için itici bir güç olmuştur. Günümüzün çağdaş mimarları tarafından büyük bir hızla üretilen geleceğin yaşamı ve konutu fikirleri ve projeleri, yaşanılan hızlı değişim ve zamanın artık daha farklı algılanışından dolayı günümüzdeki olabilirliklerini ve gerçekçi tavrını arttırmıştır. Bu nedenle gelecek olarak sunulan yaşam modelleri gün geçtikçe daha hızlı yaklaşan gelecek olgusuyla doğrudan ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Birçok uluslar arası araştırma enstitüsünün deneysel konut üretiminde üzerilerinde çalışılan alternatif yaşam modellerinde hedefin bireyin istek ve ihtiyaçlarını temsil eden belli başlı kavramları geliştirme niteliği taşıdığı görülmektedir. Artık sadece bireyin barınma ihtiyacının giderilmesi söz konusu değildir. Günümüzde bu konu üzerine birçok çalışma yapılmakta, geleceğe örnek teşkil edebilecek yeni bilimsel ve altyapısal alternatif yaşam modelleri kavramsal ve fiziksel boyutta geliştirilmektedir.

Geleceğin konutu olarak üretilmiş birçok projede içerik olarak yakalanan en önemli yaklaşım, biçim, form ve teknolojinin yanında, bireye ve topluma bugün bir alternatif olarak sunduğu gelecekte de olabilirliğini tartıştığı yaşam modelidir. Bugün teknolojik olarak cevap verilebilinen ve uygulanabilirliği inşa edilerek kanıtlanmış birçok gelecek tabanlı konut projesinde sergilenen akıllı sistemlerin yanında, bireye ve aileye sunduğu alternatif yaşam modelinin ne olacağı sorusunun cevabı, geleceğin konut tipolojisini yaratabilmek için önemli bir kriterdir. Konuta işlenen akıllılık özelliğinin yanında, geçmiş, şimdi ve gelecek bağlamında bireye ve aileye sunulan yeni yaşam senaryosunun tutarlılığı mimarlık için önemli bir öngörü kaynağıdır. TTS ve MIT gibi uluslar arası enstitülerde, sosyal ve teknolojik boyutta yapılan birçok çalışmanın ilerisi için alternatif yaşam modelleri olarak özelleşmesi ve böylece bilimsel bir çalışma alanı olarak varlığını sürdürmesi söz konusu da olabilecektir.

3. 20. YÜZYILDA KONUTUN DEĞİŞİM VE GELİŞİM SÜRECİNDE ETKİN FAKTÖRLER

Güney mimarlığın tanımlanmasının, sürecin kavranmasının, mimarlık ve zamanın kavranması arasındaki bağın tanımlanmasıyla mümkün olabileceğini ve bu nedenle zamanın kavranışının, mimarlığın çoğulcu görünümünün çözümlenmesinde anahtar kavram olduğunu ifade etmektedir (Güney, 2003). Konut mimarisinde gelecek için yapılan öngörüsel çalışmalarda, mimarı gerçekçiliğe yaklaştıracak en önemli verilerden biri de konutun zamansal sürecinin iyi kavranması olacaktır. Bu düşünce itibariyle, birçok önemli mimar tarafından farklı dönemlerde gelecek için sunulan konut mimarisinin daha gerçekçi bir kimlik kazanması ve algılanması açısından, öncelikle belli bir zamansal süreklilik içerisinde, belli etkenler çerçevesinde irdelenmesi büyük önem taşımaktadır.

Konutun sahip olduğu çok yönlü ilişkiler zinciri ve toplumla birebir olan ilişkisi, yaşanılan her türlü değişimden etkilenmesine sebep olmaktadır. Güzer, konutu sürdürülebilir bir yaşamın temel altyapısı olarak görmektedir. Tüketim toplumu olarak tüketim ürünlerinin biriktirildiği ana mekan, başta gelen tüketim objesi, sosyal kimliğimizi temsil eden bir dışavurum aracı, yatırım ve sosyal güvence biçimi olarak konuta yeni anlamlar kazandırmaktadır (Güzer, 2004).

Lawrence, evin şu özeliğini vurgulamaktadır: ‘’Ev’ bir arazi çekirdeğinden daha fazlasıdır ve sadece mekanda düzenlenmiş bir prensip değildir. Ev kültürel , sosyo-demografik, psikolojik, politik ve ekonomik faktörler tarafından tanımlanmış, aynı zamanda onları da tanımlayan karmaşık bir varlıktır’ (Lawrence, 1987).

Naisbitt ve Aburden’e göre, içinde bulunulan yılların en büyük yönelimlerini “1990`lı yıllarda evrensel ekonomik patlama, sanatın yeniden doğuşu, Serbest Piyasa Sosyalizminin doğuşu, evrensel yaşam tarzları ve kültürel milliyetçilik, refah devletinin özelleştirilmesi, Pasifik Kuşağının yükselişi, kadın liderlerin on yılı, Biyoloji Çağı, Üçüncü bin yıldaki dinsel yeniden doğuş, bireyin zaferi” olarak sıralanmıştır (Naisbitt, 1990).

20. yüzyıldaki değişim süreçleriyle ilgili farklı yaklaşımlar vardır. Moore, günümüzdeki değişimleri maddesel teknoloji ve toplumsal stratejilerin hızlı olarak yayılmalarına bağlayarak, modern dünya toplumlarının bireysel deneyimleri ve işlevsel görünümlerinin etkilerini vurgulamıştır (Moore, 1968). Healy, sosyal yaşamın çeşitli alanlarında görülebilen değişim mekanizmalarına değinmiş ve bu mekanizmaları demografi, teknoloji, ekonomik değişim, planlı değişim, organizasyonlar, kurumlar, kültürler olarak nitelendirmiştir (Healy, 1998).

Konutu geniş kapsamlı bir şekilde ele alıp birçok sistemle birlikte inceleyen Turgut ve Uraz, özellikle kavramsal yönünü çalışmalarında baz almışlardır. Konutun değişim sürecinde rol oynayan faktörleri; sosyo-kültürel faktörler, sosyo-psikolojik faktörler, ekonomik ve politik faktörler olarak sıralamışlardır. Bu belirleyici rollerin her birinin farklı açılımları olduğunu ve farklı etkenlerden oluştuğunu, bu etkilerin konutun kavramsal çerçevesini de ortaya koyduğunu belirtmişlerdir (Uraz & Turgut, 1997)

Son yüzyılda endüstri devrimiyle bir çağ atlayan toplumun sosyal ve kültürel yapısında köklü değişiklikler görülmüştür. Bazı düşünürler bu değişimi olumlu, bazılarıysa olumsuz olarak değerlendirmiştir. Fakat değişen dünyayla toplumun yapısının değişmesi kaçınılmaz bir gerçek olmuştur. Özellikle teknolojinin yarattığı değişim ülkeler, kültürler, toplumlar ve bireyler arasındaki dengeyi kökten sarsmıştır. Bu dengeyi tekrar sağlamak için tüm dünya tekrar bir yapılanma sürecine girmiştir. Bu yapılanma sürecinde yirminci yüzyılda, özellikle yaşam ve konut baz alındığında önümüze dört ana başlık çıkmaktadır. Son yüzyılda konutun değişim ve gelişim sürecinde etkin rol alan faktörler dört ana başlık altında incelenecektir (Tablo 3.1).

3.1. Sosyal ve Kültürel Faktörler

Sanayi devriminin sonucu olarak toplumda oluşan sosyal ve kültürel değişim ve gelişimler, yaşam birimlerinin yeniden tanımlanmaları, örgütlenme ve yaşam modelleri oluşturmasına olanak sağlamıştır.

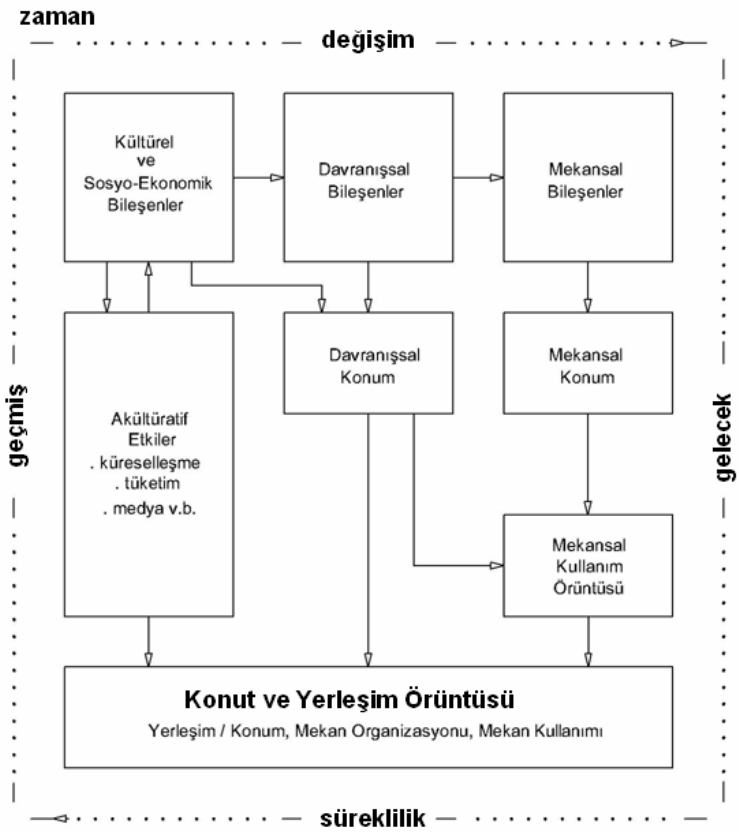
Turgut, konutu sosyal, psikolojik, politik, ekonomik özellikleri ve değerleri yansıtan fiziksel bir ünite olarak tanımlamıştır. Konutu oluşturan kültürel, davranışsal ve

Tablo 3.1 20. Yüzyılda Konutun Değişim ve Gelişim Sürecinde Etkin Faktörler

20. YÜZYILDA KONUTUN DEĞİŞİM VE GELİŞİM SÜRECİNDE ETKİN FAKTÖRLER	**Sosyal ve Kültürel Faktörler**	**Aile Yapısı ve Strüktürü**
		Toplumsal ve Bireysel Yaşamdaki Değişimler (Yaşam Şekli)
		Demografik Yapıdaki Değişimler
		Savaşların Etkisi
		Bilimsel ve Sanatsal Organizasyonlar
		Ütopyalar
	Ekonomik ve Politik Faktörler	**Ekonomik Dengelerdeki Değişim**
		Üretim ve Tüketim Biçimlerinin Değişmesi
		Ülke ve Konut Politikalarındaki Değişim
		Kentin Değişimi ve Dönüşümü
	Teknolojik Faktörler	**Medya ve İletişim Teknolojisi**
		Malzeme ve Yapım Teknolojisi Değişim ve Gelişimleri
		Bilgisayar Teknolojisindeki ve Tasarımdaki Değişim ve Gelişimler
	Çevresel Faktörler	**Ekolojik Mimarlık**
		Doğa ve İklim Koşulları
		Topografya

mekansal çevre özelliklerinin farklı kültür gruplarında ve konut çevrelerinde farklı etkileşimler gösterdiğini ifade etmiştir (Turgut, 2003).

Turgut toplumda meydana gelen sosyal değişim sürecini 'Akkültürasyon Süreci' olarak tanımlayarak, konut örüntülerinin bir strüktürel/yapısal analiz modeli geliştirmiştir (Turgut, 1996). Zaman içerisinde oluşan ve değişerek devam eden sosyo-kültürel, davranışsal ve mekansal özellikler konut örüntülerini oluşturan yapısal bileşenler olarak gruplaşabilmektedir.

Şekil 3.1 Kültür ve Mekan Etkileşimi Süreci içinde Konut Örüntüsü Strüktürel Analiz Modeli (Turgut,1996)

Şekilde belli bir süreç içerisinde kültür davranışı ve davranış mekanı etkilediğini, akkültüratif etkilerin insanların davranışsal konumlarını, dolayısıyla mekansal konumlarını etkilediği ifade edilmiştir (Şekil 3.1). Norm, gelenek, örf, yaşam biçimi, aile ve akrabalık strüktürlerinden ve gelir, meslek, eğitim gibi özelliklerden oluşan sosyo-kültürel bileşenler bir 'Sosyo-Kültürel Konum'; Kişisel mekan, egemenlik sınırı davranışı ve mahremiyet gibi davranışsal süreçler 'Davranışsal Konum'; Boyut, biçim, lokasyon gibi mekansal bileşenler 'Mekansal Konumları'

oluşturmaktadır. Her alt sistem çıktısı, bir diğeri için girdi niteliği taşımakta; ve beraberce 'Konut ve Yerleşim Örüntüsünü' oluşturmaktadır.

Rapoport'a göre, form kültürün gerçek bir parçası değildir, sadece onun ürünüdür. Kültürün yol açtığı sosyal çeşitlilik fiziksel forma dönüşmektedir. Yaşam tarzı, davranışlar, aktivite sistemleri, sosyal kuruluşlar, sosyal strüktürler, statüler, güç ilişkileri, anlamlar gibi bazı kültürel açılımlar bina formunun kavramsal altyapısında önemli roller oynamaktadır (Rapoport, 1969).

Aile Yapısı ve Strüktürü: Aile, toplumun en küçük birimi olarak kabul edilmektedir. Yani organizmanın bir hücresi gibi çalışmaktadır. Bu hücrelerde yaşanılan her türlü değişim doğrudan organizmayı yani toplumu etkilemektedir. Bu nedenle sürekli olarak toplumlarda yaşanan değişimler aileyi, ailede yaşanan değişimler aile bireylerini etkilemektedir. Bunun tam tersini söylemekte mümkün olmaktadır.

Schulz, ailenin öncelikli kişisel işlevini, üyelerine destek verme ve beslenmesini sağlamak şeklinde tanımlamaktadır. Bunun yanında öncelikli toplumsal işlevi olarak da üreme ve yerine koymak olduğunu ifade etmektedir. Aile kavramının yaygınlığı beslenme, barınma ve üreme gibi evrensel gereksinimlerden kaynaklanmaktadır (Schulz, 1982).

Riley, 'özel' olma durumundaki radikal değişimlerin, II. Dünya Savaşından beri ailenin dönüşümünün yarattığı faaliyet alanları ve ilerlemelerle paralellik gösterdiğini ifade etmektedir. Bugün yalnız insanlar veya başkasıyla yaşayanlar endüstri dünyasının birçok parçasında genel kamuyu oluşturmaktadır. Mesela, Amerika'daki hane halkının % 25'i genel olarak tek insanı içermektedir, ailelerin yarısı aynı çatı altında yaşayan çocuksuz çiftlerdir. Çocuksuz çiftlere (veya tek bir şahsa) nazaran çocuklu ailelerin mekansal ihtiyaçları çok farklıdır (Riley, 1999) .

Doğal gereksinimler, her yerde temelde aynıyken üretimin değişik biçimlerde gerçekleştirilmesi farklılıklara yol açmakta; üretim biçimleri, ailenin yapısını doğrudan etkilemektedir. Etkileşimli olarak değişimi yaratan bu süreçte değişen aile yapısıyla doğal olarak konutun da bir değişim sürecine girdiği söylenebilmektedir. Değişen yaşamla birlikte aile yapısı, direk olarak aile bireylerinin ailede ve toplumda değişen rolüyle de ilişkilendirilebilmektedir.

Dandekan, kadının toplumda edindiği konumu, günümüzdeki genel görünüşünü ve gelecekteki eğilimlerini sorgulamıştır. Günümüzde kadının politikada ve iş hayatında geldiği pozisyon, ailede gün boyunca evde oturup yemek yapmaktan ve çocuk bakmaktan çıkan profili, onun evdeki psikolojik, sosyal, fonksiyonel ve görsel ihtiyaçlarını da değiştirmiştir. Kadının toplumdaki hızlı yükselişi ve gelecek için çizdiği önemli profil konut mekanının sosyal ve kültürel açıdan ne kadar yeterli olabileceği sorusunu gündeme getirmiştir. Gün geçtikçe artan evlenme ve boşanma sayıları, kadın ve erkek için artan evlenme yaşındaki ortalama, evlenmeden birlikte yaşama oranı, kadının ve erkeğin ailede ve toplumda değişen rolü, çocuk sahip olma durumu, evlilik dışı doğan çocuk sayısı, evlilik olgusundaki değişim, ve bunun gibi diğer sosyal durumlar geleneksel aile olgusundaki değişimin önemli göstergeleri olmuştur. Bu noktada sosyal yapıdaki bu değişimin konuta da birebir yansımakta olduğu bir gerçektir. Yaşamlarını bu şekilde yönlendirmiş insanların da geleneksel konut tiplerinde bireysel ihtiyaçlarını ne kadar karşılayabilecekleri ve kaliteli bir yaşam sürebilecekleri önemli bir sorudur (Dandekan, 1996). Dolayısıyla alternatif olarak sunulacak modellerde ailevi ve bireysel tercih ve ihtiyaçları karşılayan son derece esnek bir yaklaşıma gidilmesi konut ve yaşam kalitesi için önemli bir kriter olmuştur.

Endüstriyel üretimin yerine hizmetlerin etrafında yeni iş tiplerinin doğması istihdam dengesini kadınlar lehinde değiştirme eğilimi göstermiştir. Bu noktada Gilroy ve Woods kadın ve erkek arasındaki ilişkiye ve kimlik temelinin kayışına dikkat çekmiştir (Gilroy & Woods, 1994). Bu ortaklıkta erkekler artık egemen para kazanan rolünü üstlenememektedir. Erkeğe kimlik kazandırmada sadece iş yeterli olmamaktadır. Bu değişiklikler kadınla erkek arasındaki yeni bir ilişki şekline ve böylece aile içindeki rollerin ve ilişkilerin sürekli görüşülmesi ve tekrar görüşülmesi ile evin düzenlenmesine ve tekrar düzenlenmesine neden olabilmektedir (Thorns, 2004).

Thorns, sıklıkla kullanılan örneklerin ‘çekirdek aile’ ve ekmek getiren ‘erkek’ etrafında kurulduğuna dikkat çekmiştir. Bu örnek, daha çok şehirde geçen ve erkeklerin dünyası olan genel hayatla ev ve banliyöde geçen ve kadının koruduğu özel hayatı ayırması ile 1950 ve 1960’ların banliyölerinde tipik olarak görülmüştür. Yeni milenyumun değişen ekonomisi ve kadının daha çok iş gücüne katılmasıyla, bu ikilik şehre bakış için artık açıkça uygun değildir (Thorns, 2004).

Toplumsal ve Bireysel Yaşamdaki Değişimler (Yaşam Şekli): Chaney, yaşam tarzının genel olarak kültürel yapılara bağlı olduğunu ifade etmektedir. Yaşam tarzı, bir çeşit tüketim olarak eşyayı, mekanı ve zamanı kullanış biçimidir, başka bir açıdan da bir şeyler üretmekten çok kullanma ve tüketme biçimleridir (Chaney, 1996). Diğer taraftan Hawkıns'e göre, en basit anlatımla bir kişi nasıl yaşar sorusuna karşılık gelmektedir (Hawkıns, 1989). Solomon, yaşam tarzının, bireyin bir tüketim modeli içinde parasını ve zamanını nasıl harcadığına işaret ettiğini, fakat bir çok araştırma tutum ve değerlerin de bu davranış modelleriyle bağlantıları olduğunu gösterdiğinin altını çizmektedir. Bu noktada yaşam tarzı, grup aidiyeti olarak da düşünülebilir bir durum niteliği taşımaktadır (Solomon, 1999). Yaşam tarzı, tüketim çerçevesinde, tüketimin maddi boyutu olan ürün, gelir, tüketici değerleri ve tüketim kültürü gibi çeşitli unsurların bileşenlerini ifade eden çok kapsamlı bir kavramı tanımlamaktadır.

Bu tanıma göre yaşam şekli, bireyin kendi olarak tanımı, referans grubu, sosyal sınıf ve moda gibi unsurlardan oluşmaktadır. Birey yaşam tarzı, beğeni, tüketim grubu, sembolik topluluk ve statü kültürü terimlerini içermektedir. Bir başka anlayışa göre, yaşam tarzı, kültür ve alt kültürden farklıdır, belirli bir sosyal sınıf, statü grubu ya da alt kültürün niteliklerinden ayrılabilmektedir. Yaşam tarzı, ancak tercihlerin paylaşılması ile tanımlanabilmektedir (Sobel, 1981).

> **Önce ekmekler bozuldu diye yazmıştı hikayeci. Oysa belki de önce kentler bozulmuştu. 'Hava bedava, su bedava' diye yazan şairin dizesi ise insanı biraz hüzünle gülümsetiyor bugün. Evet bütün bunlar bozuldu tabi, ama bütün bunlarla birlikte asıl bozulup yok olan şey, toplumsal değerlerdi. Kent kara kalabalıkların baskısı altında çarnaçar geriledi. Kente, kentliye başlıca hayatiyetini veren unsur, mahalle, ortadan kalktı; tabii, onunla birlikte, oraya ait olma duygusu da. Sonuçta insanlar kimliklerini kaybettiler. Eskisi geçersiz oldu böylece; ama yenisini almak da pek o kadar kolay değildi doğrusu. (…) Kemer Country'nin – her iki anlamda da – mimarları, işte bu duruma bir alternatif oluşturacak bir 'yeni kimlik çıkarma' arayışından yola çıkmaktaydılar. Eski kasaba ve mahallelerdeki o zengin, dolu dolu ve hoş yaşantıyı yeniden kurma arayışından yola çıkmaktaydılar. Bu hoş yaşantının bileşenleri ise, bir yere ait olma duygusunun ötesinde, oranın yaşantısına ve bu yaşantıya yön veren kararlara aktif bir biçimde katılmaktır.; almak kadar vermektir de. Bir tür 'kasaba yurttaşlığı' yani (Bali, 2004).**

Son dönemlerde yaşam tercihinin toplumun sahip olduğu kültürel değerleri ne kadar kökten etkilediği üzerine yazılmış bu yazıda, Bali bu duruma güzel bir örnek olarak İstanbul'da son dönemde yaşanılan konut eğilimleri üzerinde özellikle durmuştur. Günümüzün bazı moda yaşam tarzlarıyla şekillenmeye başlayan hayatın, köklü bir kültüre sahip olan Türk toplumunun sahip olduğu aidiyet duygusunun körelmesine neden olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle yeni yapılan konut projelerine aidiyet hissiyatını canlandıracak 'mahalle' gibi kavramların da eklendiğini ifade etmekte ve bunu da 'kasaba yurttaşlığı' olarak nitelendirmektedir.

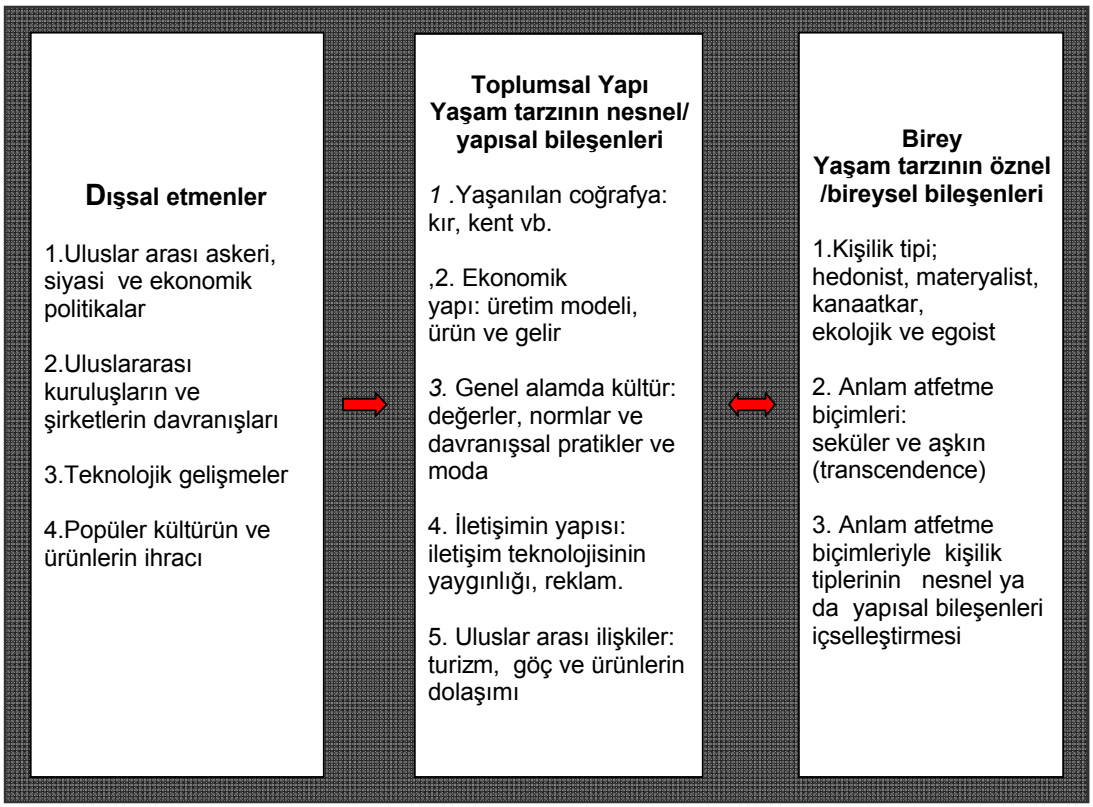
Rapoport, bina çevrelerindeki ilişkiyi incelemedeki önemli unsurlar olarak dünya görüşü, değerler, imajlar, yaşam tarzları ve aktiviteler olmak üzere beş karakter seviyesi ortaya koymaktadır. Belli bir süreçte kültürel boyutta yaşanan değişimlerin dünya görüşünü, değer ve imajları etkilediğini, bu üç bileşenin de yaşam tarzlarında ve aktivitelerde değimin yaşanmasında rolü olduğunu ifade etmektedir (Rapoport, 1969).

Shigeru Ban, günümüzün çağdaş konut sorununun ne olduğu sorusuna yaşam kültürlerindeki hızlı değişim ve gelişimi baz alarak cevap vermiştir. Japonya'da farklı kuşakların çeşitli yaşam bçimleri ve vergi mirası probleminden dolayı, her on yılda bir yıkılıp, tekrar yerine bina inşa edildiğinden bahseder. Bu durum büyük bir endüstriyel atık doğurmaktadır. Bu nedenle bu atığı azaltmak amaçlı yeni sistemler geliştirmenin onlar için çok önemli bir kriter olduğunu ifade etmektedir. (http://www.moma.org/exhibitions/1999/un-privatehouse/project_04.html). Ban genel olarak konut sorununa bir noktada değişen yaşam tarzlarıyla ve tüketimle paralel olarak çözümsel ve sistemli bir yaklaşım getirdiğini vurgulamaktadır.

Zorlu, oluşturduğu tabloda (Tablo 3.2) yaşam tarzını oluşturan etmenler ve etkileşimleri üç ana başlıkta incelemiştir. Yaşam tarzını etkileyen dışsal parametreler: Uluslar arası ekonomik faaliyetler, teknolojik gelişmeler, popüler kültürün ihracı gibi dışsal unsurlar hem ülkenin ekonomik yapısını hem de yaşam tarzını etkilemektedir (Zorlu, 2003).

Yaşam tarzının nesnel ya da yapısal parametreleri: 1. yaşanılan coğrafya, kır kent. 2. ekonomik yapı; üretim biçimi ve modeli; ürünlerin piyasalarda hareket kabiliyetini (içe kapalı ekonomi ya da liberal ekonomi), üretim kapasitesi, üretim ve piyasada geçerli olan değerler, hukuk, 3. genel alamda kültür; beğeni kriterlerini belirleyen

Tablo 3.2 Yaşam Tarzını Oluşturan Etmenler ve Etkileşimleri Tablosu (Zorlu, 2003)

normlar, popüler kültür, moda . 4. İletişimin yapısı; uluslar arası ilişkiler, iletişim araçlarının yaygınlığı, moda ve reklam olarak tanımlanmıştır. Yaşam tarzının öznel ya da bireysel parametreleri: 1. Kişilik tipi; hedonist, materyalist, kanaatkar, ekolojik ve egoist 2. Bu kişilik tiplerine sahip bireylerin, nesnel ya da yapısal parametreleri içselleştirmesi, anlam atfetmesi, süreçlerini özümseyerek dışsal gerçekliğin formlarını/ biçimleştirmelerini yeniden inşa etmelerini kapsamaktadır (Zorlu, 2003).

Demografik Yapıdaki Değişimler: Nüfus belirli bir zamanda ve belirli bir alanda, çeşitli ölçütlere göre tanımlanmış bir topluluğu meydana getiren bireyler grubudur. Nüfus bilim, yani demografi ise insan nüfusunu büyüklüğüne, yapısına ve gelişmesine göre inceleyen bilim dalıdır. Nüfus büyüklüğü belirli bir bölgedeki nüfus toplamının rakamsal ifadesidir. Nüfus büyüklüğündeki değişim, nüfusu etkileyen, artmasını ya da azalmasını sağlayan üç olayla gerçekleşmektedir. Bu olaylar doğumlar, ölümler ve göçlerdir.
(http://www.tusiad.org/turkish/rapor/cografya/8.1nufus.pdf)

20. y.y da yaşanan endüstrileşme dönemi, ve savaşlar, ülkelerdeki, kentlerdeki ve kırsal kesimdeki demografik yapıyı sürekli değiştiren süreçler olmuştur. Dinçer, 20. yüzyılda Avrupa merkezli olarak tüm dünyada yaşanan hızlı sanayileşmenin etkisiyle

kırdan sanayi bölgelerine göç eden insanların yaşadıkları konut ihtiyacı, basit ve hızlı konut edinilmesi yolunda konuta yön verdiğini ifade etmiştir. Özellikle savaş öncesi ve sonrası ülkelerde yaşanan demografik denge sarsılması bu bölgelerde aynı şekilde konutu yapısal, fonksiyonel, sosyal, niteliksel ve niceliksel olarak ele alınışını etkilemiştir. Günümüzde ise değişmeye devam eden demografik yapı özellikle kent merkezlerinde, metropollerde yaşanan aşırı nüfus artışı, konutun hem niteliksel, hem de niceliksel yetersizliğiyle sonuçlanmaktadır. Bu nedenle değişen kent ve konut ihtiyacına göre yeni çözümler üretilmektedir. Genelde kent merkezlerinde kullanılan konutlar daha çok dikeyde gelişme göstermiş, konut bölgeleri olarak kent dışı alanlar tercih edilmeye başlanmıştır (Dinçer, 2003).

Birçok ülkede aynı şekilde değişen nüfus, ihtiyaçlara ve sorunlara göre konutsal çareler üretilmesi için önemli bir dinamik oluşturmuştur. Sürekli artan nüfus Japonya'da konut binalarının dikeyde gelişmesinde önemli bir etken olmuştur. (http://www.moma.org/exhibitions/1999/un-privatehouse/project_04.html)

Demografik yapının değişiminin tarihsel süreçteki etkileri bugün gelecek için öngörüsel çalışmalarda önemli bir referanstır. Bu nedenle gelişmiş birçok ülke konut üzerine yaptığı planlamalarda demografik yapıyı önemli bir kriter olarak ele almaktadır. Hollanda'da bugün yapılan nüfus tahminleri, yakın zamanda demografik büyümenin yavaşlayacağını ve 2030 yıllarında sabitleneceğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, ev halkı ortalamasının azalmaya devam edeceği durumu yanında, aile sayısında artış olmaya devam edeceği konusunda varsayımlar söz konusudur. Değişen yaş ve kültür çeşitliliğinin oluşturduğu nüfus strüktürünün, birleşiminin konutların sayısal taleplerinde önemli bir artışa sebep olacağı tespit edilmiştir (Palsdottir, 2005). Bu tespit Hollanda'da 2030 için yapılacak konut planlamalarında önemli bir referans olacaktır.

Savaşların Etkisi: Savaş, doğrudan insan refahını, hem fiziksel hem de ruhsal yaşam kalitesini etkileyen bir unsurdur. Tarihi süreç içerinde dünya genelinde yaşanan savaşların direkt olarak konutu etkilediği görülmektedir. Özellikle 20. y.y. da yaşanan Dünya Savaşlarının konutun gelişimini evrensel olarak etkilediği görülmektedir. Savaşların bitip etkilerinin yavaş yavaş ortadan kalktığı 50'li yıllarda konut üretiminin hızlandığı, 80'lere gelindiğinde çağdaş ülkelerin konut ihtiyacının azaldığı, bireylerin yavaş yavaş alternatif konut arayışına girdiği görülmaktedir. Savaş sonrası dönemin en önemli gereksinimi, yıkılan düzenin ve barınma

mekanlarının tekrar yapılandırılması yani konut sorunudur. Bu tekrar yapılanma sürecinde birinci derecede önemli olan hızlı bir şekilde insanları bir konuta kavuşturma politikası olmuştur. Özellikle bu gibi dönemlerde Modernizm'in yüksek katlı standart toplu konutları hem devletlerin hem de yatırımcıların kurtarıcısı olmuştur. Bundan sonraki konut politikalarının da şekillenmesinde büyük rol oynamışlardır (Dinçer, 2003).

Dinçer, Avrupa'nın konutun gelişim sürecini ve konut politikalarını incelerken, dönemsel kırılmalarda özellikle savaşı referans almıştır. Dinçer, 20. yüzyılda Avrupa'da Konutu; savaş öncesi dönem, iki savaş arası ve savaş sonrası dönem, 1980'ler, 1990'lar ve günümüze kadar gelen dönem olmak üzere dört ana başlık altında incelemiştir (Dinçer, 2003).

Mekanı ve çevresi değişken bir hızda değişen insanların birden hem mekansal hem de çevresel kayba uğraması onun çevresini tekrar yapılandırması için en büyük şanstır. Bu da hem kent hem de konut için aslında her defasında yeni bir başlangıç olmuştur. Le Corbusier'in Paris'i tekrar yıkıp modern binalarla doldurması yönündeki önerisi aslında doğal bir süreç içine girmiştir. Şehirler savaş sürecinde ve sonrasında yıkık ve harap bir hal almıştır, insanlar barınaksız kalmıştır. (Dinçer, 2003).Bu dönemde savaşların Modernizm ile iç içe bir dönemde oluşu nedeniyle, barınma sıkıntısı çeken insanlar çevrelerini ve konutlarını yapılandırırken, yüksek modern konutlar onlar için bir alternatiften ziyade bir zorunluluk haline dönüşmüştür. Modernizm in sağladığı hızlı ve ucuz yapılanma konut açığını en hızlı şekilde kapatabilecek bir makine etkisi yaratmıştır (Kahveci, 2005).

Günümüzde bu değişim içinde savaşlar bile değişik şekiller almıştır. Özellikle teknolojik gücün getirileriyle savaşlar artık sessiz ve ani saldırılar şeklinde günlük hayatımızda her anı tehlikeli kılan teknolojik saldırılara dönüşmüştür. Dünyanın her noktası için bir tehdit oluşturan, ve toplumda mekansal huzursuzluk yaratan terörist saldırılar bile günümüzde alternatif konut fikirlerinde yerini almıştır. Fiziksel ve psikolojik kalite, güvenlik, özellikle düşey aksta üretilen konut alternatiflerine tasarım kavramlarına dinamizm katmıştır.

Bilimsel ve Sanatsal Organizasyonların Düzenlenmesi: Organizasyonlar özellikle kültürel, sosyal, fikirsel paylaşım, üretim ve etkileşimler için verimli platformlardır. Bu nedenle her sene özellikle mimarlık alanında uluslar arası sayısız bilimsel ve

sanatsal organizasyonlar düzenlenmektedir. Bir çok disiplinin katıldığı bu ortamda her türlü bilgi, ürün ve fikir paylaşımı yapılmaktadır.

Sergiler: Elde edilen ürünlerin belli bir toplulukla paylaşılması, o ürünü daha verimli kılmaktadır. Bu nedenle sergilerde, mimarlık alanında ortaya konulan özel ürünlerin sergilenmesi fikirsel paylaşımı arttırmaktadır. Uluslar arası bir kimlik kazanmış konut sorununun, bugünü ve yarını için yapılmış alternatif çalışmaların üretilip sergilenmesi için periyodik anlamda çalışan organizasyonlar vardır. Bu organizasyonlar 'geleceğin konutu' konusuna yönelmek veya içerdiği kavramları gelecek için tartışmak için önemli platformlardır.

New York'taki Modern Sanatlar Müzesi'nde 'The Private Un-Private House' adı altında gerçekleştirilmiş bir sergide, son dönemde en çok tartışılan bir soru olan özel ve kamusal alan ayrımı özellikle vurgulanmış, medyanın hayata girerek yaratmış olduğu kontrol mekanizmasının ve mimar – konut mekan ve yaşam tarzı boyutunda ele almıştır. Bu konu üzerinde yapılmış güncel alternatif konutlar üzerinde tartışmaktadır. Yaşam sürecinin en özel mekanı olan evlerin içine kadar girmiş olan 'medyanın mahremiyetle olan ilişkisi ne boyuttadır?' sorusunu gündeme getirmiştir. Serginin son dönemde mimarlıktaki ve kültürel durumlardaki değişimi karşılık olarak bu tasarımlar özel konut olgusunun geleneksel fikrindeki dönüşümü sunmuştur. Evin en göze çarpan özellikleri açık loft tarzı mekanlar ve esnek iç mekanlar, yaşama ve çalışma alanlarına ve çeşitlilik gösteren aile ihtiyaçlarına adapte olabilirlik özellikleridir. Dijital medyanın hızlı büyümesi nedeniyle bugün için konutun, imajların, sesin, dilin ve bilgilerin aktarıldığı ve alındığı geçirgen bir strüktür olabileceği varsayımında da bulunulmuştur (Riley, 1999).

'Living Tomorrow', 30 dan fazla katılımcı firmanın geleceğin büro ve ev tasarımı başlığı altında ürünlerini sergilediği bir buluşma noktası olmuştur. Belçika'da gerçekleşen iki 'Living Tomorrow' sergisinden sonra üçüncü olarak yaşama geçirilen 'Living Tomorrow Amsterdam' olmuştur. Sergide günlük yaşamda yapmaya alışıln birçok basit işlevin bilgisayarlar tarafından nasıl yapılabileceği tanıtılmıştır **(**Kezer**,** 2006).

2001 yılında Münster de Westfälisches Landesmuseum'da, orijinal ismiyle 'Plug In: Unity and Mobility', düzenlenen bir sergide görsel sanatlar perspektifiyle yolculuk, konut ve iletişim kavramlarının araştırması için oluşturulmuştur. 19 sanatçının

katıldığı bu sergi fenomen tasvirli modeller ve küçük ölçekli icatlar olarak nitelendirilmiştir. Üzerinde genel olarak durulan kavramlar mobillik, düzensizlik, network, özgürlük, hız ve bireysellik olmuştur (Melis, 2003).

Archilab, uluslar arası bir platformda, birçok çağdaş mimarın - projeleri ışığında kentsel ütopyalarını, 1980'lerin dekonstrüktif projelerini, 1990'ların mimarideki teknolojik devrimlerini ve geleceğe dair ipuçları veren günümüzün öncü ve alternatif çizgilerini deneysel ve bilimsel bir çerçevede ele alan bir organizasyondur. Son dönemde sıkça üzerinde durulan gelecek ve konut üzerinde birçok projeyi ve mimarlarını bu organizasyon sayesinde toplayıp çalışmaları güncelleştirmek, konutun gelişimi için öncül bir çalışma sağlamaktadır. Bu etkinlikler dahilinde deneysel çalışmaların gün geçtikçe daha da artması ve günümüzün önemli mimarların 'geleceğin konutu' projelerine daha da yönelmesi insanlara sunulan alternatif yaşam modellerinin çeşitlenmesinde hızlandırıcı bir etki yaratmaktadır. (http://www.archilab.org/)

Bienaller: Birçok sanatsal sorgulamaya zemin hazırlayan bienaller, insan ve mekana sıkça yer vermektedir. Bu platformda mekanı ve konutu daha sanatsal, soyut, kavramsal açıdan ele almakta ve fikirlerde çeşitlilik yaratmakta, ayrıca uluslar arası platformda birçok ülkeyi gezmesi de fikir paylaşımını daha verimli kılmaktadır.

Konferanslar: Her sene gerek yurt içi gerekse yurtdışında birçok organizasyon, kurum ve üniversitelerin öncülüğünü edip hazırladığı bilimsel tabanlı konut sempozyumlarında, konutun dünü, bugünü ve geleceği üzerine birçok çalışmalar, analizler, projeler ve problemler ortaya konulup tartışılmaktadır. Bu sempozyumlarda sadece mimarlık dalından değil, mimarlık disiplinini ilgilendiren bütün dallardan akademisyenlerin ve bilim adamlarının konuta değişik perspektiflerden bakışları, tartışmaları, öneri ve yaklaşımları konutun birçok açıdan ele alınıp, sorunları ortaya koyulup önemli, bilimsel ve çok perspektifli bir platformda paylaşılması, çözüme ulaşılması ve gündeme getirilip bilimsel çalışmalara dahil edilmesi açısından önemli gelişmeler sağlamaktadır.

Atölye Çalışması 'Workshop': Güncel fakat daha sanatsal, daha yaratıcı ve üretici olması ve katılımcının birebir ortaya konacak ürünle etkileşimli olması, beyin fırtınası, yaratıcılık ve fikirsel etkileşimler, ürüne fikirsel boyutta daha sorgulanmış ve geliştirilmiş bir hal vermekte etkin rol oynamaktadır.

Mimarlık ve Tasarım Eğitimi: Mimarın bir süreç olarak mimarlık yolunda attığı ilk adımlar mimarlık eğitimi sürecidir. Bu süreçte eğitim olarak verilen bilginin ve tekniğin geleceğin mimarlarını ve mimarlığını oluşturmada etkin rolü olmaktadır. Bu nedenle mimarlık eğitimi, bazı temel öğretiler korunarak sürekli güncellenmesi ve yenilenmesi gereken bir süreç niteliğindedir. Hacıhasanoğlu, mimari planlama ve programlama süreçlerinin içinde bulunulan zamanın ilerisi için çalışmaları kapsadığını ifade etmektedir. Bu nedenle mimarlık ve gelecek, birbiriyle dönüşümsel etkileşim içinde olan iki kavramdır. Mimarlık, yaşamsal, teknolojik, organizasyonel dönüşümleri tahmin etmek ve buna göre geleceğin yer ve mekanlarını biçimlendirmek zorundadır. Hacıhasanoğlu, bu yönü ile mimarlık çalışma alanının geleceğini biçimlendirmek mimarlar ve eğitimcilerin kendi çalışma alanı üzerinde çok fazla geleceğe yönelik araştırma yapması, yapılan araştırmaların etkin sonuçlarının uygulamaya geçirilmesinin gerekliliğini ifade etmektedir (Hacıhasanoğlu, 2005).

Mimarlığın gün geçtikçe artan kapsamı, çok disiplinli yapısını daha karmaşık hale getirmiştir. Bu nedenle mimarlığı sadece tek yönden ele almak eksik bir yöntem olmaktadır. Bu platformda mimarın tasarımını daha güncel, çağdaş ve dönüşebilir boyutta üretebilmesi için birçok alanda kendini yetiştirmesi zorunluluk taşımaktadır. Önal, ‘ara alan’ olarak bir kavram tanımlamıştır. Ara alan kendi çalışma alanlarımızın genişlemesiyle oluşmaktadır ve mimarlığın yeni yüzüyle, farklı bir doğrultuya kaymakta olduğunu ifade etmektedir. Ara alanı bir çalışma alanı olduğunu, birden fazla disipline yaslandığını ve mimarlık yaparken geçerli olan mimari bilgi altyapısıyla ve araçlarıyla yetinilemeyeceğini görüp onları başka altyapı ve araçlarla pekiştirmek, giderek de onları üretime ortak etmek olduğunu ifade etmiştir. Bugün mimarlığı ve mimarı, sınırlandırmanın mümkün olmadığı, mimari için bugün çok daha karmaşık kavram ve ifadeler kullanıldığı düşünülmektedir. Çağının her türlü yapı gereksinmesini karşılayan üretim ve ustalık temelli mimarlıktan, eğitimli mimarlığa geçilmiştir. Bugün çok daha farklı, onları aşan boyutlara ulaşılmıştır. Artık mimariyi ilgilendiren yeni bir sürü alan mevcuttur ve mimarlık kavramı çok daha farklı alanlarda kullanılır hale gelmektedir (Önal, 2005).

Ütopyalar: ‘Ü-topya’ kelimesi Yunanca ‘topos’ (yer) ve ‘eu’ (iyi) ile ‘ou’ (olmayan yer) kelimeleri arasındaki bir kelime oyunundan kaynaklanmaktadır (Reiner, 1963). ‘Eutopia’ (iyi yer) ve ‘outopia’ (olmayan yer) arasındaki belirsizlik, bazen iyi ve elde

edilebilirliği olası sosyal sistemler ve bazen de istenen fakat elde edilemeyen mükemmellik fantazileri' olarak ifade bulmuştur (Emerson, 1973).

İlk çağ filozoflarından Platon Devlet (politei) adlı eserinde hiçbir yerde olmayan bir devlet anlatmıştır daha sonraları bu devlet anlayışı Yunancada 'hiçbir yerde bulunmayan anlamına gelen "Ütopia" adı anılmaya başlanmıştır (http://tr.wikipedia.org).

Dostoğlu, ütopyacı düşünceyi, şimdiki zamanla ilgili olarak hoşnutsuzluk duymak ve şimdiki zamanı, ondan daha iyi olduğu düşünülen geçmişin veya geleceğin hayali bir görüntüsüyle değiştirmek olarak tanımlamıştır. Ütopyacı gelenek iki grubu kapsamaktadır. Birincisi, geçmişi şimdiki zaman içinde yeniden canlandırmayı amaçlayan 'geçmişe özlem duyan' grup, diğeri ise şimdiki zamanı geleceğin hayalleriyle yeniden inşa etmek isteyen 'geleceğe yönelik' gruptur (Dostoğlu, 2003).

Ütopyaların konut üzerinde yarattığı etkilerin yanında, yansıttığı görüntü ve kavramlar da önem taşımaktadır. Üretildiği zamanı yansıtan önemli kavramları içlerinde barındırmaktadır. Önemli vurguları kendine referans alıp, önemli sorular sormuş ve sordurmuştur. Referansının merkezinde toplum, doğa gibi olgular mevcuttur. Üretilen ütopyalar olumlu ya da olumsuz olsa da anlattığı şeyin bir noktada öngörüsel bir tavrı vardır, bir çeşit hayal gücü ortaya koymaktadır. Geleceğe dair öngörüsel yaklaşımlar yapılmaktadır (Callenbach, 1994).

Ütopyaların her zaman olmasa da gerçekçi ve geliştirici boyutları vardır. Özellikle teknolojik ütopyalar geleceğe yönelik bakış açıları sunarak mimari yaratıcılığa katkıda bulunmaktadır. Ertekin, ütopyaların, hem bir imge, hem de iyi formüle edilmiş bir imgesel dünyaya ulaşmak temeline dayandığını düşünmektedir. 19. yüzyıl düşünsel eyleminin üretken olmamakla suçlandığını, bu yüzden ideolojilerin, bu durumdan kurtulabilmek için ütopyaya dönüşmek, kendilerini geleceğin inşaası alanına atmak zorunda kaldığını ifade etmektedir. Varolan gerçekliğin sürmesini amaçlayan ideolojiye karşın, ütopya varolan ideolojinin dışına çıkmış, onunla bütünleşmiştir, içinden çıktığı gerçekliği değiştirmeye çalışmıştır (Ertekin, 1980).

1900'lü yıllarda öncü projeleriyle en çok ismi duyulan şahıs Fuller'dir. Fuller'in 1920'ler ve 1930'lardaki çalışmalarının temelindeki varsayım insanlığın geleceğinin tamamen onun yaşama alanı sorununa getireceği çözüme bağlı olduğudur (Conrads, 1991). Yaptığı projeler o dönem için ütopik karşılansa da, Fuller olabilirliği

konusunda projelerinin arkasında durmuştur. Bütün bir kentin üzerini örten dev kubbelerin ve havada uçan hafif jeodezik strüktürlerin düşünü kuran Fuller, Dymaxion patentleri sayesinde konut sorununu sonsuza dek çözerek insanlığı yeniden yaşama döndürmeye niyetlenmiştir. Ütopya, Fuller'in çizdiği yolda bir sapmaya neden olmamış, aksine, her zaman çok gelişkin olmasa da, düşüncelerinde hep var olmuştur (Picon, 2001).

Birçok ütopyanın çıkış noktası toplum olmuştur. Bu ütopyalarda topluma olumlu ya da olumsuz yaklaşımlarda bulunulmuştur. Bumin, yüzyıllardan beri evrensel mutluluk, eşitlik, özgürlük idealleri peşinden koşturan insanoğlunun, bir yeryüzü cenneti, bir örnek, ideal bir toplum yaratma özleminden vazgeçmediğini ifade etmiştir. Siyasi ve ekonomik bozukluklardan, adaletsizlikten, günlük yaşamın katı gerçeklerinden bunalan ve bir çıkış yolu arayan düşünürler, insanın çevresiyle biçimleneceğine inandıklarından, tasarladıkları 'ideal toplum' için, önce bir 'ideal kent' kent kurmakla işe başlamışlardır. Bu ideal kentlerin hemen hepsi kağıt üzerinde kalmıştır. Çünkü toplum ideal toplum olmayı her zaman reddetmiştir (Bumin, 1990).

Huxley, 'Cesur Yeni Dünya' adlı romanında kurduğu ütopik dünyayı Ford'dan sonra 632 yılı içinde tanımlamaktadır. Bu dünyada aileye yer yoktur, bireyin kendisi, mutluluğu önemlidir. Birey sadece çalışıp, eğlenmektedir. Aile kurmak, çocuk doğurmak gibi kavramlar tamamen ortadan kalkmış, hatta ayıp denebilecek kadar pornografik bir kavrama indirgenmiştir. Huxley'in özellikle endüstri devriminden sonra yaşanan Fordcu dönemin toplumu bu denli etkileyen bir durumda kurgulaması enteresan, bir taraftan da şaşırtıcı bir ütopik yaklaşım olmuştur. Huxley Ford dönemini dünyanın çağ atladığı bir kırılma noktası olarak tanımlamıştır, seri üretime geçildiği dönemde yazdığı bu romanda toplumun yaşadığı karmaşayı farklı bir aile ve birey yaklaşımıyla ütopik bir biçimde sunmuştur (Huxley, 2000).

3.2. Ekonomik ve Politik Faktörler

Altman, makro-politik ve ekonomik etkileri merkez kaç kuvvetleri olarak nitelendirmektedir. Bu merkezkaç kuvvetlerin etkisiyle meydana gelen olaylar sıradan insanların yaşamlarının içine günden güne temelden etkileyici yollarla ulaşmaktadır. Bu etkilerle insanların evlerini ve işlerini istekleri dışında bırakmalarına, konum değiştirmeye zorlanmalarına, ilişkilerinin ve arkadaşlıklarının,

iyeliklerinin, sosyal bağlılıklarının büyük değişikliklere uğramasına sebebiyet vermektedir (Altman, 1993).

Harvey, 20. yüzyılı boyunca geçen dönemi kapitalizmin politik-ekonomik dönüşümüne bağlı olarak, benzeri birçok alanda olduğu gibi tüketim örüntülerinde radikal bir değişim süreci olarak tanımlamaktadır. 1970'li yılların ortalarına genel anlamda, kapitalist düzenin, yalnızca bir kitle üretim sistemi olarak değil, daha çok bütünsel bir yaşam biçimi olarak ele alınması gereken Fordist üretim tarzı çerçevesinde biçimlendiği görüşünün kabul edildiğini öne sürmektedir (Harvey, 1997).

Özellikle 20. yüzyılda endüstri devriminden sonra dünya genelinde ekonomik ve politik alanda birçok gelişme yaşanmıştır. Bu bölümde değişen bu ekonomik ve politik düzenin konutun değişim ve gelişiminde oynadığı rolleri üzerinde durulacaktır.

Ekonomik Dengelerdeki Değişim: Yırtıcı, piyasadaki üretimin miktarı yani 'arz'ın, tüketimin miktarı yani 'talep' ile belirlenmekte olduğunu ifade etmiştir. Kapitalizm gibi sürekli gelişmek zorunda olan bir ekonomik yapıda, üretimin istikrarlı artışı ancak tüketim cephesindeki talebin istikrarlı artışına bağlıdır. Bu yüzden kapitalist ekonomide tüketim sadece gereksinim ve kullanımın doğal süreçlerine bırakılamaz. Tüketim sürekli uyarılmak, yeni ihtiyaçlar yaratılmak zorundadır (Yırtıcı, 2002). Ülkenin ekonomik dengesindeki istikrar piyasadaki üretim ve tüketim dengesiyle de ilişkilidir. Bu nedenle kapitalist toplumlarda tüketim her zaman üretimle doğru orantılı olarak teşvik edilmek durumundadır.

Özsoy, şehirdeki nicel konut ihtiyaçlarıyla buluşmayı hedefleyen seri konut uygulamalarının çoğunun gelişmiş yaşam tarzlarının ve şehir sakinlerinin kimliklerinin niteliksel beklentilerinden oldukça uzak olduğunu ifade etmiştir (Özsoy, 2005). Bu örnek kapitalist yaklaşımla seri üretilerek topluma sunulmuş standart konutların artık bireylerin istek ve ihtiyaçlarına cevap veremediğini göstermektedir. Bu da istek ve talepleri başka yöne çekmektedir. Piyasanın sınırlı bir bölümü bu talebi karşılayacak yeni alternatif konutların üretilmesinde teşvik edici bir rol oynamaktadır. Bu çalışmalar dünya genelinde çok kısıtlı ve az miktarlarda görünse bile, toplumun yeni talebini karşılayacak şekilde yeniden şekillenmesi gerekmektedir.

Üretim ve Tüketim Biçimlerinin Değişmesi: Batı toplumlarında modern anlamda tüketim, sanayi devrimi ile başlamış, kitle üretimi ve refah devleti uygulamaları sonucunda alt toplumsal tabakalara doğru yayılmıştır. Bir başka ifadeyle tüketim devrimi üretim devriminin sonucudur. Almanya'da yaşam çevresi, özellikle 70'li ve 80'li yıllarda dikkate değer ölçüde değişmiştir.

Hacıhasanoğlu, dünyadaki tüm süreçlerin kaliteli olmak yolunda çabalarını rekabet için sürdürmek zorunda olduklarını ifade etmektedir. Bu nedenle gelecekte de inşaat sektörünün dış açılımı ve sürekli kalite geliştirme yönündeki çabalarının süreceği şeklinde bir sonuca varmaktadır. Avrupa özellikle 80 sonrası konuttaki nicelik sorununu çözmekte başarılı olmuştur (Hacıhasanoğlu 2005).

Ülke ve Konut Politikalarındaki Değişim: 70'li yılların sonlarında modern kentlere, modern yapılara ve modern mimarlığa yöneltilen eleştirilerin sesi giderek yükselmiştir. Savaş sonrası yıllardaki konut açığı, artık mimarların ve plancıların önerilen planlarıyla ilgisi kalmayan yeni yapı alanlarında sürekli artan bir yoğunlaşmaya yol açmıştır. Bartels, konutların yapı kooperatifleri aracılığıyla dağıtılmasının da pek akıllıca olmadığını vurgulamıştır. Aynı zamanda Bartels, farklı sosyal sınıfların bazı planlarda görüldüğü gibi karma yerleştirilmemiş, hatta tam tersine fark edilir sosyal çatışmalara yol açacak şekilde ayrılmış olduklarına dikkat çekmiştir. 1979 yılında Alman İşçi Birliği, 'Alıştığımız gibi yaşamaya devam mı?' sorusunu yönelterek, Almanya halkının alışkanlıklarını ve taleplerini sorgulamaya başlamıştır. Sonuç olarak yeni yaşam şekilleri arayışları başlamıştır. Doğu Almanya'da devlet eliyle yönlendirilen gelişim ana trendlerin yakınına bile uğramazken, konut politikasının resmi ifadesi eski yapıların yeni yapılarla ikmal edilmesiyle sonuçlanmıştır. Doğu ile Batının birleşmesi sonrası yapılanmaya ayrılan paralar eski yapıların yenilenmesine harcanmıştır (Bartels, 2004).

Kentsel Gelişimler, Değişim ve Dönüşümler: Dünya'da 1970'lerin ikinci yarısından başlayarak yaşanan ekonomik bunalıma çözüm arayışları kapsamında; yeni teknolojilerin ortaya çıkması, üretimin yeni biçimlerde örgütlenmesi, üretim sürecinin ayrışması, tüketici gruplarının farklılaşması şeklinde yapısal dönüşümler gözlemlenmiştir (Aslanoğlu, 2000). Bu dönüşümler, 20. yüzyılın sonlarından başlayarak dünyadaki ülkeler ve kentler adına küreselleşme denilen yoğun bir etkileme ve etkilenme olgusuyla karşı karşıya kalmalarıyla ilişkili olmuştur.

Keleş'e göre, küreselleşme, devletlerarası siyasal ve coğrafi sınırları önemli olmaktan çıkarmış, gerçekte kapitalizmi yeryüzünün tek geçerli ekonomik sistemi yapmayı, kamunun ekonomi ve toplum yaşamındaki etkisini azaltmayı, piyasa güçlerini toplum yaşamına tümüyle egemen kılmayı amaçlamıştır (Keleş, 2006). Giddens ise, küreselleşmeyi, modernliğin sonucu olarak nitelendirmiştir. Uzak yerleşimlerin birbiri ile ilişkilendirildiği yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması olarak tanımlamıştır (Giddens, 1994). Konutun kent içinde organize olması, yapım ve sunum biçimleri de günümüzde küreselleşmenin etkileri ile farklı boyutlar almıştır.

Ülkelerin yaşadıkları küreselleşme sürecinde, kentleşme deneyimleri, izledikleri ekonomik gelişme stratejileri ile siyasal rejim ve yönetimlerinin niteliklerine göre farklılıklar göstermiş, her dönem kendine özgü bir kent tipini yaratmıştır. Türkiye'nin yerleşme sistemi de, dünyadaki ve Türkiye'deki değişmelere uyum sağlamak yönünde sürekli olarak kendisini yeniden yapılandırmıştır.

Her dönemin kendine özgü kentsel gelişimleri ve sonucundaki değişimler konut alanlarının kent içindeki yapılanması ile birebir ilişkili olmuştur. Kentleşme hareketi de, zaman içindeki bir değişmeyi anlatmaktadır. Türkiye'nin kentleşme politikaları en genel çizgileriyle 'Kalkınma Planları' ve 'Konut Politikaları'yla izlenebilmiştir. Türkiye'de bu planlı süreç 1963'teki ilk beş yıllık kalkınma planı ile başlamıştır. 1980 öncesi dönemde Türkiye'de kentsel ölçekte dönüşümler hızlı kentleşmeye bağlı olarak nüfusun artması ve konut ihtiyacının karşılanamamasıyla ortaya çıkmıştır. Yasalar ve planlama süreçleri de bu dönemin hızlı kentleşme sürecinde yetersiz kalmıştır. Özellikle planlama sürecinin salt fiziki bir süreç olmadığı, ekonomik ve sosyal boyutunun da ihmal edilmemesi gerektiği ancak Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında (1973-1977) ortaya konmuştur (Keleş, 2006).

İstanbul, nüfusunun % 60'ı yasal olmayan ve planlanmamış yerleşimlerde yaşayan ve çeşitli insanların yerleştiği metropolitan bir şehirdir. Kentin özellikle 50'lerden sonra aldığı göçlerle yaşanan değişim, kentte yeni bir barınma modeli ortaya koymuştur. Onun dışında bu süreçte oluşan düzenli ve düzensiz yerleşimlerin kesişiminde birçok yaşam tarzı barındırmaktadır. Endüstri gibi iç dinamiklerin ve globalizasyon gibi dengelenememiş durumlarının bir sonucu oluşan, şehirdeki süreksizlik, metropoliste çeşitli kimliklerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Özsoy, 2005).

Yasadışı yapılaşma gecekondu sorunu olarak kentsel alanın dönüşümünde önemli bir rol oynamıştır. Göç ve gecekondu sorunu özellikle İstanbul için 1950'lerden günümüze kadar büyüyerek devam eden bir sorun olmuştur. 1950'lerdeki yoğun göçün artması ve konut sorunu mevcut şehirsel politikalarla kontrol edilememiş sağlıksız yerleşimlerin önü açılmıştır. Kültürel ve sınıfsal farklılığın mekandaki yansıması olarak gecekondu mahalleleri sakinleri ancak politik bir güce eriştikten sonra kamusal hizmetleri elde etmişlerdir. 1960'lara gelindiğinde gecekondu işlev değiştirmeye başlamıştır. Gerek ölçek olarak büyük sağlıksız alanlar, gerekse toplumsal olarak kente adapte olamayan sosyal gruplar ortaya çıkmıştır. Daha önceleri kent içinde tek tük rastlanan gecekondu alanları giderek yayılmış ve ölçeği büyümüştür (Kıray, 1998).

Tekeli, 1960'lara kadar olan dönemde, Türkiye'de bireysel konut sunum biçimi olduğunu vurgulamıştır. Bunları, konut sahibi olmak isteyenlerin bir arsa alıp, bu arsanın imar haklarını kullanmak üzere, ilgili teknik elemana hazırlattığı projenin uygulanması için belediyesinden izin alarak, taşeronlar ya da küçük yapımcılar eliyle konut yaptırması süreci olarak tanımlamıştır. Bu da II. Dünya Savaşı sonrasında hızla artan konut talebi karşısında yeterli konut arzının karşılanamaması olarak ortaya çıkmıştır. 1983'te ortaya konan 'Toplu Konut Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle konut üretiminde canlanma görülmüştür (Tekeli, 1998). Bu dönemden sonra günümüze kadar, büyük inşaat firmaları ve Toplu Konut İdaresi bir çok yeni yerleşmeler ve uydu kentler gerçekleştirmiştir.

1980 sonrası ekonomik politikalarda değişimler ile küreselleşen dünyaya eklemlenmek Türkiye'nin tercihi olmuştur. Bu da kentleşme sürecinin çok boyutlu hale gelmesini sağlamıştır. İzlenen iç piyasaya dönük kalkınma modeli terk edilmiş, dışa açık ihracata yönelik bir kalkınma modeli benimsenmeye başlanmıştır. Bundan dolayı, Türkiye'nin dünya pazarlarıyla bütünleşmesini arttırması ve küreselleşme süreci içinde yer alması gerekmiştir (Tekeli, 1998). Türkiye'deki 1980 sonrası kentleşme ile konut alanlarındaki biçimlenmeler küresel düzlemle etkileşimli olarak gelişmiştir.

Turgut ve Akbalık, son otuz yıldaki konut alanlarının gelişimini üç ayrı dönemde ele almıştır. Bunlar; 1950'lerden başlayarak kırsal alandan kentsel alana göç ile kent merkezinin gecekondu yerleşimleri ile çevrelenmesi, 1960'ların sonu ve 1970'lerden başlayarak ulusal kalkınma ve orta sınıf konut alanlarında farklılaşma, 1980'lerden

başlayarak küreselleşme ve bugünkü durum, olarak vurgulanmıştır (Turgut & Akbalık, 2005).

1980'lerden sonra kentsel alandaki değişimler, küreselleşme sürecine dahil olmaya çalışan Türkiye'nin kentsel biçimlenişinin diğer dönemlerden daha farklı olmasını beraberinde getirmiştir. 1980 sonrasında İstanbul'da ortaya çıkan yeni mekansal gelişmeler ortaya çıkan yeni yaşam tarzları ve yeni sosyal sınıflar ile şekillenmiştir. Bu dönemde, çoğu zaman üst düzey yönetici veya serbest meslek sahibi olan genç çiftler sosyal düzeylerine uygun bir yaşam tarzına cevap verebilecek lüks konut arayışlarına girmişlerdir (Turgut & Akbalık, 2005).

Dolayısıyla günümüzde kentleşme sürecini belirleyen dinamiklerin hızla yön değiştirdiği yeni konut sunum biçimlerini ortaya çıkardığı gözlemlenmiştir. Yap-sat tarzı küçük üreticiliğe dayanan konut sunum biçimi, hakim sunum tarzı olma özelliğini yitirmiş, yerini daha büyük ve düzenli kent parçalarının geliştirilmesini gerekli kılan toplu konut-kooperatifleşme biçimi almıştır. 1980'lerin ikinci yarısından itibaren, giderek artan bir hızla, üst, üst-orta sınıflar kentleri terk etmeye, kendi özel alanlarını kurmaya başlamışlardır.

Tekeli, Türkiye'de son yirmi yılda kent biçimlerinde gözlemlenen değişimlerde üç faktörün birleşik etkilerinin görüldüğünü vurgulamıştır. Bunlardan birincisini, kentlerin işlevleri ve çevresinde kurduğu denetim biçimlerindeki değişmeler ile buna paralel oluşan toplumsal katmanlaşmanın yeni biçimleri olarak; ikincisini, kentteki yapı sunum biçimlerinde ve kent içi ulaşımın örgütlenmesindeki gelişmeler olarak; üçüncüsünü ise, yerleşmenin büyüklüğünde ya da ölçeğindeki artış olarak belirtmiştir (Tekeli, 1998).

3.3. Teknolojik Faktörler

Kongar teknolojiyi, 'maddi kültür' olarak nitelendirmiştir. Kültürü tanımlarken 'insanın yarattıklarının tümü' şeklinde bir ifade kullanmıştır. Dolayısıyla şimdiye kadar insanın yarattığı maddi olarak tanımlanabilecek her şeyi teknoloji olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır (Kongar, 2005). Sonuç olarak, teknolojiyi kültürün bir parçası olarak görmek ve bugüne kadar ve bugünden sonra üretilen teknolojinin kültürün sürekliliğinde büyük rol oynadığını söylemek de mümkün olacaktır.

Batı kültürünün gelişim süreci, aynı zamanda batı teknolojisinin gelişim süreci kişisel özgürlüklerin sınırlarının gelişmesinde ve genişlemesinde bir sonsuzluk kaynağı olmuştur. Teknoloji, endüstriyel kültürün ilk ışıklarıyla, alet ve makinelere yeni bulunmuş inancı getirmiştir, bunun yanında sosyal hiyerarşinin bozulmasına sebep olmuştur. Bu evrim en çetin süreçlerden biridir. Bu makine sadece insanların elle işlettiği ve alışverişte sahip olmadıkları seçme haklarını özgürleştirmekle kalmamış, aynı zamanda daha önce orta ve alt sınıf halkın sahip olmadığı ürünün ve servisin olanaklılığını da sağlamıştır. Ürünlerin elde edilebilirliği ve satın alınabilirliği, yüksek yoğunluktaki mekanik ürünlere kadar, sınıf tabanlı değil de statüye dayanan yeni bir sosyal yapı oluşturmuştur. Diğer bir deyişle, belli bir sınıfta doğma sistemine göre kişiye özel ayrılmış bir sosyal statü değildir, yüksek eğitim sistemi ve ileri teknolojili iş pazarında kazanılmış bilgiyle ulaşılabilir olmuştur (Demchak, 2000).

Mobilite, bir yaşam şekli haline gelmiştir. Dinamik bir ekonomik sistemle özgürce hareket edebilme yeteneğiyle, yaşam kalitesine bağlı olarak beklentilerin daha da yüksek düzeylere ulaşması, yeni teknolojinin gelişimini de etkilemiştir. Bu etkiler, evde bulaşık makinesi hakkında, arabada CD çalar, veya arka ceplerde taşınan cep telefonu hakkında konuşulmuyor olunsa bile, Modern yaşam biçiminin bütün beklentilerinde açık olarak görülmüştür. Bütün bu ürünler, seri üretimin ve orta sınıfın günlük hamallık olarak nitelendirdiği, sıkıntılı ve tatsız işlerini azaltmak için hızlı, iyi ve ucuz ürünlerindeki beklentilerinin büyümesi sonucu ortaya çıkmıştır (Demchak, 2000).

Bugünün dijital eğitimli tasarımcıları mimari pedogoji ve uygulamayı tekrar ifade ederken küçük damla kütleler ‘Blobs’, oyuklar ‘folds’ ve yine dijital kutular gibi formlar üreterek yollarına devam etmekteler. Değerli, lazer kesimi bileşimlere sahip işleme makineleriyle bu formları inşa edilebilir yapmış ve mimari ürünün diğer formlarını önemsiz şekilde sunmuşlardır (Rosa, 2003).

Medya ve İletişim: 20. y.y. ın sonlarında, kamu ve özel arasındaki yeni ilişki, medya ve teknolojiyle birlikte özelin kamuyla iç içe geçtiği bir durum ortaya çıkarmıştır. Her iki teori ve pratik, dijital teknolojilerin gücü çağdaş mimari yeniliklerinde ve deneyselcilikte bir hızlandırıcı etken olmuştur.

İnsanın kendi alanını kontrol etmesi, egemenlik kurması ve sahiplenmesi konusunda, çevre davranış bilimleri literatüründe önemli bir çalışma yapmış olan Douglas Porteous, pek çok hayvan türünde olduğu gibi, insan neslinde de 'kimlik', 'güvenlik' ve 'uyarı' istemlerine karşılık gelen fiziksel mekanlarına 'egemenlik kurma' içgüdüsünün varolduğunu saptamıştır. Sonrasında yapılan çalışmalar da 'egemenlik alanı'nın evrensel bir davranış kalıbı olduğunu desteklemiştir. Egemenlik alanı, anında 'kendi' ve diğerleri olarak mekansal bir ayrım yaratmaktadır. İnsan, kendi ve çevresi arasındaki bilgi ve iletişim akışını denetleme, her eylemi için sürekli anlamda rahat ve konforlu bir uzaklık ve sosyallik ilişkisi kurma eğilimindedir. Bu denetim istemi ve işlemi 'mahremiyet' olarak tanımlanmaktadır (Bozkurt, 2005).

Yasalar, özellikle özel yaşamın gizliliğinin korunmasına yönelik çok sayıda düzenleme getirmektedir. Resmi otoriteler de dahil, herkes, başkalarının gizlilik hakkına ve özel yaşamının mahremiyetine saygı göstermek zorunda olmuştur. İlk defa 1890 yılında Harward Law Review'da Warren ve Brandies, gelişen teknolojinin gizlilik hakkını tehlikeye atmasına dikkat çekmiş ve gizliliği 'yalnız kalma hakkı' olarak tanımlamışlardır (Bozkurt, 2005).

Daha sonraki yıllarda gizliğin birçok tanımı yapılmıştır. Bir başka yazara göre gizlilik şahıs hakkındaki kişisel enformasyonun korunabilmesi hakkıdır. Gizliliğin tehdidi birçok kaynaktan gelmektedir. Günümüzde medya bunun en önemli kaynaklarından biri olmuştur. Enformasyonun büyük bir güç olduğunu bilen büyük işletmeler sokaktaki insan hakkında sürekli olarak veri toplayarak, biriktirmekte ve eşleştirmektedir. İnsanların büyük çoğunluğu kendisi hakkında biriktirilen bu bilgilerden habersizdir. Bilgisayardaki ilerlemeyle toparlanan bilgiler depolanmakta, aynı zamanda analiz de edilmektedir. Son dönemde olağanüstü bir hızla yayılan İnternet teknolojisi ile birlikte gözetimin artış hızı daha çok ivmelenmiştir. Teknolojinin altyapısını hazırladığı vurgulanan İnternet, diğer taraftan sıradan insanlar hakkında kişisel enformasyonun büyük ölçülerde ortaya çıkarılmasına sebep olmaktadır (Bozkurt, 2005).

Akdemir, mahremiyeti insanın kendi ve diğerleri arasındaki ilişkinin ayarlanması ve kontrolü, kısacası çift yönlü bir sınır koyma ya da ayarlama işlemi olarak tanımlamaktadır (Akdemir, 2003). Gittikçe evinin birçok bölümüne yayılmaya başlayan 'Medya ve iletişim araçları' bireyin 'mahremiyet' olgusunu etkilemektedir. Birey kendi alanında egemenlik kurmak içgüdüsüyle hareket ederken, ev içerisindeki

güvenlik ve iletişim araçları, akıllı sistemler ve algılayıcılarla bireyin egemenlik alanına girmiş, kendisi ve çevresi arasında yeni sınırsal ayarlamalar yapmasında etkin olmuştur.

Planlanmış (kurgulanmış) çağdaş değişimin oranı veya bilinçli buluşların ikincil sonuçlarından oluşan neticeler önceki zamanlardan daha yüksektedir. Buna bağlı olarak, malzeme teknolojisinin ve sosyal stratejilerinin alanı hızlı bir şekilde genişlemekte ve kesin bir şekilde etkileri katkı sağlamakta ve gittikçe artmaktadır (Moore, 1963).

New York'taki Modern Sanatlar Müzesi'nde düzenlenen 'The Private Un-Private House' adlı bir sergide, özel ve kamusal alan ayrımı vurgulanmasının yanında medya ve mimari ilişkisi tartışılmaktadır. Evlerimizin içine kadar girmiş olan medyanın mahremiyetle olan ilişkisi sorgulanmaktadır. Gülan, bu serginin spesifik olarak diğerlerinden ayrılan özelliğini, sergilenişinden ziyade, elektronik görsel malzemenin mimaride yapısal bir olgu olarak ele alınması ve kullanılması olarak ortaya koymuştur. Hareketli görüntünün bir yapı tasarım elemanına dönüşmesini önemli bir yenilik ve gelişme olarak değerlendirmiştir (Gülan, 2004).

Mahremiyet her zaman politik etmenler ve kişisel doğrulara bağlı olmuştur, fakat bu başlıklar sadece fiziksel mahremiyeti değil, elektronik medyanın insanların evlerinde ve günlük yaşamlarında artan varlığını da içermektedir. 20. y.y. ın erken dönemlerinde, filozof Martin Heidegger, 'Medya'nın farklı yaşamlara olan etkilerindeki sorunları ortaya koymuştur, "distancelessness" olarak nitelendirdiği konuya karşı uyarmaktadır. Onun bu konudaki endişesi, bugün benzer bir farkındalıkla gerçek ve sanal arasındaki ayrımın ve her iki durumun kabul edilebilirliğinin yer değiştirmiş olmasıdır.
(http://www.moma.org/exhibitions/1999/un-privatehouse/essay.html)

Malzeme ve Yapım Teknolojisi Değişim ve Gelişimleri: Endüstri devrimi sonrası malzeme ve yapım tekniği tamamen değişmiş, seri üretim hayata geçmiştir. Dolayısıyla bundan sonraki süreçte konut üretimi Modern konutların yapım kolaylığıyla daha da hızlanmış, Avrupa'da özellikle cam kullanımının getirdiği konsept tüm dünyada yankı uyandırmıştır. 1980lere doğru hızlı konut üretimi sayesinde konut açığı Avrupa'da oldukça azalmış, konut politikalarında artık kalite üzerinde yoğunlaşmak uygun görülmüştür (Dinçer, 2003).

Alüminyum ve yerinde döküm beton buluşsal kullanımları dönemin çağdaş mimarlarının daha eğrisel ve akışkan şekiller yaratmalarına izin vermiştir. Tasarımlar, dijital teknolojileriyle başarılı olmuş akışkan ve biçimsiz formlarını anlayabilmek adına estetik örnekler olarak görülmüştür (Rosa, 2003).

Malzeme teknolojisindeki hızlı gelişim ve arayışlar konut kavramlarının değişiminde önemli bir etken olmuştur. Özellikle son dönemde çıkan bir çok kavramın kapsamını genişletmiş, bazılarını da yeni geliştirmiştir. Özellikle 'esneklik' ve 'dinamizm' kavramlarının değişen malzemelerin etkileriyle önemli kapsam genişlemesine uğradığı görülmüştür. Esneklik mekandan fonksiyona, strüktürden hareketliliğe konsepte geniş bir çerçevede ele alınmaya başlamıştır. Yapı elemanları artık dijital, akıllı duvarlara dönüşmüş, kabuklar daha esnek, geçirgen, iletken ve akışkan bir hal almıştır.

Bilgisayar Teknolojisindeki ve Tasarımdaki Değişim ve Gelişimler: Önal, geçmişte kendi alanlarında dönüp duran meslek dallarının, yaşanan gelişmelerle birlikte çevresindeki duvarları yıkıp kendisini gündeme dahil etmek durumunda kaldıklarını, çünkü bu mesleklerin kendilerini geliştirmeleri için gerekli bir girişim olduğunu ifade etmiştir. Aslında akıl yürütmeyle farkına varmış, ya da zorunlu kılınmışlardır. Bu noktada 'ara alanlar' tanımlamıştır. Ona göre bu ara alanlar o denli başarılı ve üretken olmaya başlamıştı ki ana alanlar ana alan olma özelliğini yitirmiştir. Bunun sonucu olarak da bilgisayarla modelleme becerisinin öylesine baskın hale geldiğini ve modellemenin çarpık biçimde ana alan işlevi kazandığını, mimarlığın ise bu durumda ara alan konumuna düştüğünü savunmuştur (Önal, 2005).

Mimari uygulamalarda bir binanın görünüşünü bina daha yapılmadan yaratma fikri her zaman uygulanan bir tasarım işlemi olmuştur. Bu işlem yapılırken ya perspektif görüntüler oluşturulmuş ya da iz düşüm yöntemleriyle yeni görüntülerin oluşturulması sağlanmıştır. Bu şekilde yapılacak olan binanın üç boyutlu temsili gösterilmesi ihtiyacı sadece binanın müşteriye takdimi için değildir. Aynı zamanda bu yaratıcı mimarlık işleminin ayrılmaz bir parçası olmasından dolayıdır. Bu mimari önlem önemli beyinsel bir inşa işlemidir. Yani hiçbir şekilde yapılamayacak olan binaların test edilip değerlendirilmesinden oluşmaktadır. Ünaldı, hayallerin mimarisini sadece tasarıma dayanan bir işlem olmadığını, tamamen bir mimari oluşum olduğunu ifade etmiştir. Bilgisayar teknolojisindeki gelişmelerle birlikte bu alanda önemli adımlar atılmıştır, bunlar arasında sadece tek bakış açılı görüntülerin

inşa edilebileceği değil kullanıcının bakış açısını değiştirebileceği aynı zamanda binaya bağlı olarak değişebilen ve gerçekliği arttıran, binanın içinde ve dışında rahatlıkla dolaşılabileceği bir hareket kabiliyeti sağlanmıştır (Ünaldı, 1999).

Köşesiz formların devrimi, inşa edilebilir şekiller olarak 20. y.y. dijital katlantılar arasında bir bağlantı sağlamışlardır. Lautner ve Keisler gibi, dijital dönem öncesi küçük kavisli kütleler çalışan mimarlar, mimari eğitim ve uygulamasının ana akışında farklı bir rol oynamışlardır. Bilgisayar destekli köşesiz, akışkan formlar bugünün normu haline gelmiştir (Rosa, 2003).

3.4. Çevresel Faktörler

Çevre değişik otoritelerce değişik yollardan tanımlanmıştır. Örnek olarak Rapoport, çalışılan grubu ve sistemi etkileyen herhangi dışsal etki veya durum olarak tanımlamıştır (Rapoport, 1977).

Lawton'a göre, çevre bireyleri, fiziksel, kişisel, kişisel ötesi ve sosyal etmenleri içeren bir ekolojik sistemdir. Farklı tanımlarda ortak olan fikir çevrenin çeşitli beklentileridir. Bu beklentiler fiziksel, kültürel, sosyal ve çevredeki etkileşimlerdir. Çevre tasarım çalışmalarında çevresel değişkenler iki gruba ayrılmıştır: fiziksel (doğal yada inşa edilmiş) mikro, mezzo ve makro ölçeklerde, sosyal veya psikolojiktir. Fiziksel, sosyal ve psikolojik çevresel değişkenleri uzamsal, görsel, akustik ve termal gibi farklı alt başlıklarında analizlemişlerdir (Turgut ve Ünügür, 1997).

İnsanın sosyal varlığının önemli birçok birleşeni süreklidir. Doğum, ölüm, evlilik gibi yaşamın başlıca olaylarına değinen formlar ve örneklerin yaptığı gibi, insanın günlük, haftalık ve senelik aktivite çizelgesi dikkate değer bir uyum göstermektedir. Moore, değişimin evrensel bir kaynağı gibi, insanın çevresiyle olan ilişkisini tanımlayarak, değişimin sebep olduğu bir 'çevreci' tanıtımı yapmaktadır. Bu bakış açısıyla insanın karşılaştığı çevresel zorlukları kısaca şöyle özetlemektedir.

1)İklimsel eğilim, fiziki coğrafya özellikleri, biyolojik karakteristikler sebeplerinin araştırıldığı sosyal dinamiklerle ilişkili olarak çok yavaş değişmektedir.

2)İnsanlık aktivitesi, iklimi, topografyayı ve insanlık biyolojisini değiştirmektedir. İnsan türlerindeki doğal seleksiyon (ayıklanma) her zaman 'sosyal seleksiyondur'. Nüfus değişimleri, sosyal strüktürün, bağımsızlığın manasını taşımamaktadır.

3) İnsanlık katılımı ve insanlık dışı çevre arasındaki ilişki har zaman şartlara bağlı olmuştur. Teknoloji, sosyal organizasyon ve insanlık toplumlarının kültürel değerlerine bağlıdır (Moore, 1963).

Bu bölümde çevresel faktörler, konuta etki eden fiziksel çevre olarak ele alınmıştır. Gelecek için yapılan yaşam modelleri çalışmalarında en baskın şekilde kullanılan ve mimarlıkta yeni bir çalışma alanı doğuran ekolojik mimarlık olmuştur. Özellikle, konuta ve çevre üretimiyle ilgili yapılan model çalışmalarında yeni alternatiflerin oluşturulmasında önemli bir etkendir.

Ekolojik Mimarlık: Gün geçtikçe değişen iklim koşulları, ozon tabakasındaki incelme, ormanların tahrip olması, artan deniz kirliliği, hayvan ve bitki türlerinin azalması bugün kötüleşen çevresel koşullarını çok açık bir şekilde gözler önüne sermektedir. Tönük (2001) bu tespit sonucunda, bugünün yaşam tarzının gelecek için bir model oluşturamayacağını ifade etmektedir. Yarın için yapılan konut araştırmalarında ekolojik yaklaşımın saf dışı bırakılması bilimsel bir yaklaşım olmamaktadır (Tönük, 2001).

Ekolojik bir bakış açısıyla, güneş ve doğal sistemlerin birleşmesiyle, yaratıcılık kapılarını yeni proje olasılıklarına açabilmektedir. Ekolojik tasarım sadece sosyal bir gereklilik değildir, aynı zamanda etkin bir kural ve yeni iş fırsatlarına karşı bir sorumluluktur (Crowther, 1992).

Crowther'a göre, her şey enerjidir. Canlılar enerjinin dinamik birer parçalarıdır. Hayatın tümü, hatta donuk maddeler, bile biçimin ve enerjinin kendilerine bahşedilmiş oldukları özelliklere ve karakteristiklere sahiptirler. Bir bütünün, parçalarını bakmayı sürdürmeden bir şey meydana getirmek mümkün değildir. Sadece bütüncül bir bakışla, bütüncül bir sadelikle, ekolojik bağlılıkla ve global yaşanabilirlikle tasarımda bu fırsatı yakalamak mümkün olmaktadır (Crowther, 1992).

Doğa ve İklim Koşulları: Güzer, gittikçe artan enerji tüketiminin, çevreye yönelik ölçeğini yitirmiş ve denetimsiz müdahaleler, doğal kaynakların plansız kullanımının, atmosferin ve tüm doğal ortamın yaşam dengelerini bozacak biçimde kirletilmesiyle bu konulara duyarlı değerlerin gelişmesinin, ideolojik tavırların yaşama geçirilmesinin gerekliliğini dile getirmiştir (Güzer, 2004).

Topografya: Sözlük anlamı, bir arazi tabii veya suni ayrıntılarının meydana getirdiği şekildir (http://tr.wikipedia.org/wiki/Topo%C4%9Frafya).

Topoğrafya, mekanın üretilmesinde önemli bir tasarım verisidir. Tasarlanacak yapının, çevreyle kuracağı ilişkide tasarımcıya farklı bakış açıları sunabilmektedir. Mekansal pratiğin geneneksel anlayışları referans alınarak oluşturulmuş mekansal pratik şemasında, mekan üretiminde 'arazi kullanımı'nın önemine dikkat çekilmiştir. Arazi kulanımı, aynı zamanda gerçek yada hayali mekanların üretilmesinde de önemli bir yöntem oluşturmaktadır (Harvey, 1997).

3.5. Bölüm Sonucu

20. yüzyıla damgasını vuran en önemli olaylar endüstri devrimi sonrası yaşanan gelişmeler olmuştur. Toplum ve yaşam sosyo - kültürel, ekonomik, politik ve çevresel faktörlerle bir değişim sürecine girmiştir. Özellikle gelişen teknoloji dünyayı ve hayatı tamamen kontrolü altına almış, mimarlığa da farklı bir yön vermiştir. Bugün sanal mimarlığın gerçeklik boyutu yada gelecek için öngörülen projelerin inşa edilebilirliği yoğun bir şekilde tartışılır olmuştur.

Endüstri devriminden sonra, bilgi teknolojinin dünya genelinde hızlı bir şekilde edindiği hakimiyet, bazı dönemlerde birçok etkenle birleşerek etkisini daha da göstermiştir. Endüstri devriminin sonrasında yaygınlaşan 'Modernizm'in katı, kısıtlayıcı ve sıradanlaşan mimari tavırları 30'larda Fuller, Keisler gibi çalışmalarını bir süre sessizce götürmüş öncü ve radikal mimarların ortaya çıkmasına ortam sağlamıştır. Bu dönemde alışılmadık, kavisli biçimler üretilmeye başlanmış, dijital mimarlığın ilk örnekleri olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle tez kapsamında 30'lar alternatif yaşam modellerinin tasarlanmasında ve üretiminde, miladi bir dönem olarak kabul edilmiştir.

Konut değişen dünyaya daha fazla direnememiş, fiziksel boyutta henüz tam anlamıyla olmasa da kavramsal boyutta sahip olduğu anlamı değişime ve dönüşüme uğramıştır. Konutun gelecekte nasıl bir değişime uğrayacağı ve insanlara alternatif olarak nasıl yaşamlar sunacağı sorusu da günümüz mimarlığının önemli bir sorusu olmuştur. Bu da geleceğin deneysel konut çalışmalarını daha da hızlandırmış, bu alandaki verimliliği arttırmıştır.

4. ALTERNATİF YAŞAM MODELLERİ VE GELECEĞİN KONUTU ÖRNEK VE ANALİZLERİ

20. yüzyılda Avrupa'da kent ve konut konusunda bazı önemli değişikliklerin peşpeşe ve hızlı bir şekilde hayata geçirildiği görülmüştür (Dinçer, 2003). Bu çalışmaların Avrupa eksenli gelişmiş olması, özelikle alternatif olarak sınıflandırılan model çalışmalarının Avrupa'da yaygın olarak yapılıyor olmasından kaynaklanmaktadır.

Endüstri Devriminden günümüze kendi döneminde alternatif olarak değerlendirilebilinecek birçok konut projeleri üretilmiştir. Özellikle 30'lardan sonra Modernizm etkisini güçlü bir şekilde göstermiştir. Döneminin bazı önemli mimarları, Modernizm'in katı ve sınırlı yaklaşımına ve hayatın gittikçe standartlaşan şekline bir tepki teşkil edecek nitelikte, alternatif yaşam senaryoları geliştirmiştir. Bu projeler, farklı dönemlerde sayıları gün geçtikçe daha da artarak, farklı kavram ve içerikler dahilinde yapılandırılmıştır. Savaşın sona ermesi ve teknolojinin hızlı gelişimi 50'lerden sonra alternatif yaşam modellerinin üretiminde hızlandırıcı bir etki yaratmıştır. 80'lerde internet ve iletişim teknolojisinin artan bir ivmeyle yükselişi, hayata yeni giren dijitallik ve konut ihtiyacının Avrupa'da sona ermesiyle, yeni konut arayışlarına ve araştırmalarına yönelinmiştir. 90'larda, özellikle geleceğin evleri öngörülerek üretilmiş alternatif yaşam modelleri, mimarların üzerlerinde yaratıcılıklarını zorlayarak ürettikleri projelerle gündem yaratmıştır (Demchak, 2000).

Alternatif yaşam modeli temel alınarak üretilmiş konutların hem klasik konut anlayışına hem yaşam tarzımıza getireceği yeni kavramların aslında yaşamımıza gelecekte neden ve nasıl bir yön vereceğimiz, ya da vermek istediğimiz konusunda önemli ipuçları içerdiği düşünülmektedir. Bu bölümde, mevcut yaşam modelimizin, gelecekte daha uyumlu ve üretken olabilmesi için, çağdaş mimarların gelecek öngörüsüyle, teorik yeni yaşam modelleri yaratarak tasarlamış oldukları konut projelerini inceleyecektir. Bu örneklerin herbirinden kavramsal çerçeveleri tespit edilecek ve incelenen süreç içerisinde alternatif olarak sunulan yaşamlar, içerdiği bu kavramlardaki değişimler, dönüşümler ve etkileşimler tartışılacaktır.

Tablo 4.1 Üç Farklı Dönem (Endüstri Devrimi Sonrası Dönem - 1980, 1980 - 2000, Yeni Yüzyıl) kapsamında incelenecek Gelecek İçin Tasarlanmış Konut Projeleri

Endüstri Devrimi-1980	1980-2000	Yeni Yüzyıl
Aluminaire Evi A. Frey ve A. L. Kocher New York 1931	Lipschutz /Jones Apartmanı Frank Lupo & Daniel Rowen New York 1988	Un Plug Building Francois Roche, Paris 2000
Uzay Evi / Space House Frederick J. Kiesler 1933	The Hague Villa Bernard Tschumi 1992	3D Garden MVRDV Hengelo, Hollanda 2000
Dymaxion Arabası / Dymaxion Car Buckminster Fuller 1933	Kentsel Cam Ev / Urban Glass House Bernard Tschumi Newyork 1992	Allerwirdgut Ingrid Hora,... 2000, Viyana
Dymaxion Evi / Dymaxion Car Buckminster Fuller 1945	Mobius Konutu / Mobius House Het Gooi, Hollanda UN Studio 1993-1998	Housescape IaN+ Almeria, İspanya 2000
Kubbe Ev / Dome House	Borneo Sporenburg, Amsterdam West8 / Un Studio 1994-1999	Domesticity Dagmar Richter Studio 2000, Los Angelas
Püskürtme Beton Ev / Spray Concrete House John M. Johansen 1955	Soft and Hairy House Ushida Findlay Partnership 1994 Ibaraki, Japonya	Off The Road-5 Speed Lars Spuybroek 2000, Hollanda
Geleceğin Evi / The House of the Future Alison & Peter Smithson 1956	Perde Duvar Ev / Curtain Wall House Shigeru Ban 1995 Tokyo	Living Tomorrow Un Studio Amsterdam, 2000 - 2003
Monsanto Evi / Monsanto House Richard Hamilton & Marvin Goody, 1957 Anaheim, California	Millbrook Residence Archi-Tectonics Millbrook (NY), USA, 1996-1998	NUC-Nomad Use Camaleonics S'A Arquitectos 2000
Sonsuz Ev / Exless House Frederick J. Kiesler 1959	Raybould House and Garden Kolatan/Macdonald 1997 Fairfield County, Connecticut	Çıplak Ev / Naked House Shigeru Ban 2000 Saitama, Japonya
Havadaki Kent / Clusters in the Air Arata Isozaki 1960 - 1963	Embriyolojik Konut / Embryologic House Greg Lynn 1998	H-OUSE Tomasso Avellino, Frederico Cavalli... 2001
Yürüyen Kent / Walking City Ron Herron, Archigram 1964	Europan 5 IaN+ Almere, Hollanda, concours, 1998	Trilobis 65 Giancarlo Zema 2001
Su-altı Yerleşimi Futurama 1964	The Digital House Hariri & Hariri 1998	Sis Evi / Fog House Iwamotoscott Marin County, California 2001
Plug-in City Archigram 1965	Pallas Evi / Pallas House DECOi/ Mark Goulthorpe Malezya 1997	Akıllı Apartman Binası Un Studio, 2001 - 2005
Futuro Evi / Futuro House Matti Suuronen 1968	Sanal Ev Peter Eisenman 1998	Future House IaN+ Uluslararası Yarışma, 1. Ödül, Italya, 2004
Arango House John Lautner 1973 Acapulco, Mexico	Yakın Bir Gelecek İçin Ev / House for a Near Future Michael Sorkin Studio 1998	E-motive House Kas Oosterhuis Rotterdam, 2002
Xanadu: Future House Roy Mason 1979	Goethe Evi / Goethe's House IaN+ 1999, Tokyo, Japan	Mirador MVRDV Madrid, İspanya 2004
	Programlanabilir Konut Programmable Housing Kas Oosterhuis 1999	Fab Tree Hab Mitchell Joachim & Javier Arbona, 2006
	Kramlich Residence ve Media Collection Herzog & De Meuron 1999	Madrid Sosyal Konutları Thom Mayne 2006 İspanya

Tez kapsamında, geleceğin konutları başlığı altında sunulacak projeler birer alternatif yaşam modeli olarak değerlendirilmiştir. Geleceğin evi olarak öngörülen birçok projenin, önem teşkil eden noktasının taşıdığı kavramlar ve sunduğu yeni fikirler olduğu düşünülmüştür. 20. ve yeni yüzyılda gelecek için öne sürülmüş yeni yaşam modellerini içeren veya günümüzde konuta getirdiği kavram yenilikleriyle dikkat çeken ve güncel olan projeler özellikle seçilmiştir (Tablo 4.1). Bu projelerin her biri ele alınıp, yapısında barındırdığı alternatif yaşam senaryoları, kavramsal dayanakları ve konuta kattıkları yeni anlamlar incelenecektir. Daha sonra bir tablo yardımıyla yan yana getirilip karşılaştırmalı değerlendirmesi yapılacaktır.

4.1. Endüstri Devrimi - 1980 Yılları Arasında, Alternatif Yaşam Modelleri ve Geleceğin Konutu Örnekleri

Endüstri Devriminden sonra hızla artan 'üretkenlik' bireylere artık birçok alanda daha fazla alternatif sunmaya başlamıştır. Birey artık ihtiyacı olan bir ürünü üretkenleşen ve zenginleşen piyasadaki ürün çeşitliliğiyle, kendi beğenileri ve sahip oldukları yeni yaşam şekilleri doğrultusunda seçme şansına kavuşmuştur. Özellikle dünya savaşlarının sona erdiği senelerde kullanıcının talepleri daha farklılaşmış ve artmıştır. Bu durum mimarların projelerinde daha cesur düşünmelerinde, mevcut ve sıradan görülmeye başlanan konut projelerine alternatifler tasarlamalarında önemli rol oynamıştır. Teknolojideki gelişimler, sağladığı yeni malzeme ve yapım teknikleri de mimarları yüreklendiren önemli etkenler olmuştur.

Bu bölümde incelenecek dönemin pragmatist tasarımcıları, buluş niteliği taşıyan örnekleri ve ideolojik yaklaşımları, konutta daha sonraki dönemde yükselişe geçen dijital mimariye ışık tutmaları ve önemli öngörüsel ve yenilikçi çalışmalar olması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, bu dönemin önemli tasarımcıları, tasarladıkları alternatif konut projeleri, kullanıcıya sunduğu yaşam modelleri ve kavramsal strüktürleri üzerinde detaylı bir şekilde durulacaktır. Bu inceleme aynı zamanda, son yüzyıl sürecindeki kavramsal değişim ve dönüşümlerin zamansal süreklilik içerisinde yorumlanması için de gerekli olacaktır.

Endüstri Devrimi Sonrası: 19. y.y. endüstri çağındaki devrimlerden bu yana, yaşam çevresindeki yenilikler o denli belirleyici ve etkili biçimde kendini göstermiştir ki, en geç 20. y.y. ın başına doğru teknik, toplumsal ve kültürel yeniliklere karşı duyulan şüphe azalmış ve kısa zamanda yeniye, teknolojik gelişmelere ve bunun belirleyici

olduğu toplumsal yenilenmeye, kısacası 'modern' e olan inanç artmıştır. Bartels göre, Modernizme karşı duyulan bu inancın gücünün azalması da ancak onunla bu kulvarlarda yarışabilecek başka bir fikrin öne atılmasıyla mümkün olabilecektir (Bartels, 2004).

Mimari sistemler birçok farklı endüstriyel ürün kullanmışlardır, ancak, bütün sistemlerin entegre olabilir, yaratıcı, anlamlı ve özgün karakterlere sahip olduğu düşünülmemiştir. Aynı zamanda çok az sistem bu özellikleri aynı anda barındırmayı başarmıştır. Konut ve tasarım yöntem-bilimleri 'metodoloji', düşünceler bütünü 'ideoloji' ve estetik üslubun çok aşırı ifadelerinde kendi eğilimlerini keşfetmişlerdir. Yeni malzemelerin kullanımı ideolojik olarak yeni bir çağ başlatmış ve üsluplu ifadelerin duyarlılığıyla sonuçlanmıştır (Demchak, 2000).

Modernizmin Doğuşu ve Sonrası: Endüstriyel Modernist konut, değişen estetik ve sosyal duyarlılığın bir sembolü olmuştur. Ancak Endüstriyel Modernist konutun, geleneksel konutla arasında oluşan çatlaklara rağmen tam bir ayrılma olmamıştır. Bu dönemle birlikte konut, seri üretim yoluyla devrimleştirilen bir girişim olarak başlamış, sonuç olarak ortak mülk yatırımlarında para ve zaman kazandıran itici bir güç olmuştur (Demchak, 2000).

Erken 1930'lardan başlayan sergi evleri göz önünde bulundurulursa, ev, estetikten ev uygulamalarına ve kötü görünen ucuz malzemelerin kullanımındaki baskınlık ortadan kalkmıştır. Seri üretim konut pazarına girmeye teşebbüs eden mimarlar, finansal zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Fabrika üretimi evler, talep edilenin aksine, çok nadir olarak ucuz olmuştur ve estetik cazibesi zayıf olan ve fabrika üretimi ortaklığı olan hiçbir belirgin müşteri opsiyonu sağlayamamıştır. Örnek alan çalışması konutlarıyla (case study house) birlikte, konutun seri üretiminden ziyade, konut yapımında seri üretilmiş materyallerin kullanımı daha baskın hale gelmiştir. Üretilmiş konutlardaki kapalı yer korkusu yaratan hisler, bu evlerde ortadan kalkmış ve benzer materyaller kullanılmaya başlanmıştır. Durum çalışması konutları, konut mimarisiyle alakalı olarak, imkanların ve olasılıkların engin pazarına sonsuz bir açılım sağlamıştır. Dönemin önemli mimarları baskın olarak konut tasarlamayı tercih etmişlerdir (Demchak, 2000).

Seri üretimin eş anlamlısı pahalı ve dayanıklı yerine, ucuz ve uğraşılır olarak algılanmaya başlanmıştır. Bununla birlikte, evlerin düşük kalitede olmasının üstü

örtülerek banliyölerdeki geleneksel stilin kullanımının önüne geçilmiştir. Tam tersi bir durumda, konut pazarının bir çöküşe uğrayabilmesi ve basitçe eski stil plastik tuğla ve birleşik kiremitlere geri dönüş yaşanması olasılığı yüksek görülmüştür. Endüstriyel modern estetik, endüstri ürünlerinin bir maskesi olmamıştır. Ancak bu tarz materyallerin kullanıldığı mekanlarda, form ve kompozisyonun yaratıcı bir ifadesi ve yorumu olmuştur (Demchak, 2000).

Demchak'a göre, fabrika üretimi konutların başarısızlığının sebebi, kullanıcıya daha etkili bir alternatif sunamayışıdır. Konutu devrimleştirmekten ziyade, ürünler ucuz ve kullanıcı ihtiyaçları düşünülerek tasarlanamamış modellerin daha ucuz bir taklidinden daha farklı bir şey sağlayamamıştır. Yaşamın kalitesini geliştirmek için bir sistem takip edilmemiştir. Bu durumun farkında olan Modernistler, konutun şekli ve görünüşü üzerinde etkin şekilde çabalamışlardır, ancak onlar da eninde sonunda entel, sanatçı ve iş adamlarının seçkin çeperiyle kendilerini sınırlamışlardır. Sonuç olarak, konut mimarisi sosyo-ekonomik sistemin akışına bırakılmıştır (Demchak, 2000).

Bu dönemde, alüminyum ve yerinde döküm beton buluşsal kullanımları dönemin tasarımcılarının daha eğrisel ve akışkan şekiller yaratmalarına olanak tanımıştır. Onların tasarımları, dijital teknolojileriyle başarılı olmuş akışkan ve biçimsiz formlarını anlayabilmek adına estetik örnekler olarak görülmüştür.

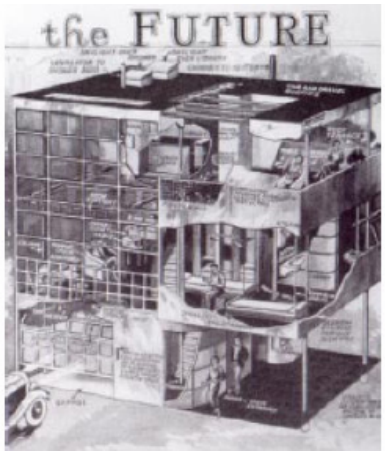
20. y.y. baştan başa tasarımcılar ve mimarlar modern mimarinin yerinde sayan formu ve alışılmış kutusunu kırarak, ne gibi şekillerin inşa edilebilineceği sınırını iterek, ideolojisini sorgulamıştır. Erken 1930'larda Kiesler'den erken 70'lerde John Lautner'a, bu bireyler standart bina sözlüğü dışında materyal ve bina metodları bağlamında estetik ve ölçek kavramlarını tekrar tanımlamışlardır (Rosa, 2003).

Aluminaire Evi / The Aluminaire, A. Frey ve A. L. Kocher, 1931

Bu sorgulamaları ve kavramsal tanımlamaları içeren önemli örneklerinden biri Aluminaire Evi olmuştur. Tasarlandığı dönemde, banliyödeki 'geleceğin konutu' olarak sunulan ve 'yeni malzeme' ve 'teknolojilerin' etkilerini göstermeyi amaçlayan Aluminaire Evi / The Aluminaire, 1931'de A. Frey ve A. L. Kocher tarafından, Museum of Modern Art'ın 1932 yılındaki ilk sergisi için inşa edilmiştir (Şekil 4.1). Gelecekteki yaşamı yansıtan Aluminaire Evi, strüktürle birlikte gelen mobilyalar ve iç mekanda bronzlaşmayı sağlayan duyarlı ultraviyole ışıklar gibi yenilikler

sunmuştur. Konut tamamıyla aluminyumdan tasarlanmıştır ve en önemli özelliklerinden biri hızlı kurulup sökülebilmesi 'monte-demonte' ve müşterinin isteğine göre yeni bir yere yerleştirilebilmesi yani bireye alternatif olarak hareketli 'mobil' bir yaşam olanağı sağlamasıdır (Hughes ve diğ., 2005).

Sekil 4.1. - 4.2. Aluminaire Evi, A. Frey ve A. L. Kocher, New York, 1931 (Demchak, 2000)

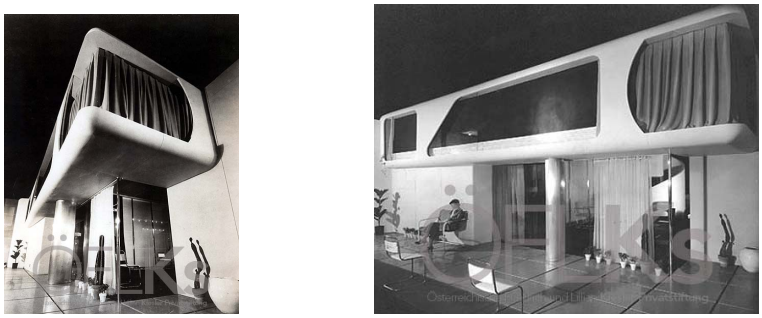
Konutu asılmış yataklar, otomatik garaj kapısı, bir uzaktan radyo kumandası, dilsiz bir robot garson, katlanan duvarlar, ve neon lambalar ile birlikte gösteren imajda 'konutta otomasyon' fikrine dair öneriler dikkat çekmektedir (Şekil 4.2). Dolap ünitelerinin ayrılabilir ve 'dinamik' birimler halinde iç bölücüleri oluşturduğu ve tesisatların prefabrike bileşenlerle bütünleştiği bir konsepte sahiptir. Mekanın ihtiyaca göre şekillendirilmesi konusunda ilk örneklerden olmasına rağmen tasarım beklenen etkiyi yaratamamıştır, çünkü banliyöde ofis binalarına benzeyen bir konutta yaşama fikri toplumda kabul görmemiştir (Demchak, 2000).

Aluminaire Evi / The Aluminaire, tasarlandığı dönemdeki birey için alternatif bir model içermektedir. Biçimsel olarak bireyin alışık olmadığı bir estetik sunmasının yanında, yaşamsal olarak iç mekana getirdiği dinamik ve teknolojik kurgu üretildiği dönem için son derece dikkat çekicidir. Gelecek için öngörüsel bir çalışma olmasının yanında, bugün ev-ofis kültürüne çok yakın birçok özellik taşımaktadır. Konutta kullanılan 'otomasyon' teknolojisi, 'dinamik' ve 'sürekli' iç mekan kurgusu, 'malzeme' teknolojisi, 'sökülüp takılabilmesi' ve 'mobilite' özelliğiyle, içerisinde yenilikçi birçok kavram da barındırmaktadır.

Kavramlar: Otomasyon, dinamizm, süreklilik (iç mekan), malzeme, teknoloji, monte-demonte (strüktür), mobilite

Uzay Evi / Space House, Frederick J. Kiesler, 1933

Dijital tasarım teknolojisinin potansiyeli ve kısıtlamaları, 'Modern mimari kutu' dışında erken bir girişim içeriği olarak algılanmıştır. Keisler, dijital öncesi çağın en güçlü düşünürlerinden birisi olmuştur. Onun Space House u, 1933 de Modernage Eşya Şirketi (Modernage Furniture Company) için tasarlanmış farklı bir ev modelidir ve onların New York sergi salonunda sergilenmiştir. Uzay Evi / Space House, kavisli köşeli, 'aerodinamik' bir şekil verilmiş 'organik' bir bina 'iskelet'iyle kaplanmıştır (Şekil 4.3 - 4.4). 'Sürekli' 'strüktür', daha 'akışkan' 'iç mekanlar'a imkan verecek şekilde organize olmuştur. Keisler'in Korrealizm ve Bioteknik Teorisinin ilk inşa edilmiş örneği olma özelliği de taşımaktadır (Rosa, 2003).

Şekil 4.3 - 4.4. Uzay Evi / Space House, Frederick J. Kiesler, 1933 (Rosa, 2003)

Keisler 1940'ların ortasında yayınladığı mimari makalelerde, uluslararası stilin köşeli fonksiyonalist estetiğini onaylayan tavrını alaya alan, eleştirel yazılar yazmıştır. 1949 da yayınlanan Partizan yayınında 'Modern Mimaride Pseudo- Fonksiyonalizm' başlıklı yazıda görüşlerini şu cümleyle, net bir şekilde savunmuştur: 'form fonksiyonu izlemez, form görüntüyü izler, görüntüde gerçeği.' (Rosa, 2003). Keisler, bu cümlesiyle Modernizm'in fonksiyonalist yaklaşımına karşı gösterdiği tepkiyi ve yapı formuna karşı göstermiş olduğu pozitif yaklaşımını açık bir şekilde ortaya koymuştur.

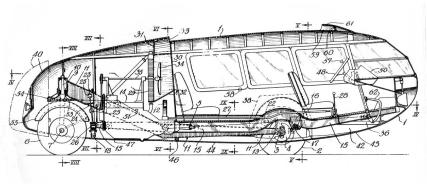
Kavramlar: kavis, organiklik, aerodinamizm (form), iskelet – kılıf, süreklilik (strüktür), akışkanlık, (iç mekan, yüzey), malzeme – yapım teknolojisi

Dymaxion Arabası / Dymaxion Car, Buckminster Fuller, 1933

Richard Buckminster Fuller, adından da anlaşılacağı gibi içinde dinamik ile maksimum verimliliğin bir araya geleceği bir konut makinesi olan Dymaxion Konutunu 1927'de geliştirmiştir. Teknik ve uygarlık eğilimlerinin böylece birleşmesi ile 1932-3'de 'Dymaxion Otomobil' ortaya çıkmıştır ve Fuller'in Avrupa'da iyi

tanınmasını sağlamıştır. Fuller, üyeleri açıklanmayan Yapısal Araştırma Birliği (Structural Study Associates – SSA) ile birlikte evrensel mimarlık düşüncesini geliştirmiştir. Bu düşünce yaşamın hayli bireysel bir yorumuna dayandırılmıştır: 'idealler', resim yoluyla yeniden üretilebilmiştir (Conrads, 1991).

Şekil 4.5 - 4.6. Dymaxion Arabası / Dymaxion Car, Buckminster Fuller, 1933 (Rosa, 2003)

Kiesler'den farklı olarak R. Buchminster Fuller tasarım alanında kendine bir buluşçu ve pragmatist olarak yer edinmiştir. Fuller'in projeleri: 1927'de ilk 'Dymaxion Evi'nden, 1945deki 'Wichita Evi'ne kadar, gemi inşaası, uçak endüstrisinden diğer alternatif üretim metodlarına eleştirel düşüncelerini ve gönüllü tavrını ortaya koymuştur. 'Dymaxion' ismi dinamik '**dy**namic', maksimum '**max**imum' ve gerilim 'tens**ion**' kelimelerinden oluşturulmuştur. Dymaxion Arabası tasarımı, alışılmamış şekillerin çerçevelenmesi ve kaplanması metodu araştırmalarında gemi omurgası inşasından sonra modellenmiş ve Bridgepart'ta bir gemi inşa fabrikasında üretilmiştir. Bu araba kontraplak levhalarından kesilmiş kaburgayla 'çerçeve'lemiş ve alüminyumla 'kılıf'lanmıştır. Oturuluş şekli açıklanarak, 'aerodinamik' 'damla' görüntülü şekli yaratılmıştır. Dymaxion Arabasının kısa yaşam başarısı ve aerodinamik düşüşü kariyerinde şanssız ve silinmeyecek bir iz bırakmıştır (Rosa, 2003).

Dymaxion Arabası, daha sonraki konut projelerine, hem kavramsal, hem biçimsel, hem de yapım teknolojisi açısından önemli bir model oluşturmuştur. Projenin tanımladığı yaşam modeli 'dinamizm'i ve 'maksimum verimliliği' baskın şekilde tanımlamaktadır. Ortaya konulduğu dönemdeki insanlar için geleceğe yönelik, son derece yeni ve deneysel bir model olmuştur.

Kavramlar: dinamizm, maksimum verimlilik, makine, aerodinamizm, form – damla, iskelet – kılıf, malzeme – teknoloji, mobilite

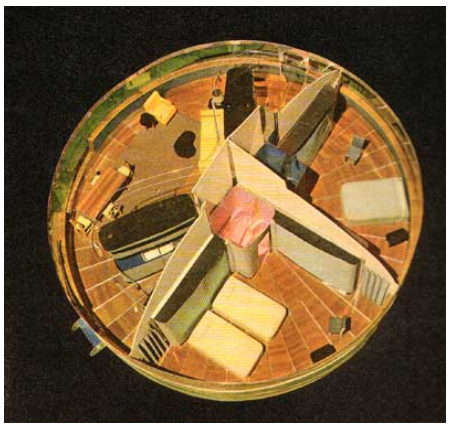
Dymaxion Evi / Dymaxion House, Buckminster Fuller, 1945

İkinci Dünya Savaşı'dan sonra yeni konuta aşırı derecede bir talep oluşmuştur. Yapı endüstrisi bu talebi karşılamakta son derece zorlanmıştır. R. Buckminster Fuller, Dymaxion Evi'nin konut kıtlığına bir çözüm olabileceğini, aynı zamanda taşıyıcısının seri olarak üretmenin ve hedef noktaya ulaştırmanın imkanlı olabileceğini düşünmüştür. Fiyatlar işçi sınıfı Amerikalılar'ın da satın alabileceği ucuzlukta tutulmuştur (http://www.ohiokids.org/tellzall/2005/may.shtml).

'Dymaxion Evi', yine Fuller'e ait 1927'de tasarladığı 'Dymaxion Konut Makinesi' olarak anılan seri üretim konutları fikrinden yola çıkılarak üretilmiştir. İskelet alüminyumdan yapılmış ve bu modelden sadece iki prototip üretilmiştir (Şekil 4.8). 1945'de Beech Uçak Firması tarafından inşa edilmiş bu konut, İkinci Dünya Savaşı'dan arta kalan materyallerinin avantajlarıyla, kullanışlı, 'prefabrike' konutu ispatlamak amacını taşımıştır (http://www.wichitaphotos.org/searchresults.asp?yr=1940s&offset=80).

Şekil 4.7. Dymaxion Evi / Dymaxion House, Buckminster Fuller, 1945

Şekil 4.8. Dymaxion Evi iç mekan kurgusu (http://www.archeworks.org/projects/homeostasis/precedents1.html)

İç duvarlar, konut içerisinde ihtiyaç duyulan büyük yada daha küçük mekanları yaratabilir bir 'hareket' yeteneğine sahip olmuştur. Böylece, konutun iç mekanına uyum 'adaptasyon' kavramı dahil edilmiştir (Şekil 4.8). Yüksek enerji etkinliği ve geri dönüşüm materyallerinden üretilmiş olması ile o dönem için yeni olan 'sürdürülebilirlik' gibi bir kavram Dymaxion Evi'nde etkin bir şekilde kullanılmıştır.

Büyük bir tübün içerisine rulo halinde girip, araziye bir şekilde taşınabilmektedir, bu sayede konut sakinine 'mobil' bir hayat şansı sunulmuştur. Fuller, bu projede

dikkatini ‘kullanışlılık’, ‘enerji etkin’liğinin sağlanması, daha sonraki projeler için önemli bir ‘model’ olması yönünde odaklamıştır. 1950’larda projeye dahil edilen bu kavramlar o dönem için bu konutu daha önemli ve farklı kılmıştır. Fuller, konuta ‘teknoloji’yi dahil ederek ev sakinlerinin yaşamlarını daha ‘etkin’ kılmaya çalışmıştır (http://www.archeworks.org/projects/homeostasis/precedents1.html).

Kavramlar: iskelet – kılıf, malzeme, teknoloji, prefabrike, mobilite ,esneklik, kullanışlılık, hareket, adaptasyon, (iç mekan, fonksiyon), enerji etkinlik, sürdürülebilirlik

Kubbe Ev Konsepti / Dome Home Concept

Buckminister Fuller tarafından 1930’larda tasarlanarak literatürde yerini alan Kubbe Ev / Dome Home konsepti, ilk sunulduğunda pek ilgi görmemiş ve eleştirilmiştir. 1970’lerin başında tekrar gündeme gelmiştir. ‘Malzeme teknolojisinin’ de etkileriyle oluşturulan ‘strüktürel sistem’ 1960’ların genel durumu nedeniyle oldukça popüler olmuştur. ‘Kubbeli’ evlerin birçoğu 1970’lerin başında, insanların 1960’ların ‘uzay’ seyahati modasına bağlı olarak kendilerini uzaya yakın hissettiği dönemlerde kırsal alanlara inşa edilmiştir (Şekil 4.9. - 4.10.). Bu evleri galaksileri anımsatan fikirler taşıyan bir ‘kır’ evinde, ‘doğa’ ile içiçe yaşamayı kendilerine uygun bulan kişiler tercih etmiştir (Dome Projects, 2006).

Sekil 4.9. - 4.10. ‘Kubbe ev’ konseptine örnekler, (Dome Projects, 2006)

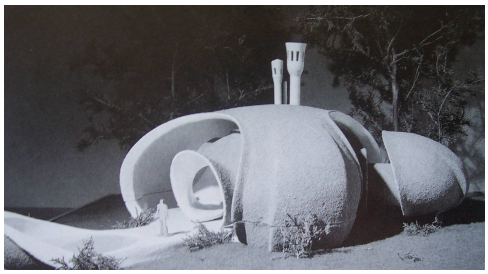
Jones’a göre kubbe konsepti sanki ‘hippie’ kültürü ve uzay çağının kesişimine inşa edilmek üzere tasarlanmıştır. Günümüzde de tasarımın uç noktalarında yer alan kubbe evlerin, Fuller’ın konseptini oturtmaya çalıştığı dönemde Amerikalılar tarafından fazla dikkate alınmaması, ancak 1960’lı ve 1970’li yıllarda oldukça moda olmasının nedeni de bu olmuştur (Jones, 2006).

Bilgisayar ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler 1960'larda hız kazanmıştır. Fuarlarda sergilenen bilgisayar, görüntülü telefon gibi yeni buluşlar toplumu teknolojik gelişmelerle tanıştırmıştır. Öte yandan iletişim teknolojisinin devrim yaratan buluşu televizyon, özellikle Amerikan toplumunun konutlarında yaygın hale gelmiştir. Ancak bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan bu önemli gelişmelere rağmen, 1960'lı ve 1970'li yılların 'geleceğin konutu' önerilerinin 1930'lardan farklı olarak yeni teknolojileri çok fazla tasarıma katmadıkları, genellikle biçimsel yaklaşımlar oldukları söylenebilir. Addington ve Schodek, az sayıdaki başarılı deneme dışında, 'Geleceğin Evi'nin 1960'larla birlikte, sıradan bir pazarlama aracı haline geldiğini savunmaktadır (Addington & Schodek, 2005).

Kavramlar: Strüktür - sistem – form, malzeme-teknoloji, kır - doğa - uzay

Püskürtme Beton Ev / Spray Concrete House, John M. Johansen, 1955

John M. Johansen'in 1955 tarihli Püskürtme Beton Ev / Spray Concrete House projesinde deniz kabuğu gibi bir biçim elde etmek amaçlı, eğilmiş çelik çubuklardan oluşan strüktür 'çelik ağ' ile kaplanarak üzerine beton püskürtülmüştür. (Şekil 4.11). Dar, uzun koridor ve mağara gibi insan psikolojisinde sembolik anlamı olan mekanlar mimarlıkta yeniden deneyimlenmek istenmiştir. Kullanıcının, bir çiçeğin içinde yaşama deneyimini, 'doğa'nın bir parçası gibi, çiçeğin koruyucu taç yaprakları içinden dış dünyaya anlık görüntüler sayesinde bağlanarak yaşaması hayal edilmiştir. Projede, üst üste binmiş 'tabaka'ların bir aradalığı söz konusudur. Bu kabuk tabakalarında, tam olarak dış mekandan kısmi nüfuz ederek en içteki mekana düzenli bir insan sirlülasyonu düşünülmüştür. Belirli kabuklar veya taç yapraklar 'ışığı' yaymak için bölüm bölüm parçalanmıştır. Konutta günümüzdeki teknoloji kullanılmadan, konut sakininde yarım yüzyıl sonra konuta yerleşecek olan ekranlar ve donatılar sayesinde mümkün olabilen çeşitli algı oyunları yaratılmak istenmiştir (Rosa, 2003). Bireye doğanın bir parçası olma şansı tanınmıştır. Konut teknolojiyi içinde barındırmamaktadır, ancak teknolojinin sağladığı olanaklar mimari form, biçimsel ve mekansal oyunlarla sağlanmaya çalışılmıştır.

Şekil 4.11. Püskürtme Beton Ev / Spray Concrete House, John M. Johansen, 1955 (Rosa, 2003)

Püskürtme beton kullanarak 'organik' bir biçim yaratma konusunda ciddi bir teşebbüs olan Püskürtme Beton Ev inşa edilmemiştir. Ancak Kiesler ve Fuller'in gelecekte dijital mimarlar üzerinde yapacağı etkinin önemli belgelerindendir. Henüz bilgisayar destekli tasarım araçlarının geliştirilmediği dönemdeki bu çalışmalar, içinde bulunduğumuz ve 'dijital mimarlık' olarak tanımlanan dönemin tasarımcılarına sonradan yön veren denemelerdir. Bu nedenle 1930'larda modernizmin katı tutumunu değiştirmeye çalışan tasarımcılar daha sonra 'dijital öncesi kutu kırıcılar' olarak isimlendirilmiştir (Rosa, 2003).

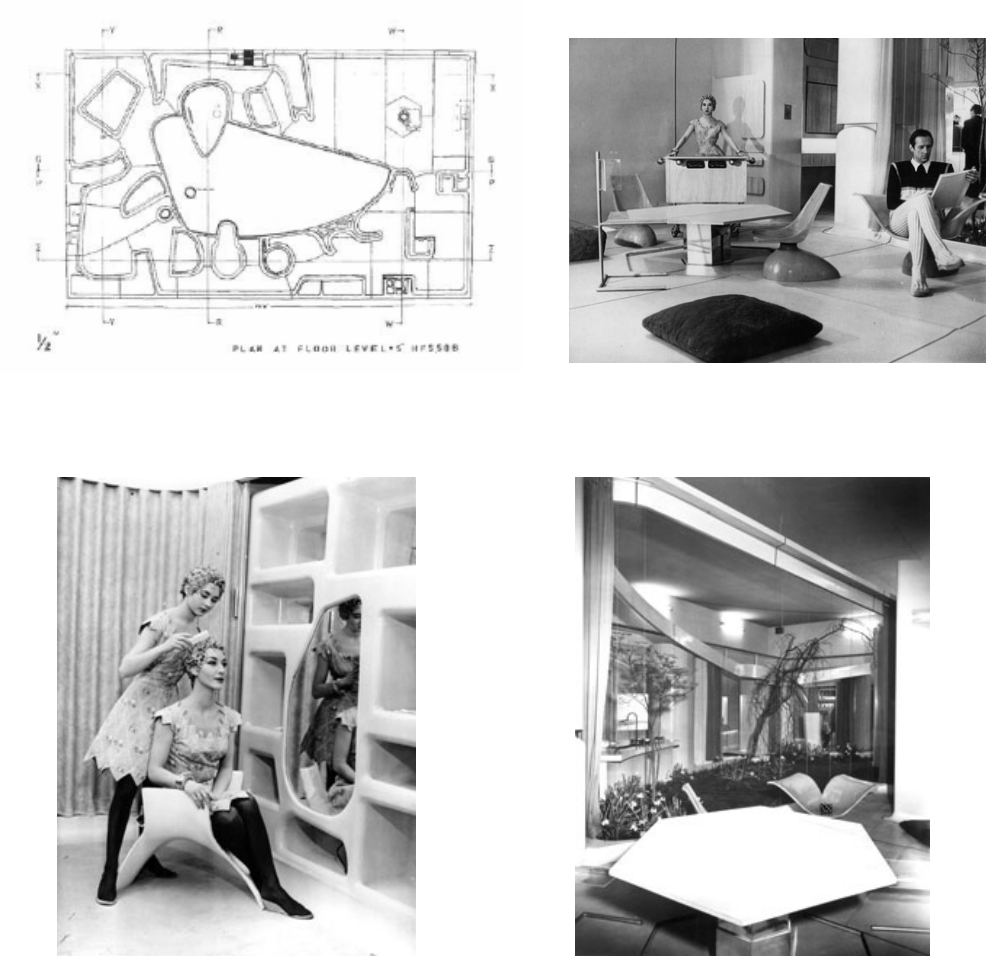
Kavramlar: organik, sembolik (form), yapım tekniği-malzeme, tabakalaşma, süreklilik (sirkülasyon, form), ışık, doğa

Geleceğin Konutu /The House of the Future, Alison&Peter Smithson, 1956

1960'lara geçiş sürecindeki önemli kilometre taşlarından biri Alison & Peter Smithson'un fikirleri ve tasarımları olmuştur. Smithson'ların tüketim toplumunu ve kentsel planlamayı filizlendirmeye odaklanarak yaptıkları tasarımlar ve yarattıkları polemikler, özellikle 1956'da Londra' daki 'Daily Mail Ideal Homes Exhibition' sergisinde sundukları geleceğin konutu önerisi 1960'lardaki Yeni Brutalizm ve Pop Art hareketlerinin temeli olmuştur (Mattsson, 2006). Smithson'ların başlıca ilgi alanı konut tasarımıdır. Le Corbusier'nin yaşam için makina / machine for living konseptine eşdeğer fikirler öne sürmüşlerdir. Smithson'lara göre, konut kendine özgü konumuna 'uyum' sağlarken günlük yaşamın gereksinimlerini de karşılaması gereken 'özel' bir yerdir. Londra'da sergilenen Geleceğin Evi önerisi 1984 yılında konutların ve içindeki yaşantının nasıl olacağına dair bir tahmindir .

Konut, 1950'lerin değişen aile yapısına ve kadınların toplumda savaş sonrası kazandığı yeni role uygun olarak, çocuk sahibi olmayan, yüksek gelire sahip, meslek sahibi bir çift için tasarlanmıştır. O dönemde, kadın iş yaşamında yeni yeni erkeksi

roller üstlenirken ev aletleri ve makineler hizmetkarların yerini almış, bu değişim erkeğe de evde yeni roller vermiştir. Böylece ailenin bir 'takım' haline getirildiği bir yaşam modeli tanımlanmıştır. Gelecekteki talebi göz önüne alarak 'seri-üretim'e uygun tasarlanmış Smithson'ların Geleceğin Evi, sergide topluma çekici gelmesi için, iki oyuncunun ev içindeki yaşamın canlandırdığı bir senaryoyla sunulmuştur. Konutta 'otomasyon' fikri tasarımın en çok dikkat çeken özelliğidir. Evin üretim metodları 'araba' endüstrisinden alınmıştır ve bunlar standart seri-üretim binalardan temel olarak çok farklıdır. Her strüktürel parça ayrı bir birimdir ve farklı biçime sahiptir, bu da yüksek seviyede 'çeşitliliğe' ve 'esnekliğe' izin vermektedir (Şekil 4.12).

Şekil 4.12. Geleceğin Konutu /The House of the Future, Alison&Peter Smithson, 1956 (http://www.designmuseum.org/design/alison-peter-smithson)

Her bir bölümü kendine özgü tasarlanmış olsa da, binanın ölçülerinde ve iç mekan düzeninde yapılabilecek değişiklikler kısıtlıdır. Planda 'organik' mekanlar ve mobilyalar göze çarpmaktadır. Ev bir 'araba' gibi tasarlanmış, iç mekan plastik

panellerle inşa edilmiştir ve aydınlatma strüktürle birlikte imal edilmiştir. Döşeme, duvarlar ve tavan tek bir birim olarak düşünülmüş ve aydınlatma bu tek yüzeye entegre edilmiştir. Mobilyaların birçoğu mimarinin bir parçasıdır, bu nedenle mobilya ve konut arasında bir 'süreklilik' söz konusu olmuştur. Yatak odası sadece bir yatak içerir ve bu yatak kullanılmadığı zaman döşemenin içine girmektedir, böylece evdeki en özel alan adeta silinmektedir. (Mattson, 2006).

Kavramlar: teknoloji, otomasyon, uyum, esneklik, çeşitlilik, özel, aile, süreklilik, bütünlük, organiklik (mobilya, mekan, form)

Monsanto Konutu / Monsanto House, Richard Hamilton&Marvin Goody, 1957

İkinci Dünya Savaşı Teknolojisi plastik ve diğer yeni ve 'teknolojik' 'malzeme'lerin 'strüktür'el 'sistem' olarak kullanılmasına ilgiyi arttırmıştır. Bu moda doyma noktasına Monsanto Geleceğin Evi'nin ortaya çıkısıyla ulaşmıştır. Monsanto Kimyasalları Firması, ev endüstrisinde strüktürel plastiğin geleceğini gösteren bir model ev üretilmesini istemiştir (Rosa, 2003).

Şekil 4.13. Monsanto Konutu / Monsanto House, Richard Hamilton&Marvin Goody, 1957 (Rosa, 2003)

Monsanto Evi 1950'lerdeki yeni 'teknoloji' ve 'malzemeler'in potansiyellerinin bir sunumudur ve gelecekte yaşantının nasıl olacağını gösteren o yıllara ait en uç örneklerden birisidir (Sekil 4.13). Monsanto firması ve MIT Mimarlık bölümünün ortak çalışması ile 1957'de inşa edilen ev, yeni bir 'ekolojik' ve 'teknolojik' ilerlemeyi temsil etmiştir. Alt-kent 'banliyö' evi ve plastik inşaatın bir melezleştirilmesi 'hibritleştirilmesi' olarak tanımlanan tasarım dönemin popüler hayal gücüne hitap etmiş, yeni biçimler ve teknolojik ilerlemelerin günlük yaşama dahil olma potansiyelini özetlemiştir. Ailedeki yeniden tanımlanan rolleri ve savaş sonrası heyecanları, kalkınan ekonomi ile birlikte kutlayan bir ütopyadır. Böylece Monsanto Evi daha iyi bir yaşam modeli için şekilcilik haline gelmiştir. Daha çok bir

teknoloji gösterisi olduğu söylenebilir. Ziyaretçiler görüntülü telefonlar, yüksekliği ayarlanabilir lavabolar, ultrasonik dalgalarla yıkanan bulaşıklar ve atomik yiyecek koruma gibi özelliklere sahip bu plastik strüktürde futuristik yaşamı bir an için görebilmiştir (Borden, 2006).

Kavramlar: teknoloji (malzeme), strüktür, sistem, form, kavisli kabuk, ekoloji, hibritleşme

Sonsuz Ev / Enless House, Frederick J. Kiesler, 1959

Kiesler'in Sonsuz Ev / Endless House projesi ise hiçbir zaman inşa edilmemiştir, ancak bir lastik balona şişirildikten sonra beton püskürterek donatı ekleyip, daha sonra balonun havasını boşaltma esasına dayanan yeni bir inşaat metodu önerilmiştir. Kiesler, 1950'ler boyunca sayısız ev varyasyonunu eskiz ve maket olarak geliştirmiştir. Sonsuz Ev (Endless House) biçimlenme 'formasyon' ve inşaat tekniği olarak 'malzeme'ye, 'enerji' kullanımına, alan kullanımına, yönetimine ve bakımına 'duyarlı', 'ekolojik' ve 'sürdürülebilir' bir konut projesi olarak düşünülmüştür. Konutun sahip olduğu 'heykelsi' 'form', 'organik', 'kavisli' ve 'sürekli' bir 'kabuk'la tanımlanmıştır, bu 'organiklik' 'iç mekan'a da yansıtılmıştır (Şekil 4.14). İç mekanda, 5 yatak odası, bir stüdyo, oyun odası, salon, mutfak, yemek alanı, çalışma ve kütüphane gibi mekanlar içeren bir 'aile' yaşantısını temel alan bir yaşam modeli olarak tasarlanmıştır (Rosa, 2003).

Şekil 4.14. Sonsuz Ev / Enless House, Frederick J. Kiesler, 1959 (Rosa, 2003)

Keisler'in Mimari Forumda yayınlanan çizimlerinden en somut olanı 'sürekli' kolonların ortaya çıkışını gösteren tanımlanmış bölgeler, bazı çağdaş damlacıkların içlerini anımsatmaktadır. 1958'de, New York Modern Sanat Müzesi, bahçesi için bir Sonsuz Ev / Endless House sipariş etmiştir. Fakat 2 yıl sonra çizimler hala inşa edilebilir yeterlilikte olamamıştır ve Keisler bir süre sonra ölmüştür (Rosa, 2003).

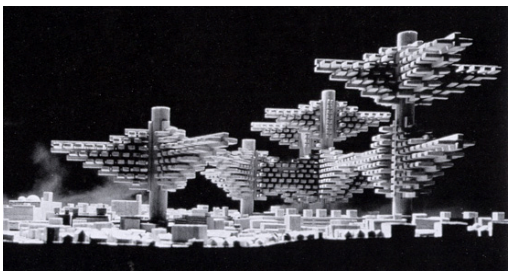
1960'lar boyunca, çeşitli gruplar ve küçük hareketler ortaya çıkmıştır: Londra'da Archigram, Japonya'da Metabolism, İtalya'da Superstudio ve Paris'te Paul Virilio & Claude Parent. Bireysel olarak, bu mimarlar estetik, ölçek ve fonksiyon kavramlarını, teknolojiyi yeni bir yorumsal seviyeye almak suretiyle sorgulamaya devam etmişlerdir (Rosa, 2003).

Kavramlar: teknik (inşaat, malzeme), enerji, sürdürülebilir, ekolojik, aile, heykelsi form, organik, (kabuk, iç mekan), süreklilik (taşıyıcı, kabuk)

Havadaki Kent, (Clusters in the Air),Arata İsozaki,1960-63 (Igerashi, 2001)

Havadaki Kent projesi bütünde bakıldığında bir kent projesi olarak algılansa da, aynı zamanda küçük ölçeğe inildiğinde, konut bloklarının farklı koordinatlarında yaşayan bireylere alternatif yaşam modelleri sunabilecek, büyük ölçekli bir konut projesi olarak da değerlendirilebilinir.

60 lı yıllarda Japonya'nın hızlı bir gelişme göstermesi, İsozaki'nin Havadaki Kent fikrinin asıl çıkış sebebi olmuştur. İsozaki bu projede bir sistem öngörmektedir. Sistemde kentsel işlevler en ideal seviyeye getirir ve yoğunluğu 'maksimum' seviyeye çıkarmaktadır. İsozaki bu projede ihtiyaçlar dahilinde yeni bir 'kent' ve konut yapısı önerisi getirmiştir. Japonya'da gün geçtikçe artan 'yoğunluk' mekanı değerli kılmıştır. Bu nedenle şehri boşaltıp, yoğunluğu düşeye ve yataya taşıyarak 'düşeyde' ve 'yatayda' dinamizm yaratmış ve kenti 3 boyutta yaşanabilir kılmıştır (Şekil 4.15). Bu proje yatay düzlemde düşünülmüş bir kent yaşamı sunan ilk önerilerden olması itibariyle daha sonra gelecek alternatif yaşam modelleri fikir ve projelerine liderlik etmiştir (Igerashi, 2001).

Şekil 4.15. Havadaki Kent / Clusters in the Air , Arata İsozaki,1960-63 (Igerashi, 2001)

Bu dönem için gerçekleşmesi zor ve ütopik olarak bakılan bu proje günümüzde başka alternatif projelerde farklı formların ve fikirlerin entegrasyonuyla gelecek için sunulmaya devam etmektedir, yalnız bu projeler günümüzde ütopik olmaktan çıkıp

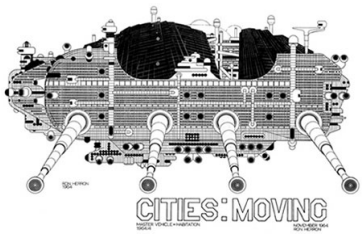
inşa edilebilirliği tartışılan projeler haline dönüşmüştür. 40 yıl öncesinde yeni sunulan ütopik bir projenin, bugün alternatif bir kent yaşamı şeklini alabilirliği, gelecek unsurunun bugün bize ne kadar yakın olduğunda kanıtlayıcı rol oynamaktadır.

Kavramlar: kent – konut, maksimum, yoğunluk (işlevsel, kütlesel), dinamizm (yatayda, düşeyde)

Yürüyen Kent (Walking City), Ron Herron, 1964

Archigram'ın 1964 yılında ortaya koyduğu Yürüyen Kent projesi o dönem için yine ütopik olarak nitelendirilen bir yaşam şeklini içermektedir. Projenin en can alıcı fikri insanın ikamet anlayışına 'sonsuz' bir 'dinamizm' katmış olmasıdır.

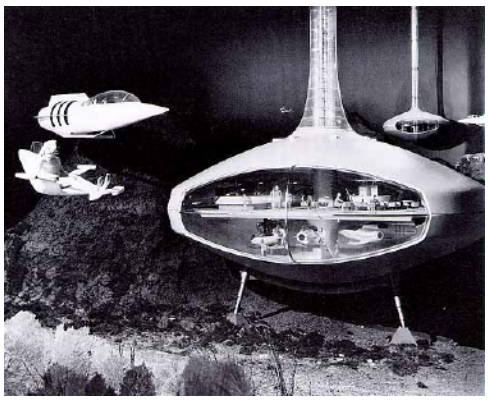
Şekil 4.16. – 4.17. Yürüyen Kent / Walking City, Ron Herron, 1964
(http://www.archigram.net/projects_pages/blow_out.html)

Konutun bir yere bağlılığını ortadan kaldırma arayışıyla, insanlara yaşam birimleriyle birlikte istediği yere gidip orada yaşama özgürlüğünü sağlamıştır. Bu proje aynı zamanda günümüzde güncelliğini sürdüren 'mobilite' ve 'hareket' kavramının ilk arayışlarındandır. Bireye alternatif olarak, durağan bir hayattan ziyade, hareketli, özgür ve mobil bir yaşam modeli sunulmuştur.

Kavramlar: sonsuz dinamizm, mobilite, hareket, özgürlük

Su-altı Yerleşimi, Futurama, 1964

Futuristik bir evden neler beklenebileceğine dair 1960'lı ve 1970'li yıllardaki tahminler gülünç plastik mobilyalardan General Motors'un 1964 Dünya Fuarı'ndaki 'Su-altı Yerleşimi' sergisi gibi gerçeküstü yaklaşımlara kadar çeşitlilik göstermiştir. Öte yandan su-altı araştırmacısı Jacques Cousteau' nun kongrelerde insanların cerrahi müdahale ile takılacak yapay solungaçlar yardımıyla su yaşamına 'uyum' sağlayarak, su altında nefes alabileceklerine dair açıklamaları bu dönemde gündemi meşgul etmiştir (Carlson, 2006).

Sekil 4.18. 1964 Dünya Fuarı'nda sergilenen Futurama imzalı 'Su-altı Yerleşimi' (http://www.indyweek.com/gyrobase/Content?oid=oid%3A16685)

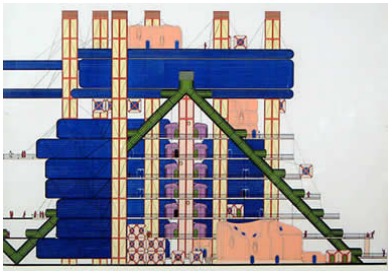
O dönem için son derece ütopik ve hayali gelen, Futurama tarafından tasarlanmış bu 'Su-altı Yerleşimi' projesi insanlara 'esnek', 'mobil', 'özgür' alternatif yaşam modelleri fikri üretmesi açısından son derece başarılıdır. Bu fikirler aynı zamanda malzemede yakalanacak 'teknoloji' ve 'kalite'nin, gelecekte bu projeyi gerçek kılmasında taşıdığı önemini de vurgular niteliktedir. Bugün gelecekte su altında yaşamaya yönelik birçok proje hala üretilmekte ve teknolojik olarak yeterliliği araştırılmaktadır.

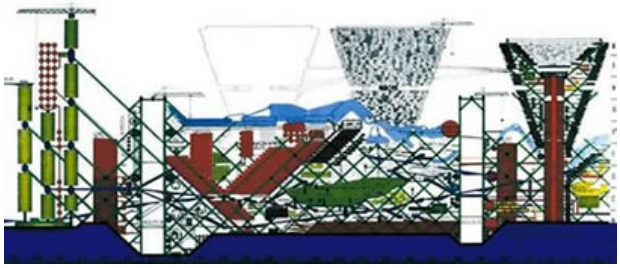
Kavramlar: esneklik, özgürlük (mekan, konum, çevre, fonksiyon, yaşam), adaptasyon, (doğa, çevre, iklim), kalite (yaşam), peyzaj – su, mobilite

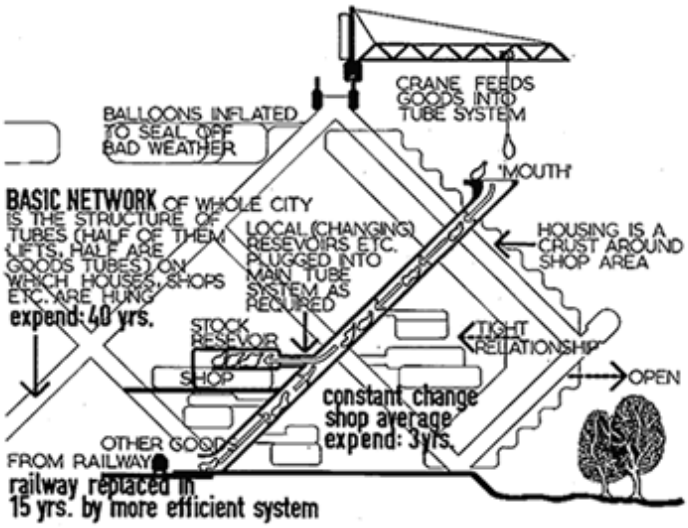
Plug-in City, Archigram,1965

Plug-in City, yine Archigram'ın tasarlamış olduğu bir ütopik kent projesidir. Projede, 'yatayda' ve 'düşeyde' genişleyen 'dinamik', strüktürel bir grid sistemi olarak tasarlanmış bir şehir ve ona 'takılıp çıkarılabilen' (monte-demonte), 'esnek', 'hücresel konutlar' mevcuttur (Şekil 4.19. - 4.20. - 4.21). Çok güncel hayatta yaygın olarak kullanılan 'değiştirebilme' kavramından esinlenerek bu sistem kurulmuştur. Konut hücreleri istenildiği zaman başka bir hücreyle değiştirilebilmektedir. Sistem bir 'makine' gibi işlemektedir, hücreler bu sistem içerisinde belli bir sosyal sınıfa eriştiğinde başka bir kuleye taşınabilmektedir. Bu kent aynı zamanda bir sirkülasyon sistemi de sağlamaktadır.

Projede kullanılan başlıca kavramlar sirkülasyon sisteminde kurulan 'süreklilik', hücrelerin değiştirilebilirliği, takılıp çıkarılabilirliği, hareket ettirilebilirliği sayesinde kazandığı 'mobil', 'esnek' ve 'dinamik' yaşamdır.

Şekil 4.19. – 4.20. – 4.21. Plug-in City, Archigram,1965
(http://www.archigram.net/projects_pages/blow_out.html)

Matti Suuronen tarafından 1968 yılında tasarlanmış Futuro, plastikten yapılmış bir konuttur. 60 ların optimistik uzay seyahatlerini yansıtmaktadır. Biçimsel olarak uçan bir fincan tabağını anımsatmaktadır.

Kavramlar: dinamizm (yatay-düşey), süreklilik (sirkülasyon, strüktür), monte-demonte, esneklik, mobilite (hücresel ev), sistem, makine

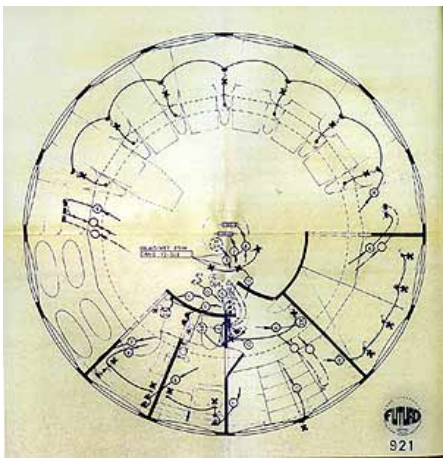
Futuro Evi / Futuro House, Matti Suuronen, Finlandiya, 1968

Futuro Evi, 1960'ların ütopya mimarlığına ait, 'hareket' etme yeteneği, 'mobil' 'dinamik', 'esnek' ve 'özgür' yaşam, artan boş zaman aktiviteleri ve 'yeni malzeme'lerin kullanımı gibi özellikleri bir araya getirmektedir. Tasarım, 1960'ların iyimserliğini yansıtmaktadır, buna göre teknoloji insan ırkının bütün problemlerini çözecek, yeni çağda, yani 'uzay-çağı'nda, insanların evden uzakta, tatilde harcayacak daha çok boş zamanı olacaktır.

Sekil 4.22. - 4.23. - 4.24. - 4.25. Futuro Evi / Futuro House, Matti Suuronen, Finlandiya, 1968 (http://www.arcspace.com/books/tomorrows_house/)

Futuro Evi, çok hafif olduğundan helikopterle taşınmaktadır (Şekil 4.22). Bu dönemde 'mobil yaşam' geleceğin bir imkanı olarak görülmüştür (Şekil 4.23, 4.24). İnsanlar modern göçebeler olarak evlerini gittikleri yere götürecektir. Seçilen malzeme, fiber-glass takviyeli polyester plastiktir. Bu yeni, 'hafif' ve 'ucuz' bir malzemedir. Plan 'seri-üretim'e uygundur, böylece dünyadaki tüm kullanıcılar için uygunluk sağlamıştır (Şekil 4.25).

Bir Yeni Zelanda şirketi olan Futuro Industries tarafından inşa edilen proje petrol krizi ile aynı döneme denk gelmiştir. Yapı malzemesi fiyatındaki artış, projenin sona ermesine neden olmuştur. Bu konsept evlerden sadece 20 tane inşa edilmiştir ve çoğu bugün hala varlığını sürdürmektedir (Şekil 4.26).
(http://www.arcspace.com/books/tomorrows_house/)

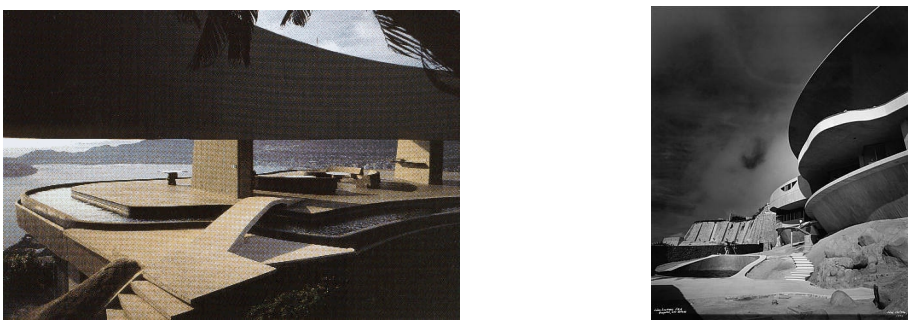

Şekil 4.26. Farklı varyasyonlardaki Futuro Evleri
(http://mark.adnc.net/p5MISC1-UFOhouses/5pg-ufohouse.htm)

Kavramlar: hareket, dinamizm, mobilite, esneklik, özgürlük, hafiflik (malzeme), uzay, seri-üretim

Arango Evi / Arango House , John Lautner, 1973, Acapulco, Mexico

John Lautner kartezyen olmayan, içi doldurulmuş formları başarıyla inşa etmiş, Los Angeles'da yerinde dökme betonarme konutlarıyla fonksiyon, teknoloji ve dokunulmanın sınırlarını zorlamıştır. Kariyeri boyunca, Lautner'i ve projelerini içeren mimari basımlar, tasarımlarıyla ilgili anlaşılması oldukça güç fikirler olarak görülmüştür ve olağandışı, buluşsal, eğlenceli ve heyecan verici olarak nitelendirilmiştir. Lautner'in ürettiği projeler onun 'kaybolan mekan' konseptine dayanmaktadır (Şekil 4.27). Lautner, konut projeleri için beton kullandığı zamanlarda, kullandığı inşaat metodu ile konutun etrafını kuşatmadan veya engellemeden, mekanı içeren 'sınırsızlık' etkisi yaratan ve ufka doğru akan, bileşik, kavisli bir kabuk oluşturmayı amaçlamıştır (Şekil 4.28) (Rosa, 2003).

Şekil 4.27. - 4.28. Arango Evi / Arango House , John Lautner, 1973, Acapulco, Mexico (Rosa, 2003)

Açık mesafeleri geçen strüktürü, Lautner'in mekansal yapılarının dinamiklerini ve onun 'alışkanlığını' vurgulayıcı biçimde çerçevesiz camla kuşatılmıştır. Onun formdaki gelişmiş evrimi 1973'de Acapulco, Meksiko'daki Arango House'la doruğa yükselmiştir. Bu proje dahilinde, plandaki ve kent içerisindeki formlar kavisli ve kendi aralarında şiirsel bir bütünlük içerisindedir. Bu suretle formda ve mekanda bir 'süreklilik' yaratılmıştır. Lautner'in 'kaybolan mekan' konsepti Kiesler'in Endless House'daki iç mekanını çağrıştırmaktadır. Fuller ve Kiesler gibi, Lautner modern mimarinin ana görüşü saçağında on yıllarca, geleneksel güzellik ve ölçek estetiğine baş kaldırarak formları keşfederek yoluna devam etmiştir (Rosa, 2003).

Kavramlar: süreklilik, sonsuzluk (formda, iç mekanda), akışkanlık, dinamizm (kabuk), malzeme - yapım teknolojisi

Xanadu: Geleceğin Evi / Xanadu: Future House, R. Mason, 1979

Xanadu Evleri 'bilgisayar' ve 'otomasyonun' Amerika'daki konutlarda yer alması konusunda bir vitrin oluşturmayı amaçlayan deneysel bir evler dizisidir. Endüstri Çağı'ndan Bilgi Çağı'na geçişte yaşanan çatışmada, 'biçimsiz' poliüretan 'kabuklu' Xanadu Evleri, 'geleceğin konutu' için, 'malzeme teknolojisi' yanı sıra 'bilgi teknolojisi' için kapsamlı bir bakış açısı getirmiştir (Şekil 4.29 - 4.30). Projenin amacı 1990 ve ötesi için bir 'geleceğin konutu' modeli sunmaktır. Çalışma 1979'da başlamış ve 1980'lerde ABD'nin farklı bölgelerinde üç adet ev inşa edilmiştir. Evler yeni 'inşaat ve tasarım tekniklerini' içermektedir ve 1980'lerde oldukça popüler hale gelerek çok sayıda ziyaretçi tarafından gezilmiştir. Evlerden ikisi 1990'ların başında, sonuncusu ise 2005'de kapanmış ve yıktırılmıştır (Addington & Schodek, 2005).

Sekil 4.29. - 4.30 Xanadu: Geleceğin Evi / Xanadu: Future House, Roy Mason 1979
(http://www.fabiofeminofantascience.org/RETROFUTURE/RETROFUTURE18.html)

Poliüretan yalıtım köpüğünden imal edilen evlerin inşaatı kolay ve hızlıdır, ayrıca maliyet-etkindir. Ortaya çıkan strüktür oldukça iyi bir yalıtıma sahiptir, temel kabuk sadece üç günde inşa edilebilmektedir ve her 'iklime' uygundur. Ancak Xanadu Evleri'nin asıl devrimsel özelliği kabuğun içinde gizlidir. Proje ev 'otomasyon' sistemlerinin erken dönem örneklerini içermektedir. Evler hayal edilebilen her türlü elektronik ve bilgisayarlaştırılmış aletle donatılmıştır. Projenin mimarı Roy Mason'a göre "hiç kimse konuta tamamen organik bir sistem olarak bakmamaktadır, konuttaki her odanın ve konutun kendisinin zekası olabilir". Bir mikrobilgisayar bitkilerin sulanmasını, suni güneş ışığını, havalandırmayı, nem düzeyini kontrol etmektedir. Alışveriş 'tele-alışveriş' biçiminde yapılabilmektedir. Bilgisayar aynı zamanda ev halkı için bir takvim ve çeşitli kayıtları tutabilmektedir. Xanadu'nun diğer özellikleri arasında 'Auto Oasis' adındaki bilgisayar-kontrollü parti odası; bilgisayar eşliğinde egzersiz yapılan bir oda, dört adet konuşan mikrobilgisayara sahip bir 'aile öğrenme odası' sayılabilmektedir. Programlanma özelliğine sahip merkezi bir mikrobilgisayar bütün 'enerji' tüketimini izlemektedir. Konutta, kullanıcı için 'akıllı' ve 'sürdürülebilir' bir yaşam modeli tanımlanmıştır (http://www.fabiofeminofantascience.org/RETROFUTURE/RETROFUTURE18.html).

Kavramlar: organiklik, süreklilik (kabuk, iç mekan), teknoloji (bilgi - malzeme - tasarım - yapım), enerji, sürdürülebilirlik, otomasyon, akıllılık

4.2. 1980 - 2000 Yılları Arasında, Alternatif Yaşam Modelleri ve Geleceğin Konutu Örnekleri

Bu dönemin en önemli belirleyicisi, Avrupa'da yaşanan ekonomik rahatlığın ve dijitalleşme çağının başlamasıyla alternatif projelere harcanan zaman ve paranın artması olmuştur. Böylece 90 sonrasında alternatif projeler büyük bir hızla üretilmeye başlanmıştır. Perkins (2001), gerçek konut araştırmaları 1980'lerin sonundan 1990'lara ve yeni milenyuma doğru daha çok göze çarpmaya başladığını ifade etmiştir (Thorns, 2004).

80'lerde 'dijital tasarım'ın olanakları belirli mimarlar tarafından yüksek profile sahip kurum binaları için kullanılmaya başlanmış olsa da, konut tasarımı için kullanımı başlangıç aşamasında olmuştur. Günümüzde üç boyutlu bilgisayar modelleme sistemleri mimarlara amorf ve köşesiz biçimleri yaratma imkanı vermiştir. Dijital üretim, tasarımın verimliliğini arttırmıştır. Rosa'ya göre 'dijital'in, mimarlık

eğitiminde, pratiğinde ve üretiminde yer alması, Kiesler gibi bir zamanlar sıradışı olarak görülen mimarların birer 'ikon' haline dönüşmesiyle paralellik göstermektedir. 'Dijital' birçok farklı araç ve ortam sayesinde mesleğin sınırlarını genişletmiştir. İlk önce 1980'lerin basında bilgisayar-destekli çizimleri üretme aracı olarak ortaya çıkan ve CAD (computer-aided design) olarak bilinen ortam, daha sonra rendering adı verilen ve müşteriye yönelik estetik görünümü arttıran sunumlar için kullanılır olmuştur. Son olarak, dijital ortamın en büyük potansiyeli, yeni bir mimarlığın kavranması ve üretiminde bir araç olmasıdır. Dijital mimari üretimde her yönden yaygın hale gelmiştir. Dijital olarak eğitilmiş gelecek nesil mimarlar on yıl önce sadece hayal edilebilen şeylerin ötesine geçmiştir (Rosa, 2003).

1970'lerde uzayda kurulan istasyonlara insanlar gönderilmeye başlandığında, bilim adamları uzayı kolonileştirmek ve hatta yörünge otelleri kurmak gibi planlarla hedefi yükseltmiştir. Dünyada ise 1970'lerde yaşanan enerji krizlerine bağlı olarak, 'enerji korunumlu' binalar tasarlanmasının gerekliliği fark edilmiş, ve 1980'lerde ilk akıllı yapılar ortaya çıkmıştır. Ayrıca 1980'li yıllarla birlikte hızlanan dijital teknoloji patlaması da 'akıllı konut' adı altındaki buluşlara ilgiyi arttırmıştır. Sesle harekete geçen ev aletleri, kendi ısılarını ayarlayan evler, rozetler yardımıyla sahiplerini tanıyan evler bunlara örnek teşkil etmiştir. Böylece 1980 sonrası, 'akıllı bina' ve 'akıllı konut' kavramlarının mimarlık ortamını oldukça fazla meşgul ettiği ve 'geleceğin konutu'nun hayal edilme biçimini şekillendirdiği bir dönem olmuştur (Mordoğan, 2000).

Akıllı Konut: Konut ve teknolojinin birbirinden ayrılmaz yönleri bulunan iki kavram olduğu tarihsel süreçlerde sürekli takip edilebilir. Akıllı konut da bu anlamda özellikle iletişim teknolojilerinin sağladığı imkanları kapsamına alır. 'Kullanıcı dostu' tasarım ise hem enerjinin etkin kullanımını hem komünikasyon hem de çevresel sistem teknolojilerini entegre ederek çalışma performansının arttırılması çabalarını güder, ilk olarak 1980'lerde enerji kullanımını minimize etmek üzere özel mekanik, elektriksel ve elektronik sistemler geliştirilmiş ve yeni bina ürünleri kullanılmıştır (Özer, 1996). Tüm bunların ışığında akıllı konut; kullanım kolaylığı, enerji optimizasyonu, güvenlik ve yüksek konfor prensiplerinden yola çıkarak elektronik ve elektromekanik sistemleri entegre ederek kullanıcısına sunan konuttur (Mordoğan, 2000).

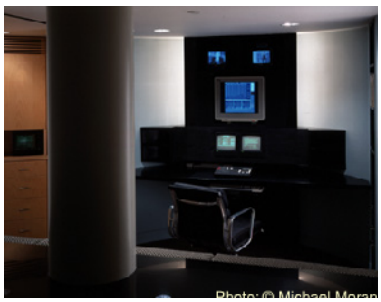
1940'ların ortalarından bu yana ev otomasyon endüstrisi yaşama ortamlarımızda devrim yaratmayı vaat etmektedir. Bu yüzden 'akıllı konut' popüler yayınlarda abartılan bir kavram olmuştur. Ev otomasyon endüstrisinin vizyonu; ev aletleri ve araçları, eğlence araçları, ısı ve aydınlatma kontrol ünitelerinin akıllı şekilde davranmasıdır. Örneğin ev halkı eve döndüğünde müzik otomatik olarak açılabilir, telefon çaldığında TV otomatik olarak sesini azaltabilir ya da çamaşır kurutma makinesi isi bittiğinde bir iletişim sistemiyle bunu haber verebilir. Bu senaryo oldukça ilgi çekicidir, ancak akıllı bir ev için gereken bilgisayar yazılımı belli bir ev ve aileye özel olmalı, ailenin yaşam tarzı değiştikçe buna göre güncellenmelidir. Bu açıdan programlama işi sıradan ev kullanıcılarının ilgi ve yeteneklerinin çok ötesindedir. Aslında ayarlama ile ilgili öğrenilen her şey, örneğin bir termostatı yönetmek bile insanlar için başlangıçta oldukça zordur. Programları güncellemek için profesyonel teknisyenleri görevlendirmekse maliyetli ve sıkıntı vericidir. Programlamadaki zorluklara bağlı olarak, ev otomasyonu hiçbir zaman yaygın olarak kabul edilen ve kullanılan bir teknoloji haline gelememiştir .

Bir yapının 'akıllı' olarak nitelendirebilmesi için üç temel özelliğe sahip olması beklenmektedir; 1. Akıllı Teknoloji, 2. Akıllı Malzemeler 3. Akıllı Tasarım. Akıllı Teknolojiye sahip evlerin kendi beyni vardır. Bu tür evlerde bir şeyi harekete geçirmek için yapılması gereken bir el hareketidir. Akıllı Malzemeler ile inşa edilmiş evler; yeni yapı malzemelerini ve geleneksel malzemeler üzerindeki buluşçu yaklaşımları kullanan evlerdir. Akıllı Tasarıma sahip evlerse; akıllı mimarların zor tasarım konularında problemleri nasıl çözümlediklerini ve genellikle makul bir bütçe ile şaşırtıcı evleri nasıl tasarladıklarını göstermektedir (Trulove, 2003).

Ev-Ofis (Home-Ofis): Dört yüzyıl önce başlayan sürecin tam tersine dönmesi, şu anda özel evin içinde tekrar tarif edilmiş iş olgusuyla, 20 milyon Amerikalının şu anda kendi evlerini iş yeri olarak kullanmasıyla birlikte, daha derin ve kapsamlı hale gelmiştir. İşin eve taşınmasının, ev tasarımını nasıl etkileyeceği çeşitli ölçeklerde değerlendirilebilinmektedir. Bir örnek olarak, ev-office oldukça içerikli bir mekan olabilir, bir ek olarak rol alır veya uzak çalışma alanının uzantısı olarak tanımlanabilinmektedir. Bir çok home – ofis tasarımında, işin varlığı tek mekanla sınırlandırılmamış, yerine yeni çeşit mekanlar yaratmak amacıyla yaşama alanlarıyla birleştirilmiştir (Rosa, 2003).

Lipschutz /Jones Apartmanı, Frank Lupo & Daniel Rowen, 1988, New York

80'lerin başlarında, baskın şekilde projelere dahil olmaya başlayan konutta 'otomasyon', 'akıllılık' ve 'ev-ofis fikri özellikle 80'lerin sonlarında ve 90'ların başlarında konut projelerinde daha yaygın olarak kullanılmaya ve uygulanmaya başlanmıştır. Medya ve iletişim teknolojisini evin her köşesinde yoğun şekilde barındırması açısından Lipschutz /Jones Apartmanı döneminin ilk örneklerinden olma özelliğine de sahiptir. Frank Lupo'nun ve Daniel Rowen'nin New York City'deki Lipschutz /Jones Apartmanı, finansal bilgileri gösteren dijital ekranlar loft boyunca görülebilmek ve uluslararası bağlantılı pazarlarda inip çıkışlarda sahibini uyarmak üzere kurgulanmıştır. Ev sahibinin yaşam biçimi ve 'bireysel' ihtiyaçları gözetilerek, 'medyanın', 'iletişim' ve 'bilgi' taşıma gücünün doğurduğu 'dijitallik' evin her köşesinde kullanılmıştır (Şekil 4.31).

Şekil 4.31. – 4.32. Lipschutz /Jones Apartmanı**,** Frank Lupo&Daniel Rowen, 1988, NewYork (http://www.moma.org/exhibitions/1999/un-privatehouse/essay.html)

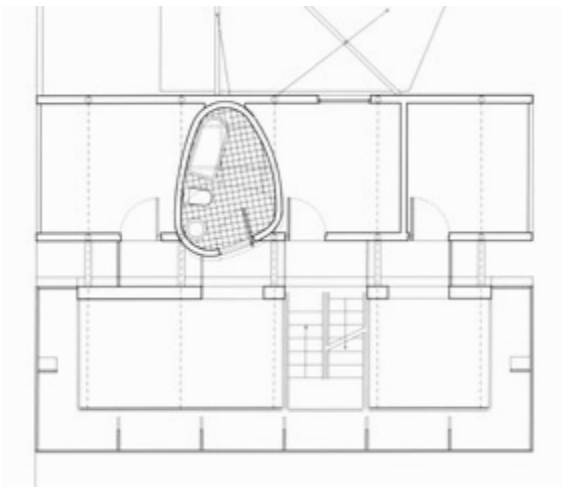
Evde, hem 'iletişim araçları'nın sağlamış olduğu, hem de mekanların içiçeliğinin ve sınırsızlığının doğurmuş olduğu 'süreklilik' ve 'esneklik' kavramı baskın şekilde kullanılmıştır (Şekil 4.32). Çalışma alanı tek bir mekanla sınırlandırılmamış, evin her köşesine yayılmış, ve konutun varlığını sürdüren bir elemana dönüşmüştür. Ev, 'ofis' ve 'konut' kültürünü birlikte barındıran ve sürdüren bir özelliğe sahiptir. (http://www.moma.org/exhibitions/1999/un-privatehouse/essay.html)

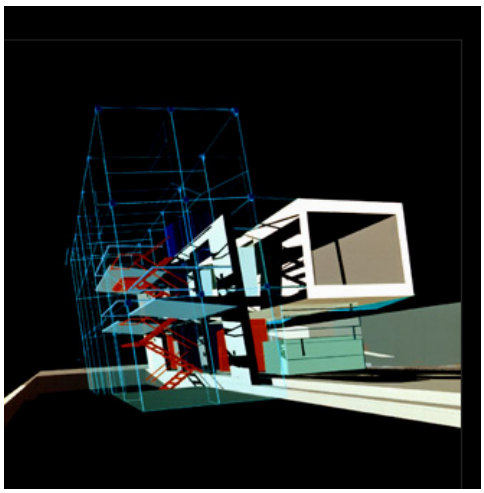
Kavramlar: teknoloji (medya - iletişim - bilgi), dijitallik, ev – ofis, esneklik, sınırsızlık, süreklilik (iç mekan, fonksiyon, iletişim)

The Hague Villa, Bernard Tschumi, 1992

Tschumi, The Hague Villa adlı konut projesinde, 'yaşama' ve 'çalışma' alanlarının sınırının, süsün kamuflajından yoksun, mülk sınırlarına doğru uzayarak içerdikleri 'elektronik' cihazlar tarafından ortadan kaldırıldığını ifade etmiştir. Cam hacmin tam

‘geçirgenliği’, ki bu Tschumi’ye göre evin bir yarısını kapsamaktadır, ‘elektronik’ ‘bilgi’nin ‘alıcılığı’nı ve ‘iletim’ini sağlayan büyüklüğü tanımlamıştır (Riley, 1999).

Şekil 4.33. - 4.34. The Hague Villa, Bernard Tschumi, 1992
(http://www.moma.org/exhibitions/1999/un-privatehouse)

Tschumi, ‘iletişim’de hep artışta olan ‘mahremiyet’, evde yaşayan ‘birey’lerin ‘kamusallık’ hızına ‘uyum’ gösterdiğini ifade etmiştir. Oturma, yemek yeme, çalışma odaları, parti alanı ve yemek pişirme alanı ‘bütün’leşmiş sadece bir mekan olarak tanımlanmış, mekanları ‘işlevsel’ ‘içiçe’ ve ‘esnek’ kılmıştır (Şekil 4.33). Tschumi’ye göre, ‘eğer kapalı kapılara ihtiyaç yoksa, o zaman perdeye de ihtiyaç yoktur. ‘Ev’, ‘kent’in sadece bir parçası olduğu gibi, büyük bir ‘açık oda’sıdır’(Şekil 4.34) (Riley, 1999).

Farklı olarak, Bernard Tschumi inşa edilmemiş Hague Villa’sının edebi ve sanal kısmıyla ilgilenmemiştir. Arsanın kamusal sınırlarında villanın en ‘şeffaf’ (transparan) parçalarının yönlendirmesiyle ilgili olarak, mimar şuna dikkat çekmiştir: ‘’The Hague Villa’, ‘kent’ olaylarının ve ‘dijital’ ‘bilgi transferi’ndeki anlık duraklamaların bir uzantısı olarak algılanabilir. ‘Yaşama’ ve ‘çalışma’ alanlarının sınırları, ‘süs’ kamuflajının yoksunluğu, günlük kullanımın elektronik oyunları tarafından ortadan kaldırılmış ‘mülkiyet sınırları’ ötesinde genişlemektedir’(Riley, 1999).

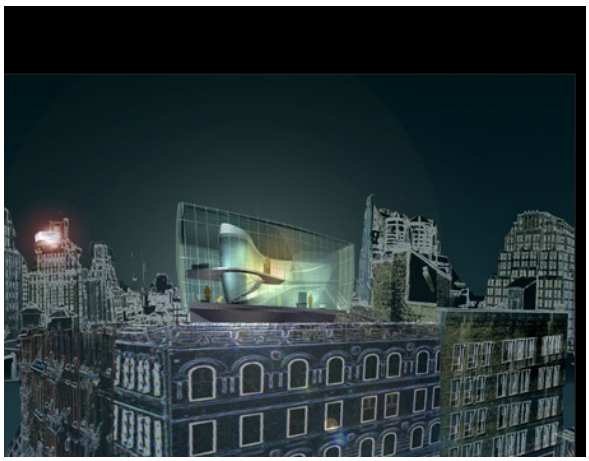
Tchumi, kişinin ‘mahremiyet’ olgusuna, ‘özel’ ve ‘kamusal’ yaşam arasındaki sınıra farklı bir yaklaşım içerisinde olmuştur. Konut yüzeyindeki ‘dijitallik’ ve ‘akıllılık’, ‘kabuğu’ ‘iletken’ ve ‘geçirgen’ kılmıştır, böylece gerek konut içerisinde, gerekse ‘konut’ ve ‘şehir’ arasındaki sınırlar ortadan kaldırılmış, bireye ‘sınırsız’,

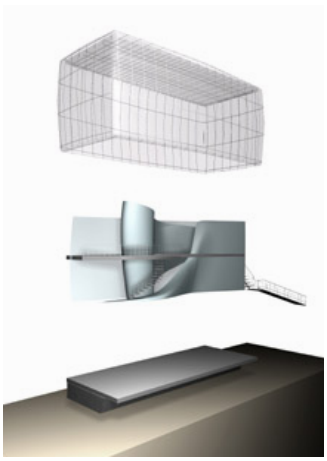
‘transparan’ bir alternatif yaşam sunulmuştur. Bunu sağlayan en önemli etken ‘bilgi’ alışverişini sağlayan ‘medya ve iletişim araçları’ olmuştur. Tchumi, ayrıca kent içerisinde kamusal sınırları çizilmiş eve, ‘kentin açık odası’ benzetmesiyle yeni bir yaklaşımda bulunmuştur.

Kavramlar: teknoloji, medya – iletişim, dijitallik, akıllılık, geçirgenlik, iletkenlik, transparanlık (kabuk), bütünlük, işlevsellik, esneklik (iç mekan), içiçe, sınırsız (mekanlar), transparanlık – mahremiyet, özel – kamusal, konut-kent, sınırsızlık, bireysellik

Kentsel Cam Ev / Urban Glass House, Bernard Tschumi, Newyork, 1992

Tschumi’nin başka bir konut projesi olan ‘Kentsel Cam Ev’, mimar tarafından kentsel ölçekte şu sözlerle tanımlanmıştır: ‘“Ev” kalabalık ve ‘yoğun’ kentlerdeki ‘sınırsız’ mekan ve ‘rahatlık’ ihtiyacının çağdaş bir çözümüdür. ‘Ev ; süregelen “varoş” rüyasına tepkidir ve kenti terk etmek veya kentsel deneyimden yoksun, yapmacık yenilemelere tercih edilmelidir. Ev; kentin içinde ve üzerinde “kentten özgür” bir yaşantıya işaret eder’’ (http://www.tschumi.com/home.asp).

Şekil 4.35. - 4.36. Kentsel Cam Ev / Urban Glass House, Bernard Tschumi, Newyork, 1992 (http://www.tschumi.com/home.asp)

Aşağı Manhattan’ da ve kimi yerlerde alçak depo ve fabrika binalarının üzerinde konutlara dönüştürülmüş çatı katlarına rastlanmaktadır. Bu tür kullanım, kimi sakıncalarına karşın, şehirsel yaşama katkısı pozitif olan ‘alternatif yaşam modelleri’ olarak değerlendirilmelidir. (http://www.tschumi.com/home.asp)

Gökyüzündeki Cam Ev ‘Glass House in the Sky’ mimarisi ; dış kabuktaki net dikdörtgen formlarla, iç mekandaki ‘eğrisel’ formların zıtlığından oluşmuştur (Şekil

4.36). Çatılardaki basit bir takım fiziksel ayarlamalarla, bu tür çatı katı konutları, alçak binalarda olduğu kadar, çok katlı yüksek binaların tepelerinde de görülebilir. Işıklı deniz fenerlerine benzetebileceğimiz bu konutlar, kullanıcılarına da göreceli bir statü sağlamıştır (Şekil 4.36). (http://www.tschumi.com/home.asp)

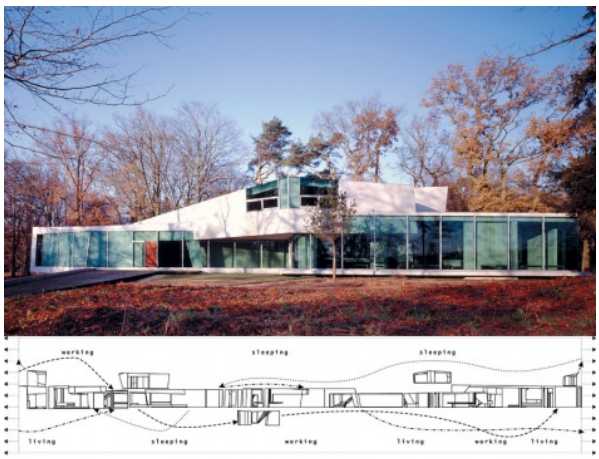
Sağlanan 'mahremiyet'; aslında 'kamusal' yaşamın 'özelleştirilmesi'dir ve bu yönüyle "internet" e benzetilmiştir. Bu evler şehrin gözlem kuleleridir. Bu evin sakini herkes olabilir; tek kişiler, çiftler, çekirdek aileler, herhangi yaş ve cinsiyet grubundan 'çeşitli' insanlar… Hatta kısa süreli kullanımlar için bile düşünülebilir.

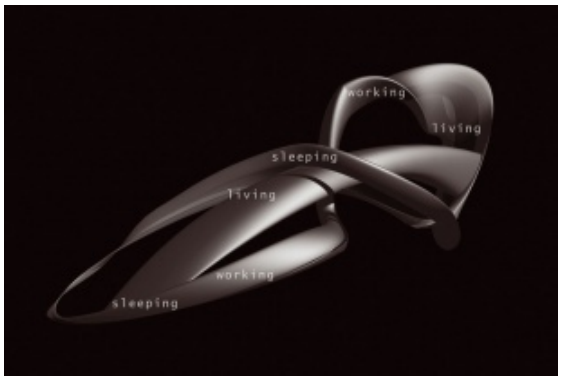
Kavramlar: sonsuzluk (konum, mekan), özel – kamu, ölçek, esneklik (zaman, fonksiyon, konum,donatı, form), medya – iletişim, dijitallik, strüktür, kabuk

Mobius Evi / Mobius House, UN Studio, Het Gooi, Hollanda, 1993-1998

Van Berkel ve Boss, Mobius Evi'nde, çağdaş yaşam hakkında kendi düşüncelerini çalışmışlardır. Konut içerisinde hem 'yaşama' hem de 'çalışma' alanları bulunmaktadır (Şekil 4.37). Ancak gün içerisinde çalışma alanını kullanan kişi, konutta gün içi faaliyetlerini devam ettiren bireylerle, günlük 'sirkülasyon' içerisinde yüz yüze gelmemektedir. Böylece aynı yaşam birimi içerisinde, birbirinden soyutlanmış iki 'işlevsel' mekan elde edilmiştir. Bunu da strüktürel prensibe dayandırarak başarmışlardır. 'İş sirkülasyonu' ve 'konut sirkülasyonu', iki sürekli çizgi olarak tanımlanmış ve birbiriyle çakışmayacak şekilde uzatılmış bir sekiz şeklini almıştır (Şekil 4.38). Bina içerisinde sağlanan 'sirkülasyon' ve 'program' 'entegrasyon'u, konut sakinlerini aynı birim içerisinde birbirinden bağımsız 'özgür' ve 'esnek' yaşamalarına olanak tanımıştır. Projenin bir diğer önemli noktası, Van Berkel ve Boss'un bu entegrasyonu 'strüktür'e de başarılı bir şekilde yansıtmış olmasıdır (http://www.unstudio.com).

'Bireysel' ihtiyaçlar gözetilerek tasarlanmış bu özel konutun organizasyonel ve biçimsel strüktürü, birbirine adeta kenetlenmiş iki tora (torus), yani bir mobius ilmiği temeline dayandırılmıştır. Spiralin sarmal yörüngesi, ailenin 24 saat yaşama ve çalışma döngüsüyle ilişkilendirilmiştir. Bireysel çalışma mekanları ve yatak odaları bu spiral sarmal yörüngede sıraya dizilmiş, ortak kullanım alanları yörüngelerin kesişme noktalarında konumlandırılmıştır. Bu kıvrımlı hatlar, 'yapı malzemeleri'nin geleneksel kullanımı yerine, 'cam' ve 'beton'un bilindik kullanım yerleri değiş tokuş edilerek yapılandırılmıştır (Şekil 4.39).

Şekil 4.37. - 4.38. - 4.39. Mobius Evi / Mobius House, UN Studio, Het Gooi, Hollanda, 1993-1998 (http://www.unstudio.com)

Mobius Evi Projesi, normal yaşama alanı dışında, 4 kişilik aile için uyuma mekanları içermektedir: bir adet misafir odası, 2 araba araç kapasiteli garaj ve 2 stüdyo dahildir. Konuttaki bu 'fonksiyon' ve 'mekan' 'çeşitliliği' konutu 'yaşamsal' bir mekan yanında son derece 'işlevsel' bir kimlik kazandırmıştır (http://www.unstudio.com).

Kavramlar: işlevsellik (ev - ofis), çeşitlilik, esneklik (fonksiyon, iç mekan), bireysellik, entegrasyon (program, sirkülasyon, strüktür)

Apartmanlar, Borneo Sporenburg, Amsterdam, Master Plan- West8 / Mimari Proje - Un Studio, 1994-1999

Master planı West 8, mimari projesi Un Studio tarafından tasarlanan Borneo Sporenburg Apartmanı, Amsterdam'ın büyük liman bölgesinde, başta endüstriyel amaçlı kullanılan 2 uzun yarımada şeklindeki rıhtımda su üzerinde konumlandırılmış büyük ölçekli bir konut grubu projesidir. 2500 adet konut ünitesinden oluşmaktadır. Sporenburg'da 'çeşitli' 'aileler'in yaşam şekilleri gözetilerek 'bireyselleştirilmiş'tir. Hepsi 3 katta çözülmüş, 6 farklı apartman bloğunda çeşitli yaşam tarzları göz önünde

bulundurulmuştur. Projede yan yana dizilmiş, sürekli birbirini tekrar eden biçimlerde bloklar göze çarpar. Burada farklı olarak sunulan şey çözümsel 'dinamik' olmuştur. Proje Sporenburg'da önceleri endüstriyel amaçlı kullanılan Borneo ve Sporenburg adlı ikiz adada, çevresindeki yüksek binalara rağmen 3 katlı olarak tasarlanmıştır. Blok 'yoğun' bir düzenlemeyle neredeyse birbirinin aynı konut blokları olarak inşa edilmiştir. Yapısal anlamda hep kendilerine tavsiye edilmiş aynı yapısal ana hatları ve 'materyaller'i kullanmışlardır. Bloğun içinde, geleceğin konut sakinlerinin beklenen eylemi olarak, değişmez aynılıktaki farkı kurmak için ikincil bir strüktür yaratma amacı olarak planlanmıştır. 'Plan'da, ve 'biçim'de tekrar içinde 'bütünlük' ve 'uyum' oluşturulmuştur. 3 katlı olarak tasarlanmış konutların çatıları teras olarak değerlendirilmiştir. Bu teraslarda kişiye özel donanımlandırılmış bahçelerin çevrelediği teraslar 'sürekliliği' mümkün kılmıştır (http://www.unstudio.com).

Şekil 4.40. - 4.41. - 4.42. Apartmanlar, Borneo Sporenburg, Amsterdam, Master Plan- West8 / Mimari Proje - Un Studio, 1994-1999 (http://www.unstudio.com)

Orta sınıf konut tipolojisi olarak nitelendirilen bu projede, blok halindeki bireysel konutlar örnek olarak iyi bir alternatif yaşam modeli sunmuş, daha sonra Hollanda'da da yaygın olarak kullanılmıştır. Konutlarda malzeme olarak kontrollü ve

tavsiye edilen bir şekilde çeşitli, çağdaş ve teknolojik malzeme seçimi ve buna rağmen kendi içinde yarattığı 'bütünlük' hem cephede 'görsel kalite'yi arttırmış hem de konutta 'çeşitli', 'esnek', 'kaliteli' ve 'teknolojik' 'malzeme' anlayışını yansıtmıştır. Her apartmanda 3 katın farklı kesitlerde bulunması, bloktaki birçok yönlendirmeyi etkilemiştir. Bunun günışığını ve dışarıdaki görüntüyü hesaba katan kullanışlı avantajları olmuştur. (http://www.unstudio.com)

Projenin su üzerinde konumlanması, çevresindeki yüksek katlara rağmen maksimum üç katta inşa edilmiş olması, çevresiyle kurduğu 'uyum', konutların 'biçimsel', 'mekansal' ve 'yaşamsal' anlamda 'su' ile kurduğu ilişki ve tasarımının 'doğal aydınlatma'ya karşı gösterdiği hassasiyet konutla 'doğa' arasında kurulan 'sürekliliğin' önemli göstergesidir. Proje, konsept olarak, insanlara sunulmuş yeni bir alternatif olması yanında, kendi içinde insanlara farklı yaşam modellerine göre sunulan konutlara da bir alternatiflik içermektedir.

Kavramlar: dinamizm, hareket, bireysellik, transparanlık, yoğunluk, doğa, çevre, uyum, imaj (malzeme, konut birimleri), çeşitlilik, esneklik, kalite, bütünlük (konut birimleri, plan, biçim, malzeme)

Soft and Hairy House, Ushida Findlay Partnership, 1994, Ibaraki, Japonya

Soft and Hairy House, Savlador Dali'nin gelecekteki mimari hakkında kışkırtıcı ifadesinden referans alınarak tasarlanmış bir konut projesidir. Konut tam bir 'peyzaj'dır. Kullanıcı kendisini 'doğa'nın bir parçası olarak hissetmektedir. Mimaride düşünmenin 'gerçeküstü (sürrealist)' bir ifadesi olarak yorumlanmıştır. (http://www.archilab.org/public/2000/catalog/ushida/ushidaen.htm#)

Şekil 4.43. Soft and Hairy House, Ushida Findlay Partnership, 1994, Ibaraki, Japonya (http://www.archilab.org/public/2000/catalog/ushida/ushidaen.htm#)

Dali'nin sahip olduğu gerçeküstü yaklaşımdan yola çıkarak rüyayı yani 'sanalı' maddeleştirme ve gerçeği maddesizleştirme mantığıyla, mimarinin içindeki ve dışındaki bir ve benzer mekan faktörlerini karıştırarak bir 'gerçeklik' durumu yaratmak temel fikir olmuştur. Üretilmiş bu yeni gerçeklik, dünyayı gerçekten soyutlamış ve 'sonsuz' bir 'çevre' tanımlanmıştır. Konut, tıpkı 'topoğrafya'nın bir parçasıymış gibi, görsel ve içeriksel anlamda 'peyzaj'a 'adapte' olmuştur. Kullanıcıya sanalla gerçek arasında, çevreyle 'uyumlu' ve bütünleşik bir yaşam modeli sunulmuştur (Şekil 4.43). Aynı zamanda Japon 'kültür'ünde yoğun biçimde var olan 'doğa' kavramı konutun bütününde yaşatılmaya çalışılmıştır.

Kavramlar: gerçeküstülük, sanallık-gerçeklik, sonsuzluk, adaptasyon, peyzaj, doğa, çevre, topoğrafya, kültür

Perde Duvar Evi / Curtain Wall House, Shigeru Ban, 1995, Tokyo

Shigeru Ban'ın Tokyo'daki 'Perde Duvar Konutu' 'kentsel peyzaj' yoğunluğunda 'transparan' bir ev örneğidir. 'Geleneksel Japon Evleri', bütün kayıcı paneller açıldığında bir görsel 'transparanlık' söz konusudur (Şekil 4.44.).

Şekil 4.44. Perde Duvar Evi / Curtain Wall House, Shigeru Ban, 1995, Tokyo (http://www.moma.org/exhibitions/1999/un-privatehouse)

Ban projesinde kullandığı perde fikrini, bu 'geleneksel' olarak Japonlara çok şey ifade eden konutta bu transparanlık fikrinden yola çıkarak ulaşmıştır. Bu sefer bu bir 'yapı malzemesi' olarak 'esnek' bir yaklaşımda bulunmuş, transparanlığı cam değil de 'dokuma bir malzeme' ile yakalamaya çalışmıştır. 'Kamu' ve 'özel' arasındaki sınırı aşındırması önemli ve şaşırtıcı bir yol olmuş, 'mahremiyet' kavramına farklı bir bakış açısıyla yaklaşmıştır. (http://www.moma.org/exhibitions/1999/un-privatehouse)

Evin dış yüzeyi iki elemandan oluşmuştur: transparan cam paneller ve yelkenli ölçüsünde dokuma (kumaş) duvarlar. Cam ve kumaşın her ikisi de içeriyi çevredeki 'komşuluğa' açmak için kullanılmış bir oyun olmuştur. Sonuç ise cam evlerde yaşayanların bulabileceği tür sürprizlerden bir 'transparanlık' olarak sonuçlanmıştır.

Kavramlar: geleneksellik, mahremiyet – transparanlık, esneklik (malzeme), kamu – özel, komşuluk

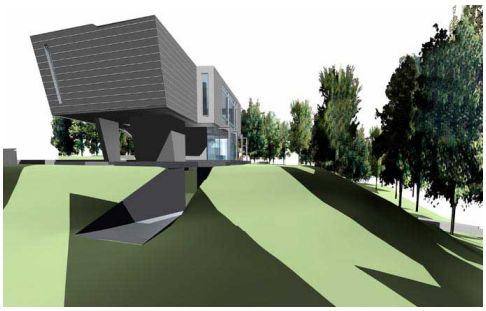
Millbrook Residence, Archi-Tectonics, Millbrook (NY), USA, 1996-1998

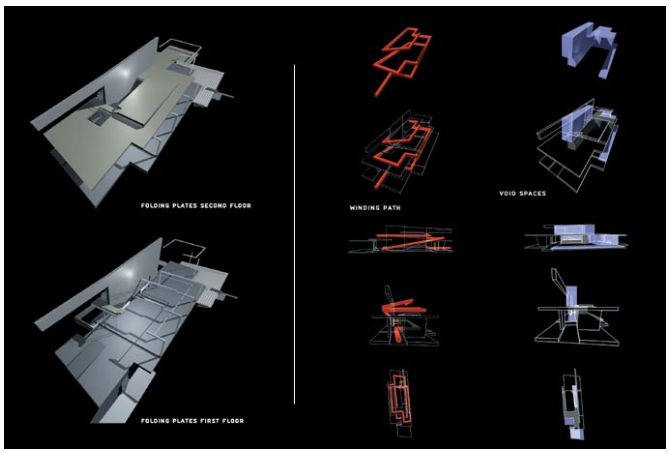
Archi-Techtonics isimli mimari grubun tasarladığı Millbrook Residence, ev sakinine, yaşama ve çalışma alanının iç içe geçtiği, esnek mekanlardan oluşan, mekanların farklı amaçlarla birbirine dönüştürülebileceği, 'sirkülasyon' ve 'mekan' 'sürekliliği' içerisinde kurgulanmış, topoğrafyayla 'bütünleşmiş', çevresiyle 'uyumlu' ve 'işlevsel' bir konut projesidir (Şekil 4.45 - 4.46).

Arazinin içinde başlayan patika binanın içinde ilerlemeye devam ederek, 'yatay' ve 'düşey' 'sirkülasyon'u sağlamıştır (Şekil 4.47). Bu örgü, mekanları birbirine bağlamış, aynı zamanda mimari programı oluşturmuştur. 'Çalışma' alanlarının biçimi değiştirilebilme ve 'yaşam' alanlarına 'dönüştürülebilme' 'esnekliği'ne sahiptir. Aynı zamanda alt katta bulunan medya merkezi, binanın danışması rolünü de üstlenebilmektedir.

Eğimli olarak düşünülen mekan betondur, basamaklar ise 'doğal malzemeler'den oluşmuştur. Uzunca ve aynı tür bitkilerden oluşturulmuş bitkisel bant 'sonsuzluk' hissi yaratması amaçlanarak düşünülmüştür. Aynı şekilde ince bir su bantı da "iç" ve "dış" ı adeta birbirine bağlanmış ve bir iç – dış 'mekan sürekliliği' sağlanmıştır (http://www.archilab.org/public/2002/en/ft2002.htm).

Şekil 4.45. - 4.46. - 4.47. Millbrook Residence, Archi-Tectonics, Millbrook (NY), USA, 1996-1998 (http://www.archilab.org/public/2002/en/ft2002.htm)

Kavramlar: medya, iletişim, işlevsellik, esneklik, dönüşüm (iç mekan), ev-ofis, süreklilik, bütünlük, sonsuzluk, uyum (topoğrafya, iç-dış mekan), yerellik, doğallık (malzeme), sonsuzluk (hareket, sirkülasyon), dinamizm

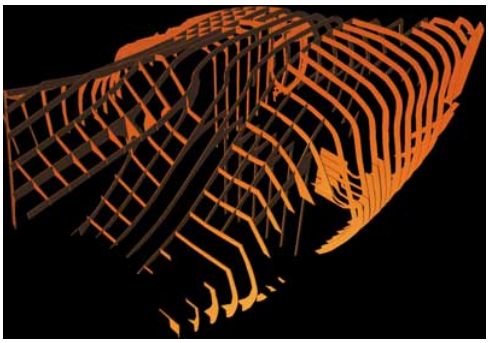
Raybould Evi ve Bahçesi / Raybould House and Garden, Kolatan/Macdonald, 1997, Fairfield County, Connecticut

Kolatan / McDonald'ın 1997 tarihinde Raybould Evi ve Bahçesi'ne yaptıkları tasarım, var olan 'ev' ve 'peyzaj' arasında bükülen 'kabarcık' (blob) benzeri bir şekildir (Şekil 4.48). İki kata sahip bu tasarım, serbest 'akışkan' bir 'kabuk' ve benzersiz 'iç mekanlar' yaratmaktadır (Şekil 4.49). İmalat için 'dijital' dosyaları okuyan bir makine, strüktürel çerçevenin kontrplaktan oluşan iskelet parçalarını kesebilmektedir (Şekil 4.50). Parçalar bir araya getirildikten sonra, üstüne kuruduğu zaman strüktürde sertlik sağlayacak sıvı bir zar püskürtülmektedir. Bu konturları yaratmak için kullanılan 'dijital' kesme ve şekil verme makineleri 'teknoloji'yi temsil ederken, kontrplak ile 'amorf' bir biçim oluşturma konsepti, Fuller'ın 1933 tarihli Dymaxion Arabası projesini hatırlatmaktadır (Rosa, 2003).

Projenin ana kurgusunu oluşturan ve adını mitolojik bir canavardan almış olan 'Khimaira', bireyi oluşturan genetik parçaların birbirinden tamamen farklı yapıda olduğu, kendiliğinden ortaya çıkmış veya yapay olarak oluşurulmuş durumu tanımlayan bir modeli tanımlamaktadır. 'Khimaira paradigması' oluşumunda, başlangıçta birbirinden bağımsız olan bireylerin içinden yeni bir birey ve kimlik doğar, ancak parçalar asla 'bireysel kimlik'lerini kaybetmemektedir.

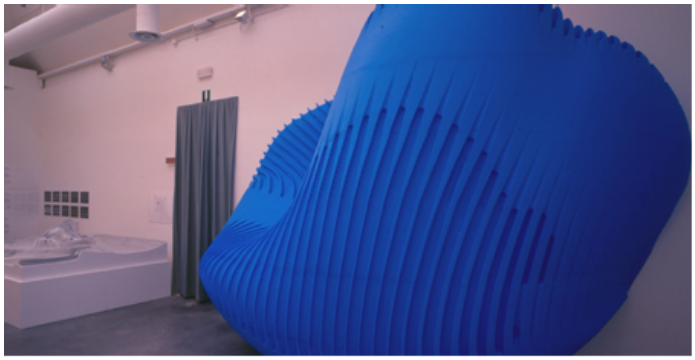
Şekil 4.48. - 4.49. - 4.50. Raybould Evi ve Bahçesi / Raybould House and Garden, Kolatan/Macdonald, 1997, Fairfield County, Connecticut (http://www.kolatanmacdonaldstudio.com/)

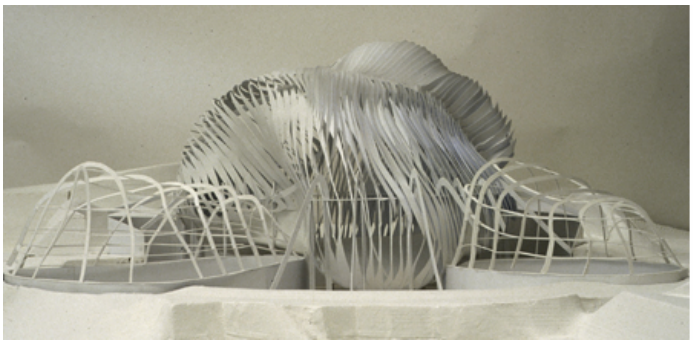
'Khimaira' nın taşıdığı en önemli iki özellik: oldukça 'karmaşık' bir melezliğe 'hibrit' sahip 'farklı sistemler'in 'tek bir kimlik' olarak çalışabildiklerini tanımlamakta yardımcı olabilecek bir kavram olarak görülmesi ve Khimaira'yı oluşturan ve ona işlerlik kazandıran yöntemlerin, 'dönüştürerek' toplayıcı yapım - üretim modelinin ipuçlarını verebileceği varsayımına dayandırılmış olmasıdır. Khimaira bireye sunulacak altenatif yaşam modelinde, hem 'analitik', hem de 'yöntemsel' çözümler üretme potansiyeline sahiptir (Kolatan, 2002).

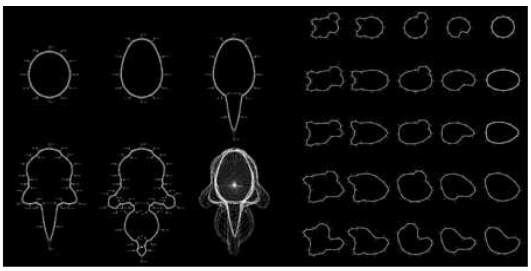
Kavramlar: teknoloji (malzeme, yapım, üretim), dijitallik, akışkanlık (kabuk, iç mekan), amorf, köşesiz (form), kimlik, bireysellik, melezlik, dönüşüm

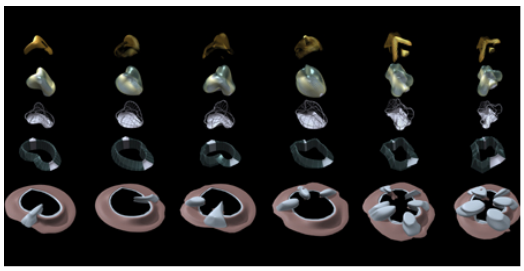
Embriyolojik Ev / Embryologic House, Greg Lynn, Form, 1998

Lynn'in metodolojisi, evi bir tüketim nesnesine dönüştüren 'sonsuz' 'çeşitliliğe' sahip bir 'hücre' olarak tanımlamaktadır. Embryologic House'un 'strüktür'ü (Şekil 4.51), çift cidarlı 'esnek' bir 'kabuk' ve şişirilmiş panellerin, daire kesitli çelik kirişlere bağlanması ile oluşmaktadır (Şekil 4.53 - 4.54). Kabarcık evler, aşağıdan yukarıya doğru eğriler çizerek hacimleşen bu kabuğun bünyesinden türemektedir. Birinci kabuk çok hassas alüminyum ve cam panellerden oluşmaktadır, öyle ki yarı saydam bir ekran görüntüsündedir. İkinci kabuk birincisinin üzerinde gölgeleyici bir katmandır. Gün ışığının yoğunluğunu 'bilgisayar teknolojisi' vasıtası ile hesaplayarak, istenen açıda bir gölgeye dönüştürülebilir bir donanıma ve 'akıllılığa'a sahiptir.Bu da 'kabuğa' ve 'strüktür'e 'hareketli' ve 'dinamik' bir kimlik kazandırmaktadır (http://www.glform.com).

Şekil 4.51. - 4.52. - 4.53. - 4.54. Embriyolojik Ev / Embryologic House, Greg Lynn, Form, 1998 (http://www.glform.com)

Embriyolojik evin içi bir arabanın içi gibi ‘mekanik’tir. Evin donatıları bir ‘embriyo’nun ‘değişim’ evrelerini kendi yapısı içinde gerçekleştirebilecek bir ‘dinamizm’i gözeterek tasarlanmıştır (Şekil 4.53 - 4.54). Masa, sandalye, küvet, depo ve kabinler bu anlamda mutlak nesneler değil, ‘dinamik’ karakterleri ile ‘programlanabilen’ ‘akıllı’ nesnelerdir. Lynn, embriyolojik evin döşemelerinde mantar, yapay deri, paslanmaz çelik, lastik, halı ve seramik gibi ‘teknolojik yapı malzemeleri’nden yararlanmayı düşünmüştür (http://www.glform.com).

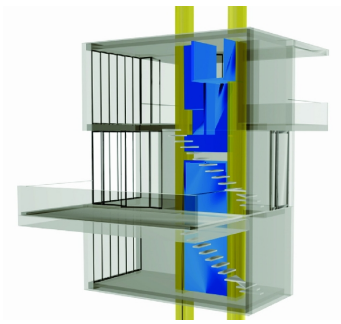
Kavramlar: teknoloji (malzeme, yapım, üretim), sonsuz çeşitlilik (hücre), değişim, hareket, dinamizm, esneklik, akıllılık (strüktür, kabuk), programlanabilirlik

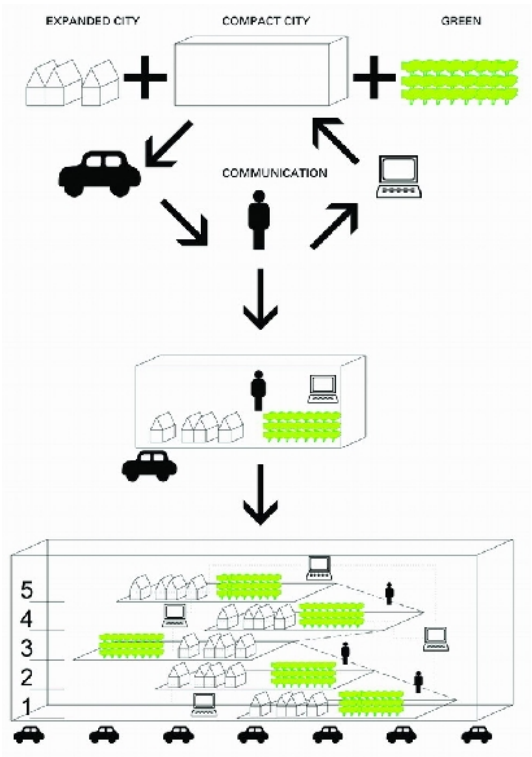
Europan 5, IaN+, Almere, Hollanda, Concours, 1998

IaN+ , bu projede düşük yoğunluktaki tek aile evlerinin her birini kendi bahçesiyle birlikte yüksek ‘yoğunluk’taki evlerle karıştırdıklarını ifade etmiştir. Mimar, konut bütününü ayrılmış elemanlardan çok, ‘çeşitli’ tipteki ‘heterojen’ karışımlar olarak belirlemiştir. Açık manzara ve bahçeler, ‘yüksek’ ve ‘düşük’ ‘yoğunluk’taki konut elemanları, bu blokta birleştirilmiştir (Şekil 4.55 – 4.56). Kentsel bir strateji olarak, peyzaj katlarının bu sistemleri yüksek yoğunlukta bir sistem ve izole edilmemiş bir bina olarak varsayılmıştır. Aslında tek katların yoğunluğunu arttırılarak, binalar ‘düşey’ ‘peyzaj’a ‘dönüştürülebilinir’ durumdadır. IaN+, ‘doluluğu’ ve ‘boşluğu’ bir elemana karıştırarak, bunların eşit derecede önemli ve değerli olduğunu söylemektedir. Projede, yapıdaki boşluklar olayın görüntüsündeki basit yokluklardan ziyade, hakiki güç alanları olarak ifade edilmiştir. Bu alanlar binanın etrafıyla bütün bir hal almasına imkan verip, ‘çevre’ye uyum ‘adaptasyon’ sağlamaktadır. Bu durum değişik ‘yaşam hücreleri’yle arasındaki ilişkiyi garantilemektedir. Bu nedenle bu konut projesi, değişen bir yoğunlukta ve düşeyde eklemlenmiş peyzajda çalışmayı sağlayan bir ‘yaşam modeli’ olarak değerlendirilmiştir. Peyzajı gökyüzüne doğru yükseltirken, zemin katındaki peyzajı da serbest bırakma düşüncesi oluşmuştur (http://www.ianplus.it).

Hepsinin belirli bir özelliği olan çeşitli katlar, yatay peyzajda tasarlanmıştır. Her kat değiştirilebilir, serbest bırakılabilir veya doldurulabilir şekilde düşünülmüştür. Bu durum projeye ‘kesitte’, ‘mekanda’ ve ‘işlevde’ bir ‘esneklik’ getirmiştir (Şekil 4.57).

Şekil 4.55. - 4.56. - 4.57. - 4.58. Europan 5, IaN+, Almere, Hollanda, concours,1998 (http://www.ianplus.it)

Bunu da yapının ya da 'yaşam hücreleri'nin 'yoğunluk'larını değiştirerek yapabilmiştir. Çeşitli katlardaki 'özel', 'kamusal', 'yarı kamusal' ve 'sirkülasyon' 'sistemleri' kesişmesi düşünülmüştür. Tek aile evlerinin, dışarıda evlerin bitişiğindeki yeşil alanlarla ayrılması düşünülmüştür. Ev - ofis kavramları bir araya getirilmiştir. Alt katlar ticaret ve ofis mekanlarını barındırır, şehre kolay geçiş yapar

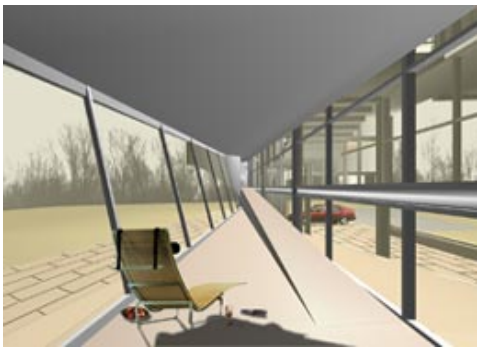
ve blokların hemen yakınında konutlara bitişiktir. Binanın 'strüktürel sistem'i projenin gerekli parçası olarak görülmüştür. Yaşam birimleri orta aralarda bulunan geçişlerle çift katlı mekanlardan oluşmuş, 'özgür' 'kesit' ve 'plan'ı temsil etmiştir. Birimin her bir katı, farklı dışkapı alanlarına geçiş zevkini yaşatmaktadır ve teras, bahçe ve avlu, yaşam alanının doğal tamamlayıcıları olarak tanımlanmıştır (Şekil 4.55) (http://www.ianplus.it).

Kavramlar: yoğunluk, çeşitlilik, heterojenlik (doluluk - boşluk), dinamizm, hareket, peyzaj (yatay - düşey), adaptasyon (çevre), özel-kamusal-yarı kamusal, esneklik, değiştirebilirlik, özgürlük (kesit, plan, işlev), süreklilik (doğa, sirkülasyon)

Dijital Ev / The Digital House, Hariri & Hariri, 1998

Dijital Ev'de sabit olarak resimleri, sesleri, yazıları ve bilgileri 'alabilen' ve 'iletebilen' bilinçli bir 'geçirgen' 'strüktür', 'kabuk' ve 'yapı elemanları' söz konusu olmuştur. Ev, kullanım ve fonksiyon açısından çok 'kompleks' bir hale getirilmiş, dışarıda yapılan aktiviteler içeriye alınmıştır. 'İçi dışında' olarak tanımlanan bu durumla, mimarlıkta olduğu gibi hayatımızda da tanımlanan 'özel' ve 'kamusal' mekanların tekrar tanımlanması arzu edilmiştir. Bu evin 'temel iskelet'ini oluşturan sistem, aslında bir 'altyapı strüktürü' olarak davranan 'strüktürel çekirdek'tir (Şekil 4.59). Çeşitli 'prefabrike' hacimler, iskelete 'monte' olabilmekte ve yatak odası, mutfak ve bunun gibi hizmet verebilecek şekilde tasarlanmıştır. Strüktüre asılı kütleler, temel sosyal mekanları olan yaşam ve yemek yeme alanı olarak kullanmakta, diğer hacim, aile için 'yatma' ve 'çalışma' alanı olarak hizmet vermektedir. Cam kullanılmış teraslarda, rampa iki yöne doğru götürmektedir (Şekil 4.60). Hariri ve Hariri'ye göre önümüzdeki yüzyılın mimarisi çalışma, alışveriş, eğitim, eğlence ve fiziksel egzersiz evin içinde barındıracak ''kompleks' ve 'işlevsel' bir mekan' şeklinde olmalıdır. Bu 'Dijital Ev'de 'dijital' 'teknoloji'yi bir yapı bloğu olarak ileri sürmüştürler. 20. y.y. evi merkezi konut fikrini dayanan bir temel almıştır. Önümüzdeki milenyumda 'dijital teknoloji merkezi' olan ev fikrine imkan verecektir. Tek merkezden yönetim 'Desantrilizasyon' yeni bir 'esnekliği' sağlayacak, aileler hem birbirine yakın, ama aynı zamanda bağımsız olabilecektir. Modernizmin konutta öne sürdüğü üretken makine fikri, bu projede yaşamak için bir 'makine' olarak canlandırılmıştır (http://www.haririandhariri.com).

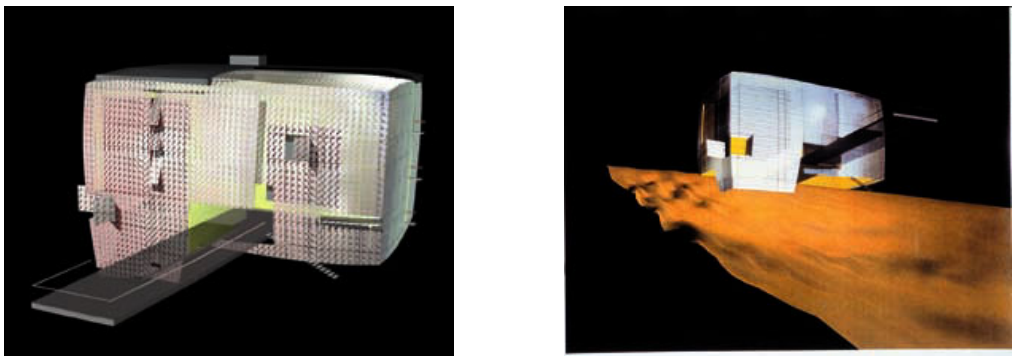
Şekil 4.59. - 4.60. - 4.61. Dijital Ev / The Digital House, Hariri & Hariri, 1998 (http://www.haririandhariri.com)

'İskelet' görünümlü 'yüzey'ler mimarlar tarafından 'akıllı' 'deri' veya 'akıllı' 'yüzey' olarak tanımlanmıştır (Şekil 4.61). Bu yüzeyler 'dijital' 'bilgi'yi alıp, ulaştırabilir bir etkinliğe sahiptir. Yatak odasında beliren çıplak figür, evin içindeki böyle bir görüntüyle ortaya çıkabilecek 'bireysellik', 'mahremiyet' seviyesini artıran bir çekicilik ve cazibe yaratmıştır. Telefon, televizyon gibi başka aletler olarak kullanmaktansa, bilgi 'strüktür'ün kendisinden 'iletilebilinir', her yerde var olan bilgisayarla karakterize edilmiş 'akıllı' çevreler yaratmak projede kullanılan diğer önemli ve can alıcı bir fikir olmuştur. Projede konutun strüktürden kabuğa, mekandan mobilyaya tamamen dijital bir sistemle yönetildiği, dijital bir yaşam modeli alternatif olarak sunulmuştur (http://www.haririandhariri.com).

Kavramlar: dijitallik, geçirgenlik, iletkenlik, medya (kabuk, strüktür, yapı elemanları), dinamizm, esneklik (iletişim,mekan, işlev), desentralizasyon, akıllılık (mekanda, çevrede, kabukta, yüzeyde), özel – kamusal, ev – ofis, işlevsellik, mahremiyet

Pallas Evi / Pallas House, DECOi (Mark Goulthorpe), Malezya, 1997

Palas Evi, 'enformasyon' teknolojileri kullanılarak inşa edilmesi mümkün bir evin keşfine merak salan genç bir çift için tasarlanmış bir konuttur. Evin biçimi, doğal havalandırmalı, merkezi bir atriumun etrafında bulunan 'özel' ve 'kamusal' alanları kapsamaktadır.

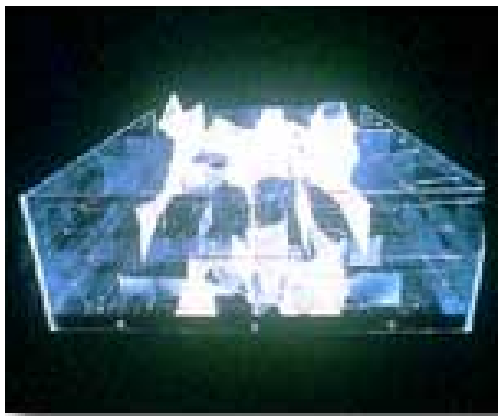
Şekil 4.62. - 4.63. Pallas Evi / Pallas House, DECOi (Mark Goulthorpe), Malezya, 1997 (Rose, 2003)

Formal olarak, Decoi haşin tropikal 'iklim'e filtre gibi bir örtü içeren 'yerel' bir örnek niteliğindedir. Bu örtü, çatı düzlemini bir uçtan bir uca kateden, evin hacmini sarmalayan, kavisli ve delikli bir 'kafes'tir (Şekil 4.63). Kafesin üzerinde bulunan delikli motifler, batıdan doğru gelen öğlen güneşinden koruyan, sabah güneşi için doğuya açılan, nefes alarak iklim şartlarına 'adaptasyon' sağlayan 'akıllı' bir kabuk özelliği taşımaktadır. Bu 'kabuk', standart ölçülerde üretilmektedir, ancak iki panelden oluşan yüzeylerin hiçbiri birbirinin aynısı değildir. 'Özel' ve 'duyarlı' dış kabuk, direk olarak matematiksel, üç boyutlu modellemeye yöntemiyle, obje yazılımı kullanılarak geliştirilmiştir (Rose, 2003).

Kavramlar: enformasyon, teknoloji, özel – kamusal alan, iklim, örtü, yerellik, kafes, adaptasyon, akıllılık, kabuk, duyarlılık, üç boyutlu modelleme, yazılım

Sanal Ev, Peter Eisenman, 1998

Sanal Ev, Eisenmann'ın imgesel olarak bilgisayar ortamında, geleneksel mimari kalıplara bağlı kalmadan, biçimi kısıtlamadan hazırladığı bir ev projesidir. Projede 'belisizlik' ve 'düzensizlik' hakimdir, mekanlar, yüzeyler ve kütleler 'karmaşık' ve 'eğrisel' olarak ifade edilmiştir. Eisenmann, sınırları ve kalıpları hiçbir şekilde çizilmemiş, 'sanal', 'dinamik', 'belirsiz' ve 'sonsuz' bir yaşam senaryosu kurmuştur.

Şekil 4. 64. Sanal Ev, Peter Eisenman, 1998
(http://www.ntticc.or.jp/pub/ic_mag/ic024/074-083e.pdf)

Eisenman'ın Sanal Ev'i dokuz küp ile soyutlanmaktadır. Bu dokuz küp, gizli bir iç ilişkiler ve karşılıklı bağlılık alanı oluşturmaktadır. Vektörler, 'sanal' 'devinim'i zaman içinde 'gerçeğe' dönüştüren etki alanına sahiptir. Gerçeğe dönüşme, her bir vektörün kendi etki alanı içindeki çizgiler üzerindeki etkisi yoluyla görünür kılınmakta ve mekan içinde bir dizi iz olarak kaydedilmektedir (http://www.ntticc.or.jp/pub/ic_mag/ic024/074-083e.pdf).

Kavramlar: sanal-gerçek, dinamizm, sonsuzluk, düzensizlik, belirsizlik

Yakın Bir Gelecek için Ev / House for a Near Future, Michael Sorkin Studio, 1998

Michael Sorkin Studio tarafından tasarlanmış 'Yakın Bir Gelecek için Ev' projesi, bu çevreyi ve kaynakları ortaklaşa kullanan küçük bir topluluk için yapılmış önerilmiş 'deneysel' bir konut projesi öngörmektedir. Temel birim çift mekandan oluşmaktadır. İki barınma elemanı aynı zamanda su ve atık yönetimini, 'enerji' 'üretim'i ve sosyal mekanı paylaşmaktadır. Bu çekirdekten daha büyük konut büyüyerek, diğer konutlarla birlikte daha büyük topluluklar oluşturmaktadır, aynı zamanda kendi yaşam alanlarının arzuladığı yaşam düzenlemelerine bağlı olarak farklı biçimler alıp, gelişebilmektedir (Şekil 4.65). 'Geleceğin konutu, hem en gelişmişi hem de en gelenekselini içinde barındıran seçkin bir teknolojiye sahip olacaktır' fikrine sahiplerdir. Evler, biçimde 'sonsuz' 'çeşitlilik' ve 'transparanlığı' sağlayacak özel bir 'kabuğa' sahiptir. Canlı 'organik' 'makine teknolojisi'yle kendi 'enerji'sini kendi 'üret'ebilen ve atığını 'dönüştür'ebilen, ve 'kırsal' araziyle barış içerisinde 'ekolojik' varlığını sürdürmektedir. Yavaş hareket eden güneş, hidrojen ve

insan gücü araçlarının ağında yerleşmiştir ve tamamen dünyayla 'iletişim' halindedir..

Şekil 4.65. Yakın Bir Gelecek için Ev / House for a Near Future, Michael Sorkin Studio, 1998 (http://www.archilab.org/public/2000/catalog/sorkin/sorkinen.htm#)

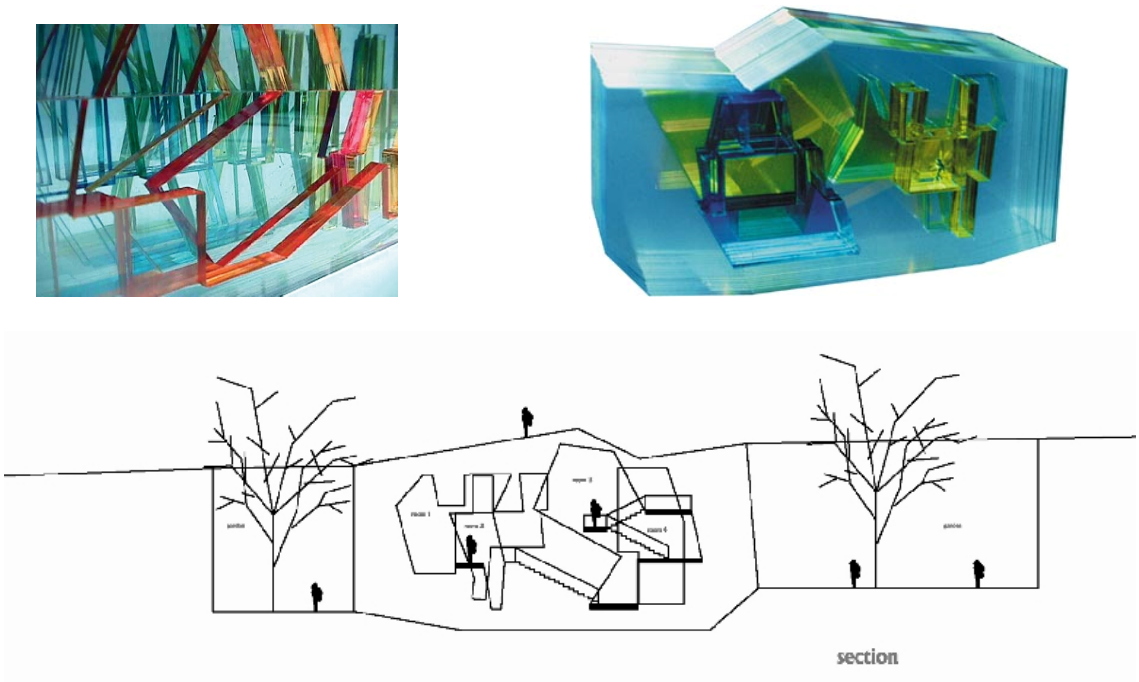
Proje, 'organik' yaşam birimlerinden oluşan, 'dinamik', biçimsel olarak sürekli 'değişip' büyüyen, kendi 'enerji'sini kendi 'üret'en, 'çevre'ye 'duyarlı', 'uyumlu', en gelişmiş 'teknoloji' ve 'iletişim' 'ağ'ını kullanan bir konut topluluğunu tanımlamaktadır. Bireye 'canlı' bir sistem içerisinde, 'sürdürülebilir', 'ekolojik', 'dinamik', 'esnek', 'teknolojik' bir yaşam modeli sunulmuştur (http://www.archilab.org/public/2000/catalog/sorkin/sorkinen.htm#).

Kavramlar: teknoloji (malzeme, yapım, üretim, iletişim), enerji, ekoloji, uyum, çevre - peyzaj – doğa, sürdürülebilirlik, süreklilik, değişim, dönüşüm, dinamizm, esneklik, çeşitlilik, organiklik, işlevsellik, duyarlılık (form, kabuk, iç mekan), transparanlık

Goethe's House, IaN+, Tokyo, Japan

Goethe's House projesi (Şekil 4.66) ev mekanına 'formal' bir yansıma olarak başlamıştır. Mimarinin statik biçimi veya formu olarak değil, formu tekrar şekillendirmek yönünde konut mekanının 'çeşitliliği'nin sağlanacağı, 'esneklik' imkanlarının bir çalışması olarak düşünülmüştür. Bilimsel çalışmalarında, Goethe formda hiçbir zaman bitmeyen 'değişim' olan 'metamorfoz'u çalışmıştır. Goethe'nin

formun değişimi üzerine duyduğu ilgi projeye bir başlangıç noktası olarak ele alınmıştır, bu şekilde formun bir şekilden başka bir şekle geçişini yansıtabilmiştir. Ev mekanını tanımlamak için 'formun 'dönüşüm'ü' fikri kullanılmıştır. Bu sürecin diyagramı, yine konut mekanını tanımlayan aktivitelerin 'topolojik' haritasını yansıtmıştır. Bu durum sayesinde, konut sakinleri pozisyonlarını 'yarı doğal' bir mekanda kurulmuştur (http://www.ianplus.it).

Şekil 4.66. Goethe's House, IaN+, Tokyo, Japan, 1999 (http://www.ianplus.it)

Mekan çeşitli aktiviteleri arasındaki 'değişken' 'akış'larla 'dönüştürmek'te, bu akış evde bir 'dinamik' olarak 'değişim'i canlandırmaktadır. Proje, katların kaymasıyla yer değiştirip, kesitte birbiri arasında kaymalara imkan verebilmektedir. Evin mekanları 'esnek' olarak genişleyip büzülmekte, 'hareket'e bağlı olarak, sakin pozisyonunu değiştirdiği sürece, mekan 'sonsuz' 'çeşitlilik'te değişebilmektedir. Bina başta basit bir belirsiz kap iken, şişerek veya küçülerek insan kullanımına göre devamlı değişebilmektedir. İnsan duruşunun ve arzusunun bir kaydı gibidir. IaN+, zemin, tavan ve duvarlar arasındaki net bölünmeyi eleyerek yerçekiminin gücünün önemini azaltmaya çalışmıştır. Mekansal 'süreklilik' 'canlı' bir 'organizma'nın gücü gibi evdeki önemli güçlerin değişimini tanımlamaktadır (http://www.ianplus.it).

Kavramlar: canlılık, esneklik, çeşitlilik (mekan, form, kabuk), değişim – dönüşüm, metamorfoz, dinamizm, hareket, süreklilik, topoğrafya, organizma

Programlanabilir Konut / Programmable Housing, Kas Oosterhuis, 1999

'Programlanabilir' bir konut niteliğinde tasarlanmış olan bu proje, 'parametrik' tasarımın 'etkileşimli (inter-aktif)' açıları olarak yorumlanmıştır. Katalog evin sahip olduğu yeni konsept, tüm yönlere doğru 'esneklik' gösterebilen alternatif bir yaşam birimidir. İsmi bu nedenle 'otomatik değişkenli' (variomatic) olarak anılmaktadır (http://www.oosterhuis.nl/quickstart/index.php?id=135).

Şekil 4.67. Programlanabilir Konut / Programmable Housing, Kas Oosterhuis, 1999 (http://www.oosterhuis.nl/quickstart/index.php?id=135)

'Duyarlı' 'alıcı'lar yardımcı tasarımcı konumundadır. Özdeş evler üretmek imkansızdır, 'bireysellik', 'çeşitlilik' ve 'seri-kişiselleştirme' söz konusudur. Hiçbir projenin diğerinin aynısı olma ihtimali yoktur. 'Rahat' yaşam, projenin bir diğer referans noktasıdır. 'Kabuğun' 'programlanabilme', 'hareket edebilme' ve 'esneme' özelliği yanında 'dayanıklılığı' da yüksektir. Bu özellikler aynı zamanda konutun konutun ve 'peyzaj'ın 'çevre'ye olan 'adaptasyon'unu sağlamaktadır.

Kavramlar: programlanabilirlik (ev, çevre), parametrik, interaktivite, esneklik (mekansal, strüktürel), otomatik değişkenlilik, duyarlılık (alıcı), bireysellik, çeşitlilik (malzeme, renk, form, hacim), seri-kişiselleştirme, rahatlık, hareket (mekan, kabuk), dayanıklılık, adaptasyon, çevre, peyzaj

Kramlich Residence and Media Collection, Herzog & De Meuron, 1999

Jacques Herzog'un ve Pierre de Meuron'un, California, Napa Valley de inşa edilen Kramlich Residence ve Media Collection'da, evin iç bölümleri ev sahibinin sahip olduğu 'dijital' video sanatının projelendirildiği görüntüler olmuştur (Şekil 4.68).

Şekil 4.68. Kramlich Residence ve Media Collection, Herzog & De Meuron, 1999, Kaliforniya (http://www.moma.org/exhibitions/1999/un-privatehouse/essay.html)

Bu ev örneğinde de kullanıcının evi 'dijital' bir sergi aracı olarak kurgulanmış, bireyin sahip olduğu yaşam modeli evin bir yapı elemanı olan duvara taşınmış, yaşamının önemli bir parçası haline getirmiştir. 'Mahremiyet' ve 'özel – kamusal' yaşam kavramını derinlemesine etkileyen, 'medya' ve 'dijitallik', konuttaki yaşam senaryosuna önemli bir altlık oluşturmuştur. Birey medya ve dijital dünya ile iç içe geçmiş bir yaşam modelini kendisine alternatif olarak seçmiş ve konutunun yapı elemanlarıyla bütünleştirmiştir.

Kavramlar: teknoloji (malzeme, yapım, iletişim), medya, dijitallik (yapı birimleri), özel – kamusal, mahremiyet, bireysellik

4.3. Yeni Yüzyılda Alternatif Yaşam Modelleri ve Geleceğin Konutu Örnekleri

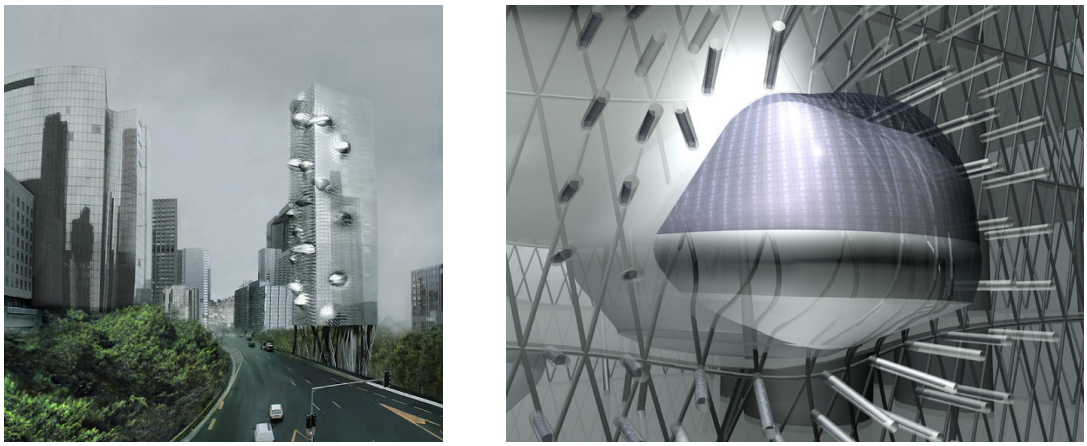
Yeni bir yüzyıla girilmesi mimarlar arasında büyük bir heyecan uyandırmış, geleceğe dair üretilen projelerdeki verimliliği arttırmıştır. Bundaki en önemli etken 20 yüzyıl sonunda genel bir değerlendirme yapıldığında, ortaya çıkan önemli sonuç olmuştur. Bu sonuç, dönemin önemli ve radikal mimarları tarafından öngörülen ve zamanında ütopya ve hayal ürünü olarak algılanan birçok projenin 80'lerden 2000'lere kadar kısa bir sürede gerçekleştirilmiş olmasının verdiği heyecandır. Bu dönemin heyecanı yeni yüzyıl başlarında tasarlanıp, büyük bir hızla üretilen 'Milenyum' ismini taşıyan yapılarda özellikle kendisini göstermiştir.

'Dijitalliğin' 80'lerin sonlarında ve 90'lı yıllarda mimari tasarıma ve mimari eğitime kattığı 'sonsuzluk', 'sınırsızlık' ve 'özgürlük', 21. yüzyılda tasarımlardaki varlığını daha da yoğunlaştırarak yoluna devam etmektedir. 20. yüzyıl sonlarında isimlerini sıkça duyduğumuz uluslar arası önemli mimarların, literatürden de anlaşıldığı üzere yeni yüzyılda tasarımlarını ve içeriklerini daha çok dijitalliğe kaydırdıkları

görülmektedir. Bilgi teknolojisindeki hızlı gelişmelerin konuta ve binalara aktarılması için dijitalliğin iyi bir araç olması önemli bir gerekçe olabilmektedir.

Un Plug Building, Francois Roche, Stephanie Lavaux,..., 2000, Paris,

'Un Plug Building', 'çevreye ve enerji kaynaklarına karşı 'duyarlı' bir projedir. Güneş ışıklarına karşı duyarlı alıcılar, foto-volkaik hücrelerle kaplı yüzeyi 'enerji üreten bir kabuk' oluşturmaktadır (Şekil 4.69). Binanın çok cidarlı 'kabuğu'nun 'canlı' gibi hareket edebilen tepkisel özellikleri, 'genleşerek' 'esneyebilme'sine olanak vermektedir. Bu sayede binanın hacmini arttırması ve etkin 'enerji' alanları vasıtasıyla kendine yeterli 'yaşam üniteleri' üretmesine olanak sağlamaktadır. Bu yaşam üniteleri, 'teknoloji'nin etkisiyle değişen çalışma alanlarının içeriğini tekrar ele alarak tanımlama eğilimi göstermektedir. Evde çalışmak ile ofiste uyumak ve yaşamak arasında yeni türden 'organik' ve 'işlevsel' ilişkiler yaratmaya çalışmaktadır. Projede, 'ev' ve 'iş' yaşam hücresinin kaçınılmazları olarak vurgulanmıştır. 'Hücre' 'kabuğu'nun 'esneme' potansiyeli, 'mekanın fiziksel kapasitesi'nde 'dinamik' rol oynamaktadır (Mimarlık ve Sanallık, 2002).

Şekil 4.69. Un Plug Building, Francois Roche, Stephanie Lavaux,… 2000, Paris (http://www.architecture.it/hp/copertina/19/immagini/unplug5big.jpg)

Konut, çalışma mekanını bir uzantı olarak kendi işleyişi içine almasının yanı sıra, kendisini de ofise 'dönüştürme' özelliğine sahiptir. 'Konumsuzlaşmış' olarak nitelendirilen dünyada bireye ofiste yaşama ve uyuma olanağını da tanımaktadır. Ofise dönüşebilen evin yanında, eve dönüşebilen bir ofis de söz konusudur.

Kavramlar: teknoloji (malzeme, üretim, yapım), esneklik, işlevsellik,değişim-dönüşüm (mekan, hacim, kabuk), dinamizm, hareket, ev – ofis, canlılık, duyarlılık (kabuk), enerji, ekoloji, sürdürülebilirlik

Üç Boyutlu Bahçe - 3D Garden, MVRDV, Hengelo, Hollanda, 2000

Üç Boyutlu Bahçe Projesi'nde, 'kent yoğunluğu' içerisinde konut, kendi 'peyzaj'ını bir 'dinamik' olarak içerisine almıştır. Bireye alternatif olarak, kendi peyzajıyla yatayda ve düşeyde iç içe yaşama olanağı verilmiştir (Şekil 4.70). Doğa, konut bloğunda her düzlemde gelişme göstermiş, bu da projeye hem konut sakinine 'yaşamsal', hem de metropol insanına 'görsel' bir 'dinamizm' katmıştır.

Şekil 4.70. Üç Boyutlu Bahçe - 3D Garden, MVRDV, Hengelo, Hollanda, 2000

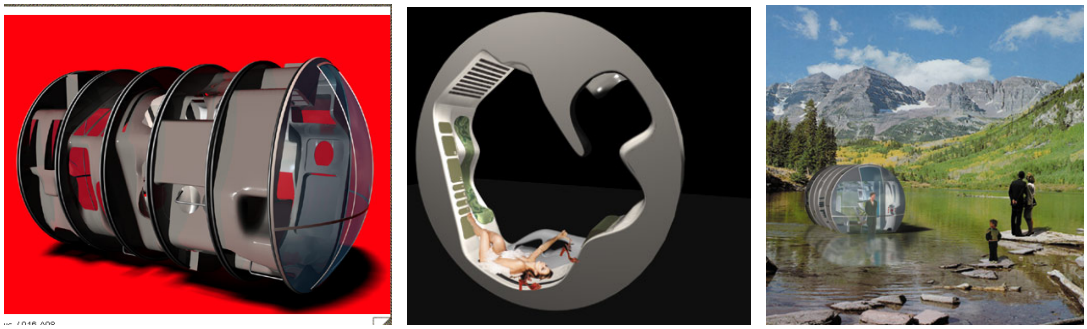
(Mimarlık ve Sanallık, 2002)

'Babil'in Asma Bahçeleri'yle başlayan tarihe yeni bir ek' fikriyle projelendirilmiştir. Bina içerisinde konut birimlerinin yanında ofis birimleri de yer almaktadır. Peyzaj alanları daha çok yaşama birimleriyle çakıştırılmak suretiyle planlanmıştır. Projede, 'konut', 'iş yeri' ve 'doğa'nın iç içe geçtiği 'dinamik', 'esnek' ve 'işlevsel' bir yaşam senaryosu yaratılmıştır (Mimarlık ve Sanallık, 2002).

Kavramlar: dinamizm (görsel, işlevsel), peyzaj, doğa (yatay, düşey), konut – ofis, işlevsellik, esneklik (mekan)

Alleswirdgut, Ingrid Hora, 2000, Viyana

Otomobil endüstrisindeki olanaklılıklar, 'prefabrikasyon' ve 'seri üretim'e dayalı en son teknolojiler, konut tasarımına ilişkin bilinmezlerle dolu, yepyeni olasılıklar sunmaktadır. Çünkü bu teknolojilerin 'statik' ve 'dural' olana karşı açtıkları bayrak, aynı zamanda barınağa artık binlerce yıl öncesindeki gibi bakmanın olanaksızlığı içindedir. Hala daha düz döşemeler üzerinde, keskin kenarları olan, duvarların ve taşıyıcıların ayırıcılığı ile tanımlanmış mekanlarda yaşamaktayız.

Şekil 4.71. - 4.72. - 4.73. Alleswirdgut, Ingrid Hora, Viyana, 2000 (http://www.alleswirdgut.cc/awg.php?go=TURNON)

Bu çalışmada dönme özelliği olan 'modüller'e yenilerini ekleme, 'monte – demonte' etme yoluyla iç mekanda 'sürekli' bir 'çeşitlilik', 'değişim-dönüşüm' ve 'dinamizm' sağlanabilmektedir (Şekil 4.71). Evde duvar, zemin ya da tavan arasında herhangi bir farklılık söz konusu değildir (Şekil 4.72). Yemek yaparken oturma ünitesi tavan, yemek masası duvar haline gelmektedir. Böylece her bir yeni 'modül' ile ev çok yönlü ve 'esnek' 'işlevler'e sahip olmakta ve tüm yaşam, farklı birleşimleriyle 'kombinasyon' benzer modüllerin içinde gerçekleşmektedir. Her bir modül 3 m. çapında, 1 m. derinliğinde ve yaklaşık 300 kg. ağırlığındadır (Mimarlık ve Sanallık, 2002). Bu da yaşam hücresinin kolaylıkla bir yerden başka bir yere taşınmasına ve konut sakininin 'mobil' bir hayat sürmesine olanak vermektedir (Şekil 4.73).

Kavramlar: teknoloji (malzeme, yapım, üretim), seri – kişiselleştirme, bireysellik, monte – demonte, modülerlik, kombinasyon, dinamizm, esneklik, değişim-dönüşüm, çeşitlilik (strüktür, iç mekan, işlev), mobilite

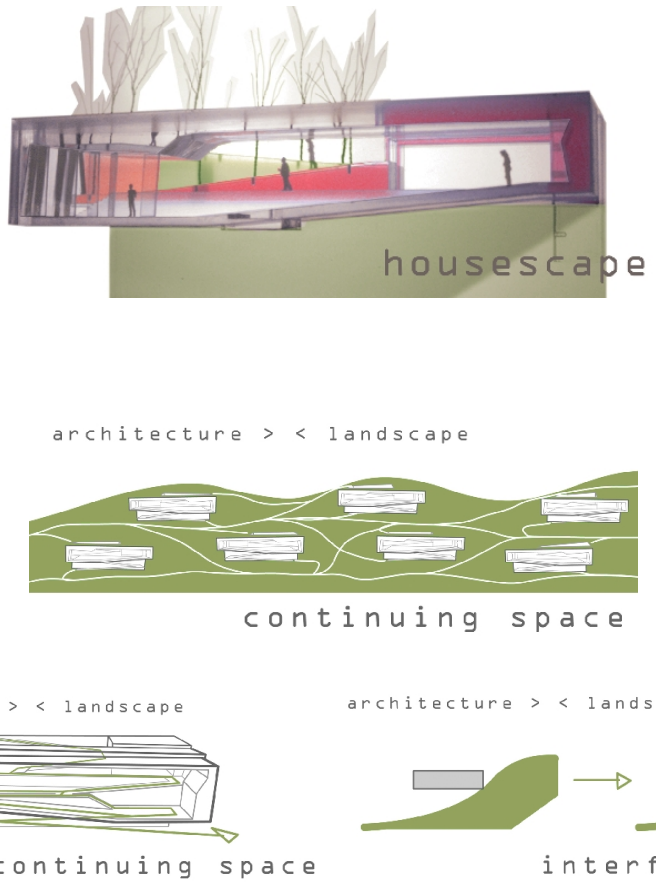
HouseScape, IaN+, 2000

IaN+'ın yeni ilgi alanları 'boşluklar' ve 'düzensiz', 'bozuk' yerlerdir. Mimar, alışkanlıklar içerisindeki düzeltmeleri aramakta ve her elverişli durumda 'karmaşık'

ızgaranın ‘grid’ içerisinde ‘bir kerelik bir mekan’ yaratmaktadır. IaN+ bu sırada ‘peyzaj’ ve ‘gövde’ arasında bir ‘karışım’ oluşturmakta, bunu ‘living-scape’ olarak tanımlamaktadır (Şekil 4.74).

Lived-in landscape -------→ Livingscape

IaN+, kati olarak işlevselciliğin minimuma ulaşmaya çalıştığı yerde, projenin durağan bir vücudun etrafına sıkı bir ceket giydirilmiş gibi inşa edildiğini ve mekanlar arasındaki bağlantıları kısıtladığını düşünmektedir. IaN+’a göre, konut biriminde amaçlanması gereken şeyin ‘maksimum’u ortaya çıkarmak olduğunu, ancak bunu yapmak için de ‘form’ üzerinde çalışmak yerine, ‘insanın yaşam sistemi’ üzerine sorular sorarak ve üzerinde çalışarak yapılabileceğine inanmaktadır.

Şekil 4.74. - 4.75. - 4.76. - 4.77. HouseScape, IaN+, 2000 (http://www.ianplus.it/)

‘Hareket’, ‘sirkülasyon’ ve ‘aktivite’ ‘özgürlüğü’nü üretmenin, ‘form’un (kabın) kendisinden ziyade, içeriğini önemseyerek sağlanacağını ve ‘form’a mekanları kullandırmak yerine, üretilen bu ‘işlevselliği’ ev sakininin mekanına yerleşerek sömürgeleştirmesi gerekliliğini ifade etmiştir. Bu sayede, iç mekanda ‘kentsel bir gelişim’in yayılmaya başlayacağı düşünülmüştür. Loft araziden izole edilerek, etrafı

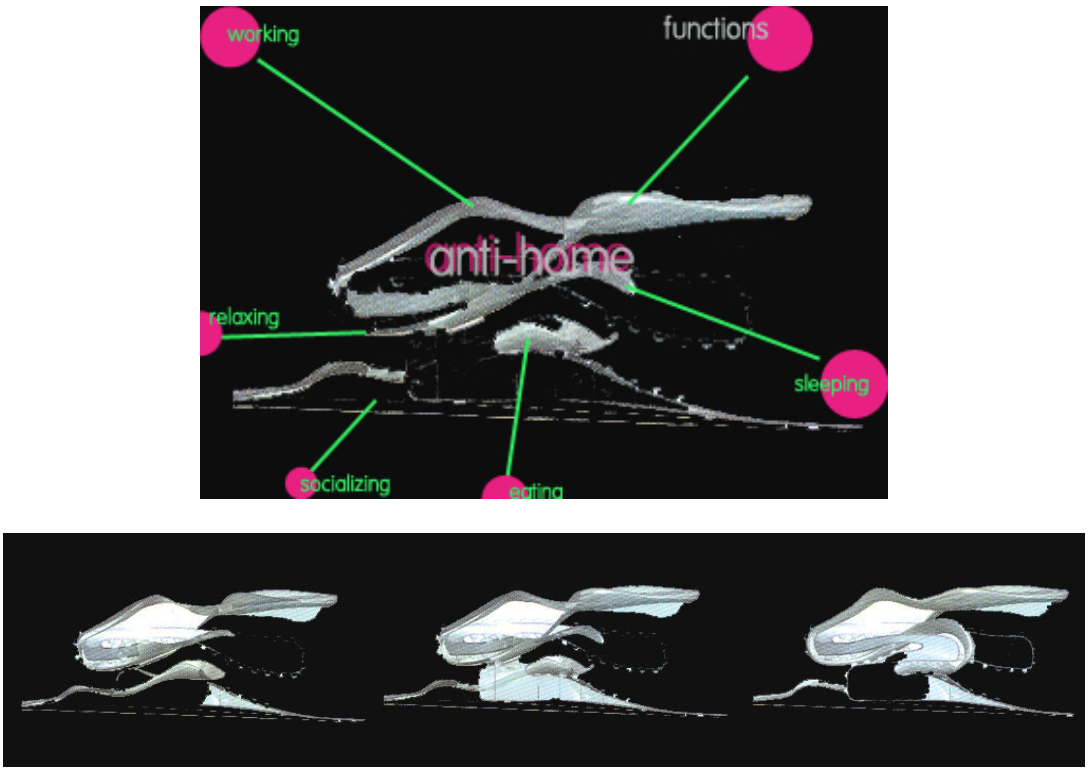
çevrilmiş bir mekan, diğer tarafta 'livinscape' ise 'mimarlık' ve 'peyzaj' arasında bir 'aktivite' tanımlamaktadır. Eğer 'topoğrafya' içerisindeki 'boşluklar ve oluklar iyi organize olur ve pürüzsüz bir bütünlük ve 'süreklilik' sağlar ise 'şehir' 'peyzaj' içerisinde kaybolacak, peyzaj şehre 'dönüşecektir' (Şekil 4.75 – 4.76) (http://www.ianplus.it/).

Ev sakinleri, konut birimi ve sağladığı 'esnek' fonksiyonlar arasındaki yeni ilişkilerinde kendi kurallarını çizmek ve yaşam modellerini yaratmakta hürdür (Şekil 4.77). Bu da kullanıcıya sonsuz sayıda 'alternatif yaşam modelini' sunmaktadır. Proje kapsamında, evler 'peyzaj' içerisinde çok 'çeşitli' mevkiler bulup seçebilmektedir. Bu sırada, her birim 'doğal' bütünün bir parçası olabilmektedir. Housescape, eş zamanlılık fikriyle, sosyal durumların mekansal 'duyarlılığı'nın kullanımında bir melezleştirme 'hibritleşme' eğilimi göstermektedir. Bu eğilimin nedeni de her projede elde edilen yeni bilgiler sayesinde yeni ihtiyaçlara ulaşabilmektir. Bir 'ara-yüz' tanımlama yolunda mimarlık adapte olmak zorundadır. Bu da 'ikamet etmek' ve 'peyzaj'a olan ihtiyacın arasındaki gerilimi yapılandırılacak bir 'boşluk' olması gerektiğidir (http://www.ianplus.it/).

Kavramlar: parazit (doğal-suni), konut - kent - peyzaj – topoğrafya, süreklilik (birey, yaşam, aktivite, yüzey, iç-dış mekan), dinamizm (yüzey, mekan), esneklik (maksimum fonksiyon, yaşam tarzı, konum), bireysellik, hibritleşme, maksimum, işlevsellik, özgürlük (hareket, sirkülasyon, aktivite)

Domesticity, Dagmar Richter Studio, Los Angelas, 2000

'Domesticity' özellikle 20. yüzyıl evinin 'bireysel' mekan anlayışındaki kırılma noktasından hareketle tasarlanmıştır. Özellikle e-mail ve internet yoluyla kurulan ilişkinin, evin iç mekanı ve öznelliğine ait anlayışı kırması ve neredeyse tüm dünyanın ev halini alması, mimarlar için asıl çıkış noktasını oluşturmuştur. Bu nedenle, projede 'elektronik medya' yardımıyla, 'özel – kamusal' ilişkisi yeniden tanımlanmaya çalışılmıştır.

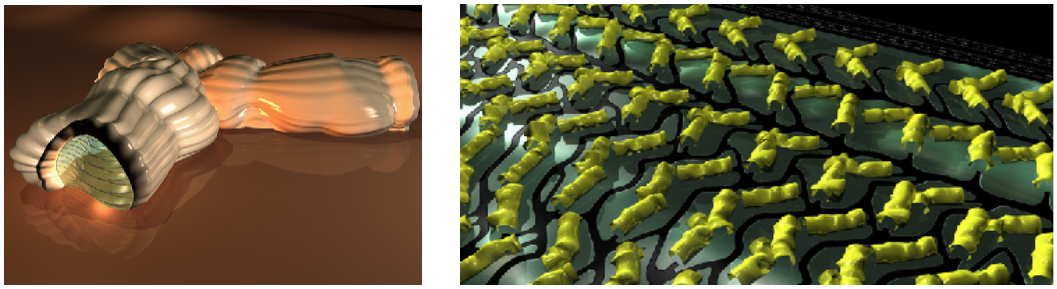
Şekil 4.78. Domesticity, Dagmar Richter Studio, Los Angelas, 2000
(http://www.ntua.gr/archtech/d-c/anti-home/index.html)

Eve ait olan bölgeler, birer lokal düğüm noktası olarak kabul edilmiş ve bu düğüm noktalarından kimisi, tekil konstrüksiyonların merkezine dönüştürülmüştür. Konut bireye 'işlev' ve 'mekan' olarak son derece 'esnek' bir yaşam sunmaktadır (Mimarlık ve Sanallık, 2002).

Kavramlar: bireysellik, medya – iletişim, özel – kamusal, sanal - gerçek, esneklik (mekan, işlev)

Off The Road-5 Speed, Lars Spuybroek, 2000, Hollanda

Standart olmayan prefabrik ev sistemi için bir öneri olarak geliştirilen ve bilgisayar yardımıyla üretilen prefabrike panellerle yapılan bu tasarım beş aşamadan oluşmaktadır; ilki kentsel düzeyde bir arayüz oluşturmaktır, ikincisi tipolojik düzeyde 'bükülme' ve evi araziye yerleştirmektir, üçüncü aşama program düzeyinde, dördüncü aşamaysa üretim düzeyinde projenin geliştirilmesini kapsar ve beşinci aşama yaşam düzeyidir. Her bir safha, kentsel planlama, mimari ve tekniklemeye yönelik değişmezlerden oluşan bir paketi, bireysel taleplerin farklılığına uyarlama girişimidir.

Şekil 4.79. Off The Road-5 Speed, Lars Spuybroek, 2000, Hollanda (http://www.noxarch.com/flash_content/flash_content.html)

'Off the road-5 speed' bu anlamda kişisel olan ile kamusal olan arasında farklı düzeyde bir ilişki kurma çabası içinde makine gibi çalışmak isteyen bir tasarımdır. O ev üreten bir makinedir. 23x6 metrelik modüller bireysel alan kuvvetleri tarafından deforme edilmeye açık olup, sınırsız varyasyona imkan tanımaktadırlar.

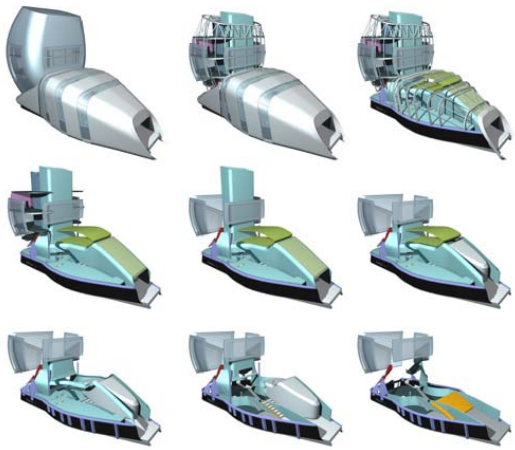
Kavramlar: esneklik (biçimsel, modüler, fonksiyonel), prefabribrikasyon, modülerlik, arayüz, topoğrafya, uyum, programlama, bireysellik, özel – kamusal, çeşitlilik (sınırsızlık, özgürlük)

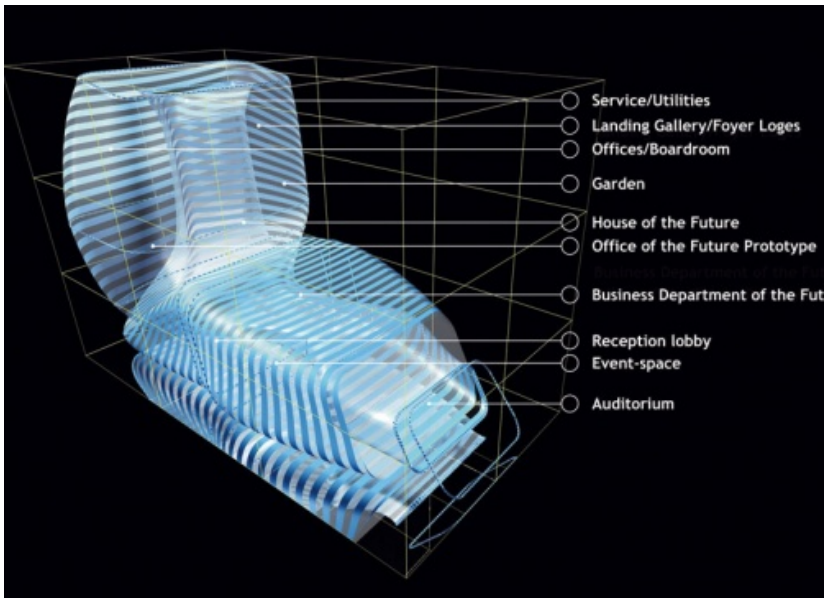
Living Tomorrow, Un Studio, Amsterdam, 2000 – 2003

'Living Tomorrow', Amsterdam'da inşaası tamamlanan, 30 dan fazla katılımcı firmanın geleceğin büro ve ev tasarımı başlığı altında ürünlerini sergilediği bir buluşma noktasıdır. Sergide günlük yaşamda yapmaya alıştığınız birçok basit işlevin bilgisayarlar tarafından nasıl yapılabileceği tanıtılmaktadır. İleride kurgulanan 'alternatif yaşam modeli', bütünüyle bilgisayarların kontrolü altında insanın günlük, doğal hareketlerini daha da azaltmaya çalışan bir tavır sergilemektedir (Kezer, 2006).

Bu tasarımın ana konseptinin temelini birbirine entegre olmuş örnek 'çevre', olayların geçtiği platform ve ortak imaj aygıtının kombinasyonu oluşturmaktadır. Binada 'geleceğin konutu' ve 'geleceğin ofisi' bir araya getirilmiştir. Tasarım, fonksiyonel alanları ve danışması içinde barındıran pavyon görünümlü tipoloji ve 'geleceğin konutu' ve 'geleceğin ofisini' barındıran kule tipolojisi arasında 'akışkan' bir değiş tokuş olarak tasvirlenmektedir.

Şekil 4.80. Living Tomorrow, Un Studio, Amsterdam, 2000 – 2003 (http://www.unstudio.com)

Mekansal organizasyon tek ve 'sürekli' bir yüzey olarak yapılandırılmıştır. Son olarak tekrar dışarıya doğru pavyon görünümlü alana giriş yapmadan önce, yatay parça iç tüpten dış dikey 'kabuğa' birleşmekte ve kulenin içine geri dönmektedir. Mülkün bir yarısı binanın kendisi ve altyapı desteği için kullanılmıştır. Diğer yarısı ise açık hava organizasyonları için ayrılmıştır. Bütün bu elektronik aletler ve gelişmiş teknoloji, yanında karmaşık tasarımları ve 'hijyenik' ortamları da getirmektedir. 'Esneklik' binada çok büyük bir önem taşımaktadır. Flat monitörler, renk değiştiren duvarlar ve ışıklar tamamen daha 'özgür' bir 'iç mekan' sağlamak için tasarlanmıştır. Evdeki her kullanıcı kendi kimliğini tanıttığı anda, evde 'ana bilgisayar'a bağlı olan her şey kullanıcının isteğine göre yeniden düzenlenmektedir.

Bütün bu geleceğin ev ve büro mekanını içinde barındıran bina ise yine gelecekte önemi daha çok anlaşılacak olan 'enerji yönetimi' ve kullanımı açısından oldukça gelişmiştir. Binada ısı pompasıyla iç iklimlendirme gerçekleştirilmektedir. Galeri mekanının üstünde yer alan güneş pilleri binanın enerji gereksiniminin bir bölümünü karşılamaktadır (Kezer, 2006).

Kavramlar: iletişim, esneklik (iç mekan, dış mekan, fonksiyon), hijyen, özgürlük, kalite (günlük hayat, iş hayatı), süreklilik (yüzey, kabuk), ekoloji, sürdürülebilirlik (enerji), çevre (uyum, ilişki)

NUC-Nomad Use, Camaleonics, S'A Arquitectos, 2000

'Çağdaş bir ev istiyorum… fakat bunu üzerine yaptıracak bir arsam yok… nerde yaşamak istediğimi bile bilmiyorum aslında… neden bir 'prefabrik' evim olmasın ve ben onu istediğim yere koymayayım… ben buraya veya oraya ait değilim..nerde yaşayacağımı seçebilirim.. doğa veya manzara ile ilgili olarak başka bir yere gitmek istediğimde bunu yapabileyim istiyorum.. uzak ama yakın olmak istiyorum … kişiliğimin ve yaşamdan isteklerimin 'özgür' kalması gerekli…Yaşamım basmakalıp bir yaşantı değil, ve de olmamalı. Eğer elbiselerim, bilgisayarım, yediklerim bana özgü değişken şeylerse evimi neden değiştiremeyeyim ki ? istediğim bir tür 'dijital' ve bukalemununkine benzer, 'çevre'ye 'uyumlu' olarak 'değişken'lik gösterebilen, değiştirebilir bir 'kabuk'tur belki de… sizce bu çeşitli kabukları internetten indirebilir miyim?…'

Şekil 4.81. NUC-Nomad Use, Camaleonics, S'A Arquitectos, 2000

(http://www.newitalianblood.com/show.pl?id=2005)

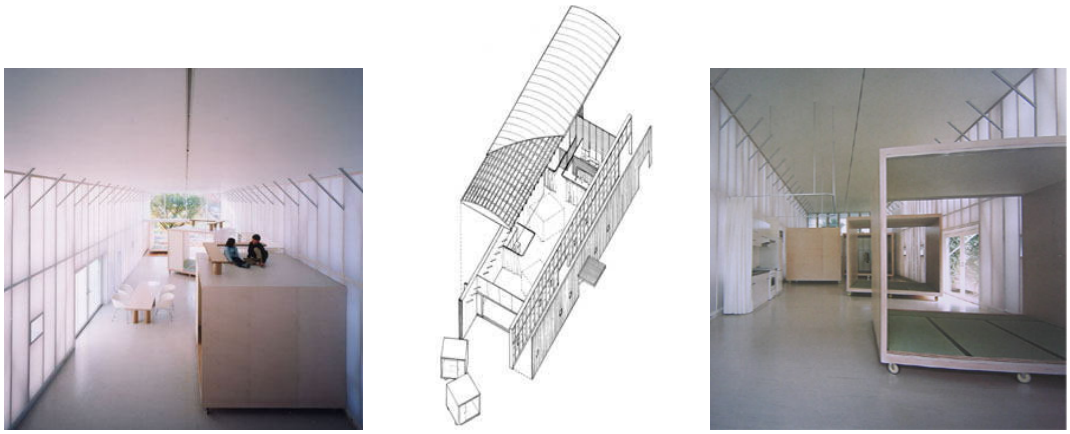
Projenin senaryosu, evinin içerisinde 'birey'in 'talep' ve 'arzular'ına her şekilde cevap verebilecek, birçok alternatifi içerisinde barındıran, sıra dışı bir konut hedeflenmiştir. Bunu yapabilecek bir konutun, bukalemun gibi şekil değiştiren, 'programlanabilir', 'dijital' bir ev projesi olabilirliği düşünülmüştür. 'Akıllı', 'dijital'

duvarlar, bireyin arzuladığı atmosfere göre 'kabuk değiştirebilmek'te ve 'çeşitli' şekillere bürünebilmektedir. Mimar, bireyin her türlü arzusuna ve ihtiyacına anında cevap verebilecek, kalıpları olmayan, sıra dışı, 'esnek', 'özgür', 'mobil', 'dinamik' ve 'sınırsız' bir yaşam modeli sunmaktadır.

Kavramlar: geçicilik, özgürlük, sınırsızlık, mobilite, adaptasyon (çevre, yaşam şekli, talep), özelleşme, bireysellik, dijitallik, akıllılık (yüzey), dinamizm, esneklik,

Çıplak Ev / Naked House, Shigeru Ban, , Saitama, Japonya, 2000

Çıplak Ev, büyük açık bir mekandan oluşan, içerisinde bireylerin ruhsal durumlarına ve iklimsel şartlara bağlı olarak, farklı birçok pozisyonda, mobil olarak hareket edebilen kübik birimler barındıran bir konut projesidir.

Şekil 4. 82. Çıplak Ev / Naked House, Shigeru Ban, Saitama, Japonya, 2000

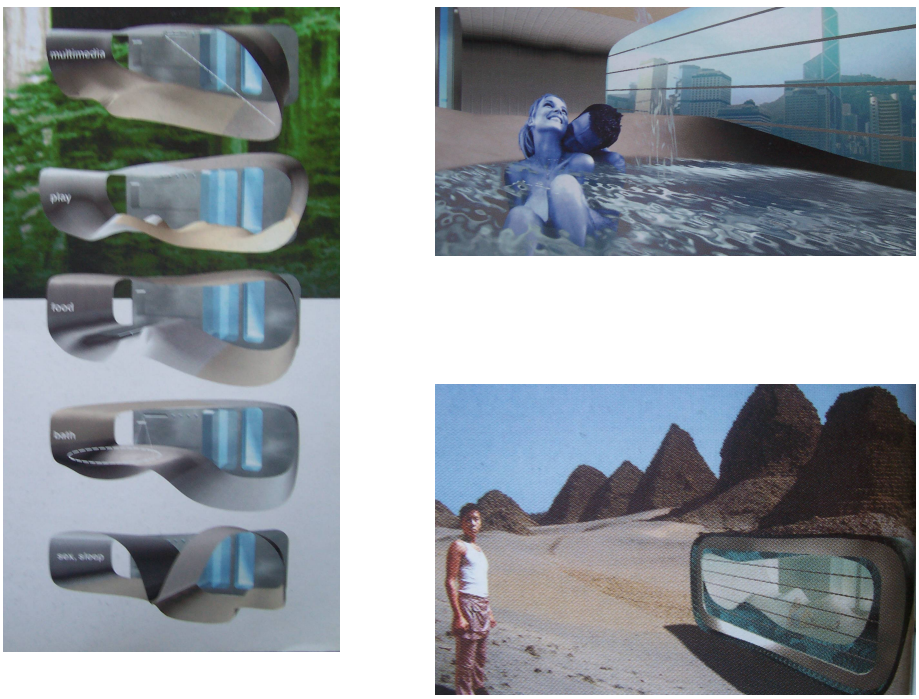
(Brayer & Simonot, 2002)

Projede özel yaşam olgusu minimuma çekilmiş, aile bireyleri hiçbir şekilde izole olmamış, fakat kendi bireysel aktiviteleri için, birliktelik hissinden kopmadan, mekanlara olanak verilmiştir. Bu transparanlık içerisinde, 4 hareketli açık oda kabı (container) mahremiyet olgusunu ortadan kaldıracak şekilde, pencere, kapı veya duvar içermemektedir. Proje toplam beş kişilik olan bu aile, üç jenerasyonun yaşadığı bir yaşam senaryosu içermektedir. Transparanlığın azami derecede kullanıldığı, mahremiyetin ve özel hayatın tamamen ortadan kaldırıldığı 'Naked House' projesi, bir alternatif yaşam modelidir. (Brayer & Simonot, 2002)

Kavramlar: esneklik (mekan, fonksiyon, malzeme), çeşitlilik (aktivite), çekirdek aile, özel – kamusal, mahremiyet, bireysellik, peyzaj, çevre, mobilite, teknoloji, hafiflik (malzeme)

H-OUSE, MaoTomasso Avellino, Frederico Cavalli, 2001

H-OUSE deneysel bir proje niteliğindedir, küreselleşme ve zaman bağımlı yeni mekan anlayışına karşılık gelen bir mimariyle ilgilenmektedir. Yerel ve küresel, sürdürülebilir ve sürdürülebilir olmayan, madde ve maddesizlik arasındaki bu dünyanın arayüzünde barınmayı tekrar sorgulamaktadır. Tasarımın merkezindeki temalardan birisi sürdürülebilir; bir evi inşa ederken ekolojik dengeleri gözetmek, arazinin gelişimine ve kullanımına yönelik keskin stratejileri belirlemeyi gerektirmektedir. İkincisi yerel ve küresel arasındaki eklemlerin kestirilemezliği; bu konumda büyük bir esnekliğe, hızla gelen gelişmeleri karşılayabilmeyi kullanıcıların değişen ihtiyaçlarını karşılamayı beraberinde getirmektedir.

Şekil 4.83. H-OUSE, MaoTomasso Avellino, Frederico Cavalli, 2001

(Archilab, 2002)

Üçüncü olarak, tüketim toplumunun maddesizliğe katılabilmek; tüm medya ürünlerini, arzunun yeni sanal objelerinin bir öncekileri artığa dönüştürdüğü nesnelerini de kucaklayabilmek olarak yorumlanmıştır. Ekolojik, esnek ve sanala yönelik geniş bir sorgulamayı içeren bu yaklaşım, bu nedenle sonsuz bir dönüşüm dizgesini kapsamayı gerektirmektedir. Bu nedenle H-ouse'un tasarımında katlar, içinde yaşanılan yüzeyler olarak düzenlenmişlerdir. Tüm düşey ve yatay elemanlar

tek bir sürekli yüzeyin içinde çözülmüş, kullanıcıların evle kurduğu ilişki ile bozulan, uyarlanan, ikizlenen ya da çoğaltılan mekanlara dönüşebilme potansiyeliyle tasarlanmıştır. Böylelikle H-ouse, evrensel kullanıcı, görsel küre ve fiziksel dünya arasındaki aktif ara yüzü barınak olarak tanımlar.

Kavramlar: zaman, yerel-global, sürdürülebilirlik, ekoloji, topoğrafya, esneklik, değişim ve gelişim, işlevsellik, medya, sanallık, süreklilik (yüzey, kabuk, mekan), arayüz

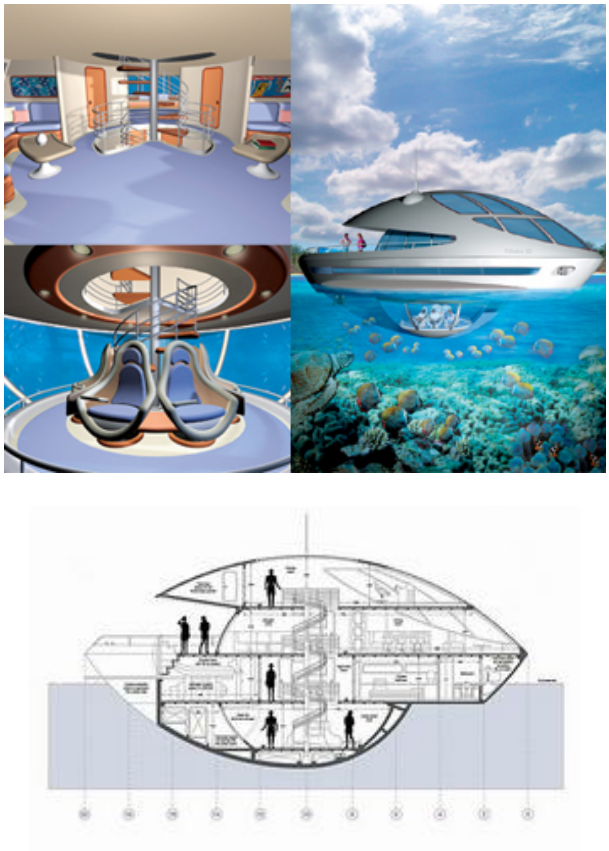
Trilobis 65, Giancarlo Zema, 2001

'Dünyanın yalnızca dörtte biri kara, geri kalan kısmı ise uçsuz bucaksız okyanuslarla kaplı' şeklindeki bir düşünceden yola çıkmış olan Giancarlo Zema insanların gelecekte yaşamlarını sürdürebilmek için mutlaka denizlere açılarak oralarda yaşamayı öğrenmeleri gerektiğini düşünmüştür. Bu alternatif yaşam modelinin gelecekte insanlar için son derece büyük önem taşıyacağına inanmıştır. Bu nedenle yaptığı tasarımlarda yüzen ev konseptini baskın şekilde kullanmış ve her defasında daha da geliştirmiştir . Aynı zamanda Avrupa Uzay Ajansı (ESA) için de tasarımlar yapan Zema deniz üzerinde yerleşim oluşturma konusunda tasarımlar üretmeye devam etmektedir. Zema'nın su üzerinde yaşam konseptine sahip tasarımları arasında Trilobis 65, alternatif bir yaşam modeli tanımlaması açısından çok önemli bir örnek projedir.

Adını 500 milyon yıl önce yaşamış dev istiridye Trilobis'den alan yüzen ev projesi toplam 4 katlıdır ve spiral bir merdivenle birbirine bağlanmaktadır. Genişliği 20 m. ye kadar ulaşan Trilobis, 6 kişilik yaşam birimi olarak tasarlanmıştır.

Sahillerde yerleşime uygun olan Trilobis'in amacı okyanus habitatına uygun olarak bir deniz yaşamı sunmaktır. Mekan organizasyonunda esnek ve fonsiyonel bir düzenlemeye gidilmiştir. Yüzen evin su altında kalan bölümü tamamen cam olan dev bir fanustan oluşmaktadır, aynı zamanda yemek ve oturma odası olarak da kullanılmaktadır. Deniz seviyesinin yaklaşık bir metre altında ise yatak odaları bulunmaktadır, üst katları mutfak, banyolar, kaptan köşkü ve oturma bölümleri olarak tasarlanmıştır. Aracın 300 beygir gücünde motoru hidrojenle ve tamamen sessiz çalışmaktadır. Elektrik sorunu ise yeni nesil güneş enerjisi panelleriyle çözülmüş. Aracın tam cam aksamıyla, aynı zamanda enerji üretimi için gereken gücü

güneşten almak mümkündür. Ürettiği gücün kendi kendine yetebilirliği konut sakinlerine ekolojik ve sürdürülebilir yaşam sunmaktadır.

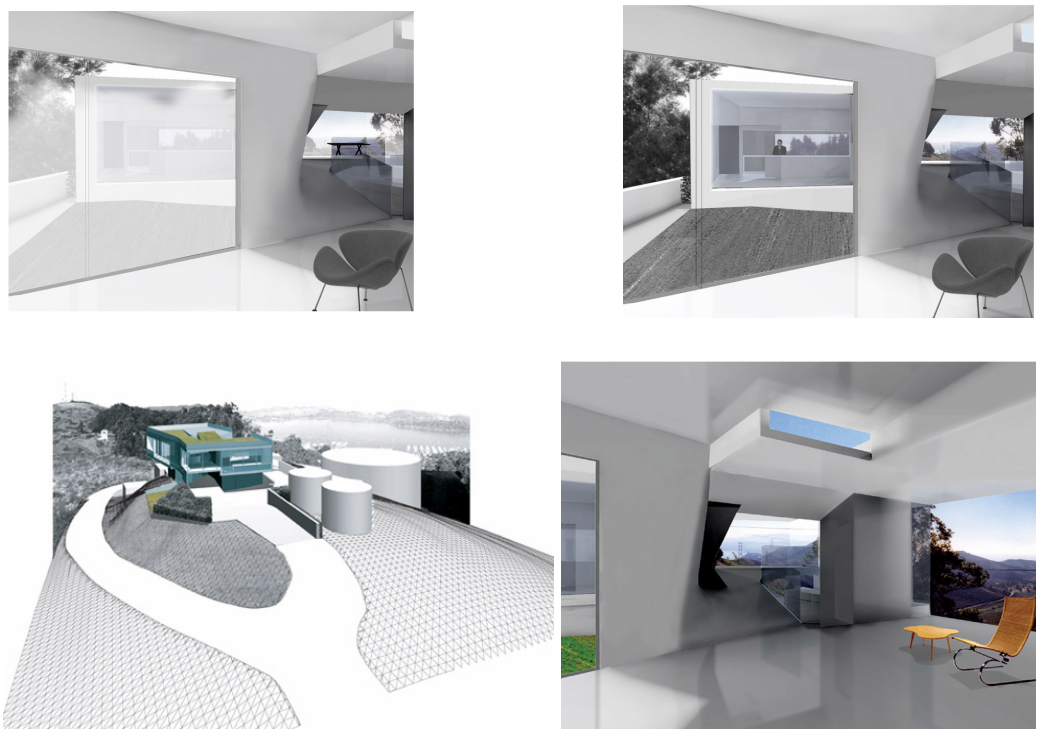
Şekil 4.84. Trilobis 65, Giancarlo Zema, 2001
(http://www.giancarlozema.com/home-page.htm)

Özel olarak tasarlanan iskelesi ile yüzen evler birbirine bağlanarak bir ada kolonisi de oluşturabilmektedir. Trilobis 65 ev sakinlerine okyanus üstünde farklı ve esnek bir habitat sunmaktadır ve konut adaptasyon sürecini yerel süreçte yaşadığı topoğrafyadan ziyade okyanus koşullarında yaşamaktadır. Bu nedenle topoğrafya yerine okyanusta meydana gelecek doğal ve iklimsel süreçler ve çevre koşullarındaki sürekli değişim konut adaptasyon sürecinde bir dinamizm oluşturmaktadır. Kullanıcının yaşantısına hareket, ve özgürlük katması, yerel yaşamdan mobil yaşama bir geçiş sağlaması açısından da alternatif yaşam modeli sunan, bir su altı yaşam birimidir.
(http://www.yapitr.com/turkce/haber_detay.asp?NewsID=32662&haberoylandi=2)

Kavramlar: teknoloji (malzeme), ekoloji, sürdürülebilirlik, habitat, adaptasyon (doğa, çevre, iklim), mobilite, hareket, dinamizm, özgürlük, esneklik (iç mekan, dış mekan)

Fog House (Sis Evi), Iwamotoscott, Marin County, California, 2001

Dijitallik aynı zamanda mimarlara eleştirel dijital bölgeselcilik olarak neyin tanımlanacağı konusunda keşiflerde bulunmasına yardımcı olur. Iwamotoscott'ın 2001 Fog House Projesi California'da Marin County'de yapılmış bölgeselciliğe iyi bir örnektir. Yılın bir dönemi boyunca sis San Francisco'nun Bay bölgesiyle eş anlamlı, tepeli bu araziden geçer. Sezonluk bu sisin izlediği yol evin konseptine dahil edilmiştir. Sis evin içinde yaratılmış bir boş mekandan geçer. Bölgesel oluşturulmuş boşluklar sisle dolarak bu seçkin, basit, camdan evi kütlesinin her tarafında bir oyulmuş görüntüsü yaratmıştır. (Rosa, 2003)

Şekil 4.85. Fog House (Sis Evi), Iwamotoscott, Marin County, California, 2001

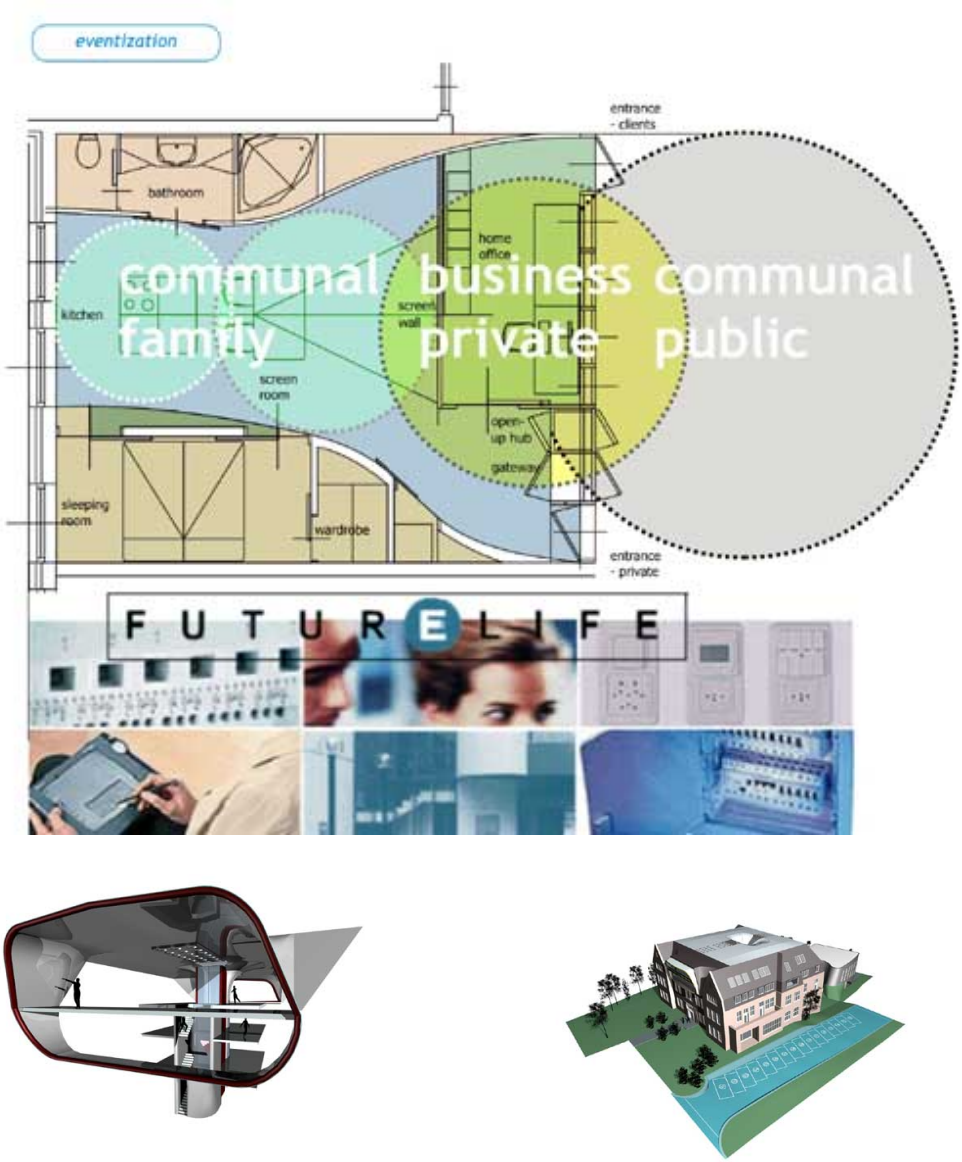
(http://www.iwamotoscott.com/ISARhome.html)

Sis Evi, günlük hayatın karmaşık mekansal ve geçici dinamiklerini yüzey ve peyzajın formal ve deneysel faaliyetleriyle iç içe geçirmek üzerine çalışılmış bir konut projesidir. Mimar, doğanın dinamik etkisi olan sisi, konut mekanıyla birleştirerek bu dinamizmi ev sakinlerinin günlük hayatına taşımıştır. Kullanıcının bütün istekleri ve ihtiyaçları gözetilerek, konut ve ofis kültürü birleştirilmek suretiyle, eksiksiz olarak farklı alternatif bir yaşam senaryosuyla konuta yansıtılmıştır.

Kavramlar: dinamizm (görsel), peyzaj, manzara, doğa – iklim, adaptasyon, esneklik (mekan, fonksiyon)

Akıllı Apartman Binası, Un Studio, 2001 – 2005

Hilversum'daki Akıllı Apartman Binasının organizasyonu hem kentsel hem de mimari ölçekte işlemektedir. Tek bir sistemde, günlük 'yaşam'la 'çalışma' durumunun 'esnek' bir birlikteliği söz konusudur. Sistemin ihtiyacı yeni yaşam tarzlarını ve çalışma stillerini barındırmak ve çoğaltmaktır. Slogan olarak: 'nerede ve ne zaman olursa olsun yaşar ve çalışırız.' Bu slogan ilk olarak içerikle ilgilidir, sadece konumla ilgili değildir.

Şekil 4.86. Akıllı Apartman Binası / Smart Apartment Building Un Studio, 2001 – 2005 (http://www.unstudio.com)

Var olan binanın sınırları bir binadaki yeni strüktürel karışımın limitini tanımlamaktadır. Henüz sakinlerin yaşam ve çalışma taleplerini kolaylaştıran kapalı servislerin ve açık protokollerin yayılması, iç merkezi noktadan tetiklenmektedir. 'Hareket merkezi' (hub) 'dijital' 'bilgi'nin, fiziksel malların ve 'iletişim merkezleri'nin 'alıcı'sı ve 'dağıtıcı'sıdır. Hub, mekanda ve zamanda paylaşılan özel alanları birleştiren ve bağlayan ana programları barındıran alettir. Bunu yaparken de bir geçiş alanı yaratılmakta, bu alan yerinde çalışma amaçlı kullanılmaktadır.

'Akıllı' apartman konutunun kullanıcıları, binadaki ikamet temelli ilk yerleriymiş gibi 'özel' bir 'hücre' sahiplenmektedirler. 'Kamusal' 'hub', her türlü etkinliği ve üst yapıyı konutlarda yaşayan topluluk tarafından paylaşılacak şekilde karşılamaktadır ve binanın, akıl ve kaynak noktası olarak hizmet etmektedir. 'Hub'ın özellikleri geçişsel giriş bölgesinden özel alana giriş yapmakta, hücreler arasındaki iletişimi sağlamasının yanında koşullar arasında tampon görevi de görmektedir. Konut sakinlerinin hangi 'zaman' ve hangi derecede çevrelerini kullanacakları, nerde ve ne çalıştıkları durumu gibi çok fazla yapılacak bir şey yoktur, ancak zamanlarını nasıl yapılandırdıkları çok önemlidir.

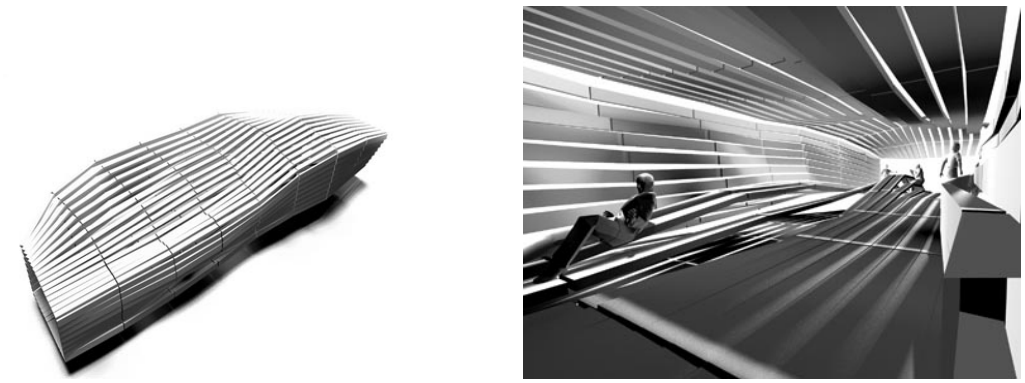
İki çeşit çalışma tipi tanımlanmaktadır: 'saatli çalışan'; günlük rutin aktivitelerini fazlar halinde bölümlere ayırmaktadır. Vardiya, ofisin çalışma süreleriyle belirlenmektedir. Verilen işin iletişim saatleri veya okulun zaman çizelgesi, 'zamanlı çalışan'ın çevresini kullanma şekli, günün zamanlarına bağlı olarak farklılaşmaktadır. 'esnek çalışan'; gece ve gündüz zamanını benzer şekilde organize etmektedir. Zaman aralıkları aktivitelere ve rekreasyonlara bağlıdır ve ayrılmadan ziyade birbirine bağlanmaktadır. Esnek çalışan rutine bağlanmadan, çok esnek şekilde zamanını aktivitelere bağlamaktadır. Esnek çalışanların zaman yönetimi herhangi bir zamana herhangi bir aktiviteyi koyulabilinmektedir. Belirli bir zamanda, bütün aktivitelerin her birinin bu çalışan tarafından yapılma ihtimali aynı olarak tanımlanmıştır.

Kavramlar: zaman, ölçek (kentsel - mimari), ev – ofis, esneklik, işlevsellik (fonksiyon, mekan), akıllılık, dijitallik, uyum, (merkezi iletişim ağı 'hab')

E-motive House, Kas Oosterhuis, Rotterdam, 2002

'E-motive House' tamamen 'endüstriyel', 'programlanabilir', 'esnek', 'monte-demonte' edilebilir, yenilikçi ve yakın gelecekte 'uygulanabilir' bir konut projesi

olarak değerlendirilmektedir. Bir bina ne kadar yenilikçi olabilir? Mimari sanat haline gelir ya da bir bina olarak mı kalır? E-motive House, gibi yüksek düzeyde yenilikçi bir ev dizayn etmek faydalı mi? …gibi soruları soran ve cevaplarını arayan alternatif bir projesidir.

Şekil 4.87. E-motive House, Kas Oosterhuis, Rotterdam, 2002
(http://www.oosterhuis.nl/quickstart/index.php?id=348)

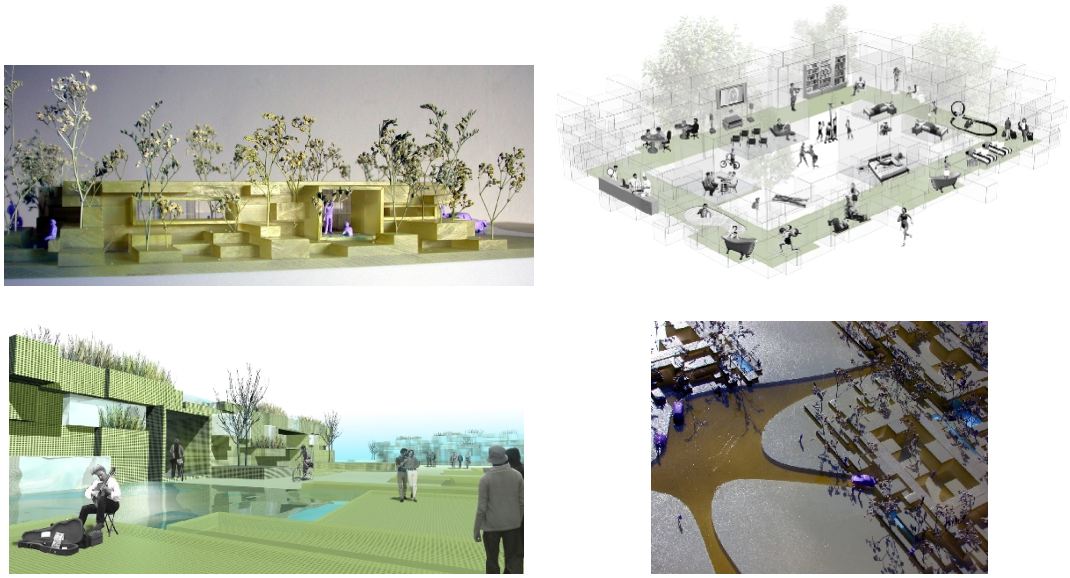
'E-motive House' gerçeğe yayılabilecek bir deney durumudur. Evin ve mobilyaların inşaası uygulanabilir durumdadır. Herşey değişebilmektedir, 'işlevsel' mekanlar, çalışma yerinden, yemek ve uyuma yerine 'değişebilir' bir 'esnekliğe' sahiptir. Programlanabilir bir yapıdır. Duyarlı olan eve genel şekil vermek için odalar 'genişleyebilir' ve 'büzülebilir' bir 'esneklik'tedir, bu 'hareketlilik' aynı zamanda kabuğu ve mekanları 'dinamik' kılmıştır. 'Duyarlılık' ve 'uyum' 'konut', 'çevre' ve 'birey' arasında hem 'duygusal' hem de 'fiziksel' 'iletişim' ve 'etkileşim' sayesinde sağlanmıştır.(http://www.oosterhuis.nl/quickstart/index.php?id=348)

Kavramlar: teknoloji (malzeme, yapım, üretim, iletişim), esneklik (mekansal, strüktürel), programlanabilirlik (ev, çevre), hareket, dinamizm (mekan, kabuk), etkileşim, iletişim (duygusal-fiziksel), (insan-ev), monte – demonte, uyum (çevre, birey, konut)

Geleceğin Evi / Future House, IaN+, Uluslararası Yarışma, 1. Ödül, Italya,

Evcil mekanda yaşamanın şekilleri birçok sebepten dolayı değişmektedir. Bu 'değişim'in ana sebeplerinden biri 'kamusal' mekanın geçirdiği 'dönüşüm'dür. Paradigmanın değişimi özel mekan yapısında radikal bir değişim göstermemektedir, fakat bu daha çok konut mekanının 'işlev'i ve 'kullanım'ı yolunda bir dönüşümdür. Bu geleceğin evi 'açık mekan' olarak şekillenecek, huzurun çok 'işlevsel' merkezi, 'öğrenmek' için bir yer, 'çalışmak' için bir yer, her şeyden önce büyümüş bir

topluluk için bir ‘eğlence’ yeri olacaktır. Konut, ‘özel’ alanı istila eden ‘kamusal’ alanın sınırları içinde ve özel mekanın kendini projelendirdiği özel mekan içinde farklı yaşam modelleri olarak düşünülerek tasarlanmış sosyal mekanlara karşılık gelmektedir. Önerilmiş mekan şeması oldukça basittir.

Şekil 4.88. Geleceğin Evi / Future House, IaN+, Uluslararası Yarışma, 1. Ödül, Italya, 2004 (http://www.ianplus.it)

Evin şekli, bir duvarı tanımlayan şehrin sınırlarına bağlı olarak, verilen arsanın sınırlarını tekrarlamaktadır. Mekansal şema bu çevreye bağlı olarak gelişmekte ve ‘peyzaj’ın bir parçasını vurgulamaktadır. Bu şema, ev ‘domus’ fikrini ‘sürekli, sınırsız ve esnek bir mekan’a dönüştürmektedir. Bağlantı mekanları genişlemekte ve birçok kullanıcının ihtiyaçlarına göre kendini ‘adapte etmek’tedir. Bu kullanıcılar, uzaydaki hareketten meydana gelen hacmin devamlı şekli içinde, kendi gerçek mekanlarını yaratma arzusundadırlar ve ‘gerçek mekan’ ‘dinamik’ ‘aktivite’lerin mekanıdır. Mekansal içerik, ‘sürekli’ bir ‘evrim’ içinde olan aktivitelere ‘adapte ederek’, içerisinde gerçek mekanını bulmanın mümkün olduğu bir halkaya benzetilmiştir. Evin dış çevresinin yapı sistemi, toprak, su gibi tarımsal olarak ‘ekolojik’, değişik ‘materyal’lerle doldurulmuş, farklı boş blokların rastgele kümelenmesiyle şekillenmiştir.

Kavramlar: değişim – dönüşüm, özel – kamusal (açık mekan), işlevsellik, çeşitlilik (ev - iş), esneklik, süreklilik, sınırsızlık (iç-dış mekan, peyzaj, doğa, çevre), ekoloji, adaptasyon, dinamizm (aktivite, mekan), gerçeklik

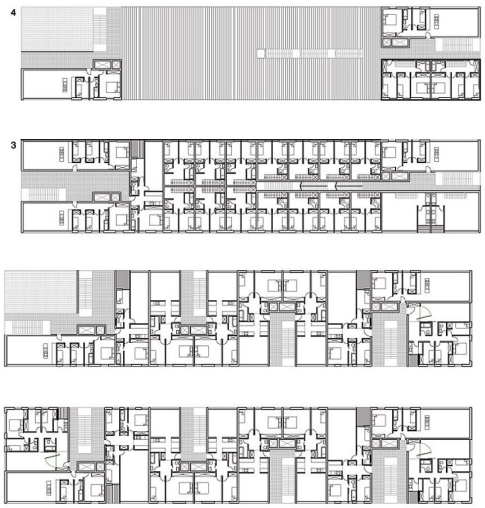
Mirador Konut Blokları, MVRDV, Madrid, İspanya, 2004

İspanya'nın gittikçe artan arsa değerleri ile ciddi bir konut üretimi başlamıştır. Bu durum Madrid'de eski şehrin etrafında konumlanmış devasa konut bloklarıyla farkedilmiştir. Avlunun etrafını sarmış olan yeni yapılanmış büyük bloklar, kendi içine dönük yeni şehirler oluşturmuştur. Bu dışa dönük yaşayan geleneksel İspanyol kültürüne tamamen tezat bir yaşam senaryosu oluşturulmuştur.

İlk kaçışta, apartman bloklarının çevrelediği, şehrin silüetine ve Guadarrama Dağları'na bakan 'kamusal' bir avlu oluşturulmuştur. İkinci "kaçış" olan kule modern şehir hayatı için gereken açık alanları sağlamıştır. 40 metre yükseklikteki izleme terası yaşayanlara ve komşularına iletişim kurabilecekleri ve gökyüzünü izleyebilecekleri bir bahçe sağlamıştır.

Şekil 4.89. Mirador Konut Blokları, MVRDV, Madrid, İspanya, 2004 (http://www.arkitera.com/project.php?action=displayProject&ID=126)

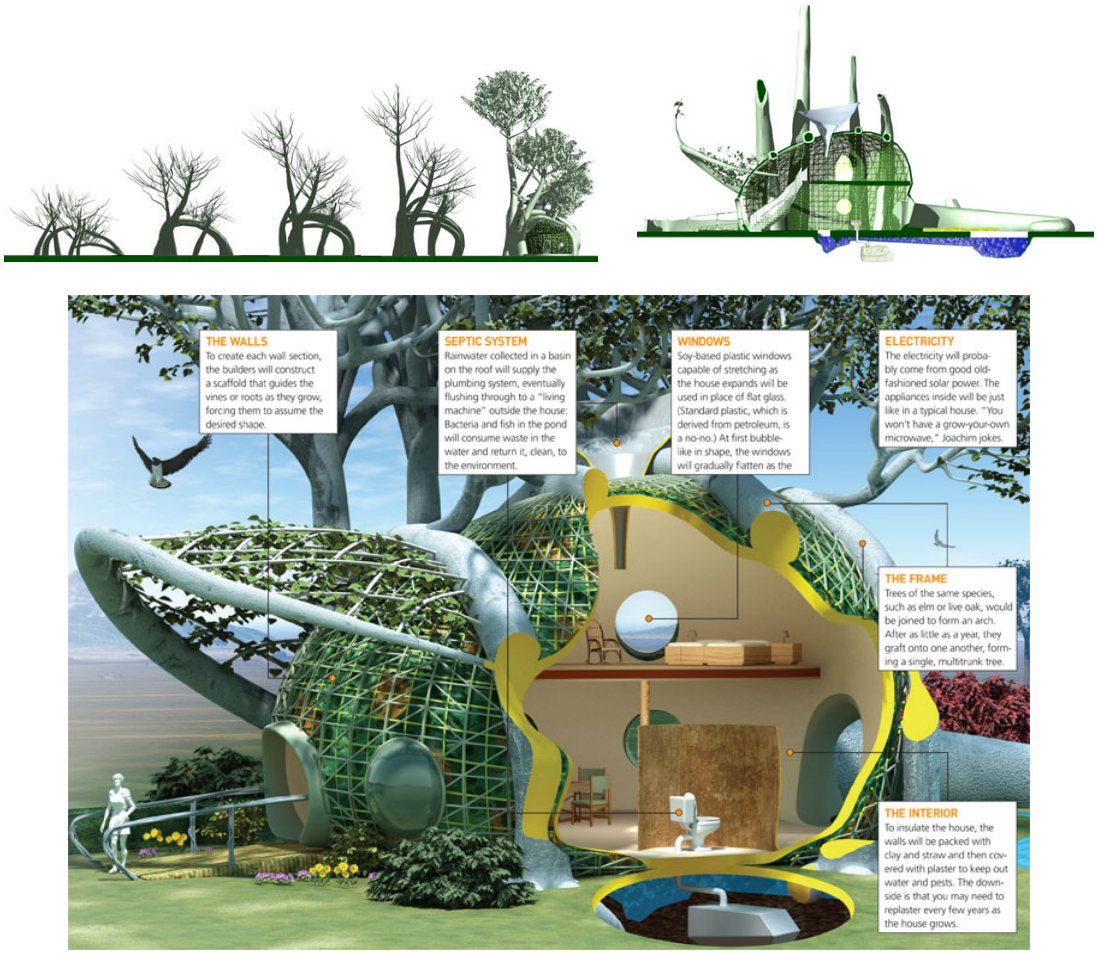
Mirador konut bloğu, yeni şehir alanlarına ve bu alanların çevresine 'yerel' bir mimarlık sunmaktadır. Yükseltilmiş meydan farklı 'komşu'larla, çok çeşitli sosyal statülere yönelik farklı konut tipleriyle çevrilmektedir. Standart aile birimlerinin gerçekçi bir şekilde tekrar eden serileriyle tezat oluşturarak öneride kullanılan yaşam alanları ufak boyutlu binalar şeklinde çözülmüştür. Bu bloklar istiflenip ve birbirine yapıştırılarak yeni tip bir kule şeklinde süper-blok oluşturmuştur. Merdivenlerden, hollerden, platformlardan ve yollardan oluşan düşey sıralar oluşturmuş, düşey bir komşuluk alanı şekillendirilmiştir.

Çevrede düşeyde gelişen sosyal 'dinamizm', 'peyzaj', konut tiplerinde görülen farklılaşma ve komşuluk ilişkileri Mirador'da düşeye taşınmıştır. Bina sakinlerine yatayda ve düşeyde sunulan 'çeşitli', 'esnek' konut tipolojileriyle ihtiyaç duyduğu veya beğendiği konut tipinde seçip yaşama şansı vermektedir. Mirador, kendi içerisinde konut sakinlerine alternatif yaşamsal bir model geliştirmiş bir tasarımdır ve gelecekte bu bölgede yapılacak yüksek katlı konut bloklarına da kurduğu bu 'alternatif model'le bir örnek teşkil etmektedir.

Kavramlar: dinamizm (yatayda), peyzaj – sirkülasyon, yerel yaşam, çevre, uyum, imaj, yoğunluk (doluluk - boşluk), çeşitlilik - esneklik

Fab Tree Hab, Mitchell Joachim & Javier Arbona, MIT Team H.E.D.(Human Ecology Design), 2006

Güneş enerjili ve geri dönüşüm özelliği olan 'yapı malzemeleri'nin, insanlar için yeteri kadar yeşil ve 'doğal' olmadığı düşüncesine ve 'sürdürülebilir' yaşam modeline, Fab Tree Hab önemli bir alternatif olmuştur. Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'nde mimar Mitchell Joachim, Javier Arbona ve çevre mühendisi Lara Greden tarafından geliştirilen ve üzerinde çalışmaya devam edilen bu alternatif konut projesi, birkaç fidenin büyümesiyle oluşmaktadır. İçerisinde su geri dönüşümü ve 'enerji etkinliği' olmak üzere iki önemli sistem barındırmakta, aynı zamanda çok eski zamandan kalma ve 'ultra-modern' 'teknoloji'nin bir karışımını tanımlamaktadır. Çevreye karşı 'duyarlı' olması yanında, 'çevre'nin kendisi olması düşüncesiyle, yani bir 'organizma' olarak tasarlanmıştır.

Şekil 4.90. Fab Tree Hab, Mitchell Joachim & Javier Arbona, MIT Team H.E.D.(Human Ecology Design), 2006 (http://www.popsci.com/popsci/whatsnew/0cb1ec816bc3e010vgnvcm1000004eecbccdrcrd.html)

Yeşil malzemelerden bir ev inşa etmek yerine, ‘yaşayan’ ve nefes alabilen bir konut tasarlamak projenin ana konsepti olmuştur. Bu sayede ‘kabuğa’ ‘hareketli’ ve ‘dinamik’ bir kimlik kazandırılmıştır. Ev sahibine, kendi evini kendisinin yapılandırması ve büyütmesi yolunda bir alternatif model sunulmuştur. Proje mimarı Joachim, projeyi ‘canlı ve büyüyen bir şey’ olarak tanımlamaktadır. İlk konutlarını beş sene içerisinde ekip, büyütebileceklerini ümit etmektedirler. Ancak şu anda duvarları biçimlendirecek kökleri ve kafes görünümlü sarmaşıkları örmek için büyümesi üzerine teknoloji araştırması yapılmaktadır.

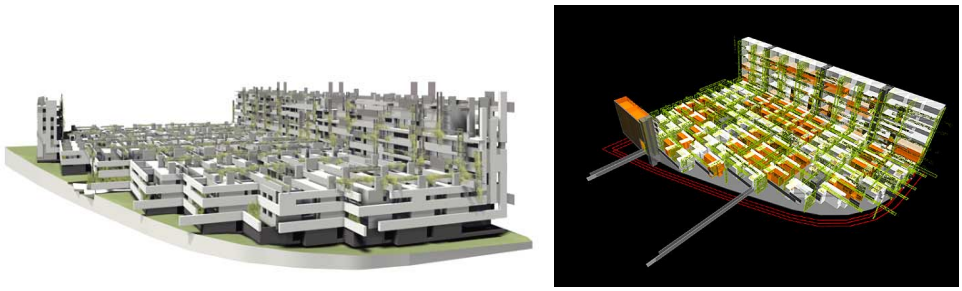
Evin dış kabuğunda canlı bir doku kullanılması nedeniyle, kabuğun yere ve ‘iklim’e karşı ‘adaptasyon’ sürecinde farklılaşmalar söz konusudur. Bulunduğu bölgenin iklim koşullarına ve ‘topoğrafyaya’ göre tıpa tıp birbirine benzemeyen, farklı görünümler ortaya çıkarmaktadır. Bu aynı konut içerisinde, iklim koşullarıyla birlikte zaman içinde görünüşte ve biçimde bir ‘değişim’ ve ‘dinamizm’ doğurmaktadır.

Kavramlar: organizma, duyarlılık, canlılık, esneklik, dinamizm, hareket, çeşitlilik (kabuk, mekan, görünüş,renk), adaptasyon (iklim, topoğrafya, doğa), sürdürülebilirlik, ekoloji, multi-teknoloji

Madrid Sosyal Konutları, Thom Mayne, Madrid, İspanya, 2006

Thom Mayne tarafından 2006 yılında tasarlanan ‘Madrid Sosyal Konutları’ (Şekil 4.91), Madrid’in Carabanchel yerleşkesinde farklı sosyal modellerin köy ve peyzajla incelenişi ile yüksek yapı bloklarında yaşamaya alternatif bir çalışmadır. Thom Mayne, projede, kırsal yaşam kriterleri ile yapılan tasarımı ile ‘yoğun’ ‘kent’ ortamlarını ‘açık’ ‘yeşil alan’larına dönüştürebilmeyi hedeflemiştir. Madrid Sosyal Konutları; geleneksel, kimliği belirsiz yapı bloklarının komşusu olan Madrid banliyösünde gözenekli tipolojinin kurgulanarak sosyal düşüncenin yerleşmesini sağlamaya çalışan bir projedir. Belirsiz kimliğe sahip yüksek blok birimlerine alternatif olarak, farklı sosyal modellerin köy ve ‘peyzaj’la ‘bütünleşme’sini ve ‘uyum sağlamasını’ ortaya koyma çabasındadır.

Proje, İspanya’daki kamusal yerleşimde pek rastlanmayan bir şekilde çoklu aile yaşam kompleksini galeri boşlukları, ‘yeşil alanlar’ ve yerel ölçüde kütleleşme ile zenginleştirmiştir. Kamusal yerleşim projesinin geleneksel ‘doğa’sını analiz etmek için özelleştirilmiş açıklıkların ve ‘peyzaj’ ile kaplanmış ‘açık alan’ dizisinden oluşmaktadır.

Şekil 4.91. Madrid Sosyal Konutları, Thom Mayne, Madrid, İspanya, 2006 (http://www.arkitera.com/project.php?action=displayProject&ID=91&year=2006)

İki, üç ve dört yatak odalı olmak üzere 165 birim içeren ve 10.000 m² üzerinde konumlanan proje 3.000 m²'lik ağaçlandırılmış açık alana sahiptir. Yerin altında bulunan otopark, yaşama alanlarını araç trafiğinden arındırarak konut sahiplerine 'konfor' sağlaması düşünülmüştür. Kırsal yaşam kriterleri ile yapılan tasarım, 'yoğun kent' ortamlarını açık 'yeşil alan'larına 'dönüştürebilme'yi hedeflemiştir.

Kavramlar: dinamizm (yatayda - düşeyde), kent – konut, yoğunluk, peyzaj, doğa, süreklilik, esneklik (iç-dış mekan)

4.3. Bölüm Sonucu

Tez kapsamında incelenen bu üç bölümdeki kavramsal farklılıklara bakarsak;

'Esneklik' 1930'larda Fuller tarafından tasarlanan Dymaxion Arabası'nda ve Dymaxion Evi'nde hem plan şemasında kullanılan, hem de işlev açısından kullanıcıya sunulmuş önemli bir kavram olmuştur. Mobil yaşamı öngören bu projeler mekansal esnekliği de beraberinde getirmiştir. Strüktürel esneklik 1960'larda Archigram'ın yaptığı kentsel ölçekteki konut projelerinde daha da şekillenmiştir. 1980'lerde Hariri and Hariri'nin Dijital Evi'nde kütleler bir strüktür üzerinde hareket ederek işlevsel olarak kullanıcının isteklerine hizmet etmektedir. Yeni yüzyıldaki gelecek için tasarlanmış konut projelerinde yoğun olarak dijitalliğin sağladığı esneklik kavramından söz etmek mümkündür. Kısaca esneklik Endüstri sonrası ve 80 öncesi dönemde kullanılmakta ancak sınırlı olarak kullanıcıya hizmet etmiştir. Teknolojinin sunduğu malzeme ve yapım teknolojisi ve bireysel istek ve ihtiyaçlar esnekliği geliştirici rol oynamıştır. Mekansal, fiziksel ve çevresel bileşenlerde esneklik etkinliğini oldukça arttırmıştır.

Endüstri Devrimi sonrasında malzeme teknolojisinin sağladığı hafiflik ve seri üretim tekniği mobil yaşamın doğmasında büyük etken olmuştur. Bir yerden bir yere taşınabilen, mobil konutlar üretilmiştir ve bu konutlar doğada, herhangi bir arsada, peyzajda kurulup yada taşınıp barınma fonksiyonunu yerine getirebilmektedir. Ancak uzay aracı gibi sıra dışı görünümlerde olan mobil konutlar hem biçimsel olarak, hem de fonksiyon olarak bulunduğu yere adaptasyon sağlayamamışlardır. Bu aynı zamanda yersizlik gibi bir kavramında ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Konut hiçbir şekilde ne topoğrafyaya, ne de doğaya uyum sağlamayı, ne de evcillik hissini kullanıcıya vermeyi başaramamıştır.

Endüstri dönemi sonrası yapılan projelerde aile kavramı çok önemli bir yer tutarken, 80'lerden sonra bireysel istek ve arzuların daha yoğun olarak kullanıldığı, özellikle tasarımlarda kişisel tercihlerin ve yaşam şekillerinin konuta yansıtılmaya çalışıldığı görülmüştür. Ancak Japon konut kültüründe 'aile', 'mahremiyet', 'doğa' gibi üç önemli kavramsal faktör Japon konut mimarisinde yine birincil öncelikte kullanılmakta, bunun yanında kullanım biçimleri değişmektedir. Örnek olarak, üç kuşak bireyleri içerisinde barındıran aile ve mahremiyet arasındaki ilişkide, aile içerisindeki bireylerin fiziksel mahremiyetinden çok bireysel mahremiyetleri ön planda tutulmuştur. Hala birlikte yaşayan aile bireyleri açık ve geniş mekanları hep birlikte kullanmış, ancak evin içerisinde herkesin bireysel aktivitelerini gerçekleştirmeleri için açık, sonsuz, esnek bireysel mekanlar yaratılmıştır. Bunun yanında konutun doğa ve çevresi ile kurduğu ilişkide, 'doğa hala evin bir parçasıdır'. Bu ilişki kurulurken yapısal olarak cam ve ahşap önemli bir yapı malzemesi olarak görülmüş ve kullanılmıştır. 80 sonrası dönemde, özellikle malzeme ve yapım teknolojisindeki gelişmeler ışığında yaratıcılıklarının sınırlarını zorlayan önemli birçok Japon mimarın tasarımlarında camın yerinde dokuma kumaş parçaları veya beton kolonların yerinde, geri dönüştürme metoduyla üretilmiş kağıt rulolar görmek mümkündür. Bu çalışmalar bugün sadece çağdaş mimarlar tarafından üretilmiş, gerçekleşmesi zor, yaratıcı ancak hayal ürünü, sanatsal tasarımlar olarak görülse de, bu konuda yapılmaya devam eden bilimsel çalışmalar ışığında söylenebilir ki, bu yapı malzemeleri gelecekteki konut mimarisinde yeni yapı ürünlerinin altlığını oluşturma yolundadır. Bunun en güzel örneği, 1930'larda inşa edilen Aluminaire Evi'nin konut içerisinde otomasyon gibi yeni bir kavramın ortaya atılması ve cephesinde yeni malzemelerinin kullanılması, toplumun tepkisini çekmiştir. Radikal

bir şekilde hem elektronik eşyalarla donatılmış, hem de görünüşü kökten değişmiş ofis görünümlü bu ev, konutun geleneksel kimliğine son derece aykırı ve soğuk bulunmuştur. O gün için sıra dışı ve olanaksız bir portre çizen bu ofis görünümlü konut yaklaşımı, bugün birçok konut binasında sadece cephede görünüş olarak değil, işlevsel anlamda da içerisinde ofis barındıran 'ev-ofis / home-ofis'lere dönüşmüştür.

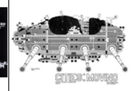
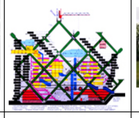
Konut içerisinde Endüstri Devrimi sonrası otomasyon fikrinin ilk olarak ortaya atıldığı öncül projelerden biri de Aluminaire Evi'dir. Bu projede konut birçok elektronik eşya ile donatılmıştır. 30'lardan sonra telefon ve radyonun, 50'lerden sonra bir devrim niteliği taşıyan televizyonun yeni yeni yaşama dahil olmaya başladığını düşünürsek, konutta bu tarz bir otomasyon fikrinin ne kadar radikal ve hayal ürünü olduğu görülebilmektedir. 80'lerden önce otomasyon fikri sadece elektronik eşyaların konutta varlığı ile sınırlıyken, bugün bu elektronik eşyalar 'hab' adı verilen merkezi bir iletişim ağıyla, tek noktadan kontrol edilebilir bir teknolojiye sahiptir. Bu tek noktadan yapılan kontrol ve programlamalar tamamen bireyin istek ve arzularına hizmet edebilir niteliktedir. Bunun sonucu olarak, sistem kişinin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirilebilir, bireye ait 'akıllı', 'özel' bir kimlik kazanmaktadır. Endüstri devrimi sonrası makineleşme ve teknolojinin hızla ilerlemesi sonucu ortaya çıkan 'seri-endüstrileşme' dijitalliğin sağladığı sonsuz üretim ve tasarım olanağıyla yerini 'seri-kişiselleştirme'ye bırakmıştır. MIT'in gelecek için varsayımsal bir model olarak ortaya koyduğu bir çalışmada, birçok seçeneğin sunulduğu bir internet ortamından kişisel istek ve arzulara göre bir bilgisayar alıyormuşçasına, konut satın alabilmek mümkün olacaktır.

Belli dönemlerde incelenen projeler üzerinden adaptasyon kavramının 1980 öncesi pek işlenmediği, 1980 sonrası hızlı bir gelişme gösterdiği görülmüştür. Özellikle malzeme ve yapım teknolojisinde ve bilgisayar ve tasarım teknolojisindeki gelişmeler 'dijitallik' ve 'akıllılık' kavramının 80'lerde ortaya konduğu, sonlarına doğru ilk örneklerinin görüldüğü ve 90'larda yoğun bir şekilde konutta kullanıldığı analizlenmiştir.

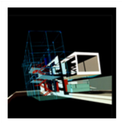
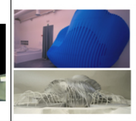
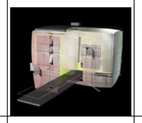
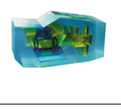
3. Bölüm'de detaylı olarak incelenen **'**Sosyal ve Kültürel', 'Ekonomik ve Politik', 'Teknolojik ve Çevresel Faktörler' ışığında yapılan tespitlere istinaden, araştırılmak üzere seçilmiş projelerin **'Endüstri Devrimi Sonrası Dönem – 1980', '1980 – 2000', 'Yeni Yüzyıl'** şeklinde olmak üzere üç ayrı dönemde incelenmesi uygun görülmüştür. Literatürden araştırmaya taban teşkil edecek projelerden toplam elli

Tablo 4.2. Üç Farklı Dönemde (Endüstri Devrimi Sonrası Dönem - 1980, 1980 - 2000, Yeni Yüzyıl) Gelecek İçin Tasarlanmış Konut Projelerinin Kavramsal Çerçevede Karşılaştırmalı Analiz Tablosu

Endüstri Devrimi - 1980

	PROJE ADI	İMAJ	KAVRAMLAR
	Aluminaire Evi The Aluminaire A. Frey ve A. L. Kocher New York 1931		otomasyon dinamizm, süreklilik (iç mekan) malzeme teknoloji monte-demonte (strüktür) mobilite
	Uzay Evi / Space House Frederick J. Kiesler 1933		kavis, organiklik aerodinamizm, (form) iskelet - kılıf sürekililik (strüktür) akışkanlık (iç mekan, yüzey) malzeme - yapım teknolojisi
	Dymaxion Arabası / Dymaxion Car Buckminster Fuller 1933		dinamizm maksimum verimlilik makine aerodinamizm form - damla iskelet - kılıf malzeme - teknoloji mobilite
	Dymaxion Evi / Dymaxion House Buckminster Fuller 1945		iskelet - kılıf malzeme, teknoloji prefabrike mobilite esneklik, kullanışlılık, hareket, adaptasyon (iç mekan, fonksiyon) enerji etkinlik sürdürülebilirlik yersizlik
	Kubbe Ev / Dome House Buckminster Fuller		Strüktür - sistem - form malzeme-teknoloji kır - doğa - uzay yersizlik
	Püskürtme Beton Ev / Spray Concrete House John M. Johansen 1955		organik, sembolik, (form) yapım tekniği-malzeme tabakalaşma sürekililik (sirkülasyon, form) ışık doğa
	Geleceğin Evi / The House of the Future Alison & Peter Smithson 1956		teknoloji otomasyon uyum esneklik çeşitlilik özel aile sürekililik, bütünlük, organiklik (mobilya, mekan, form)
	Monsanto Evi / Monsanto House Richard Hamilton & Marvin Goody 1957 Anaheim, California		teknoloji (malzeme) strüktür, sistem, form kavisli kabuk ekoloji hibritleşme yersizlik
	Sonsuz Ev / Enless House Frederick J. Kiesler 1959		teknik (inşaat, malzeme) enerji sürdürülebilir, ekolojik aile heykelsi form organik (kabuk, iç mekan) süreklilik (taşıyıcı, kabuk)
	Havadaki Kent / Clusters in the Air Arata Isozaki 1960 - 1963		kent - konut maksimum, yoğunluk (işlevsel, kütlesel) dinamizm (yatayda, düşeyde)
	Yürüyen Kent / Walking City Ron Herron, Archigram 1964		sonsuz dinamizm mobilite hareket özgürlük yersizlik
	Su-altı Yerlesimi Futurama 1964		esneklik, özgürlük (mekan, konum, çevre, fonksiyon, yaşam) adaptasyon (doğa, çevre, iklim) kalite (yaşam) peyzaj - su mobilite
	Plug-in City Archigram 1965		dinamizm (yatay-düşey) sürekililik (sirkülasyon, strüktür) monte-demonte, esneklik, mobilite (hücresel ev) sistem makine
	Futuro Evi / Futuro House Matti Suuronen 1968		hareket, dinamizm mobilite esneklik özgürlük yersizlik hafiflik (malzeme) uzay seri-üretim
	Arango Evi / Arango House John Lautner 1973 Acapulco, Mexico		süreklilik, sonsuzluk (formda, iç mekanda) akışkanlık, dinamizm (kabuk) malzeme - yapım teknolojisi
	Xanadu: Geleceğin Evi / Xanadu: Future House Roy Mason 1979		organiklik, süreklilik (kabuk, iç mekan) teknoloji (bilgi - malzeme - tasarım - yapım) enerji sürdürülebilirlik otomasyon akıllılık
			tekno (malzeme ve yapım) **dinamizm** **mobilite** **takılabilirlik -sökülebilirlik** **yersizlik** **aile** esneklik organiklik, heykelsilik (form) hafiflik **aerodinamizm** esneklik, akışkanlık (form, yüzey, mekan) süreklilik (form, strüktür, kabuk) otomasyon özel mahremiyet **doğa** ekoloji

1980-2000

	PROJE ADI	İMAJ	KAVRAMLAR
	Lipschutz /Jones Apartmanı Frank Lupo & Daniel Rowen New York 1988		teknoloji (medya - iletişim - bilgi) dijitallik ev - ofis esneklik, sınırsızlık, süreklilik (iç mekan, fonksiyon, iletişim)
	The Hague Villa Bernard Tschumi 1992		teknoloji medya - iletişim dijitallik, akıllılık, geçirgenlik, iletkenlik, transparanlık (kabuk) bütünlük, işlevsellik, esneklik (iç mekan) içiçe, sınırsız (mekanlar) transparanlık - mahremiyet özel - kamusal konut-kent sınırsızlık, bireysellik
	Kentsel Cam Ev / Urban Glass House Bernard Tschumi Newyork 1992		sonsuzluk (konum, mekan) özel - kamu ölçek esneklik (zaman, fonksiyon, konum,donatı, form) medya - iletişim dijitallik strüktür kabuk
	Mobius Konutu Mobius House Het Gooi, Hollanda UN Studio 1993-1998		işlevsellik (ev - ofis) çeşitlilik, esneklik (fonksiyon, iç mekan) bireysellik entegrasyon (program, sirkülasyon, strüktür)
	Borneo Sporenburg, Amsterdam West8 / Un Studio 1994-1999		dinamizm hareket bireysellik transparanlık yoğunluk doğa, çevre, uyum, imaj (malzeme, konut birimleri) çeşitlilik, esneklik, kalite, bütünlük (konut birimleri, plan, biçim, malzeme)
	Soft and Hairy House Ushida Findlay Partnership 1994 Ibaraki, Japonya		gerçeküstülük sanallık-gerçeklik sonsuzluk adaptasyon peyzaj doğa çevre topoğrafya kültür
	Perde Duvar Ev Curtain Wall House Shigeru Ban 1995 Tokyo		geleneksellik mahremiyet - transparanlık esneklik (malzeme) kamu - özel komşuluk
	Millbrook Residence Archi-Tectonics Millbrook (NY), USA, 1996-1998		medya, iletişim işlevsellik, esneklik, dönüşüm (iç mekan) ev-ofis sürekililik, bütünlük, sonsuzluk, uyum (topoğrafya, iç-dış mekan) yerellik doğallık (malzeme) sonsuzluk (hareket, sirkülasyon) dinamizm
	Raybould House and Garden Kolatan/Macdonald 1997 Fairfield County, Connecticut		teknoloji (malzeme, yapım, üretim) dijitallik, akışkanlık (kabuk, iç mekan) amorf, köşesiz (form) kimlik bireysellik melezlik dönüşüm
	Emriyolojik Konut / Embryologic House Greg Lynn Form 1998		teknoloji (malzeme, yapım, üretim) sonsuz çeşitlilik (hücre) değişim, hareket, dinamizm, esneklik, akıllılık (strüktür, kabuk) programlanabilirlik
	Europan 5 IaN+ Almere, Hollanda, concours, 1998		yoğunluk, çeşitlilik, heterojenlik (doluluk - boşluk) dinamizm, hareket, peyzaj (yatay - düşey) adaptasyon (çevre) özel-kamusal-yarı kamusal esneklik, değiştirebilirlik, özgürlük (kesit, plan, işlev) sürekililik (doğa, sirkülasyon)
	Dijital Ev / The Digital House Hariri & Hariri 1998		dijitallik, geçirgenlik, iletkenlik, medya (kabuk, strüktür, yapı elemanları) dinamizm esneklik, (iletişim,mekan, işlev) desentralizasyon akıllılık (mekanda, çevrede, kabukta, yüzeyde) özel - kamusal ev - ofis işlevsellik mahremiyet
	Pallas Evi / Pallas House DECOi/ Mark Goulthorpe Malezya 1997		enformasyon teknoloji özel – kamusal alan iklim örtü yerellik kafes adaptasyon akıllılık kabuk duyarlılık üç boyutlu modelleme yazılım
	Sanal Ev Virtual House Peter Eisenman 1998		sanal-gerçek dinamizm sonsuzluk düzensizlik belirsizlik
	Yakın Bir Gelecek için Ev /House for a Near Future Michael Sorkin Studio 1998		teknoloji (malzeme, yapım, üretim, iletişim) enerji ekoloji, uyum çevre - peyzaj - doğa sürdürülebilirlik, süreklilik değişim, dönüşüm dinamizm esneklik, çeşitlilik, organiklik, işlevsellik, duyarlılık (form, kabuk, iç mekan) transparanlık
	Goethe Evi / Goethe's House IaN+ 1999, Tokyo, Japan		canlılık, esneklik, çeşitlilik (mekan, form, kabuk) değişim - dönüşüm metamorfoz dinamizm hareket süreklilik topoğrafya organizma
	Programlanabilir Ev / Programmable Housing Kas Oosterhuis 1999		programlanabilirlik (ev, çevre) parametrik interaktivite esneklik (mekansal, strüktürel) otomatik değişkenlilik duyarlılık (alıcı) bireysellik çeşitlilik (malzeme, renk, form, hacim) seri-kişiselleştirme rahatlık hareket (mekan, kabuk) dayanıklılık adaptasyon çevre peyzaj
	Kramtich Residence and Media Collection Herzog & De Meuron 1999		teknoloji (malzeme, yapım, iletişim) medya dijitallik (yapı birimleri) özel - kamusal mahremiyet bireysellik
			dijitallik medya dinamizm esneklik mobilite uyum 'adaptasyon' ev-ofis, akıllılık programlanabilirlik iletkenlik, akışkanlık geçirgenlik, duyarlılık canlılık 'organiklik' **metamorfoz** dayanıklılık, çeşitlilik bireysellik sanallık – gerçeklik, arayüz **mahremiyet - şeffaflık heterojenlik, hibritlik çevre - kent, yoğunluk özellik – kamusallık** etkileşim 'interaktivite' değişebilirlik dönüştürülebilirlik, sürdürülebilirlik **doğa – enerji iklim,peyzaj, topoğrafya işlevsellik** sınırsızlık, sonsuzluk, belirsizlik ölçek yerel - global

Yeni Yüzyıl

	PROJE ADI	İMAJ	KAVRAMLAR
	Un Plug Building Francois Roche, Stephanie Lavaux... Paris 2000		teknoloji (malzeme, üretim, yapım) esneklik, işlevsellik,değişim- dönüşüm (mekan, hacim, kabuk) dinamizm hareket ev - ofis canlılık, duyarlılık (kabuk) enerji ekoloji sürdürülebilirlik
	Üç Boyutlu Bahçe / 3D Garden MVRDV Hengelo, Hollanda 2000		dinamizm (görsel, işlevsel) peyzaj, doğa (yatay, düşey) konut - ofis işlevsellik, esneklik (mekan)
	Allerwirdgut Ingrid Hora,... 2000, Viyana		teknoloji (malzeme, yapım, üretim) seri - kişiselleştirme bireysellik monte - demonte modülerlik kombinasyon dinamizm esneklik, değişim- dönüşüm, çeşitlilik (strüktür, iç mekan, işlev) mobilite
	Housescape IaN+ International Comp., Almeria, İspanya 2000		parazit (doğal-suni) konut - kent - peyzaj - topoğrafya süreklilik (birey, yaşam, aktivite, yüzey, iç-dış mekan) dinamizm (yüzey, mekan) esneklik (maksimum fonksiyon, yaşam tarzı, konum) bireysellik, hibritleşme maksimum, işlevsellik özgürlük (hareket, sirkülasyon, aktivite)
	Domesticity Dagmar Richter Studio 2000, Los Angelas		bireysellik medya - iletişim özel - kamusal gerçek - sanal esneklik (mekan, işlev) çevre
	Off The Road-5 Speed Lars Spuybroek 2000, Hollanda		esneklik (biçimsel, modüler, fonksiyonel) prefabribrikasyon modülerlik arayüz topoğrafya uyum programlama bireysellik özel - kamusal çeşitlilik (sınırsızlık, özgürlük)
	Living Tomorrow Un Studio Amsterdam, 2000 - 2003		iletişim esneklik (iç mekan, dış mekan, fonksiyon) hijyen özgürlük kalite (günlük hayat, iş hayatı) sürekililik (yüzey, kabuk) ekoloji sürdürülebilirlik (enerji) çevre (uyum, ilişki)
	NUC-Nomad Use Camaleonics S'A Arquitectos 2000		geçicilik, özgürlük, sınırsızlık, mobilite adaptasyon (çevre, yaşam şekli, talep) özelleşme, bireysellik dijitallik, akıllılık (yüzey) dinamizm esneklik programlanabilirlik çeşitlilik (doku)
	Çıplak Ev / Naked House Shigeru Ban Saitama, Japonya 2000		esneklik (mekan, fonksiyon, malzeme) çeşitlilik (aktivite) çekirdek aile özel - kamusal mahremiyet bireysellik peyzaj çevre mobilite teknoloji, hafiflik (malzeme)
	H-OUSE Tomasso Avellino, Frederico Cavalli... 2001		zaman yerel-global sürdürülebilirlik ekoloji topoğrafya esneklik değişim ve gelişim işlevsellik medya sanallık sürekililik (yüzey, kabuk, mekan) arayüz
	Trilobis 65 Giancarlo Zema 2001		teknoloji (malzeme) ekoloji sürdürülebilirlik habitat adaptasyon (doğa, çevre, iklim) mobilite hareket dinamizm özgürlük esneklik (iç mekan, dış mekan)
	Sis Evi / Fog House Iwamotoscott Marin County, California 2001		dinamizm (görsel) peyzaj manzara doğa - iklim adaptasyon esneklik (mekan, fonksiyon)
	Akıllı Apartman Binası Un Studio, 2001 - 2005		zaman ölçek (kentsel - mimari) ev - ofis esneklik, işlevselllik (fonksiyon, mekan) akıllılık, dijitallik, uyum (merkezi iletişim ağı 'hab')
	E-motive House Kas Oosterhuis Rotterdam, 2002		teknoloji (malzeme, yapım, üretim, iletişim) esneklik (mekansal, strüktürel) programlanabilirlik (ev, çevre) hareket, dinamizm (mekan, kabuk) etkileşim, iletişim (duygusal-fiziksel) (insan-ev) monte - demonte uyum (çevre, birey, konut)
	Future House IaN+ Uluslararası Yarışma, 1. Ödül, Italya, 2004		değişim - dönüşüm özel - kamusal (açık mekan) işlevsellik, çeşitlilik (ev - iş) esneklik, süreklilik, sınırsızlık (iç-dış mekan, peyzaj, doğa, çevre) ekoloji adaptasyon dinamizm (aktivite, mekan) gerçeklik
	Mirador MVRDV Madrid, İspanya 2004		dinamizm (yatayda) peyzaj - sirkülasyon yerel yaşam çevre, uyum, imaj yoğunluk (doluluk - boşluk) çeşitlilik - esneklik
	Fab Tree Hab Mitchell Joachim & Javier Arbona, (MIT Team Design) 2006		organizma duyarlılık canlılık, esneklik, dinamizm, hareket, çeşitlilik (kabuk, mekan, görünüş,renk) adaptasyon (iklim, topoğrafya, doğa) sürdürülebilirlik ekoloji multi-teknoloji
	Madrid Sosyal Konutları Thom Mayne 2006 İspanya		dinamizm (yatayda - düşeyde) kent - konut yoğunluk peyzaj doğa süreklilik, esneklik (iç-dış mekan)
			dijitallik medya, dinamizm esneklik, mobilite uyum 'adaptasyon' ev-ofis, akıllılık merkezi iletişim ağı 'hab' programlanabilirlik **iletkenlik, duyarlılık, hafiflik akışkanlık, geçirgenlik canlılık 'organiklik' mahremiyet çeşitlilik, bireysellik seri-kişiselleştirme sanallık – gerçeklik, arayüz hibritleşme, parazit** çevre - kent, yoğunluk özel – kamusal alan **etkileşim 'interaktivite'** değişebilirlik, dönüştürülebilirlik **doğa – enerji, iklim, sürdürülebilirlik manzara, peyzaj, topoğrafya** işlevsellik **sonsuzluk, belirsizlik, geçicilik** monte-demonte **zaman, ölçek**

Tablo 4.3. ‘Endüstri Devrimi Sonrası Dönem – 1980’, ‘1980 – 2000’, ‘Yeni Yüzyıl’ Dönemleri içerisinde İncelenen Projelere ait Karşılaştırmalı Kavramsal Analiz

	Endüstri Devrimi-1980	**1980-2000**	**Yeni Yüzyıl**
SÜREÇSEL ETKENLER	Malzeme ve Yapım Teknolojisi	İletişim Teknolojisi Bilgisayar ve Tasarım Teknolojisi Malzeme ve Yapım Teknolojisi Birey Tercih ve İhtiyaçları / Yaşam Tarzı	İletişim Teknolojisi Bilgisayar ve Tasarım Teknolojisi Malzeme ve Yapım Teknolojisi Birey Tercih ve İhtiyaçları / Yaşam Tarzı
MEKANSAL, FİZİKSEL VE ÇEVRESEL BİLEŞENLER	kabuk yüzey strüktür biçim plan doğa	kabuk yüzey strüktür biçim plan hacim fonksiyon lokasyon çevre – kent, doğa, peyzaj topoğrafya	kabuk yüzey strüktür biçim plan hacim fonksiyon lokasyon çevre – kent, doğa, peyzaj topoğrafya iklim, manzara
DÖNEMLERE AİT ÖZGÜN KAVRAMLAR	**mobilite** **yersizlik** **aile** **heykelsilik** **evcillik** **aerodinamizm**	**akıllılık** **ev-ofis** **dinamizm** **esneklik** **mobilite** **hafiflik, medya** **mahremiyet - şeffaflık** **özellik - kamusallık** **ekoloji** **kent** **yoğunluk** **heterojenlik** **metamorfoz**	**dijitallik** **sanallık - gerçeklik** **sonsuzluk, belirsizlik** **sınırsızlık, süreklilik** **dinamizm, çeşitlilik** **mobilite, geçicilik** **esneklik, adaptasyon** **programlanabilirlik** **iletkenlik, duyarlılık, hafiflik** **akışkanlık, geçirgenlik** **etkileşim 'interaktivite'** **sürdürülebilirlik** **canlılık 'organiklik'** **ekoloji, parazitlik** **arayüz** **hab**
DİĞER KAVRAMLAR	dinamizm esneklik mobilite akışkanlık organiklik hafiflik mahremiyet özellik takılabilirlik -sökülebilirlik sınırsızlık sonsuzluk süreklilik	adaptasyon akıllılık ev - ofis programlanabilirlik iletkenlik, geçirgenlik duyarlılık, canlılık dayanıklılık, çeşitlilik belirsizlik, değişebilirlik dönüştürülebilirlik işlevsellik değişebilirlik sürdürülebilirlik sanallık - gerçeklik hibritlik, arayüz, ölçek sınırsızlık, sonsuzluk süreklilik	ev - ofis dayanıklılık değişebilirlik dönüştürülebilirlik işlevsellik yoğunluk değişebilirlik dönüştürülebilirlik yerellik - globallik hibritlik

dijitallik’, ‘medya’, ‘dinamizm’, ‘esneklik’, ‘mobilite’, ‘adaptasyon’

beş tanesi seçilmiş ve bu projelerin her biri ayrı olarak ele alınarak, her birinin kendi içerisinde kavramsal okumaları yapılmıştır. Bu projeler ve her birinin tespit edilmiş kavramları bir tablo ile yan yana getirilmiştir (Tablo 4.2).

Tabloda, üç dönem sonunda kavramların hepsi bir araya getirilmiş, hem dönemler arasında kavramsal geçişlerin, değişimlerin, dönüşüm ve etkileşimlerin karşılaştırmalı analizi yapılmak üzere bir tablo üzerinde 'süreçsel etkenler', 'mekansal ve fiziksel bileşenler', 'kavramlar' ve 'farklı kavramlar' olmak üzere sınıflandırılmıştır (Tablo 4.3).

Tez çerçevesinde incelenen konut projelerinden yapılan kavramsal analizler sonucunda, yorumlarda odaklanacak genel kavramlar 'dijitallik', 'medya', 'dinamizm', 'esneklik', 'mobilite', 'adaptasyon', olarak belirlenmiştir (Tablo 4.3). Bu kavramların incelenen tarihsel süreçlerde, özellikle son dönemlerde geleceğin konutu projelerinde çok yaygın olarak kullanıldığı ve diğer kavramların değişim ve dönüşüm sürecinde etkin rollere sahip oldukları görülmüştür. Projeler üzerinden, bu kavramların nasıl kullanıldığı ve birbirleri aralarında nasıl bir etkileşime sahip oldukları yönünde çıkarılan tabloların yardımıyla örnek değerlendirme bölümünde açıklanmaya çalışılacak ve değerlendirmeler yapılacaktır.

4.4. Kavramsal Etkileşimler - Değerlendirme

Endüstri Devrimi'nden sonra, özellikle 1930'larda ilk ve çarpıcı örnekleri görülmeye başlanan geleceğe yönelik konut projelerinde günümüzde de hala tartışıla gelen birçok kavram kullanılmıştır. Bu bölümde, Tablo 4.3.'de listelenmiş ve bu dönemlerde etkin olarak kullanıldığı tespit edilmiş **dijitallik', 'medya', 'dinamizm', 'esneklik', 'mobilite', 'adaptasyon'** gibi kavramların birbirleri ve diğer kavramlar arasındaki etkileşimi dördüncü bölümde detaylı olarak incelenen geleceğin konut projeleri üzerinden sırayla okunmaya çalışılacaktır.

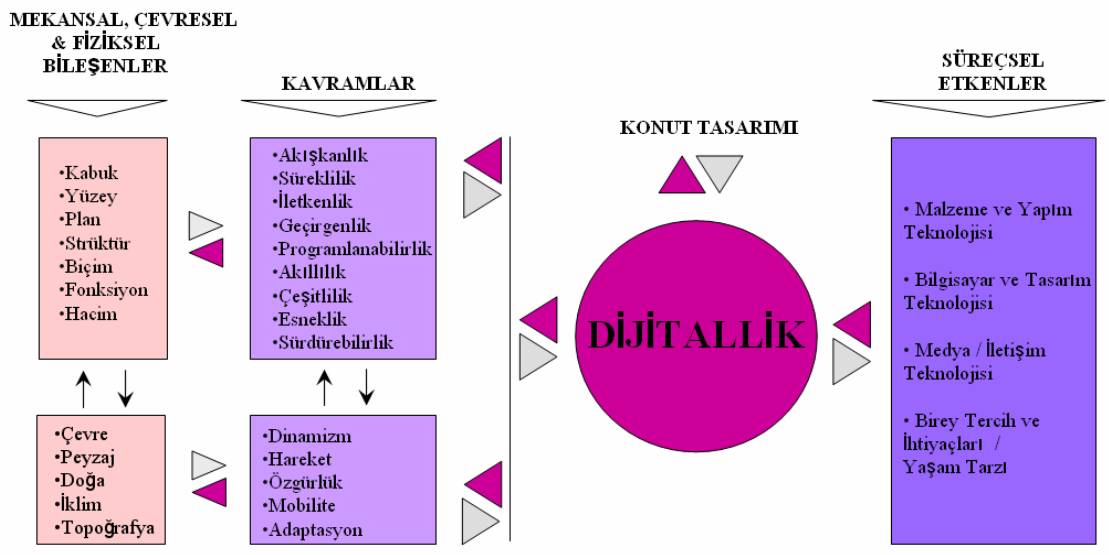
Dijitallik

Belli dönemlerde incelenen projeler üzerinden adaptasyon kavramının 1980 öncesi pek işlenmediği, 1980 sonrası hızlı bir gelişme gösterdiği görülmüştür. Özellikle malzeme ve yapım teknolojisinde ve bilgisayar ve tasarım teknolojisindeki gelişmeler 'dijitallik' ve 'akıllılık' kavramının 80'lerde ortaya konduğu, sonlarına

doğru ilk örneklerinin görüldüğü ve 90'larda yoğun bir şekilde konutta kullanıldığı analizlenmiştir.

Dijital kavramının yanında, etkileşimli olarak literatüre katılan diğer kavramlar arayüz, sanal, siber, hiper, super gibi kavramlar olmuştur. Bu kavramlar birçok kamusal bina mimarisinde kullanıldıkları gibi, bilgisayar destekli tasarımlarda (CAD) konut mekanı üretimininde de kullanımı son derece artış göstermiştir. Bunun en büyük sebebi de dijitalliğin geleceğin konut tasarımında yaratıcılık için 'sınırsız', 'sonsuz', 'özgür' ve 'sürekliliğe' sahip bir kaynak olmasıdır.

Dijitallik, konutta bir bukelamun gibi anlık kişisel istek, duygu ve ihtiyaçlara cevap verebilen suni bir çevre yaratabilmektedir. İklim kış iken yaz mevsimi evde hakim olabilmekte, manzarasız bir evin camından istenilen bir manzara anında konuta dahil edilebilmektedir. Mekansal, çevresel ve fiziksel olarak sahip olduğu bu dijitallik, evin bireye olan adaptasyonunu sağlamaktadır. Duyarlı, canlı bir organizma gibi hareket eden konutun iç yüzeyi veya kabuğu iç mekan ve dış mekan arasında bir iletken görevi görebilmekte, özel ile kamusal alan arasındaki sınırı da kaldırabilmektedir.

Şekil 4.92 Alternatif Yaşam Modelleri ve Geleceğin Konut Örnekleri üzerinden 'Dijitallik' Kavramının Diğer Kavramlarla Etkileşimi

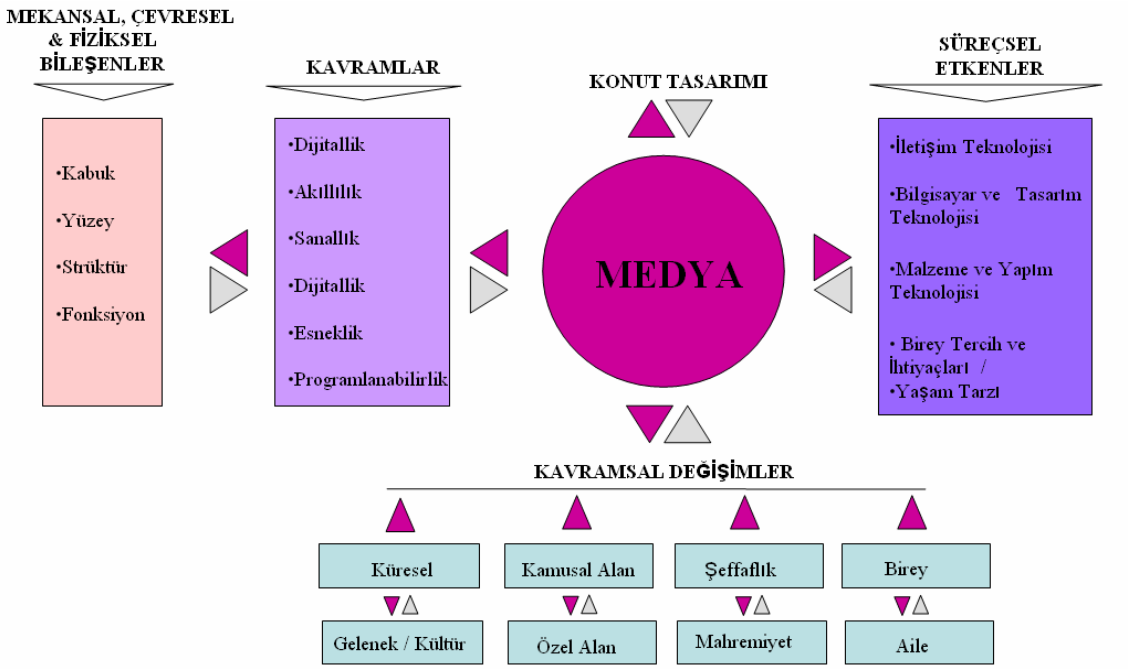
Özellikle medya ve iletişim araçlarındaki hızlı gelişim, dijitallik kavramını konuta eklemlendirmiştir. Diğer kavramların ortaya çıkışında ve gelişiminde önemli bir role

sahiptir. Konutun her bir parçasının kazanmış olduğu dijitallik yanında, kabukta yaşanan değişimler çok çarpıcıdır.

Konut kabuğu artık iletken ve geçirgen bir yapıya sahiptir. Bireyin çevresiyle arasındaki kopukluk kalkmakta, çevresiyle yaşamaya başlamaktadır. Bu noktada kabuk bu sürekliliği sağlayan bir konut uzvuna dönüşmüştür. Diğer strüktürel ve fonksiyonel yapı elemanlarının kazandığı dijital karakter bireyin artık konutu farklı algılamasına, isteğine göre programlayarak, farklı atmosferler ve çevreler yaratmasına da olanak tanımaktadır. Dijitalliğin kabukta, yüzeyde, strüktürde, biçimde, fonksiyonda ve hacimde yarattığı bu esneklik yaşama dinamizm, hareket ve özgürlük katmıştır. Ayrıca bu esneklik, konutun çevresine adapte olmasında ve uyum sağlamasında büyük rol oynamakta, böylece konut doğanın sürekli bir parçası olabilmektedir.

Medya

İletişim, Bilgisayar ve Tasarım Teknolojisinin etkisiyle medya konutlara çoktan girmiştir. Amerikan toplumu 1920'li yıllarda bilgi ve iletişim teknolojilerini konuta kabul etmiştir. (Schement, 2006). Bundan sonra konutta medya araçlarının artışı çok hızlı bir ivmeyle seyretmiştir, 80'lerde konut tasarımlarına yoğun bir şekilde yansıtılmıştır.

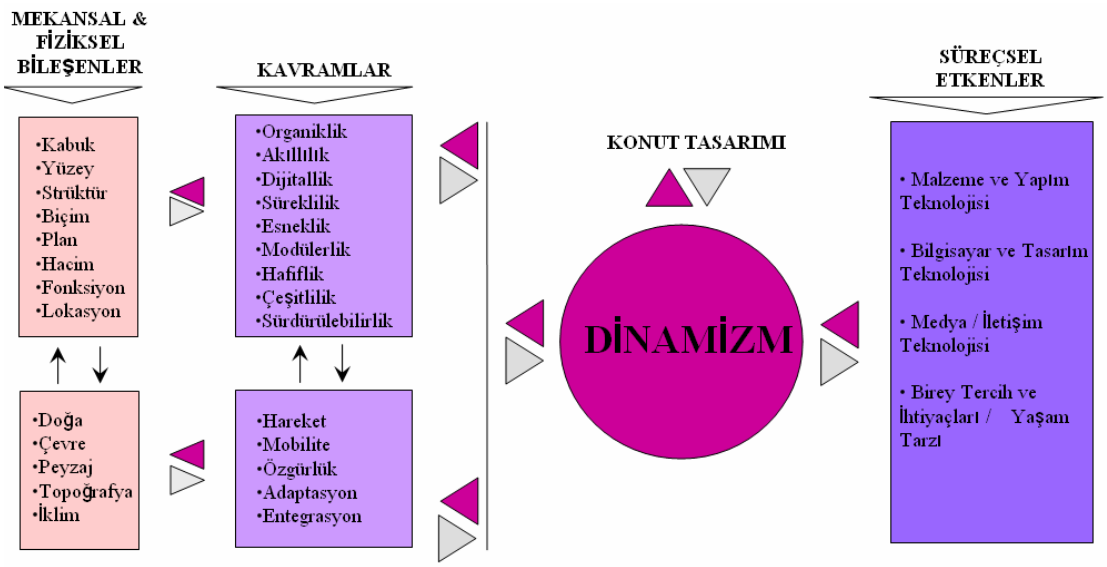

Şekil 4.93. Alternatif Yaşam Modelleri ve Geleceğin Konut Örnekleri üzerinden 'Medya' Kavramının Diğer Kavramlarla Etkileşimi

Teknolojideki hızlı gelişim, bu araçların evde günlük hayatta kullanım olasılıklarını arttırmıştır. Birçok çağdaş tasarımcı gelecek öngörülü konut projelerinde medyanın günlük hayatımıza getirdiği farklı kavramları yoğun bir şekilde irdemiştir. Medyanın kurduğu iletişim ağı ve merkezi kontrol mekanizması, konuta dijitallik, sanallık ve akıllılık gibi kavramları getirmiştir. Artık kabuk, yüzey, strüktür, fonksiyon ve mekan olmak üzere konutun her uzvu dijitalleşmiştir. Evin her noktasında meydana gelecek en ufak olaydan merkezi kontrol mekanizmasının haberi olacaktır. Konut algıladığı bu bilgiyle, kazandırılan akıllılık ve programlanabilirlik özelliği sayesinde, kaliteyi ve güvenliği arttıracak ayarlamaları kendi yapabilmektedir. Günümüz ve gelecek konut konseptlerinde sıkça karşılaşılan konut ve medya ilişkisi, günümüzde tartışılan gelenek ve kültür kavramlarının globalizasyonla yer değiştirmesi ve hatta yavaş yavaş yok olmasında önemli rol oynamaktadır. Bir diğer önemli konu olan özel ve kamusal hayatın iç içe girmesi söz konusudur. Mahremiyetin yerini artık şeffaf bir hayat almaktadır. Aile ve toplum kültürü yerini bireyselliğe terk etmektedir.

Dinamizm:

Teknolojinin literatüre eklediği en önemli kavramlardan biri dinamizm olmuştur. Dinamizm konutta meydana gelen birçok değişimi ve dönüşümü temsil etmektedir. Teknolojik gelişmelerin yanında insanların sürekli oluşan istek ve ihtiyaçları dinamizmin gücünü arttırmaktadır.

Şekil 4.94 Alternatif Yaşam Modelleri ve Geleceğin Konut Örnekleri üzerinden 'Dinamizm' Kavramının Diğer Kavramlarla Etkileşimi

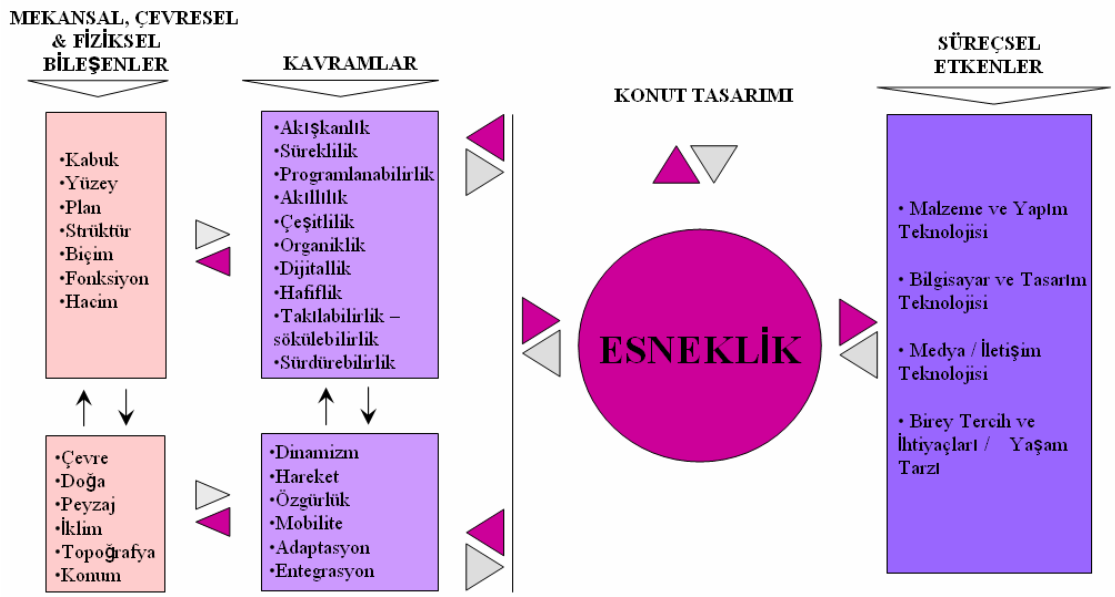
Konutun kinetik hareketiyle kattığı bir diğer dinamizm ise mobiliteyi doğurmaktadır. Bunun tam tersini söylemek de mümkündür. Diğer taraftan konutun hareket etme yetisiyle birlikte, varlığını sürdürmesi için bulunduğu çevreye, doğaya ve topoğrafyaya adapte olabilmesi, uyum sağlaya bilmesi veya entegre olabilmesi gerekmektedir. Bu da konutun sürekliliği için önemli bir kriterdir. Bu süreklilik harekette sağlandığı sürece dinamizm kavramı söz konu olabilmektedir.

Bu gelişmeler doğrultusunda kabukta, yüzeyde, strüktürde, biçimde, mekanda, hacim ve fonksiyonda elde edilen organiklik, akıllılık, dijitallik, esneklik, modülerlik, hafiflik, çeşitlilik konuta dinamik bir yapı kazandırır. Bu dinamizm kinetik hareketin etkisi yanında görsel bir anlam da içermektedir.

Peyzajın ve doğanın konut bloğunda yatayda yada dikeyde gelişmesiyle ve konutla iç içe bir hal almasıyla, kente dikeyde veya yatayda görsel dinamizm katılmış olunur.

Esneklik

Esneklik kavramının birçok gelecek tabanlı projenin en önemli kavramlarından biri olduğu, projeler üzerinden yapılan kavramsal tespitlerde anlaşılmıştır. Bireyin gün geçtikçe artan ve değişen ihtiyaçlarına, yaşam tarzına cevap verebilen en kullanışlı kavramlardan birini temsil etmektedir. Bireysel taleplere cevap verebilen gelecek konutları için teknoloji büyük bir yardımcı unsur olmuştur.

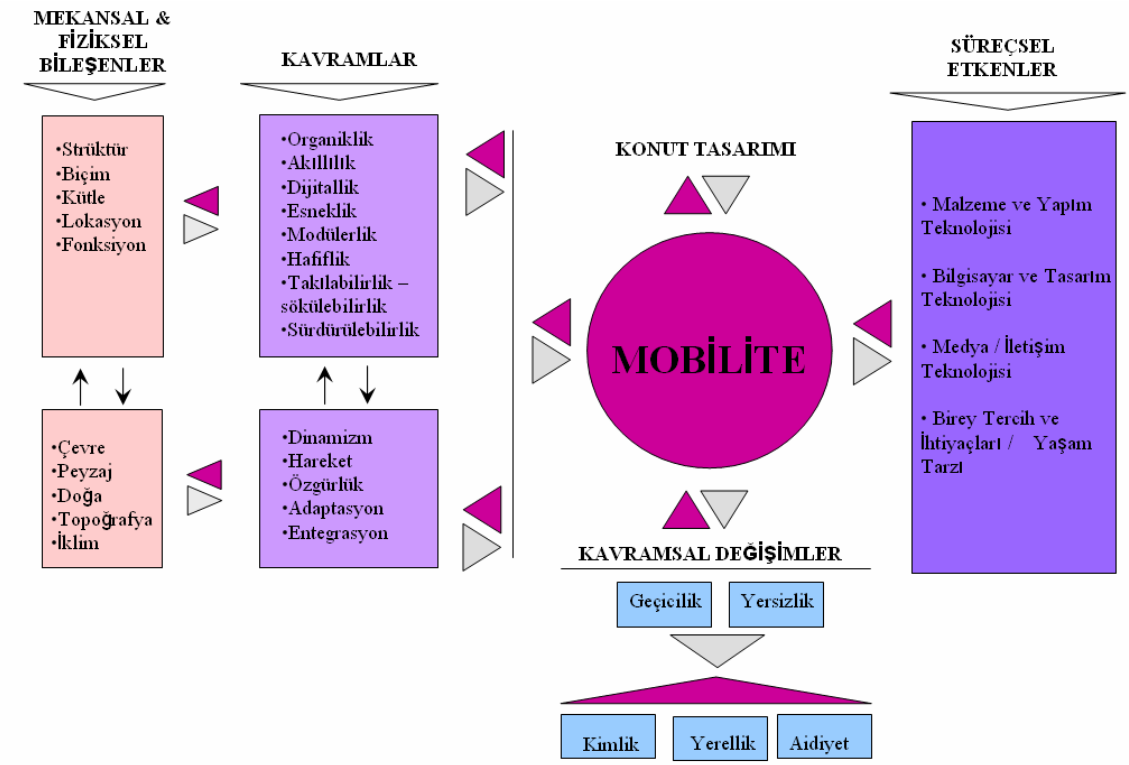
Şekil 4.95 Alternatif Yaşam Modelleri ve Geleceğin Konut Örnekleri üzerinden 'Esneklik' Kavramının Diğer Kavramlarla Etkileşimi

Teknolojinin sağladığı malzeme, yapım, bilgisayar, tasarım, medya ve iletişim teknolojisi konutun kabuğuna, yüzeyine, strüktür ve hacmine önemli kavramlar eklemiştir. Akışkanlık, süreklilik, programlanabilirlik, akıllılık, dijitallik, çeşitlilik ve organiklik gibi özellikler kazanan konut, farklı lokasyonlarda, farklı çevrelere, iklimlere, peyzaja ve topoğrafyaya adapte veya entegre olabilmekte, uyum sağlayabilmektedir. Birey, evdeki yaşamında bir süreklilik ve doğayla kurduğu ilişki açısından sürdürülebilir bir kimlik kazanmaktadır. Diğer yandan, esnekliğin sağladığı hareket yetisi konuta dinamizm katmakta, bireye mobil bir hayat sürme olanağı tanımaktadır.

Mobilite

Gün geçtikçe hızla gelişen malzeme ve yapım teknolojisi, bilgisayar ve tasarım teknolojisi, bireysel tercih ve ihtiyaçları konut 'strüktüründe', 'fonksiyonunda', 'mekanında' ve 'lokasyonunda' 'esneklik' sağlamaktadır. Aynı zamanda konut strüktürüne kazandırdığı monte - demonte edilebilirlik, modülerlik ve malzemedeki hafiflik konutun mobilitesine olanak sağlamaktadır. Mobilite sayesinde kazanılan hareket kullanıcının yaşantısına sınırsız bir özgürlük ve dinamizm katmıştır. Diğer taraftan, medya ve iletişim teknolojisinin bireye kazandırdığı mekansal esneklik, bireye konutta bulunmasa da konutuyla iletişim kurmasına, hatta konut yönetmesine olanak sağlamaktadır. Bu sayede birey konutuna fiziksel olarak ulaşamasa da sanal olarak ulaşabilmekte, mobil bir hayat sürerek konut hayatına da hükmedebilmektedir.

Konut artık her yere hareket edebilmektedir. Farklı ortamlarda konumlanıp hayatta kalabilmektedir, ancak bu da farklı ihtiyaçlar doğurmaktadır. Bu ihtiyaçla birlikte çevreye, doğaya ve topografyaya karşı kazanılan uyum, adaptasyon ve entegrasyon kavramları önem kazanmaktadır. Bu sayede konut çevresinden kopuk bir kütle olmaktan kurtulup çevresiyle bütün, sürekliliği sağlayan, doğanın bir parçası haline gelmektedir.

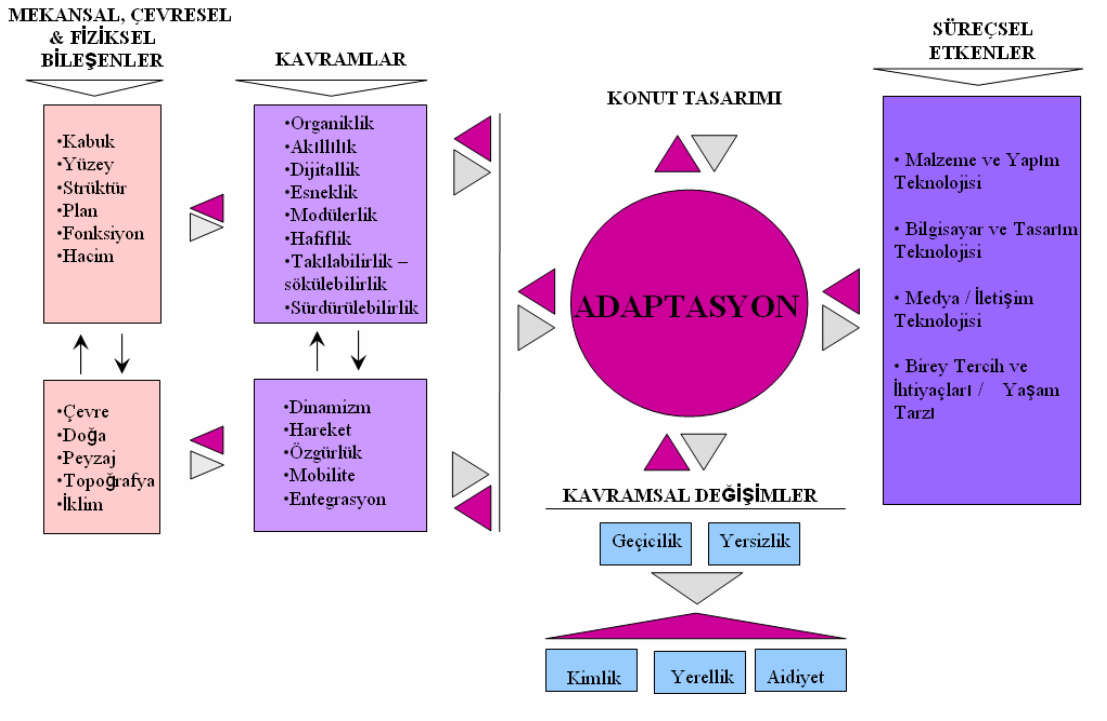
Şekil 4.96 Alternatif Yaşam Modelleri ve Geleceğin Konut Örnekleri üzerinden 'Mobilite' Kavramının Diğer Kavramlarla Etkileşimi

Kullanıcın kazandığı hareket etme yeteneği sadece bir yere bağımlı olmasını önler. Konut artık hiçbir yere aittir. Yerel kimliğini kaybeder, geçicilik özelliğini kazandırır. 'Aidiyet', 'kimlik' ve 'yerellik' artık geçicilik kavramıyla yer değiştirmek durumuyla karşı karşıyadır.

Adaptasyon

Dijitallik ve akıllılık özelliğinin konut 'mekanına', 'fonksiyonlarına', 'strüktürüne', 'yüzeyine' ve 'kabuğuna' sıçradığı görülmüştür. Bu çok yönlü 'dijitallik' kavramı konutta 'adaptasyon' kavramını getiren önemli bir özellik olmuştur.

Son yirmi yılda, küreselleşmenin ve tüketimin artışı toplumsal ve geleneksel kültürün yerini bireysel tercih ve ihtiyaçların almasıyla birlikte konutta 'strüktür', 'mekan', 'fonksiyon' 'esnekliği' yoğun bir şekilde aranmaya başlanmıştır. Bu 'esneklik' arayışı aynı zamanda 'kabuk' ve 'yüzeyde' de görülmüştür.

Şekil 4.97 Gelecek İçin Sunulan Alternatif Yaşam Modelleri ve Konut Örnekleri üzerinden 'Adaptasyon' Kavramının Diğer Kavramlarla Etkileşimi

Yapım ve üretim teknolojisindeki gelişim, konut üretiminde organiklik kavramını ele almakta ve bu konudaki araştırmalarını devam ettirmektedir. 'Organiklik' kazanan 'kabuk', 'yüzey', 'strüktür', 'fonksiyonlar' ve 'mekanlar' çevresinde mağruz kaldığı etkilere karşı 'canlı' bir varlık gibi duyarlılık göstermektedir. Bu etkilere gösterdiği tepkiler ve aldığı önlemler sayesinde konutta 'adaptasyon' kavramı ortaya çıkmıştır. Adaptasyon konutun 'çevresine', 'doğaya', 'peyzaja' ve 'topoğrafyaya' entegre olmasını ve 'uyum' sağlamasını olanaklı kılmaktadır. Böylece çevresine uyum sağlayan konut, 'sürdürülebilir' ve 'ekolojik' bir kimlik de kazanabilmektedir.

Her çevreye adapte olabilen konut, artık sadece bir noktaya bağımlı değildir. Birey için 'hareket' etmek, 'dinamik', 'mobil' bir hayat sürmek artık daha olasıdır.

Farklı yöntemlerle (şekil değiştirme, büyüme, küçülme…) adaptasyon yeteneğine sahip konut artık konumlandığı yada taşındığı her yere uyum sağlayabilmekte ve entegre olabilmektedir. Bu da artık konutun 'yerellik', 'aidiyet' ve 'kimlik' kavramlarının yerinin geçicilik kavramına terk etmesine sebep olmaktadır.

5. SONUÇLAR

Yaşam hızlı değişime ve dönüşüm içerisindedir. Buna rağmen konut içerisinde bulunduğu durağan dönemden kurtulamamış, bu değişim sürecine dahil olamamıştır. Ancak değişim olmanın bir gerçeğidir. Konut içerisine gireceği bir değişim ve dönüşüm sürecinde, altlık olarak benimseyeceği bir platform arayacaktır. Alternatif yaşam modelleri ve çağdaş mimarlar tarafından yapılandırılmış, geleceğin konut projelerinin kavramsal strüktürleri, konuta bu platformu yapılandırmak üzere tasarlanmaya ve araştırılmaya devam edilmektedir. Bu nedenle bu doğrultuda yapılan çalışmalar gelecek için önemli veriler içermektedir.

Konutun 20. yüzyılda uğradığı değişiminde rol oynayan önemli faktörlerin, sosyal ve kültürel, ekonomik ve politik, teknolojik ve çevresel ana başlıkları altında bir açılım yapılarak, daha detaylı bir şekilde konutla olan etkileşimi ve neden olduğu değişimler incelenmiştir. 20. yüzyılda özellikle aile strüktürü, yaşam şeklinde, teknolojide olan değişimlerin ve gelişimlerin konutun doğrudan kavramsal yapısına farklı anlamlar yüklediği görülmüştür. Gittikçe artan bireysel istek ve arzuların konuta farklı bir anlam kattığı, tüketim kültürüyle birebir etkileşimli olan yaşam şeklinin geçici tavrının birçok kavramı beraberinde getirdiği görülmüştür.

Ele alınan kavramların incelenen üç dönem boyunca değişip dönüştüğü ve geliştiği gözlemlenmiştir. Bu noktada en fazla etkisi görülen faktörün teknoloji olduğu söylenebilinmektedir. Teknolojinin sağladığı malzeme, yapım, üretim ve iletişim teknolojisi 80'lerden sonra geleceğin konutuna olan yakınlığını daha da vurgulamaktadır. 80'lerden sonra yaşanan hızlı değişim sonrası beliren birçok kavram, endüstri devrimi sonrası dönemde 30'lardan sonra üretilen alternatif konut projelerindeki kavramsal altyapıyı değiştirecek niteliktedir.

Yeni yüzyıla damgasını vuran medya ve iletişim teknolojisi, kavramların değişim ve etkileşim hızında büyük rol oynamıştır. Örnek olarak, özel ve kamusal alanın sınırlarını ortadan kaldırmıştır. Mahremiyet kavramı sadece kapalı kapılar veya araya çekilmiş duvarlardan ziyade, artık daha farklı konut yaşam senaryolarına

işlenmektedir. Konut, bireyin yaşamında artık kentte fiziksel olarak sınırları çizilmiş bir alandan ziyade, bilgi ve iletişim teknolojisiyle ortadan kaldırılmış, çevreye duyarlı, canlı bir anlam içere bilmektedir.

Dijitallik kavramı incelenen üç dönem içerisinde de varlığını sürdürmüştür. Ancak yeni yüzyıldan itibaren konut tasarımına daha da dahil olmuş, varlığını güçlü bir şekilde hissettirmiştir. Dijital çağın getirdiği yenilikler konut kabuğunu geçirgen kılarken, konutta her şey yerini bilgisayar teknolojisine ve akıllı olarak nitelendirilen bir sisteme bırakmaya başlamıştır. Medya ve iletişimin hayatımıza girmesiyle, konut artık sadece bir yaşama mekanı değil, aynı zamanda iş hayatının ve sosyal aktivitelerin de barındırıldığı çok anlamlı bir komplekse dönüşmüştür. Aile yerini bireyselliğe terk etmiş, geçici bireysel yaşam tarzları konuta yön verici rol oynamıştır. Eskiden beri var olan özel-kamusal tartışması ve mahremiyet olgusu, farklı boyutlarda tartışılır olmuştur.

Dijitallik tek bir bakış açısıyla değerlendirip, mimarlığı tek yönlü besleyen teknolojik bir araç olarak görülmemelidir. 'Dijitallik' çok yönlü, diğer kavramlar için de önemli bir kavramdır. Çevresel bileşenler de dijitallik sayesinde konutun bir bukelamun gibi anlık kişisel istek, duygu ve ihtiyaçlara cevap verebilen suni bir atmosfer yaratmaktadır.

Bu tez kapsamında incelenen projeler ve yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen sonuçlar tez içerisinde savunulan iki önemli düşünceyi doğrular niteliktedir.

- Döneminin önemli mimarları tarafından, geleceğin konutları başlığı altında üretilen birçok konut projesi, gelecekte birey ve toplumun önüne alternatif olarak sunulabilecek yaşam modelleri için önemli ipuçları içermektedir. Bu ipuçları konutun içeriksel temelini oluşturan kavramlardır.
- Konut tasarımını içerik olarak yapılandıran kavramlar sürekli bir etkileşim içerisinde değişip dönüşmekte, birbirlerini de değiştirip dönüştürmektedirler ve gelişimleri sırasında sürekli birbirlerinden beslenmektedirler.

Kendimize alternatif olarak ne aradığımız aslında var olanın artık insan arzusuna ve ihtiyacına cevap veremediği anı tanımlayabilmektedir. Mimarlık toplumun dili olarak konuttaki yeni arayışlarla insan ihtiyaçlarının yeni yönelişlerini ortaya koymakta, hapsolduğu çevreden kafasını kaldırıp kendisine sunulan yeni hayatları bu şekilde keşfetmektedir.

KAYNAKLAR

Addington, D. M., Schodek, D. L., 2005. Smart Materials and New Technologies: For the architecture and design professions, Architectural Press, Oxford

Altman, I., R. A., 1969. Human Behaviour & Environment, Plenum Press, New York

Altman, I., 1993. 'Homes, Housing, and the 21th Century: Prospects and Challenges, The Meaning and Use of Housing, International Perspectives, Approaches and Their Applications, Ashgate, England

Aslanoğlu, R. A., 2000. Kent Kimlik ve Küreselleşme, Ezgi Kitapevi, Bursa.

Bali, N. R., 2004. Tarz-ı Hayat'tan Life Style'a, pp. 117, İletişim Yayınları, İstanbul

Bartels O., 2004. Almanya'da İkamet Etmek: 80'li yıllardan bu yana Alman Konut Kültüründeki Değişimler Üzerine, *'Gelenek, İşlev ve Moda Arasında Günümüz Konut Kültürü' Seminer Derlemesi*, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi ve Alman Kültür Merkezi, Çankaya Çağdaş Sanatlar Merkezi, Ankara

Başeskici, **B.,** 2004. Değişimin sürekliliğinde zamansal kırılma noktaları ; değişen insan ve kentlerin karşılıklı etkileşimi**,** *Yüksek Lisans Tezi,* İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Baykan, C., 2002, Mimarlık, Sanallık ve Sanal Mekanların Tasarımı, Mimarlık ve Sanallık, Boyut Yayın Grubu, İstanbul

Berkan, İ., 2000. Birden Fark Ettim! Benim Bir de Hayatım Vardı, Su Yayınları, İstanbul, s. 73-74

Borden, G. P., 2001. "The House of Tomorrow for Today, Prophecies and the 'Suburban Anywhere' House", http://www.indyweek.com/gyrobase/Content?oid=oid%3A16684 (Erişim tarihi: 02.03.2006)

Bozkurt, N., 2005. Hegel, Say Yayınları, İstanbul

Bozkurt, V., 2005. Endüstriyel ve Post-Endüstriyel Dönüşüm, Aktüel Yayınları, İstanbul

Brayer, M.A., M. F., 2000. ArchiLab's Futurehouse : Radical Experiments in Global Architecture, ArchiLab Conference (1999 : Orléans, France), Thames & Hudson, London

Brayer, M.A., S. B., 2002. ArchiLab's Futurehouse : Radical Experiments in Living Space, ArchiLab Conference (2001 : Orléans, France), Thames & Hudson, London

Bumin, K., 1990, Demokrasi Arayışında Kent, pp.63-89, Ayrıntı Yayınları, İstanbul

Callenbach, E., 1994. Ekotopya, pp. 73-74, Ayrıntı Yayınları, İstanbul

Carlson, A., 2006. "Brave New Home, Just how 'smart' do you want your home to be?" http://www.indyweek.com/gyrobase/Content?oid=oid%3A16685 (Erişim tarihi: 26.02.2006)

Cazenave, N. A., 2005. ' 'Effects on intimacy, marriage, and the family alternative lifestyle research', Annual Meeting of the National Council on Family Relations, August 14–18, 1978, Boston' *Journal of Family and Economic Issues*, Volum **2**, Sayı 3, Springer, Hollanda. http://www.springerlink.com/content/kv253457n241443h/?p=63204187d98244159761bb5c25e7b425&pi=8 (Erişim Tarihi: 09.10.2006)

Cengizkan, A., 2004. Gelenek, İşlev, Moda: Süreklilikler ve Kopuşlar, *'Gelenek, İşlev ve Moda Arasında Günümüz Konut Kültürü' Seminer Derlemesi*, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi ve Alman Kültür Merkezi, Çankaya Çağdaş Sanatlar Merkezi, Ankara

Chaney, D., 1996. Yaşam Tarzları. (Çev. İrem Kutluk), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara

Conrads, U., 1991. 20. Yüzyıl Mimarisinde Program ve Manifestolar, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, İstanbul

Crowther, R. L., 1992. Ecologic Architecture, Butterworth- Heinemann, Stoneham, Amerika

Dandekan, H.C., 1996, Kadın ve İskan: Geçmişteki Düşünceler, Gelecekteki Yönelimler, 'Diğerlerinin Konut Sorunları', TMMOB Mimarlar Odası, Ankara

Demchak, G., 2000.Towards a Post-Industrial Architecture: Design and Construction of Houses for the Information Age, *Yüksek Lisans Tezi*, Massachusetts Teknoloji Enstitüsü, May

Dener, A., 1994. Sosyal ve Mekansal Değişmenin Etkileşimi, *Doktora Tezi,* İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Dinçer, Y., 2003. Yeni Avrupa'nın Konut Politikaları ve Türkiye, p.p.84-93, *Konut Kurultayı*, 22-23-24 Mayıs 2002, TMMOB Şehir Plancıları Odası, İstanbul

Dome Projects, 2006. http://www.buildart.com/DomeDesigns.htm (Erişim tarihi, 27.04.2006)

Dostoğlu, N. 2001. "Ütopya, Kent ve Mimarlık Üzerine Düşünceler". *Arredamento Mimarlık*. **5**, 73-76

Dovey, K., 1985, 'Home and Homelessness in Home Environments' *Human Behavior and Environment*, I. Altman, C.Werner, Vol. **8**, Plenum Pres, New York

Emerson, R. L., 1973. 'Utopia', Dictionary of the History of Ideas: Studies of Selected Pivotal Ideas

Erim, A., 2005. Avrupa Mimarlar Konseyi Politika Kitabı 2004, Mimarlık ve Yaşam Kalitesi, TMMOB Mimarlar Odası, Ankara

Ersoy, E. A., 2003. Barınma Arketipleri ve Bir Simge Olarak 'Ev', *Arredamento Mimarlık*, **1**, 124-128

Ertekin, H., 1980. Mimarlık ve Ütopya, Kapitalist Gelişme ve Tasarım, *Mimarlık*, **1**, İstanbul, s. 6

Eruzun, C., 2005. Konut Üzerinde Kullanıcı - Tasarımcı İlişkisi, Gelecek ve Mimarlık Özel Sayısı, *Mimar.ist Üç Aylık Mimarlık Kültürü Dergisi*, **15,** 15-23

Franck, O. A., 2002. Düşünce İçin Mimarlık: Sanallığın Gerçekliği, Mimarlık ve Sanallık, Boyut Yayın Grubu, İstanbul

Gausa, M., 1998. Housing, New Alternatives, New Systems, Actar, Barcelona

Giddens, A., 1994. Modernliğin Sonuçları, Ayrıntı Yayınları, İstanbul

Gilroy, R. 2000. ' 'But could it be different?' Developing A New Paradigm of Home and Neighbourhood'. *ENHR Konferansı*, Gavie, Sweden

Gilroy, R., W., R., 1994, 'Housing Women'. Londra, Newyork: Routledge

Gülan, G., 2004. Özel – Kamusal Alan, , *Arredamento*, **7**, s. 90-94

Güney, D., 2003. Mimarlık Gerçeklikleri ve Mimarlıkta Zamanın Kavranışı, *Doktora Tezi,* İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Güvenç, B., 2002. Kültürün abc'si, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

Güzer, A., 2004. Konutta Tasarımın Sınırları: Bir Çatışma Alanı Olarak Gelenek ve Gelecek, pp. 75 - 87, *Yeni Barınma Semineri*, Ankara, 25-26 Mayıs 2001

Güzer, A., 2000. "Gerçekleşmemiş bir Düş Olarak Mimarlık: Future Systems", *XXI Mimarlık Kültürü Dergisi*, No:**9**, 160-170

Hacıhasanoğlu, O., 2005. Mimarlık Meslek Pratiği ve Eğitimde Dönüşüm, pp. 92-95, Gelecek ve Mimarlık Özel Sayısı, *Mimar.ist Üç Aylık Mimarlık Kültürü Dergisi*, **15**

Hall, P., 2002. Living For Tomorrow, Metropolis, December. http://www.metropolismag.com/html/content_1202/mit/ (Erişim tarihi, 12.10.06)

Harvey, D., 1997. Postmodernliğin Durumu, çev: Sungur Savran, Metis Yayınları, İstanbul

Healy, K., 1998. Social Change: Mechanisms and Metaphors, Princeton University, Princeton

Hughes, L., Saul, S., Stuckey, H., 2005. "Future Play from The House of Tomorrow", http://www.nga.gov.au/futurePlay/homesh.cfm (Erişim tarihi, 06.05.2006)

Huxley, A., 2000. Cesur Yeni Dünya, İthaki Yayınları, İstanbul

Igerashi, T., 2001, Arata Isozaki Maketler Şehrini Önceden Kestirebilmiş miydi?, *XXI*, Temmuz, Ağustos

İlhan, C., 2003. Konut Hala Gündemde (mi)?, *Arredamento,* **8**, 18-19

İncedayı, D., 2003. 'Barınmanın Değil, Yaşama Biçiminin Birimi Olarak Konut', Mimar.ist Üç Aylık Mimarlık Kültürü Dergisi, 7

Jencks, C., 1997. The Architecture of The Jumping Universe, Academy Editions, London

Jones, M., 2006. "Days of Future Passed, A look at Triangle homes of a future that never was", http://www.indyweek.com/gyrobase/Content?oid=oid%3A16686 (Erişim tarihi, 27.02.2006)

Kahveci, **Ö.E.,** 2005**.** Metropol deviniminde gündelik yaşam ve konutun dönüşümü**,** *Yüksek Lisans Tezi,* İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Kasanen, P., 2004. 'Elderathome' The prerequisites of the elderly for living at home: Criteria for dwellings, surroundings and facilities, final report, TTS Institute's Publication 393, Helsinki. http://www.tts.fi/uk/projects/elderathome/files/tj393.pdf (Erişim Tarihi: 20.11.06)

Keleş, R., 2006. Kentleşme Politikası, Ankara, İmge Kitabevi

Kezer, **T,** 2006**. "**Yarınlarda Yaşam: 'Living Tomorrow'"*, Yapı Mimarlık, Kültür, Sanat Dergisi*, **293**, 61-65

Kıray, M. B., 1998. Kentleşme Yazıları, İstanbul, Bağlam Yayıncılık

Kolatan, Ş., 2002, Bilişim Ağı /Khimaira Paradigması, Çağdaş Mimarlık Sorunları Dizisi: Mimarlık ve Sanallık, Boyut Yayınları, Boyut Matbaacılık, İstanbul

Kongar, E., 2005, Kültür Üzerine, Remzi Kitabevi, Sekizinci Basım, İstanbul

Korhonen, A., 2005, Comparative Study of Compost Accelerators, *Teho Magazine,* TTS Institute's Publication, June, Helsinki

http://www.tts.fi/uk/publication/teho-magazine/teho06_3.htm#annek (Erişim Tarihi : 20.11.06)

Lawrence, R.J., 1987, 'What Makes a House a Home', *Environment and Behaviour*, Vol.**19**. No 2, Mart 1987, s. 155

Larson, K., 2005. House_n: The MIT Home of the Future, http://cygnus.uta.edu/smarthome/papers/house_n_prospectus061600.pdf (Erişim tarihi, 05.08.2005)

Lynn, G., 2002, Canlanan Biçim, Mimarlık ve Sanallık, Boyut Yayın Grubu, İstanbul

Mattson, H., 2006. "House of the Future", http://www.aho.no/Forskerutdanning/Konferanse/Papers/Mattsson.doc (Erişim tarihi, 20.03.2006)

Melis, L., K., J., 2003. Parasite Paradise : a Manifesto for temporary architecture and flexible urbanism NAi Publishers / SKOR, Rotterdam

Menin, S., 2003. Constructing Place Mind and Matter, edited by., Routledge, Taylor&Francis Group, London

Mimarlık ve Sanallık, 2002. 'Dijital Dünyada Tasarlamak: Örnek Projeler', Çağdaş Mimarlık Sorunları Dizisi: Mimarlık ve Sanallık, Boyut Yayınları, Boyut Matbaacılık, İstanbul

Moore, W. E., 1963, Social Change, Princeton University, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, New Jersey

Mordoğan, D., 2000. "Akıllı Konutların Tasarımı ve Sorunları", *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Naisbitt J. P., 1990. Megatrends 2000 Büyük Yönelimler, (Çev: E. Güven), Form Yayınları, , İstanbul

Önal, K., 2005. 'Tasarım ve Mimarlık ve Gelecek Üzerine Konuşmalar' Söyleşi: Kubilay Önal, Dosya: Mimarlık ve Gelecek, *Mimar.ist Üç Aylık Mimarlık Kültürü Dergisi*, **15**, 72

Önder, A., 2002, Siberuzayda Mimarlık Sanal Dünyada Gerçek Mimarlar, Mimarlık ve Sanallık, Boyut Yayın Grubu, İstanbul

Özsoy, A., K., Ö. E., 2005. 'The Urban Patchwork and Dynamics of Life'**,** İTÜ Mimarlık Fakültesi*, ENHR (European Network for Housing Research), International Housing Conference*, Reykjavik, İzlanda, 29 Haziran – 3 Temmuz

http://www.borg.hi.is/enhr2005iceland/ppr/Ozsoy-Kahveci.pdf (Erişim Tarihi: 03.05.2006)

Palsdottir, H. L., Leeuwen M. v., 2005, 'Country-Lifestyle Rsidential Environments', Netherlands Institute for Spatial Research, *ENHR (European Network for Housing Research), International Housing Conference*, Reykjavik, İzlanda, 29 Haziran – 3 Temmuz http://www.borg.hi.is/enhr2005iceland/ppr/Palsdottir-van%20Leeuwen.pdf (Erişim Tarihi: 03.05.2006)

Picon, A. 2001. Fuller'in Vaat Edilmiş Toprakları, pp. 103 – 107, Arredamento Mimarlık, 4

Rapoport, A., 1969. House Form and Culture, Prentice-Hall Inc., London

Rapoport, A., 1977, Human Aspects of Urban Form, Pergomon Pres, New York

Reiner, T. A., 1963. The Place of the Ideal Community in Urban Planning, University of Pennsylvania Pres, Philadelphia

Rönkä, K., 2003. New Lifestyle Consepts of The Home**,** Teho Magazine, TTS Institute's Publication, March, Helsinki. http://www.tts.fi/uk/publication/teho-magazine/teho03_3.htm#ronka (Erişim Tarihi: 20.11.06)

Riley, T., 1999. The Un-Private House, The Museum of Modern Art, New York

Rosa, J., 2003. Next Generation Architecture, Folds, Blobs and Boxes, Rizzoli International Publications, New York

Salazar, J., G., M., 1999. Single-Family Housing, Birkhauser ACTAR, Barcelona

Sargın, G. A., 2002, Aklın Bir Anlık Durgunluğu Sanallık ve Mekanı Üzerine Tezler, Mimarlık ve Sanallık, Boyut Yayın Grubu, İstanbul

Schement, J. R., 2006. "Wiring the Castle Demography: Technology and the Transformation of the American Home", http://web.mit.edu/commforum/forums/Schement%20MIT%202006.pdf (Erisim tarihi, 28.04.2006)

Sey, Y., 2001. Türkiye'de Mimarlık Mesleğinin Gelişimi, *Değişen Dünya Değişen Meslek Pratiği*, Yapı & Yaşam 2000, Mimarlar Odası Bursa Şubesi, Bursa

Sey, Y., 2005, Mimarlık Mesleği İçin Nasıl Bir Gelecek?, Gelecek ve Mimarlık Özel Sayısı, *Mimar.ist Üç Aylık Mimarlık Kültürü Dergisi*, **15**, 66

Simonot, B., 2002, Strategies & Tactics, ArchiLab's Futurehouse : Radical Experiments in Living Space, ArchiLab Conference (2001 : Orléans, France), Thames & Hudson, London

Sobel, E. M., 1981, Lifestyle and Social Structure. New York, Academic Press Inc.

Solomon, M., B.G., A. S., 1999. Consumer Behaviors. London, Prentice Hall Inc.

Şentürer, A., 2005, 'Gerçeklik ve Gelecek Arasında Mimarlık (Mesleği – olası senaryolar-)', Gelecek ve Mimarlık Özel Sayısı, *Mimar.ist Üç Aylık Mimarlık Kültürü Dergisi*, **15**, 67

Tekeli, İ. 1998. Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması, *75* Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Tarih Vakfı Yay., İstanbul, 1-24

The Adaptive House, 2006. "The Adaptive House Boulder, Colorado", http://www.cs.colorado.edu/~mozer/house (Erişim tarihi, 01.03.2006)

Thorns, D. C., 2004, 'Kentlerin Dönüşümü, Kent Teorisi ve Kentsel Yaşam', CSA Global Yayın Ajansı, İstanbul

Tönük, S., 2001. Bina Tasarımında Ekoloji, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım – Yayın Merkezi, İstanbul

Trulove, J. G., 2003. The Smart House, Watson-Guptill, New York

Turgut, H., 1996, 'Gecekondu Yerleşmelerinde Kültür ve Mekan Etkileşiminin Saptanması, Örnek: Pınar Yerleşmesi', İTÜ Araştırma Fonu, İstanbul

Turgut, H., Ünügür, S. M., 1997, 'Changing Household Patterns and the Use of the Home, A Case Study on the Traditional Turkish House', Culture&Space in the Home Environment, Dünya Yayıncılık, İstanbul

Turgut, H., 2003. 'Kentlileşme Süreci İçinde Sosyo - Kültürel ve Mekansal Değişimler: Gecekondu – Konut Örüntüsü', *Konut Kurultayı*, 22-23-24 Mayıs 2002, TMMOB Şehir Plancıları Odası, İstanbul, s.386 – 398

Turgut, H., Akbalık, E., 2005, 'Küresel ile Yerel Arasındaki İstanbul'da Yeni Konut Eğilimleri', *Konut Değerlendirme Sempozyumu*, 2004, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul, s. 123-133

Uluoğlu, B., 2002, …Miş Gibi, Çağdaş Mimarlık Sorunları Dizisi: Mimarlık ve Sanallık, Boyut Yayınları, Boyut Matbaacılık, İstanbul

Uraz, T., U., Turgut, H., 1997, Culture, Space, Change and Continuity from Traditional Turkish House to Squatter House, Culture&Space in the Home Environment, Dünya Yayıncılık

Urry, J., 1999, **'***Consuming Places'* (Mekanları Tüketmek), Çev.:Rahmi G. Öğdül, Ayrıntı Yayınları, İstanbul

Ünaldı, C., 1999**.** Sanal Gerçeklik ve Mimari Tasarımdaki Rolü, *Yüksek Lisans Tezi,* İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Wegner, C.M., Altman., Oxley, D., 1985. 'Temporal Aspects of Homes, A Transactional Perspective', I. Altman C.M. Wegner, *Home Environments: Human Behaviour and Environment*, Vol.**8**, 1-32, New York: Plenum

Yırtıcı, H., 2002. Tüketimin Mekansal Örgütlenmesinin İdeolojisi, Mimarlık ve Tüketim, Boyut Yayın Grubu, İstanbul

Yücel, A., 2001. Değişen Dünya Değişen Meslek Pratiği (kapanış konuşması), *Yapı & Yaşam 2000,* Mimarlar Odası Bursa Şubesi, Bursa

Zorlu, A., 2003, 'Batılı Bir Yaşam Tarzı Olarak Tüketim: Türkiye'de Tüketim Ürünlerinin ve Kültürünün Tarihi Gelişimi' http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/zorlu_makale.htm (Erişim Tarihi: 18.04.06)

http://www.arkitera.com/project.php?action=displayProject&ID=91&year=2006 (Erişim Tarihi, 24.03.2006)

http://www.moma.org/exhibitions/unprivatehouse/ (Erişim Tarihi, 24.03.2006)

http:/www. yapi.com.tr (Erişim Tarihi, 24.03.2006)

http://www.glform.com/EMBRYOLOGICAL.pdf (Erişim Tarihi, 24.03.2006)

http://www.archigram.net/projects_pages/blow_out.html (Erişim Tarihi, 24.03.2006)

http://www.asymptote.net/ (Erişim Tarihi, 24.03.2006)

http://www.classic.archined.nl/news/9611/kiesler_eng.html (Erişim Tarihi, 04.04.2006)

http://www.archi-tectonics.com/ (Erişim Tarihi, 04.04.2006)

http://www.ntua.gr/archtech/d-c/anti-home/index.html (Erişim Tarihi, 04.04.2006)

http://www.archilab.org/public/2000/catalog/ftca01en.htm (Erişim Tarihi, 04.04.2006)

http://www.haririandhariri.com/ (Erişim Tarihi, 04.04.2006)

http://www.glform.com/EMBRYOLOGICAL.pdf (Erişim tarihi : 15.11.06)

http://www.housesofthefuture.com.au (Erişim tarihi : 15.11.06)

http://www.ianplus.it/ (Erişim tarihi : 15.11.06)

http://www.kolatanmacdonaldstudio.com/ (Erişim tarihi : 15.11.06)

http://www.unstudio.com/ (Erişim tarihi : 15.11.06)

http://www.mmaltzan.com/ (Erişim tarihi : 15.11.06)

http://www.mvrdv.nl (Erişim tarihi : 15.11.06)

http://www.noxarch.com/flash_content/flash_content.html (Erişim tarihi : 15.11.06)

http://www.kiesler.org/cms/index.php?lang=3&idcatside=66 (Erişim tarihi : 15.11.06)

http://www.shigerubanarchitects.com (Erişim tarihi : 10.11.06)

http://shl.stanford.edu/Bucky/dymaxion/map.htm (Erişim tarihi : 10.11.06)

http://www.gsd.harvard.edu/people/faculty/cohen/pub.html (Erişim tarihi : 10.11.06)

http://www.alleswirdgut.cc/awg.php?go=TURNON (Erişim tarihi : 12.11.06)

http://www.oosterhuis.nl/quickstart/index.php?id=135 (Erişim tarihi : 12.11.06)

http://www.moma.org/exhibitions/1999/un-privatehouse/projects.html (Erişim tarihi : 15.11.06)

http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/zorlu_makale.htm (Erişim tarihi : 18.11.06)

http://www.greatbuildings.com/buildings/Experience_Music_Project.html (Erişim tarihi, 26.10.2006)

http://www.yapitr.com/turkce/haber_detay.asp?NewsID=32662&haberoylandi=2 (Erişim tarihi : 11.10.2006)

http://www.sub-find.com/trilobis65.htm (Erişim tarihi : 11.10.2006)

http://www.popsci.com/popsci/whatsnew/0cb1ec816bc3e010vgnvcm1000004eecbccdrcrd.html (Erişim tarihi : 03.09.06)

http://www.designmuseum.org/design/alison-peter-smithson (Erişim tarihi : 15.11.06)

http://www.aho.no/Forskerutdanning/Konferanse/Papers/Mattsson.doc (Erişim tarihi : 15.11.06)

http://www.cs.colorado.edu/~mozer/house/ (Erişim tarihi : 01.03.2006)

http://www.oma.nl/ (Erişim Tarihi : 11.05.06)

http://www.lhup.edu/~DSIMANEK/scimeth.htm (Erişim Tarihi : 16.08.06)

http://science.ankara.edu.tr/~ozturk/sistem.doc (Erişim Tarihi : 16.08.06)

http://akademik.maltepe.edu.tr/~causlu/Yoneylem/ (Erişim Tarihi : 16.08.06)

http://www.iwamotoscott.com/ISARhome.html (Erişim Tarihi : 24.09.06)

http://www.archilab.org/public/2000/catalog/sorkin/sorkinen.htm# (Erişim Tarihi : 24.09.06)

http://www.wichitaphotos.org/searchresults.asp?yr=1940s&offset=80 (Erişim Tarihi : 12.12.06)

http://www.ohiokids.org/tellzall/2005/may.shtml (Erişim Tarihi : 12.12.06)

http://www.archeworks.org/projects/homeostasis/precedents1.html (Erişim Tarihi : 12.12.06)

(http://www.ntticc.or.jp/pub/ic_mag/ic024/074-083e.pdf) (Erişim Tarihi : 12.12.06)

ÖZGEÇMİŞ

A. Başak Tekin, 18 Haziran 1981'de Gümüşhane'de doğdu. Gemlik Atatürk İlköğretim Okulu'nda başladığı orta eğitimini Gemlik Celal Bayar Anadolu Lisesi'nden 1999 yılında mezun olarak tamamladı. Aynı sene İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesinde Mimarlık Bölümü'nde mimarlık lisans eğitimine başladı. 2003 yılında eğitimini tamamlayıp aynı sene yüksek lisans eğitimine İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimari Tasarım Programı'nda Prof. Dr. Hülya Turgut Yıldız yürütücülüğünde başladı. Yüksek Lisans eğitiminin yanında, 2004 senesinden itibaren serbest olarak mimarlık mesleğini sürdürmektedir.